T.C.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GELENEKSEL SİVEREK EVLERİNİN BELGELENMESİ VE KORUNMASINA YÖNELİK ÖNERİLER

Enes ARKAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

DİYARBAKIR

Ocak 2018

T.C

DİCLE UNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

DİYARBAKIR

ENES ARKAN tarafından yapılan **"GELENEKSEL SİVEREK EVLERİNİN BELGELENMESİ VE KORUNMASINA YÖNELİK ÖNERİLER"** konulu bu çalışma , jürimiz tarafından **MİMARLIK** Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir

Jüri Üyesinin

Ünvanı Adı Soyadı

Başkan: **Doç. Dr.Özlem SAĞIROĞLU**.....

Üye : **Doç. Dr. F.Meral HALİFEOĞLU**.....

Üye : **Yrd. Doç.Dr. Gülin PAYASLI OĞUZ (Danışman)**.....

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 26/01/2018

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../...../2018

Doç.Dr.Sevtap SÜMER EKER

ENSTİTÜ MÜDÜR V.

(MÜHÜR)

TEŞEKKÜR

Tez konumu belirlemede yardımcı olan ve değerli bilgileriyle pekişmesini sağlayan danışman hocam Yrd.Doç.Dr Gülin PAYASLI OĞUZ'a , süreç içerisinde değerli fikirlerini bizimle paylaşan ve tezin ilerleyişine katkı sunan Doç.Dr. Meral HALİFEOĞLU ve Doç.Dr.Özlem SAĞIROĞLU'na, çalışma süresince tezin şekillenmesinde eleştirilerinden faydalandığım Yrd.Doç.Dr Emine EKİNCİ DAĞTEKİN ve Doc.Dr.Mücahit YILDIRIM'a teşekkür ederim.

Çalışma alanını tanıma, verileri elde etme, tezin ilerlemesinde sürekli fikir alışverişinde bulunduğum değerli arkadaşım Yüksek Mimar Mustafa TOPALAN'a, alan çalışması sırasında bana eşlik eden İsmail ARKAN'a, Mehmet ARKAN'a, yazım sürecinde yardımını esirgemeyen Arş.Gör.Dilan KAKDAŞ ATEŞ'e ve beni evlerine kabul eden Siverek halkına teşekkür ederim.

Çalışmalarım sırasında desteklerini esirgemeyen ve sabır gösteren değerli aileme teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEŞEKKÜR……. I

İÇİNDEKİLER……..... II

ÖZET……..... IV

ABSTRACT……..... V

ŞEKİL LİSTESİ……... VI

EKLER LİSTESİ……. XII

KISALTMALAR LİSTESİ………. XIII

1. GİRİŞ…….. 1

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR…..……... 3

3. MATERYAL VE METOT…… 5

3.1. Materyal……... 5

3.2. Metot……..... 5

3.3. Siverek İlçesinin Genel Özellikleri..……... 6

3.3.1. Coğrafi Konumu……..…….…… 6

3.3.2. Yüzey Şekilleri…….…… 7

3.3.3. İklim…….…… 8

3.3.4. Bitki Örtüsü….…….…… 9

3.3.5. Tarihi……...…….…… 9

3.3.5.1. Siverek Adının Kaynağı ve Tarihçesi…….…… 9

3.3.5.2. Seyyahların Gözüyle Siverek…….…… 12

3.3.6. Demografik Yapı…….…… 13

3.3.7. Sosyal Yapı…….…….…… 17

3.3.8. Ekonomik Yapı.……..…….…… 18

3.3.9. Siverek Geleneksel Kent Dokusu…….…… 18

3.3.9.1. Siverek Kalesi.……..…….…… 19

3.3.9.2. Mahalleler, Sokaklar.……..…….…….. 21

3.3.9.3. Ticaret ve Konaklama Yapıları.……..…….…….. 27

3.3.9.4. Kamusal ve Dini Yapılar..…… 31
3.4. Geleneksel Siverek Özelliklerinin Genel Özellikleri……...…… 45
3.4.1. Mimari Oluşumu Etkileyen Etmenler……..…… 48
3.4.2. Ada Parsel Kullanımı…….. 50
3.4.3. Plan Düzenini Oluşturan Mekânlar ...…….. 50
3.4.3.1 Açık Mekânlar ……..……..…… 51
3.4.3.2 Yarı Açık Mekânlar……..……..…….. 58
3.4.3.2 Kapalı Mekânlar……...……..…… 61
3.4.4. Geleneksel Siverek Evlerinde Avlu Kitle İlişkisi…….. 69
3.4.5. Cephe Düzeni……... 70
3.4.5.1. Dış Cephe Elemanları……...……..…… 71
3.4.5.2. Avlu Cephesi Elemanları……...……..…… 76
3.4.6. Yapım Sistemi ve Malzeme Kullanımı…… 86
3.4.6.1. Yapım Sistemi……...……..…… 86
3.4.6.1 Malzeme……..……..…….. 89
4. BULGULAR VE TARTIŞMA..…… 93
4.1. Geleneksel Siverek Evlerinin Koruma Sorunları…...…….. 93
4.1.1. Sosyal Açıdan Meydana Gelen Koruma Sorunları…….. 93
4.1.1.1. Demografik Yapıda Meydana Gelen Değişim.…… 93
4.1.1.2 Sosyo-Kültürel Yapıdaki Değişim.……. 94
4.1.1.3. Ekonomik Yapıdaki Değişim.…….. 95
4.1.2. Mimari Açıdan Meydana Gelen Koruma Sorunları……. 95
4.1.2.1. Geleneksel Kent Dokusunda Meydana Gelen Değişmeler…..…… 96
4.1.2.2. Anıtsal Mimaride Meydana Gelen Değişiklikler.…… 102
4.1.2.3 Tek Yapı Ölçeğinde Meydana Gelen Değişiklikler.…… 106
5. SONUÇ VE ÖNERİLER……... 121
5.1. Sosyal Yapı Açısından Koruma Önerileri……..…..…… 121
5.2. Mimari Açıdan Koruma Önerileri……..…..…… 124
5.2.1. Çevre Ölçeğinde Koruma Önerileri……..…..…… 125

5.2.2. Tek Yapı Ölçeğinde Koruma Önerileri……..…..…… 127

6. KAYNAKLAR…….……..…….. 131

EKLER……..……... 134

ÖZGEÇMİŞ……... 314

ÖZET

GELENEKSEL SİVEREK EVLERİNİN BELGELENMESİ VE KORUNMASINA YÖNELİK ÖNERİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Enes ARKAN

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

2018

Tez kapsamında Şanlıurfa iline bağlı Siverek ilçesinin tarihi kent dokusu içerisinde bulunan ve kendine has özellikleri bünyesinde barındıran geleneksel evler mimari açıdan incelenmiştir. Alan çalışmaları süresince, girilebilen 86 geleneksel Siverek evinin planları çizilerek mimari kurgusu üzerinde değerlendirmelerin yapıldığı bu tez, beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde tezin amaç, kapsam ve yöntemi belirtilmiştir. İkinci bölümde Siverek hakkında yapılan çalışmalar ile geleneksel konutlar hakkında hazırlanan tezler incelenerek kaynaklar özetlenmiştir. Üçüncü bölümde alan çalışmasının nasıl ve hangi materyalle çalışıldığı belirtilmiştir. Siverek ilçesinin fiziki yapısı, coğrafyası, tarihi, iklimsel verileri, sosyal ve ekonomik yapısı, genel özellikleri ve geleneksel kent dokusunu oluşturan anıtsal yapıları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Teze konu olan geleneksel Siverek evlerinin; plan ve cephe düzeni, yapım sistemi ve malzeme kullanımı gibi mimari özellikleri de bu bölümde aktarılmıştır. Dördüncü bölümde, Siverek tarihi kent dokusundaki koruma sorunları, sosyal ve mimari yapıdaki değişimler alt başlıklarında incelenmiştir. Beşinci, bölümde yapılan alan çalışmasının değerlendirilmesi sonucunda sosyal yapı, tarihi kent dokusu ve geleneksel evler ölçeğindeki sorunların çözümü için koruma önerilerinde bulunulmuştur. göstermektedir.

Anahtar Kelimeler : Siverek, Değişim, Geleneksel Ev, Koruma

ABSTRACT

DOCUMENTATION OF TRADITIONAL SİVEREK HOUSES AND PROPOSALS FOR CONSERVATION

M.SC. THESİS

Enes ARKAN

DEPARTMENT OF ARCHITECTURE
INSTITUTE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES
UNIVERSITY OF DİCLE

2018

In this thesis, traditional houses which are located within historical urban texture of Siverek, Şanlıurfa, and have unique characteristics are examined throughout architecture. This study is composed of five chapters as a result of drawing plans of 86 traditional Siverek houses that can be reached during the field study and evaluating the architectural formation. In the first chapter; aim, content and method of thesis are specified. Next, studies about Siverek and papers regarding to traditional houses of district are analyzed and literatures are summarized. In the third part the methodology and materials have been used are given. Geographic, historic, climatic, social and economic aspects and historical structures which form traditional urban texture are explained. Plan and façade formation, construction system, material usage in architectural features of traditional Siverek houses are also cited in chapter as a subject of this thesis. In the fourth chapter, the conservation problems of Siverek's historical urban texture are examined in terms of changes in social and architectural structures. In the final chapter, by evaluation of the field study, conservation proposals are presented in order to solve the problems of social structure, historical urban texture and traditional houses of Siverek.

Key Words: Siverek, Deterioration, Traditional Houses, Conservation.

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No		Sayfa
Şekil 3.1.	Siverek İlçesinin Türkiye, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Şanlıurfa İçerisindeki Yeri (https://www.uyduharita.org/guney-dogu-anadolu-haritasi-resimleri/)	6
Şekil 3.2.	Siverek İlçesinin Topografik Haritası (Akpirinç,2012)	7
Şekil 3.3.	Siverek'e Ait Aylık Ve Yıllık Sıcaklık Değerleri (Benek,2013).	8
Şekil 3.4.	Siverek İlçesinde Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı (Benek2013).	8
Şekil 3.5.	Siverek'in Rüzgâr Gülü ve Yıllık Hâkim Rüzgâr Yönü (1980-2009) (Akpirinç 2012).	9
Şekil 3.6.	Siverek Vileyeti'nin Haritası (1924 Devlet Salnamesi)	12
Şekil 3.7.	Yıllara göre Siverek Nüfusu (SŞS, DS, Tahrir Defterleri, Devlet Salnamesi, TÜİK)	15
Şekil 3.8.	Yıllara göre Siverek Nüfusu (SŞS, DS, Tahrir Defterleri, Devlet Salnamesi, TÜİK)	16
Şekil 3.9.	438 No'lu SŞS'nde bulunan aşiret isimleri(Ataş 2011)	17
Şekil 3.10.	19.yüzyıl sonlarında Siverek Kalesi'nin dogu cephesi (Demirbağ 2013)	19
Şekil 3.11.	Siverek Kalesinden görüntüler	21
Şekil 3.12.	Siverek'te Bulunan Mahalle Sınırları (http://kentrehberi.sanliurfa.bel.tr:9080/EImar/)	23
Şekil 3.13.	Siverek'te Geleneksel Dokunun Bulunduğu Mahalleler	24
Şekil 3.14.	a -Bucakların Kantarması b -Alhasların Kantarması	25
Şekil 3.15.	Odak Noktaları	27
Şekil 3.16.	Şeytan Küçesi	27
Şekil 3.17.	İspahi pazarı	28
Şekil 3.18.	Gümrük Hanı Kat Planları	29
Şekil 3.19.	Gümrük Hanı	29
Şekil 3.20.	Cudi Paşa Hanı	30
Şekil 3.21.	Cudi Paşa Hanı zemin kat planı ve kuzey görünüşü (Konak Mimarlık, Ş.K.V.K.K. arşivi)	30

Şekil 3.22. Hacı Yusuf Hanı 31
Şekil 3.23. Gazi Paşa İlkokulu 32
Şekil 3.24. Siverek Kaymakamlığı Binası 33
Şekil 3.25. Cıncıklı Hamam 34
Şekil 3.26. Abdalağa Hamamı 35
Şekil 3.27. Hacı Ömer Çeşmesi(Hacı Pınarı) 36
Şekil 3.28. Serap Çeşmesi (Ş.K.V.K.K Arşivi) 37
Şekil 3.29. Ulu Cami 38
Şekil 3.30. Gülabibey Cami 40
Şekil 3.31. Hüseyin Çeribaşı Cami (Sulu Cami) 41
Şekil 3.32. Hasan Çelebi Cami 42
Şekil 3.33. Hacı Ömer Camii 43
Şekil 3.34. Hamidiye Cami 44
Şekil 3.35. Karakeçili Cami 45
Şekil 3.36. E:23'te selamlığa açılan servis dolabı 49
Şekil 3.37. Geleneksel Siverek Evlerinde Parsel Kullanımı 50
Şekil 3.38. Avluda Gündelik yaşam 51
Şekil 3.39. Geleneksel Siverek Evlerinde Parsel-Yapı-Sokak İlişkisi 52
Şekil 3.40. E:23'ün avlusunda bulunan ocak 53
Şekil 3.41. Avlu zemininin yıkanması, yükseltilmiş zemin ve ark 53
Şekil 3.42. Avluda Yeşil Alan 54
Şekil 3.43. Özgün havuz(E:20) ve geç dönem mozaik havuz örneği 55
Şekil 3.44. Kuyu örnekleri 56
Şekil 3.45. Üzüm ezme teknesi a-ahşap üzüm ezme teknesi 57
Şekil 3.46. Örtülü avlu 57
Şekil 3.47. Damda Kurutma, Dam merdiveni 58
Şekil 3.48. Plan düzeninde eyvan 59

Şekil 3.49. Giriş aralığı 60
Şekil 3.50. Geleneksel Siverek evlerinde oda planı 61
Şekil 3.51. Yüklük örnekleri 62
Şekil 3.52. Niş örnekleri 62
Şekil 3.53. Seki altı ve sinilik 63
Şekil 3.54. Aralıkta ahşap ayırıcı bölme 65
Şekil 3.55. Kiler ve locın örneği 66
Şekil 3.56. Ocak Örnekleri 67
Şekil 3.57. E:29 Banyo görünümü ve planı 68
Şekil 3.58. Bodrum örnekleri 68
Şekil 3.59. Geleneksel Siverek Evlerinde Avlu Kitle İlişkisi 69
Şekil 3.60. Zemin katlarda dış cephe görünümü 70
Şekil 3.61. Üst katlarda dış cephe görünümü 71
Şekil 3.62. Enikli kapı ve kapı mili 72
Şekil 3.63. Dış kapı örnekleri 73
Şekil 3.64. Tokmak, halka, zorturma ve çengel örneği 74
Şekil 3.65. Cumba örnekleri 75
Şekil 3.66. Terziler Evi(E:20) cumba görünümü ve planı 75
Şekil 3.67. Hasan Çelebi Mahallesi 10 numarada bulunan evin cumbası 76
Şekil 3.68. Çıkma örnekleri 76
Şekil 3.69. Oda kapıları 77
Şekil 3.70. Kapı üzerindeki süslemeler ve niş örnekleri 78
Şekil 3.71. Oda pencereleri 78
Şekil 3.72. Aralık pencereleri 79
Şekil 3.73. Kepenk örnekleri 79
Şekil 3.74. Tepe pencereleri 80
Şekil 3.75. Pencere korkuluğu örnekleri 80

Şekil 3.76. Eyvan örnekleri 81

Şekil 3.77. Mutfak girişleri 82

Şekil 3.78. Köranlar Konağı'nın(E:20) giriş saçağı 82

Şekil 3.79. Eyvan kemeri 83

Şekil 3.80. Merdiven örneği 83

Şekil 3.81. Gezemek 84

Şekil 3.82. Gezemekleri taşıyan bingi taşları 84

Şekil 3.83. Saçağı taşıyan bingiler 85

Şekil 3.84. Avluda bulunan niş örnekleri 85

Şekil 3.85. Sütun ve payeler 87

Şekil 3.86. Üst örtü detayı 87

Şekil 3.87. Üst örtü 88

Şekil 3.88. Tonoz 88

Şekil 3.89. Kemerle geçilen mekânlar 89

Şekil 3.90. Gö:19'un avlusunda bulunan buğday öğütme taşı 90

Şekil 3.91. Kalker taşının kullanımı 90

Şekil 3.92. Ahşabın ayırıcı bölmelerde kullanımı 91

Şekil 4.1. Cami Kebir Mahallesi'nde meydana gelen değişim (a-Siverek Belediyesi Arşivi) 97

Şekil 4.2. 1975 yılında Cami Kebir Mahallesi ve değişimi (a-Siverek Belediyesi Arşivi) 97

Şekil 4.3. Hasan Çelebi Mahallesi'nde değişim 98

Şekil 4.4. Gülabibey Mahallesi'nde değişim 98

Şekil 4.5. a-Şeyh Lütfü Caddesi açılmadan önce, b-Cadde açıldıktan sonraki değişim(a-Siverek Belediyesi Arşivi) 99

Şekil 4.6. 1980'lerde Hamidiye Mahallesi ve günümüzdeki değişimi (a- Siverek Belediyesi Arşivi) 99

Şekil 4.7. Haliliye(Kale) Mahallesi'nde değişim 100

Şekil 4.8. Siverek kent formunun gelişim süreci(Sınmaz ve Hanife,2011) 100

Şekil 4.9. Hasan Çelebi Mahallesi'nde otopark alanları için tahrip edilmiş geleneksel doku 101

Şekil 4.10. Abdalağa Hamamı 102

Şekil 4.11. Cudi Paşa Hanı restorasyon öncesi ve sonrası(a-Kürkçüoğlu A.C, Ş.K.V.K.K arşivi) 103

Şekil 4.12. Gümrük Hanı restorasyon öncesi ve sonrası (a-Kürkçüoğlu A.C, Ş.K.V.K.K arşivi) 103

Şekil 4.13. Eski Hükümet Konağı restorasyon öncesi ve sonrası(a-Kürkçüoğlu A.C, Ş.K.V.K.K arşivi) 104

Şekil 4.14. Gazi Paşa İlkokulu restorasyon öncesi ve sonrası (a-Kürkçüoğlu A.C, Ş.K.V.K.K arşivi) 104

Şekil 4.15. Hacı Ömer Camii abdesthane bölümünde meydana gelen değişim(a-Kürkçüoğlu A.C, Ş.K.V.K.K arşivi) 105

Şekil 4.16. a-Sulu Cami ve b-Ulu Cami'de meydana gelen değişim 105

Şekil 4.17. Belediye tarafından işlevi değiştirilen yapılar 108

Şekil 4.18. Özel mülkiyet tarafından işlevi değiştirilen geleneksel yapılar 108

Şekil 4.19. Geleneksel evlerde yıkılma, birleşme, bölünme ve yapının aykırı malzeme ile yeniden yapımı 109

Şekil 4.20. Geleneksel evlerde kullanılmayan yapı kanadı örnekleri 109

Şekil 4.21. Avlu zemininde meydana gelen değişim 110

Şekil 4.22. Terkedilen geleneksel ev örneği 110

Şekil 4.23. İşlevi dışında kullanılan tefriş elemanları 111

Şekil 4.24. Aykırı malzeme ile sıvanmış havuz örneği 111

Şekil 4.25. Kuyularda değişim 112

Şekil 4.26. Damlarda meydan gelen değişim 112

Şekil 4.27. Betonarme eklenti kat 113

Şekil 4.28. Giriş aralığında meydana gelen değişim 113

Şekil 4.29. Kanatlar arası konforlu geçişi sağlamak içi yapılan değişiklikler 114

Şekil 4.30. Yüklük ve nişlerde değişim 114

Şekil 4.31. Cephede ısıtma-soğutma elemanlarının sebep olduğu değişim 115

Şekil 4.32. Servis mekânlarında meydana gelen işlev değişikliği 116

Şekil 4.33. Avlu kapılarında meydana gelen değişim 117

Şekil 4.34. Avlu duvarlarında değişim 117
Şekil 4.35. Cumbalarda değişim 118
Şekil 4.36. Kapatılan ve özgün olmayan doğramalarla değişime uğrayan kapı ve pencereler 118
Şekil 4.37. Eyvanlarda değişim 119
Şekil 4.38. Merdiven ve gezemeklerde değişim değişim 120
Şekil 5.1. Geleneksel Evlerde Kışlıkların Hazırlanması 123
Şekil 5.2. Otel olarak işlevlendirilebilecek büyüklükteki E:30 no'lu ev 126
Şekil 5.3. Geleneksel evlerde kilerlere yüklenebilecek işlevler 130

EKLER LİSTESİ

Şekil No		Sayfa
EK-1.	Çalışılan Geleneksel Siverek Evleri Listesi	113-115
EK-2.	Yerel Terminoloji	116
EK-3.	Çalışılan Evlerin Konumu	117
EK-4.	Siverek Geleneksel Kent Dokusunu Oluşturan Öğeler	118
EK-5.	Fotoğraflı Katalog Listesi	119-313

KISALTMALAR LİSTESİ

Ş.K.V.K.K	: Şanlıurfa Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu
G.E.E.A.Y.K	: Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
DS	: Diyarbakır Salnameleri
SŞS	: Siverek Şer'iyye Sicili
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
E	: Envanter
Ş.K.T.V.K.K	: Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
KUDEB	: Koruma Uygulama Denetim Bürosu
Gö	: Geleneksel özellik taşıyan tescilsiz ev

1. GİRİŞ

Yüzyıllar boyunca yerleşim yeri olan Anadolu'nun dört bir yanı, kendi içerisinde coğrafik konum, topografik yapı, iklim, sosyal yaşam ve yapım kültürü açısından ayrı bir mimari çeşitliliğe ve zenginliğe sahiptir.

Türkiye'de 1950'li yıllarda başlayan sanayileşme süreciyle ülke çapında tüm kentlerin hızlı bir gelişim/değişime maruz kaldığı gözlemlenmektedir. Güneydoğu ve Doğu Anadolu bu sürece en son giren bölgeler olduğu için buradaki kentlerdeki gelişim ve değişim süresindeki gecikme, tarihi kent dokusu açısından olumlu bir durum oluşturmuştur.

Ancak buna rağmen zaman içerisinde değişen istek ve ihtiyaçlar ile gelişen yapım teknolojileri doğrultusunda mimari çevrelerde değişim/dönüşüm süreci kaçınılmaz olmuştur. Kentsel koruma bilincinin gelişmediği bu süreçte tüm Anadolu kentlerinde olduğu gibi bölgedeki yerleşimlerde de tarihi dokunun sosyal ve mimari açıdan; bozulma, değişim, dönüşüm, yıpranma ve yok olma parametrelerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Tarihsel süreçte gelişen yaşam alanının en temeli olan konut/ev; bir taraftan ait olduğu toplumun karakteristik özelliklerini, yaşama tarzlarını ve davranışlarını yansıtırken öteki taraftan kullanıcısına mahremiyet, mülkiyet, kontrol hissi sağlamasından dolayı yaşamın önemli bir parçasıdır. Sürekli olarak bir değişim süreci içinde olan toplumsal yapı konutları da etkilemiştir. İhtiyacı karşılayamayan konutlar zamanla unutulmaya yüz tutmuş ve bakımsız bir hale gelmiştir. Anadolu'nun tarihini yansıtan geleneksel evlerde de bu durumla karşılaşmak mümkündür. Zamanla değişen yaşam tarzı, aile büyüklüğü, kullanıcı gereksinimi, sosyo-ekonomik gelişmeler, gelişen teknoloji ile geleneksel doku ve içinde bulunan evler kullanıcısına cevap veremez hale gelmiştir. Bu şekilde meydana gelen toplumsal değişimler ile geleneksel konutlar iyileştirilemediğinden tarihi çevrelerde kimlik kaybı yaşanmaktadır.

Ermenice "*siyah harabeler*" anlamına gelen Siverek; M.Ö. 5000 yılına dayanan bir geçmişe sahip olan eski bir yerleşim yeri olarak Karacadağ volkanı üzerinde kendine özgü kentsel yerleşim ve mimari yapılaşma geliştirmiştir. Ancak günümüze kadarki

süreçte sahip olduğu mimari zenginliğin farkına varılmadan ulaşmıştır. Bugün ise Siverek'teki tarihi dokuda bozulma süreci başlamış olup, mimari kültür mirasımız hızla yok olma sürecine girme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.

Siverek kenti, tarihi, coğrafyası, kültürü ile ilgili genel özellikli yayınlar mevcutken; gelenekse konutların mimarisine yönelik kapsamlı bir çalışma olmaması bu tez konusunun belirlenmesinde en büyük etken olmuştur. Bunun yanında gelişmeye çalışan kentin dinamikleri arasında sıkışan geleneksel konut kültürünün hızlı bir değişim- dönüşüm sürecinde olması destekleyici diğer önemli bir etken olmuştur. Bu çalışmanın geleneksel Siverek evlerinin önemli bir bölümünün tespit ve belgelenmesi ile günümüzdeki kullanım biçimleri ve buna bağlı oluşan hasarlar ile koruma sorunlarına çözüm önerilerin geliştirilmesinin daha sonra yapılacak koruma çalışmalarına kaynak olabileceği düşünülmektedir.

Bu bağlamda 86 adet[1] (33 tescilli 53 geleneksel özellikli) geleneksel Siverek Evi evinde plan, cephe ve yapı elemanı düzeyinde tespiti ile plan rölöveleri çıkarılarak mekânsal analizleri yapılmıştır. Görsel analizler çerçevesinde tarihi doku analizleri ile koruma sorunları değerlendirilmiş, bu dokunun özgün haliyle korunmasına olanak tanıyan öneriler geliştirilmiştir.

---

[1] İncelenen tescilli evlerden 2 tanesi yıkılmış olup boş parsel durumunda, 1 tanesinin sadece avlu cephesi duvarları ayaktadır. Kullanıcılarca plan çizimine izin verilmeyen 1 tane nitelikli geleneksel evde fotoğraf çekimi ve görsel analizler yapılmıştır.7 adet geleneksel özellikli ev maruz kaldıkları değişimlerden dolayı özgünlüklerini büyük oranda kaybetmiştir. Bu evlerin planları çizilmemiş; özgün kalan bölüm ve yapı elemanları 3.4'üncü bölümde, bozulma ve değişmişlikleri 4.1.2.3'üncü bölümde aktarılmıştır .

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Çalışma kapsamında öncelikle Siverek ilçesinin konu edinildiği kitap, dergi, tez, makale ve internet ortamındaki kaynaklar incelenmiştir. Sadece geleneksel Siverek evlerini konu edinen bir kaynağın olmaması bu kapsamda incelenen birincil kaynakların bölgede geleneksel evler ile ilgili yazılmış tez, makale ve kitaplardan oluşmasını sağlamıştır. Alan çalışmasında Siverek ve Şanlıurfa'daki kurumlardan elde edilen kaynaklardan faydalanılmıştır. Bu çalışma kapsamında yararlanılan kaynaklar;

Sınmaz, S. ve Özdemir, H.A. (2016) '***Türkiye Şehir Planlama Pratiğinin Kentsel Morfoloji ve Tipoloji Üzerindeki Etkileri, Siverek Kenti İçin Bir Değerlendirme'*** adlı makalede Siverek ilçesinde yaptıkları alan çalışması ve analizlerle ilçenin morfolojik ve tipolojik yapısının şehir planlaması üzerine etkilerini incelemiştir.

Akpirinç, H. (2012) ***'Siverek İlçe Merkezinin Coğrafi Etüdü'*** adlı yüksek lisans tezinde Siverek ilçesinin jeolojik yapısını, nüfusunu, iklimini ve ekonomik yapısını imcelemiştir.

Demirbağ, H. (2013) ***'Bir Zamanlar Siverek'*** adlı kitapta Siverek ilçesinin sosyal, kültürel ve mimari yapısının geçmişten günümüze geçirdiği değişiklikleri görsellerle anlatmıştır.

Özağaçhanlı, Z. (2010) ***'Siverek İlçesinin Tarihi, Sosyo-Kültürel Yapısı'*** adlı yüksek lisans tezinde Siverek'in sosyokültürel yapısını folklor, edebiyat, günlük yaşam ve mimarisini incelemiştir.

Kankal, A. (2001) ***'19. Yüzyılın Sonlarında Siverek'te Sosyal ve İktisadi Hayat'*** adlı bildirisinde Şer'iyye Sicilleri ve Diyarbakır Vilayeti Salnamelerinden elde ettiği verilerle Siverek'in 19. Yüzyıl sonlarındaki sosyal ve ekonomik yapısını incelemiştir.

Erpolat, M.S. (2001) ***' 16. Yüzyılda Siverek Sancağında İskan ve Nüfus'*** adlı bildirisinde Başbakanlık Osmanlı Arşivindeki tahrir defterleri ve Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyud-ı Kadime Arşivi'ndeki tahrir defterlerinden faydalanarak Siverek ilçesinin 16. yüzyıldaki yerleşim ve nüfus verileri hakkında bilgiler vermektedir.

Özgültekin, R. ve ark. (2003) ***' Tarihi ve Kültürüyle Siverek'*** adlı kitapta Siverek ilçesinin tarihi anlatılarak, kültürel yapısı hakkında bilgiler verilmektedir.

Kürkçüoğlu, A.C. (2012) ***'Şanlıurfa İli Camileri'*** adlı kitabında Siverek'teki camilerin mimari yapısı ve dönem özellikleri hakkında bilgiler vermiştir.

Tuncer, O.C. (1998) ***'Diyarbakır Evleri'*** adlı kitabında geleneksel Diyarbakır evlerini kent ölçeğinden-yapı bileşenine kadar bir araya geliş sürecini iklim, sosyal yapı, estetik, yapı endüstrisi parametreleriyle inceleyip görselleriyle beraber anlatmıştır.

Yıldırım, M. (2002) ***'Geleneksel Diyarbakır Evlerinin Korunmasına İlişkin Bir Yöntem Önerisi'*** adlı doktora tezinde geleneksel Diyarbakır evlerinin oluşumundaki etkenlere, bunların sonucunda oluşan geleneksel evlerin özelliklerine, zaman içinde evlerde yapılan değişiklik ve oluşan bozulmalara karşı evlerin korunması için bir dizi yöntem önerisinde bulunmuştur.

Payaslı Oğuz, G. (2011) ***'Kentsel Koruma Çalışmalarında Mekânsal-Sosyal Yapı İlişkisinin Bitlis Kent Merkezinde Örneklenmesi'*** adlı doktora tezinde mimari yapı-sosyal yapı ilişkisinin koruma çalışmalarındaki önemini Bitlis ilindeki geleneksel evlerde yaptığı tipolojik çalışma ve sosyal anketlerden elde ettiği veriler ışığında incelemiştir.

Halifeoğlu,F.M.(2005) ***' Geleneksel Konut-Aile İlişkisinin Sürdüğü Yerleşmeler İçin Bir Koruma Model Önerisi: Savur Örneği'*** adlı doktora çalışmasında Savur ilçesindeki geleneksel dokuda sosyal yapı analizi yanında mimari yapıda incelemelerde bulunmuş, geleneksel evlerde meydana gelen değişikliklere restorasyon kuramları çerçevesinde konut ve ailenin beraber korunduğu bir öneride bulunmuştur.

Topalan, M. (2016) ***'Geleneksel Halfeti Evlerinin Plan, Cephe ve Yapı Ögeleri Tipolojisi'*** adlı yüksel lisans tezinde geleneksel Halfeti evlerinin plan, cephe ve yapı ögelerini aldığı rölövelerle tipolojik olarak incelemiş, Halfeti geleneksel kent dokusuna alan yönetimi ve tek yapı ölçeğinde koruma önerisinde bulunmuştur.

Dalkılıç, N. (2004) ***'Midyat İlçesindeki Kültürel Zenginliğin Oluşturduğu Geleneksel Mekansal Dizgenin Korunması İçin Bir Yöntem Araştırması'*** adlı doktora tezinde mimari ve sosyal yapı arasındaki karşılıklı ilişkiyi inceleme-gözlem, görüşme-mülakat ve belgeleme çalışmaları ile incelemiştir.

3. MATERYAL ve METOT

3.1. Materyal

Siverek, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Orta Fırat Bölümü'nde yer alan Şanlıurfa iline bağlı bir ilçedir. Doğu sınırını Karacadağ, batı sınırını Fırat nehri ve kuzey sınırını da Güneydoğu Torosların kenar kıvrımları belirlemiştir. Siverek M.Ö. 5000'lere dayanan tarihi süreç içinde, sahip olduğu jeo-politik ve jeo-stratejik konumu itibariyle farklı devlet ve milletlerin hâkimiyetine girmiştir. 1923 yılında vilayet olan Siverek, savaş sonrasının meydana getirdiği sosyal ve iktisadi sıkıntıların baş göstermesi sebebiyle bu kimliğini uzun süre koruyamamıştır. Kentin zengin geçmişi, kale ile birlikte bölgenin karakteristik özelliklerini yansıtan çok sayıda anıtsal yapı ile geleneksel evin var olmasını sağlamıştır. Bu çalışmanın temel materyallerini çalışma konusu olan geleneksel evler ile sokak dokusu, kale ve anıtsal yapılar oluşturmaktadır.

Bunun yanında inceleme, tespit ve ölçümlerde, geniş objektifli, dijital ***fotoğraf makinası***, 20 ve 50 metre mesafe ölçen, ***iki lazer metre, 20m, 10m ve 3mden oluşan şerit metreler*** yararlanılan diğer materyaller olmuştur.

3.2. Metot

Bu çalışma, Siverek merkez kent alanında kentsel sit bölgesi ve koruma alanlarının da içinde bulunduğu geleneksel kent dokusunun bulunduğu mahallelerdeki evlerin mimari ve yapım özellikleri, günümüz mevcut durumları ile oluşan bozulma türleri, bugünkü kullanımlarına yönelik değişmişlik durumunu ve koruma için önerileri kapsamaktadır. Geleneksel kent dokusu ve evler yaklaşık 2 yıl süren alan çalışmasında incelenmiş, planları rölöveleri alınarak bilgisayar ortamında Autocad 2017 programıyla çizilmiştir.

Yapılar, fotoğraf, kat planı ve vaziyet planlarıyla birlikte bir katalog biçiminde düzenlenmiştir. Tüm yapılar yakın çevreleriyle birlikte gözlemsel olarak incelenmiş, yapısal ve çevresel sorunlar tespit edilmiştir.

Evlerin yapım özellikleri, mekân dizilimi, iç alanı oluşturan ögeler sınıflandırılarak tanıtılmıştır. Yapıların bozulma türleri, bugünkü kullanım durumu ve kullanım biçimine göre oluşan değişmişlik sorunu gruplandırılarak nedenleri araştırılmıştır.

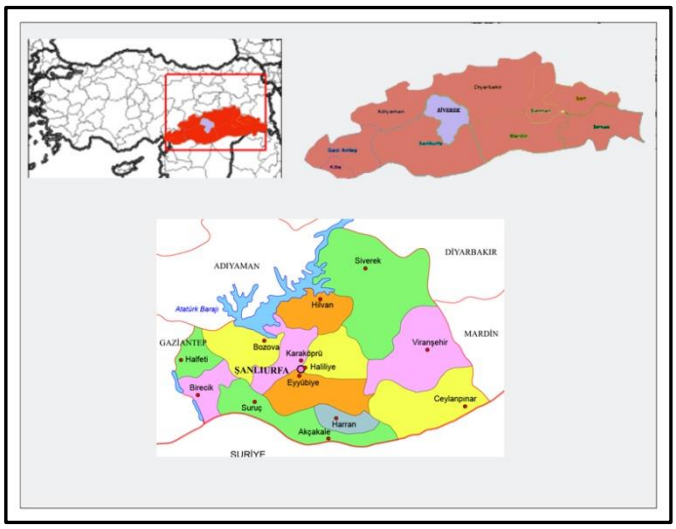
Çalışmanın sonuç bölümünde tespit ve belgelemesi yapılan geleneksel Siverek evleri için koruma önerileri geliştirilmiştir.

3.3. Siverek İlçesinin Genel Özellikleri

3.3.1. Coğrafi Konumu

Siverek ilçesi coğrafi bölge ayrımına göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Orta Fırat Bölümü'nde yer alan Şanlıurfa iline bağlı bir ilçedir. İlçenin siyasi sınırlarına bakıldığında, batısında Adıyaman iline bağlı Kahta ve Gerger ilçeleri, kuzey ve doğusunda Diyarbakır iline bağlı Çermik, Ergani, Bağlar ve Çınar ilçeleri, güneydoğu ve güneyinde ise Şanlıurfa iline bağlı Viranşehir, Haliliye ve Hilvan ilçeleri yer alır (Benek 2013)(Şekil 3.1).

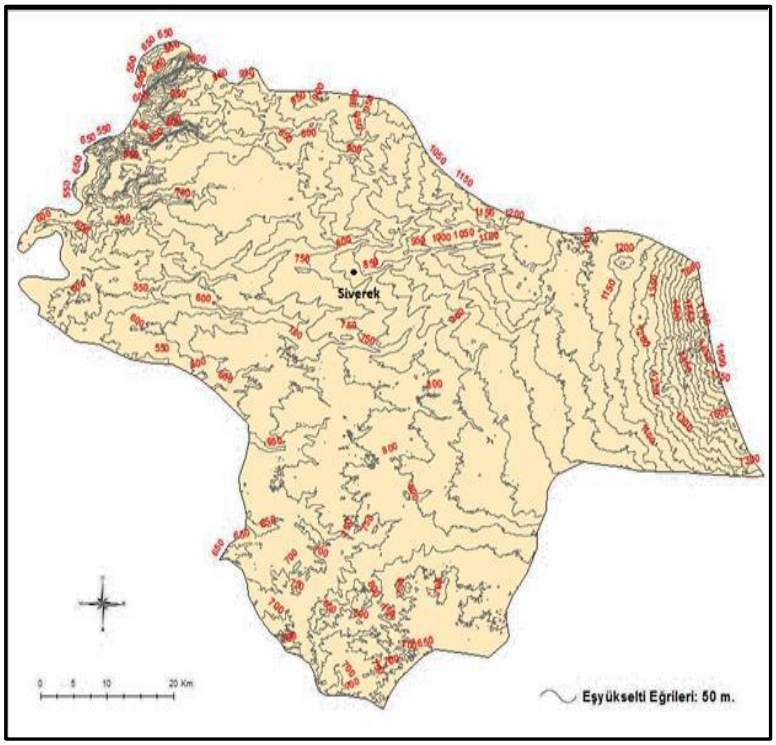
Kara sınırlarının belirlenmesinde çoğunlukla doğal öğeler esas alınır. Siverek ilçesinin de doğu, batı ve kuzeydeki idari sınırlarının belirlenmesinde doğal unsurlar tamamıyla etkili olmuştur. İlçenin doğu sınırını Karacadağ, batı sınırını Fırat Nehri ve kuzey sınırını da Güneydoğu Torosların kenar kıvrımları belirlemiştir. Deniz seviyesine göre ortalama yükseltisi 801-840 metre arasında değişen ve ilçe idari sınırlarını oluşturan 4.314 km² alanda 21,10 km² yüz ölçüme sahip olan Siverek; kuzey-güney doğrultusunda uzanan ve Şanlıurfa-Diyarbakır platolarını ayıran, sönmüş bir yanardağ olan Karacadağ (1957 m.) volkanik kütlesinden püskürtülen bazik karakterli malzemelerin oluşturduğu Siverek-Viranşehir platosu üzerinde yer alır (Akpirinç 2012).

Şekil 3.1. Siverek İlçesinin Türkiye, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Şanlıurfa İçerisindeki Yeri (https://www.uyduharita.org/guney-dogu-anadolu-haritasi-resimleri/)

3.3.2. Yüzey Şekilleri

Güneyden kuzeye doğru yükseltisi artan Şanlıurfa Platosunun kuzey kısmında doğuda Karacadağ, batıda Fırat nehri ve kuzeyde Güneydoğu Torosların kenar kıvrımları ile doğal sınırları çizilmiş olan Siverek; Karacadağ volkanından çıkan bazaltik lavların örttüğü hafif dalgalı, derin vadilerle fazla yarılmamış olan (Siverek-Viranşehir) bir plato üzerinde kurulmuştur. Eğim % 5-10 arasında olup bölge az eğimli bir yüzeye sahiptir (Akpirinç 2012)(Şekil 3.2)

Şekil 3.2. Siverek İlçesinin Topografik Haritası (Akpirinç,2012)

Karacadağ volkan konisi, türü(Hawaii) gereği yaymış olduğu lav bazaltik olup, siyah ve çok akışkandır. Bundan dolayı volkan alanı yükselmemiş, aksine geniş alanlara yayılmıştır. Dolayısıyla ilçenin kuzey ve kuzey-doğusunu oluşturan dağlık alan ile ilçenin orta kısmını oluşturan plato kesimine bazik lav karakterli bazalt taşları yayılmış durumdadır. Karacadağ volkan konisinin en yüksek yeri 1957 m'dir. Karacadağ volkan konisi dışında platoda söz konusu koniye bağlı oluşmuş olan bazı mantar koniler de bulunmaktadır (Benek 2013).

Siverek ilçesinde yüzey şeklinin az eğimli olması evlerin zemin katına basamak gerektirmeden girilmesini sağlamıştır.

3.3.3. İklim

Siverek ilçesinde karasal iklim hâkimdir. Yazların sıcak ve kurak geçtiği Siverek'te kışlar Akdeniz iklimine nazaran daha soğuktur. Siverek ilçe merkezinden Karacadağ'a doğru çıkıldığında yükseltiden dolayı yık içindeki kar yağışının düşme, yerde kalma süresi ve kalınlığı artmaktadır. (Benek 2013)(Şekil 3.3).

Aylar												Yıllık
O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	ort.
4,0	4,6	8,7	14,4	20,2	26,4	31,0	30,2	25,1	18,3	10,7	5,5	16,6

Şekil 3.3. Siverek'e Ait Alık Ve Yıllık Sıcaklık Değerleri (Benek,2013).

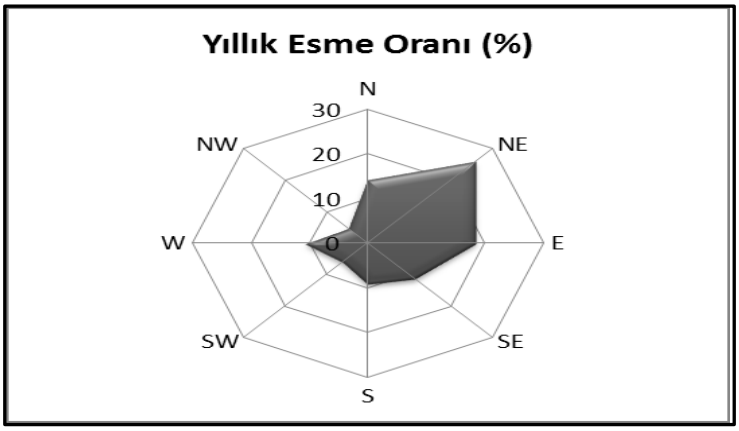
En yüksek yağışın kış mevsiminde düştüğü Siverek'te en az yağış yaz mevsiminde düşmektedir. Siverek istasyonu yıllık yağış istatistikleri incelendiğinde ortalama yağışın %50'sinin kış mevsiminde, %32'sinin ilkbahar, %17'sinin sonbahar ve %1'inin yaz mevsiminde düştüğü görülmektedir.(Benek 2013)(Şekil 3.4).

Mevsimler								(Toplam(mm)
Kış		İlkbahar		Yaz		Sonbahar		
mm	%	mm	%	mm	%	mm	%	
266,1	46,0	180,4	31,2	15,0	2,5	116,4	20,1	577,9

Şekil 3.4. Siverek İlçesinde Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı (Benek2013).

1981 metre yükseltisiyle Güneydoğu Anadolu bölgesinin en önemli yükseltisi konumunda olan Karacadağ yıl boyunca çevresindeki alçak düzlük alanlara doğru doğu-kuzeydoğu yönlü hava akımlarının oluşmasını sağlar. Dolayısıyla Siverek'te hakim rüzgârların en fazla esme sayısına sahip olduğu yönler kuzeydoğu ve doğu yönleridir (Şekil 3.5) (Akpirinç 2012).

Yaz ve kış mevsimlerinin belirgin yaşanması evlerde mekânsal olarak açık, yarı açık ve kapalı mekan kurgusunun yanı sıra yıl içinde aynı ev içinde yazlık-kışlık kanatlarda göçü sağlamıştır. Yarı açık tasarlanan mutfaklar hâkim rüzgar olan doğu-kuzey doğu rüzgarından korunması için çoğunlukla bu kanatlarda çözülmüştür.

Şekil 3.5: Siverek'in Rüzgâr Gülü ve Yıllık Hâkim Rüzgâr Yönü (1980-2009) (Akpirinç 2012).

3.3.4. Bitki Örtüsü

Siverek ve çevresinin bitki örtüsü steptir. Step bitki örtüsü ilkbahar yağışlarıyla yeşermekte, yaz ortalarına doğru sıcaklık ve buharlaşmanın etkisiyle kurumaktadır. Karacadağ volkanının etkisinin hakim olduğu Siverek'teki taşlık ve tarım yapmaya elverişli olmayan alanlarda görülmektedir. Buralarda kısa boylu otlar halinde bulunan step bitki örtüsünden dolayı küçükbaş hayvancılığın yapılmaktadır. (Akpirinç 2012).

Siverek'in kuzeyinde Fırat vadisi boyunca, iklimin elverişli olması sebebiyle baltalık meşe, melengiç, çınar, sumak, alıç, kavak, dardağan ağaçlarının bulunduğu ormanlık alanlar mevcuttur. Bu alanlar yöre insanı tarafından zarar tahrip edilmiş ve bozulmuştur. (Akpirinç 2012).

3.3.5. Tarihi

3.3.5.1. Siverek Adının Kaynağı ve Tarihçesi

İlk çağlardan itibaren çevresi ile birlikte değişik isimlerle anılan Siverek ilçesinin Kinaba adıyla Halzidima bölgesinin merkezi olarak tarih kitaplarında adı geçmektedir. Kinaba, saldırılara açık bir kent konumunda olup çok sayıda savaşın geçtiği bir kent konumunda olup isminin kökeni Asurlulara dayanmaktadır. Halzi-Luka ismiyle harita ve kaynaklarda yer almaktadır (Özgültekin ve ark. 2003).

Hitit-Asur-Mitanni medeniyetlerinde Kummuh bölgesi olarak anılan Siverek ve çevresi Diyarbakır ile Urfa arasındaki bölgeyi kapsamaktadır. Bu bölgede çok sayıda Hititler tarafından çok sayıda şehir devleti kurulmuştur. Kummuh bölgesinin önemli komşu şehirleri kuzeyindeki İsuwa ve batısındaki Kizzuwadnadır. Mitannilerin önemli bir şehir devleti olan Siverek ilçe merkezinin adı İsmerikadır. Arami (Süryani) göçlerine ev sahipliği yapan Siverek'te Karacadağ bölgesine Kişyari (Kaşyari,kashiari) ismi verilmiş olup bu bölge onlar için yerleşim yeri olmuştur. (Özgültekin ve ark.2003).

Siverek ilçesinin İslam'ın yayıldığı ilk dönemlerdeki adı ile ilgili farklı görüşler mevcuttur. Süryanice Sebaberek/Severak kelimesi bir kısım tarihçiler tarafından kullanılmıştır. Sultan Alparslan'ın yapmış olduğu seferi konu edinen Süryani tarihçi Grogory, Sababarok adıyla Abu'l- Ferec Tarihi isimli kitabında Siverek'ten bahsetmektedir. Ermenicedeki kullanım şekli Seaverak olarak karşımıza çıkmaktadır. Ermenice seav siyah, averak harabe anlamına gelen iki kelimenin birleşimiyle 'siyah harabeler' adının Seaverak olduğu bazı tarihçilerce belirtilmiştir. İslam medeniyeti döneminde bu anlamın Arapça karşılığı olan 'es-süveyda=siyah taşlık' adı kullanılmıştır. (Azimli 2001).

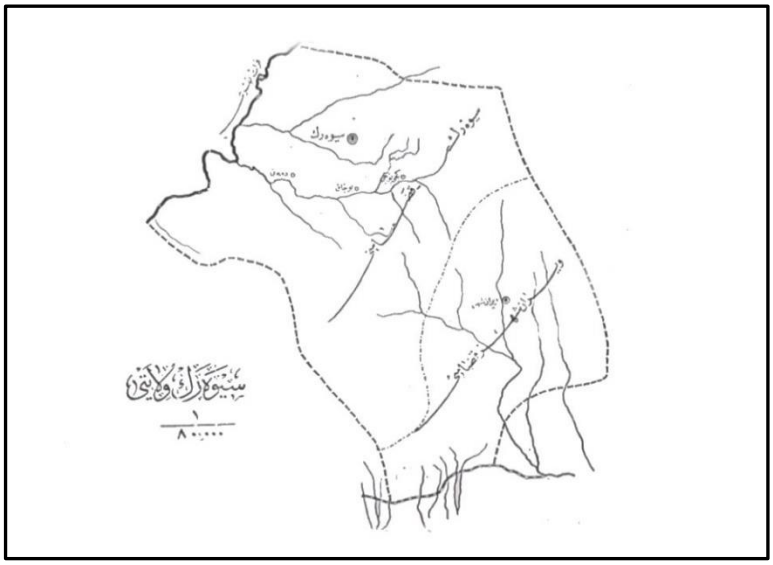
M.Ö. 5000'lere dayanan geçmişinde Siverek, sahip olduğu konumunun önemi dolayısıyla pek çok devlet ve milletin saldırılarına maruz kalmıştır. Bu saldırılar Roma, Bizans, Sasani gibi güçlü imparatorlukların yanı sıra Anadolu ve Mezopotamya'daki küçük hanedan ve beylikler tarafından yapılmıştır. (Özçelik 2001).

Farklı kaynaklardan edinilen bilgilere göre Siverek'te hüküm sürmüş medeniyetlerin sıralaması aşağıdaki gibidir:

- Sümerler (M.Ö.4000-M.Ö.2000)
- Subarrular- Hurriler- Mitanniler Dönemi (M.Ö.3000-M.Ö.1260)
- Asurlular-Urartular-Aramiler Dönemi (M.Ö.1260-M.Ö.653)
- İskitler Dönemi (M.Ö.653- M.Ö.625)
- Medler Dönemi (M.Ö.625- M.Ö.550)
- Persler Dönemi (M.Ö.550- M.Ö.331)
- Makedonyalılar (M.Ö.331- M.Ö.323)
- Selevkoslar Dönemi (M.Ö.323- M.Ö.140)

- Partlar Dönemi (M.Ö.140- M.Ö.85)
- Büyük Tigran Dönemi (M.Ö.85- M.Ö.69)
- Romalılar Dönemi(M.Ö.69-M.S.395)
- Sasaniler Dönemi (224-651)
- Bizans Dönemi (395-639)
- Dört halife Dönemi (639-661)
- Emeviler Dönemi (661-750)
- Abbasiler Dönemi (750-869)
- Mervaniler Dönemi (984-1085)
- Büyük Selçuklu Dönemi (1085-1093)
- Haçlı Kontluğu Dönemi (1098-1144)
- Nisanoğulları Dönemi (1142-1183)
- Artukoğulları Dönemi (1183-1232)
- Mısır-Şam Eyyubileri Dönemi (1232-1240)
- Anadolu Selçuklu Dönemi (1240-1302)
- Mardin Artukluları (1302-1394)
- Timur Dönemi (1394-1401)
- Akkoyunlular Dönemi (1401-1507)
- Osmanlı Dönemi (1517- 1922)
- Cumhuriyet Dönemi (1923-) (Özgültekin ve ark. 2003; Beysanoğlu 2003; Değirmencioğlu 2016).

19. yüzyıl Diyarbekir Vilayet Salnameleri'nde (DS) Diyarbakır'a bağlı bir kaza statüsünde bulunan Siverek bir dönem Ergani-Maden Sancağı'na bağlansa da daha sonra tekrar Diyarbakır'a bağlanmıştır. 1923'te Cumhuriyetin ilk yıllarında vilayet statüsüne geçirilen Siverek, savaş sonrasının meydana getirdiği sosyal ve ekonomik sıkıntıların baş göstermesi sebebiyle bu kimliğini uzun süre koruyamamıştır. 30.05.1926 tarih ve 877 sayılı ' Teşkilat-ı Mülkiye Kanunu' ile aralarında Siverek'in de olduğu 11 vilayet kaza haline getirilmiş ve Siverek Şanlıurfa'ya bağlanmıştır. Meclis görüşmelerinde vilayetlerin statülerinin feshedilmesindeki temel gerekçe olarak ekonomik durum gösterilmiştir (Taştan 2001)(Şekil 3.6).

Şekil 3.6. Siverek Vileyeti'nin Haritası (1924 Devlet Salnamesi)

3.3.5.2. Seyyahların Gözüyle Siverek

17. yüzyılda kaleme aldığı Seyahatname'sinde Evliya Çelebi; Siverek Kalesine geldiğini, buranın sancak beyi merkezi olduğunu, idareci, memur ve askerleri hakkında bilgi verip var olan kamusal yapılarını sıralamıştır (Özgültekin ve ark 2003).

Coğrafi haritalar, kumaş ve değerli taşlar satıcısı Fransız Jean Baptiste Tavernier 17. yüzyıl ortalarında Türkiye (Osmanlı), İran ve Hindistan'da yıllar boyu çok sayıda yolculuk yapmıştır. Hatıralarında Siverek'in de bulunduğu eseri 1718 yılında La Haye'de Fransızca yayınlanan "J.B. Tavernier'in AltıYolculuğu" adlı eseridir. Seyyaha göre; "Siverek'te Fırat nehrine akan küçük bir derenin (Esmer Çayı) geçtiğinden bahsedip Siverek'in yüzey şekilleri ile ilgili bilgiler vermiştir (Özgültekin ve ark. 2003).

Danimarka uyruklu Alman Seyyah Carsten Niebuhr; "Arabistan ve Komşusu Ülkelerde Yolculuk" adı altında 1780 yayınlanan eserinde 1766 yılında geldiği Siverek'ten şu şekilde bahsetmektedir; Siverek'in bir vadi içinde bulunduğunu, sayılabilen evlerin sayısı yaklaşık 2000'in üzerinde ve bunun 150'sinde Ermeniler oturmakta olduğunu söylemektedir. Üç adet minareli cami, üç adet umuma açık hamam, Erbil ve Kerkük'teki gibi topraktan bir tepenin üzerinde bir kale temelinin tek koruma yapısı olduğuna değinir. Siverek kasabasının dışında bağlar ve meyve bahçelerinin varlığında bahseder (Güler 2010).

1844 yılında Siverek'e gelen İngiliz misyoner George Percy Badger Siverek'in çok dayanıklı bir taş katmanı içinde kurulduğunu ve şehrin derin bir oyuk içine yerleştiğinden bahsetmiştir. Şehrin çevresinin bağlarla çevrili olduğu, arpa, buğday pirinç, tütün yetiştiriciliği ve bal üretiminin varlığına değinmiştir. Kale kalıntısından bahseden Badger, Siverek'te 500 Müslüman aile, 4 cami, 120 Ermeni evi, bir kilise tespit etmiştir. O dönemde şehirde inşaatçı olarak istihdam edilen birkaç Hıristiyan Rum da vardır (Güler 2010).

İngiliz gezgin E.B.Soane'nin Mezopotamya ve Kürdistan'a Gizli Yolculuk, Kürdistan'ın Kürt Aşiretleri ve Keldani'lerine İlişkin Tarihsel Notlar adlı kitabında 1909 yılında gezdiği Şanlıurfa bölgesini anlatırken Siverek'e gelişini ve ön tarafı camlı olan valilik binasını (Siverek Hükümet Konağı binası) tasvir etmiştir. 1909'un modern Siverek'ini siyah taşla yapılmış evleriyle Kürt ve Ermenilerin yaşadığı ortalama bir kent görünümünde, bildiği sokakların aksine; derme çatma kümelenmiş evlerin ve aralarında arkların bulunduğu sokakların varlığına değinmiştir. Şehrin dışında, çamur içinde bir handa konaklayan Soane, Siverek insanın ruh hali ve kaldığı kervansarayı betimlemiştir(Güler,2010).

3.3.6. Demografik Yapı

Siverek'e ait 16.yy nüfus verilerine; Başbakanlık Osmanlı Arşivi 64 ve 998 numaralı Tahrir Defterleri ve Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyud-ı Kadime Arşivi151 ve 481 numaralı Tahrir Defterleri (1518, 1530, 1566) (Erpolat 2001), 19. Yy verilerine Siverek Şer'iyye Sicilleri(SŞS): 443(1851-1853) no'lu SŞS (Yiner 1996), 438(1866-1867) no'lu SŞS (Ataş 2011), 440 ve 441 no'lu SŞS (Kankal 2001) ,Diyarbakır Salnameleri (1869-1876, 1890-1905), 1923 Devlet Salnamesi (Özgültekin ve ark. 1997) ile Cumhuriyet Döneminden günümüze kadarki verilere Türkiye İstatistik Kurumu(TÜİK) verilerinden ulaşabilmekteyiz.

Tapu Tahrir defterlerine göre 16. yüzyılda Siverek'te nüfus, inançları bakımından Müslüman ve Hıristiyan, yaşayış ve iktisadî hayat tarzı bakımından yerleşik ve göçebe gruplardan oluşmaktadır. Tapu tahrir defterleri temelde nüfus istatistiği özelliği taşımamalarına rağmen Osmanlı klasik devrinin en önemli demografik yapı malzemesidir. Ancak kişi değil hane sayıları baz alınarak tutulan tapu tahrir defterlerindeki bilgilerden gerçek nüfusu hesaplarken en çok kullanılan yöntem

Barkan'ın (1988) tahrir defterlerine dayanarak Osmanlı Devleti'nin tüm nüfusu hakkında yapılmış olan tahmin yöntemidir. Bu yöntem hane sayısının 5 ile çarpılıp vergiye tabi olanların eklenmesidir. Bu metoda göre Siverek'te 1518'de %36.8, 1530'da %25.3, 1566'da %32.82 gibi bir azınlık Müslüman halktan oluşuyordu. Bu yıllarda köylerden sadece bir tanesi gayrimüslim köyü olarak kayıtlarda geçmektedir. Konar göçer hayatı benimseyen halk ile ilgili ise 1518'de yerleşik hayata dair iz bulunmazken, 1530'da 14, 1566'da ise 6 köyde konar göçer hayat tarzının benimsendiği görülmektedir (Erpolat 2001; Ekici 1999).

Yiner (2001), 448 Numaralı SŞS'nde mahkemeye intikal eden olaylardan Siverek'te Ermeni, Rum ve Yahudi'lerin mevcudiyetini tespit etmiştir. Ataş (2011) 438 Numaralı SŞS'nin Transkripsiyonunda, 1866-1867 yıllarında miras belgelerinde, Siverek'in sosyal hayatı içerisinde Müslümanların yanında azınlık olarak Hıristiyan ve Yahudi gayrimüslimlerin varlığından da bahsetmektedir.

19. yüzyılda Diyarbekir Vilayetine bağlı bir kaza olan Siverek, Diyarbekir Vilayet Salnamelerinin(DS) tutulmaya başlandığı 1869-1870 yılından 1876 yılına kadar bu salnamelerde bulunmaktadır. 1877-1882 yılları arasında DS'de yer almamakta, 1883-1885 yılları arasında Ergani Maden Sancağına bağlı iken 1890'dan sonra yine DS'de yer almaktadır. 1885-90 yılları arasında DS kaydı olmadığından nereye bağlı olduğu bilinmemektedir (Kankal 2001).

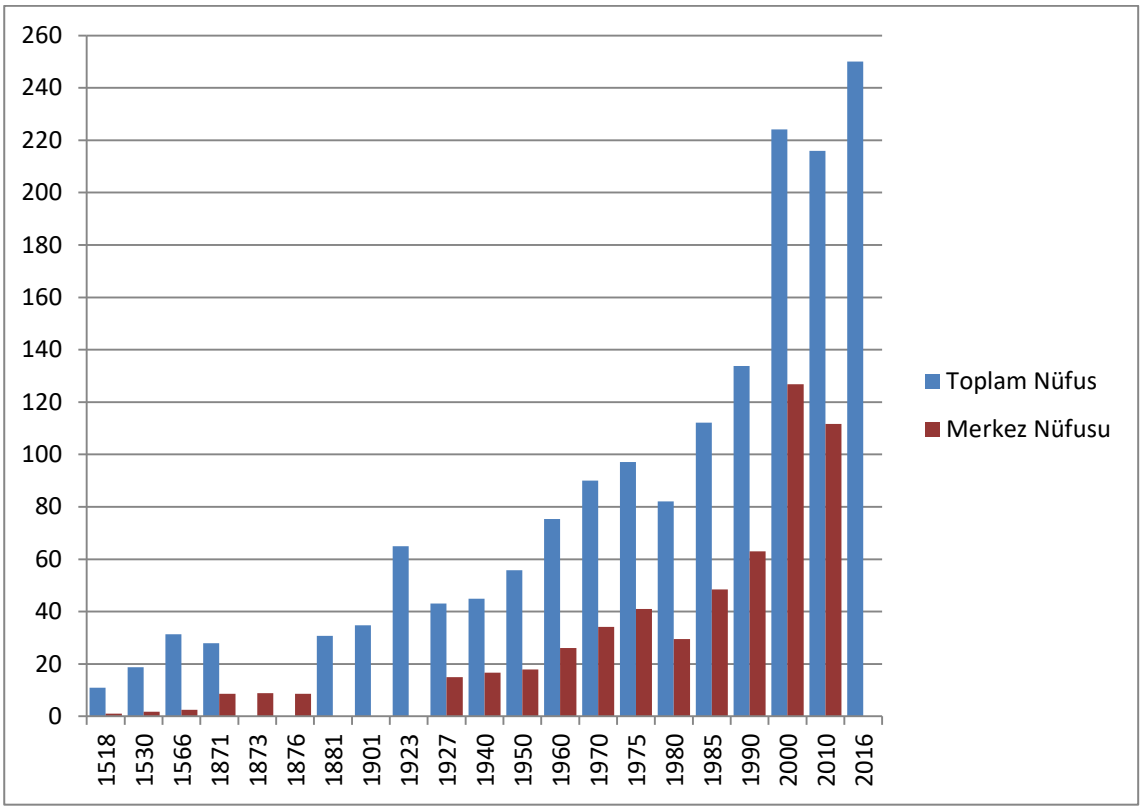
DS kayıtlarında erkek nüfusuna ait veriler bulunmaktadır. 1871-1872 DS'sinde kasabanın erkek nüfusu 4272, 1873-1875, 1876 DS'lerinde Müslim-Gayrimüslim erkek olarak belirtilen nüfuslarda Müslüman erkek nüfusu %77 civarındadır.1901-1902 DS'sinde Siverek'e bağlı 408 köyün 382'si Müslim, 2'si gayrimüslim ve 24'ünün karışık olduğu görülmektedir. Bu durum 1903 ve 1905'te de aynı kalmıştır (Kankal 2001). Bu verilerden 16.yüzyıla göre şehir merkezinde Müslüman nüfusun, kırsalda da gayrimüslim nüfusun arttığını görebilmekteyiz.

Şemseddin Sami'nin Kamus'ül A'lam (1889) adlı eserinde Siverek ile ilgili bölümünde kasaba merkez nüfusunun 10.000 olduğu, 5250'sinin Müslüman Türk ve Kürd, 3.500'ü Ermeni, 100'ü Ermeni Katolik, 150'si Protestan ve 1.000'i Suryani olduğunu aktarmaktadır. Kaza nüfusunun ise 38.730 olduğu ve 25.558'i Türk, Kürd,

Çerkez ve Arap olarak Müslim, 922'si Yezidi, 7250'si Ermeni Katolik ve Protestan, 1.000'i Yakubî ve Suryanidir. Kasaba merkezinde %47.5 olan gayrimüslim oranın kırsalda %34.1'lere gerilediği görülmektedir. Kırsal nüfus verilerinde belirtilen Çerkez, Arap ve Yezidilerin göçebe hayat tarzını benimsediği düşünülmektedir (Özgültekin 2015) (Şekil 3.7, Şekil 3.8).

Yıl	**Toplam Nüfus**	**Merkez Nüfus**
1518	10.982	1.077
1530	18.718	1697
1566	40.730(31.373)	2.501
1871	27.882	8.588
1873		8.798
1876		8.598
1881	30.713	
1901	34.730	
1923	65.000	
1927	43.122	14988
1940	44.878	16.711
1950	52.752	17.926
1960	75.392	26.134
1970	90.027	34.146
1975	97.065	40.990
1980	82.072	29.464
1985	112.145	48.333
1990	133.832	63.049
2000	224.102	126.820
2010	215.988	111.628
2016	250.100	

Şekil 3.7. Yıllara göre Siverek Nüfusu (SŞS,DS, Tahrir Defterleri, Devlet Salnamesi,TÜİK2017)

Şekil 3.8. Yıllara göre Siverek Nüfusu (SŞS,DS, Tahrir Defterleri, 1923Devlet Salnamesi,TÜİK2017)

1927'de yapılan ilk nüfus sayımından 1950'ye kadar Siverek'te nüfus artış hızı yavaştır. Ülke genelinde yaşanan durumu Kasarcı (1996), art arda gelen savaşlardan çıkan Türkiye'nin sosyal ve ekonomik yapıdan yıpranmasına; bebek ölümlerine ve 2. Dünya Savaşı sebebiyle silahaltına alınan erkek nüfusa bağlı olarak doğum oranlarının azlığına bağlamaktadır

1975 yılına kadar iyileşen koşullar sayesinde nüfus artarken, 1975-80 arası ülkenin her tarafında görülen siyasal kargaşa ortamı Siverek'te daha yoğun olarak hissedilmiş ve bu döneme kadar artan nüfus başka kentlere göç ederek azalmaya başlamıştır.

1985'e gelindiğinde ilçe nüfusunun artış oranındaki temel etkenler; kırsal kesimden ilçeye olan göçler, bir önceki dönemde göç edenlerin ilçeye geri dönmesi ve beslenme koşulları, sağlık imkânları, ulaşım şartları gibi nüfus artışını olumlu yönde etkileyen, çocuk ölüm oranlarını düşüren çevresel şartların iyileşmiş olmasıdır (Akpirinç 2012).

1985'ten 2000 yılına gelindiğinde kent nüfusunda adeta bir patlama olmuş ve merkez nüfus kırsalı geçmiştir. Kırsalda siyasi sebeplerden dolayı oluşan güvensizlik ortamı, bu dönemde ilçe merkezine göçe neden olmuştur. Kırsal alanda tarımla uğraşan nüfus, tarımda makineleşmenin artmasıyla kente göç etmek zorunda kalmıştır. Bunun dışında kentlerde sağlık ve eğitim imkânlarının daha iyi olması köyden kente olan göçü hızlandıran bir diğer etkendir. 2010'a gelindiğinde nüfus artışında yine bir kırılma olmuştur. Siverek kent merkezine göçenler, eğitim, işsizlik gibi nedenlerle kentten ülkenin batı bölgelerindeki kentlere göç etmişlerdir.

Siverek'teki nüfus hareketliliğinden bir önceki bölümde aktarılmıştır. Buna göre 2000'li yıllara kadar kırsaldan göç alan Siverek'in bundan sonra batı kentlerine göç veren bir sosyal yapıya ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Kırdan kente göç, önce sosyal yapıyı beraberinde mimari yapıyı değiştirmiştir.

3.3.7. Sosyal Yapı

Kabile ya da kabileden daha küçük grupları ifade eden aşiret kelimesi Arapça bir kelimedir. Osmanlılarda boyun altı, cemaatin üstündeki topluluklar bu isimle anılmış olup Türkçede daha çok göçebe gruplar için kullanılmıştır. Konargöçer ya da Yörük olarak Osmanlı kanunname ve belgelerinde geçen bu gruplar büyükten küçüğe doğru sıralandığında boy (kabile, taife), aşiret, cemaat, oymak, mahalle, oba(aile) şeklinde sınıflandırılmışlardır (Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,1994).

Erpolat (2001) , Siverek'in Osmanlı dönemindeki nüfus yapısından bahsederken aşiretleri, konar-göçer yani kırsal nüfus dahilinde ele almaktadır. Ataş'ın (2011) 1866-1867 tarihli Şer'iyye Sicilinde de tespit ettiği 12 aşiret (Şekil 3.9) günümüzde de varlığını devam ettirmektedir. Ancak yapılan alan çalışmaları süresince bunların büyük çoğunluğunun klasik aşiret yapısından farklı olarak merkezdeki büyük, nüfuslu aileler olduğu, yalnızca bir tanesinin kırsalda aşiretler konfederasyonu (milli) olduğu, bir kısmının ise kırsalda nüfusu olmasına rağmen kentli olduğu tespit edilmiştir.

Aşiretler					
Alişir	Araşanlı	Barazi	Baziki	Fettah	Gerger
İzol	Karakeçi	Köran	Milli	Mirdesli	Şeyhanlı

Şekil 3.9. 438 No'lu SŞS'nde bulunan aşiret isimleri (Ataş 2011)

Kırdan kente göç alan Siverek'te sosyal yapı değişmiştir. Kırsal kesimden kente gelen insanlar, yaşadıkları köy ortamını da kente taşımışlardır.

3.3.8. Ekonomik Yapı

Siverek'in konumu, jeolojik yapısı ticari yapısını etkilemiştir. Ticari faaliyetler kırsalda tarım ve küçükbaş hayvancılıktır. İlçenin doğusunda bulunan Karacadağ volkanizmasından kaynaklı taşlık arazi yapısından dolayı ekilebilir tarım alanları azdır. Karacadağ krateri ve çevresinde çeltik üretimi mevcuttur. Ekilebilir tarım arazilerinde tahıl ürünlerinden buğday başta olmak üzere arpa, mısır, mercimek ekilmektedir. Meyvelerden antep fıstığı, nar, üzüm sebzelerden kırmızıbiber, domates, karpuz en çok ekilen ürünlerdir. Ürünler ilçede bulunan buğday pazarı, sebze hali ve hayvan pazarında değerlendirilmektedir. Hayvansal gıdalar ev üretimi olup ilçe ekonomisi içinde tüketilmektedir.

İlçe merkezinde tarım sektörünün yanında atölye tipi küçük işletmeler mevcuttur. Siverek ilçe merkezine göç edip köylerde ekilebilir tarım arazisi bulunanlar bunlardan faydalanmaktadırlar. Siverek'in dışarıya verdiği göçün önemli bir bölümü ise ekonomik kaygılardan kaynaklı göçlerdir. Bunun önemli bir kısmı tarım alanındaki mevsimsel göçtür.

3.3.9. Siverek Geleneksel Kent Dokusu

Siverek, Asur medeniyetinden kalan höyüğün üzerindeki Siverek Kalesi etrafında gelişmiştir.1954 öncesi geleneksel dokuyu barındıran Siverek ilçe merkezini oluşturan Siverek Kalesini merkez alan ve kaleden çevreye doğru yol aksları ile gelişen ışınsal kent görünümündedir. (Sınmaz ve Özdemir 2016). Birbirine eklemlenerek oluşan bitişik nizam parseller, kendi içinde organik bir doku oluştururken; oluşan sokaklar kaleyi merkez alan bu akslarda birleşmektedir.

Güncel tescil listesine göre tescilli taşınma kültür varlığı olarak Siverek ilçe merkezinde 1 adet kale,1 adet hükümet konağı, 1 adet okul, 2 adet han, 8 adet cami, 2 adet hamam, 2 adet çeşme ve 60 adet geleneksel ev mevcuttur. Haliliye Cami'sinin mülkiyeti Haliliye Vakfı'na aitken diğer camilerin hepsinin mülkiyeti Vakıflar Genel

Müdürlüğü'ne aittir. Hanlar, çeşmeler ve Cıncıklı Hamamı'nın mülkiyeti Siverek Belediyesindedir. Eski Hükümet Konağı ve Gazi Paşa İlkokulu'nun mülkiyetleri hazinededir. Anıtsal yapılardan Abdalağa Hamamı özel mülkiyet, Hacı Yusuf Hanı özel vakfa aittir (EK-3).

3.3.9.1. Siverek Kalesi

Siverek Kalesi Roma ve Bizans imparatorlukları döneminde (M.S. III.- V. yy) inşa edilen ve geçmişi Asurlulara kadar dayanan yerleşmeleri bulunduran höyük üzerinde konumlanmıştır. Yenilenmesi ise Bizans İmparatoru II. Konstantin tarafından yapılmıştır (Özgültekin ve ark. 2003). Siverek Kalesi höyük üzerine konumlanışından dolayı kapladığı alanın küçüklüğü sebebiyle tarih boyunca sadece kentin yönetim merkezini olmuştur.

Şehrin merkezini oluşturan kale 20-25 m. yüksekliğindeki bir höyük üzerine konumlanmıştır. Özgün halinin çevresi 1250 m. uzunluğunda ve üzerine konumlandığı höyüğün şeklini alan kalenin sur duvarlarının yüksekliğinin10 metre, 8 adet burcunun ise yüksekliklerinin ise 15 metre olduğu belirtilmektedir. Doğu yönünde gözetleme kulesi bulunan kaleye giriş sadece kuzeyinden sağlanmaktadır(Şekil 3.10). Günümüzde sur duvarlarının bir kısmı ayakta kalmıştır (Kürkçüoğlu 2011)

Şekil 3.10. 19.yüzyıl sonlarında Siverek Kalesi'nin dogu cephesi (Demirbağ 2013)

Kale ve sınırladığı alan, Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 17.05.1991 tarih ve 739 sayılı kararıyla korunması gerekli kültür varlığı olarak arkeolojik sit olarak ilan edilmiştir.

Siverek Kalesi yüksekliği ve kentin tam merkezinde oluşuyla Siverek'e ait önemli bir bakı noktası oluşturmaktadır. Kale surlarının kuzeybatı, batı ve güney kısmındaki bazı bölümleri yıkık bir vaziyette günümüze ulaşmıştır. Kuzey-doğudan başlayıp doğuya doğru uzayan ve güney çevresinde devam edip güney-batı köşeye kadar olan 150-200 m. uzunluktaki bölüm, zeminden başlayıp kale surlarının temel seviyesine kadar yükselen kademeli duvar olarak örülmüştür. Kalenin üzerine konumlandığı höyüğün doğu bölümün etekleri ise, höyük yüzeyi boyunca zeminden yukarı doğru bazalt taşlarla örülü istinat duvarıyla desteklenmiştir (Şekil 3.11).

Batı yöndeki surlar diğer cephelerdekilere nazaran daha sağlam bir şekilde ayakta kalmıştır. Güney bölümünde ise 10m. uzunluğunda bir duvar kalıntısı şeklindedir. Kuzey bölümündeki duvarlar ayakta kalan kale kalıntıları kadar yüksek olsa da yakın dönemde höyüğün desteklenmesi için yapılmış taş istinat duvarlarıdır.

Siverek Kalesi'nin üzerine konumlandığı höyüğün üzerinde kalenin işlevsiz kalmasından dolayı evler yapılmıştır. Höyüğün toprak kaymasına elverişli yapısından dolayı höyük istinat duvarlarıyla desteklenmiştir.

Şekil 3.11. Siverek Kalesinden görüntüler; a)Höyüğün üzerinden batı bölümü, b) Kuzeybatı bölümü, c) Höyüğün üzerinden kuzeybatı bölümü, d)Doğu bölümü

3.3.9.2. Mahalleler, Sokaklar

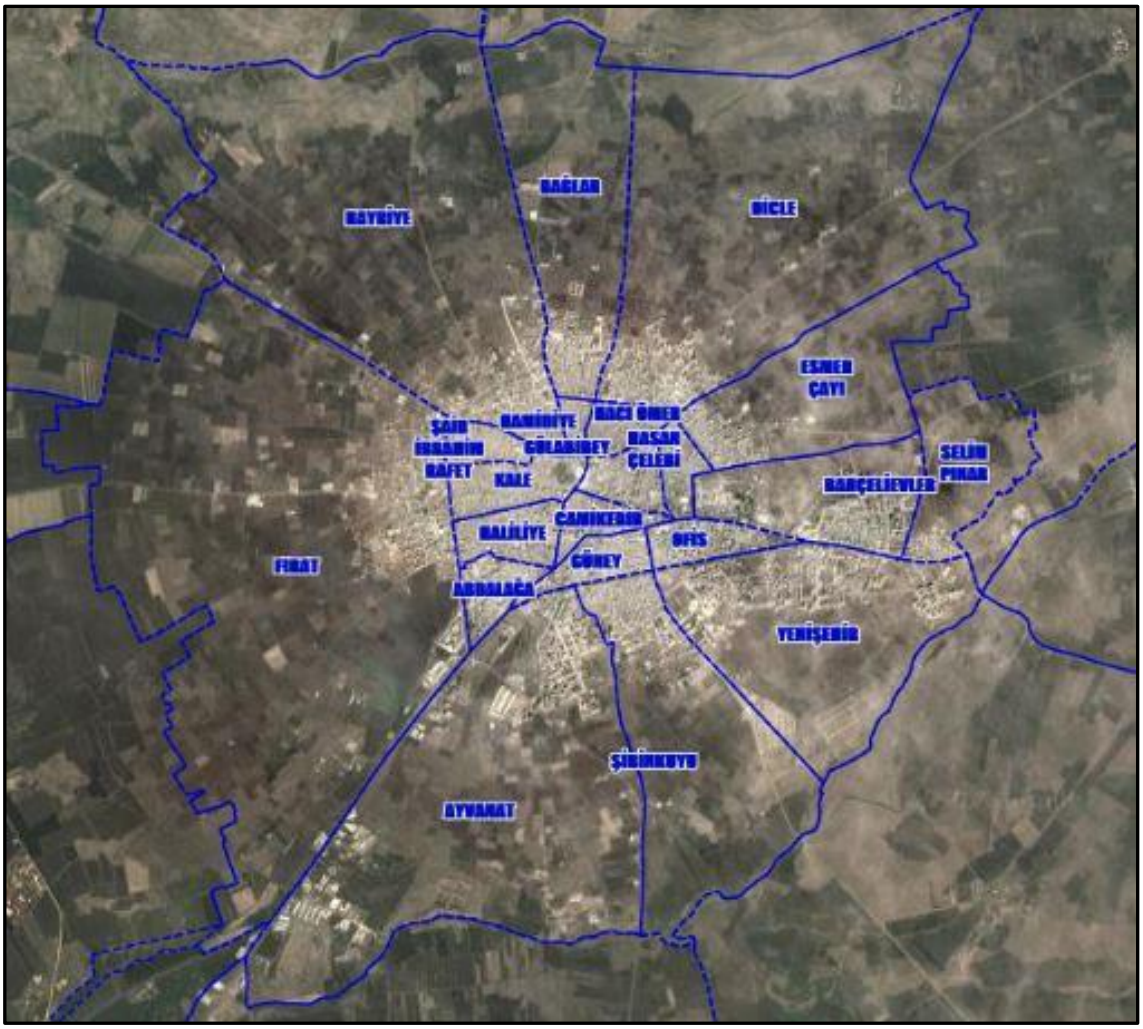
1851-53 yılları arasında Siverek'te 5 mahalle bulunmaktadır. Bunlar Cami Kebir, Hasan Çelebi, Gülabibey, Ordu. Ermeniyan (Reaya) mahalleleridir. Bu bilgilere göre Siverek'te o dönemde bir Ermeni mahallesinin varlığı anlaşılmaktadır (Yiner 1996). Kankal (2001), daha sonraki dönemlerde bu mahallelere ek olarak ŞSŞ'lerde Hüseyin Çeribaşı(Sulu Cami) Mahallesin adının geçtiğini belirtmekte ve 6 mahallesi ile Siverek'te nüfus-mahalle sayısı oranın o dönemki Osmanlı mahalle yapısından farklı olduğuna dikkat çekmektedir. Zira Osmanlıda mahalle sınırları dar tutularak; mahallenin asayişi, kontrolü, vergileri gibi hususlarda kolaylık sağlanması amaçlanmıştır. Mahalle sayısının azlığı, Siverek'teki geniş ailelerin varlığına bağlamıştır. Ayrıca gayrimüslimlerin Cami Kebir, Hasan Çelebi ve Gülabibey mahallelerinde yoğunlukta yaşadığını SŞS'lerdeki mülk alım-satımlarından tespit etmiştir.

Günümüzde Siverek ilçe merkezinde belediyenin adres sisteminde 21 adet mahalle bulunmaktadır (Abdalağa, Ayvanat, Bağlar, Bahçelievler, Camiikebir, Dicle, Esmer Çayı, Fırat, Gülabibey, Güney, Hacıömer, Haliliye, Hamidiye, Hasançelebi, Hayriye, Kale, Ofis, Selimpınar, Ş.İbrahim Rafet, Şirinkuyu, Yenişehir) (https://www.siverek.bel.tr/kente-bakis/siverek-2/mahalle-muhtarlari) (Şekil 3.12).

Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nün Kadastral adres verilerinde bazı mahalleler eski mahallelerin sınırları içerisinde görülmektedir. Bunlar Camikebir (Ayvanat, Güney, Ofis, Şininkuyu, Yenişehir), Gülabibey (Dicle), Hacıömer (Bahçelievler, Esmer Çayı, Selim Pınarı), Haliliye (Abdalağa, Fırat, Kale) şeklindedir(https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/).

Geleneksel kent dokusunun varlığını devam ettirdiği mahalleler belediyenin adres sisteminde sınırlarını belirlediği Camikebir, Hasan Çelebi, Gülabibey, Hamidiye, Hayriye, Kale ve Haliliye mahalleleridir[2]. Bu mahaleler Siverek Kalesi merkez olacak şekilde yerleşmişlerdir (Şekil). SŞS'lerde adı geçen Cami Kebir, Hasan Çelebi, Gülabibey Mahalleleri halen mevcuttur. Bunlardan Cami Kebir ve Hasan Çelebi mahalleleri 2010 tarihinde kentsel sit alanı olarak tescil edilmiştir. **ŞSŞ'lerde** adı geçen, Hüseyin Çeribaşı Camii 'den (Sulu Cami) adını alan mahalle, şu an caminin bulunduğu mahalle olan Cami Kebir Mahallesi sınırları içinde kaldığı düşünülmektedir.

[2] Kadastral adres olarak Haliliye Mahallesi sınırlarında bulunan Kale Mahallesi karışıklık olmaması açısından Halilye Mahallesi'nin yanında parantez içinde verilecektir

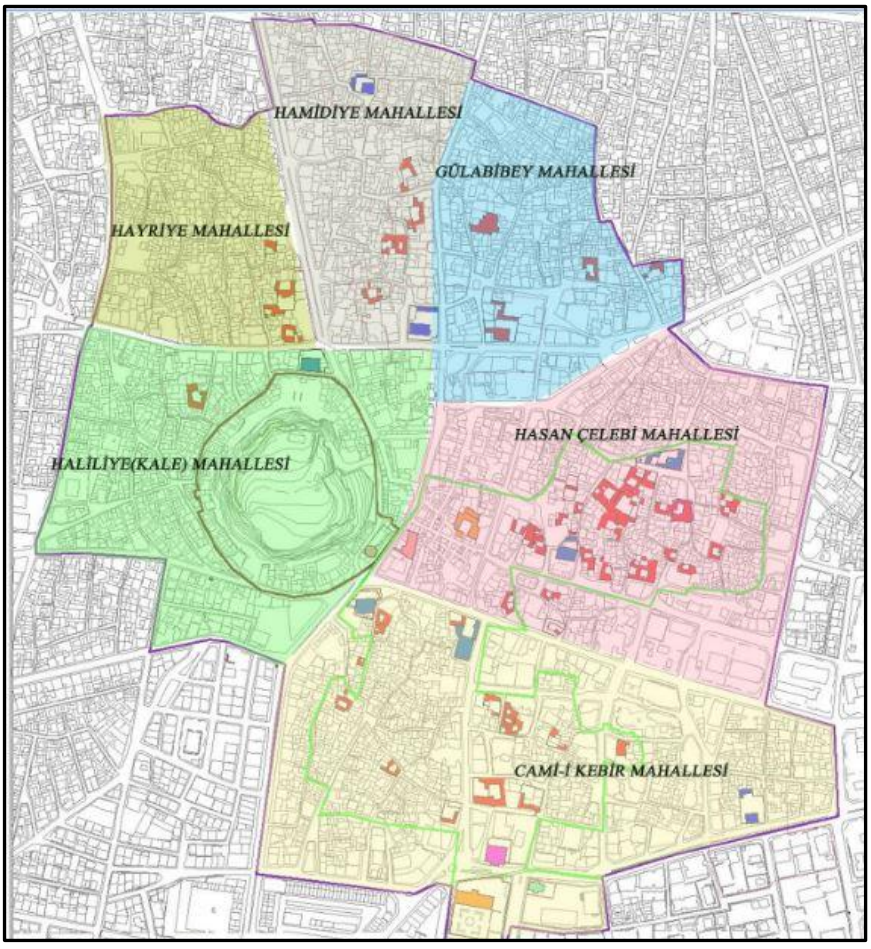

Şekil 3.12. Siverek'te Bulunan Mahalle Sınırları (http://kentrehberi.sanliurfa.bel.tr:9080/EImar/)

Diğer mahallelerden Hamidiye Mahallesinin, Gülabibey mahallesinin gelen göçler sonrası bölünmesiyle oluştuğu düşünülmektedir. Osmanlıda mahalle adlarının civardaki cami veya başka bir kamusal yapıdan türediği düşünüldüğünde Gülabibey Camiinin bu mahallede bulunması bunu desteklemektedir. Saha çalışmaları sırasında Haliliye (Kale) Mahallesinin Ordu Mahallesi olabileceği, Hayriye Mahallesinin ise Ordu-Gülabibey ve gelen göçler sonucu oluştuğu düşünülmektedir. Kankal'ın (2001) da belirttiği gibi Gülabibey Mahallesi nüfusu en fazla olan mahalle olmamasına rağmen, evlilik izinnamelerinin bu mahallede en fazla olmasının tespiti aslında Gülabibey'in kentin büyüyen bir mahallesi olduğunun gösteresidir. Bunun yanında Akpirinç'in (2012) Siverek'in il dışından en çok göç aldığı Çermik ilçesinden gelenlerin kentin bu

bölgesi ve arka mahallerine yerleştiğinin tespiti Gülabibey Mahallesi'nin birkaç mahalleye bölünmesini destekler niteliktedir.

Siverek Kalesi Haliliye Mahallesi'nde bulunduğundan ilk yönetsel yapılar orada kurulmuştur. Hükümet konağı, okul, han, hamam, çarşı ve koruma altındaki nitelikli evlerin önemli bir bölümünün Cami Kebir ve Hasan Çelebi Mahallelerinde bulunması, bu mahallelerin mevcut dokudaki en eski yerleşim yerleri olduğunu göstermektedir. Siverek'in konumu itibariyle işgallere müsait olması, yangın ve benzeri doğal afetler sebebiyle yıkılıp yeniden yapılması göz önüne bulundurulduğunda, kale çevresinde başka bir konumda daha eski mahallelerin olabileceği ihtimal dâhilindedir (Şekil 3.13[3]).

Şekil 3.13. Siverek'te Geleneksel Dokunun Bulunduğu Mahalleler

[3] Hazırlanmakta olan Siverek Koruma Amaçlı İmar Planı'nın Ş.K.V.K.K'dan onaylanmış paftası altlık olarak kullanılmıştır.

Siverek geleneksel kent dokusunda sokaklar, anıtsal yapılar ve geleneksel evlerden geriye kalan alanlarda organik biçimde şekillenmiştir. Derinliği fazla olan parsellerde birkaç konuta giriş sağlamak amacıyla çıkmaz sokaklar oluşturulmuştur. Sokak genişlikleri mahallelerin kale eteğine yakın yerlerinde 2-3 metre genişliğinde olup, dokunun dış çeperlerine doğru geleneksel dokuyu tamamlayan yerlerde 5 metrelere kadar çıkabilmektedir. Buralarda geleneksel Siverek evlerinin yapım geleneği sürdürülürken sokaklar düz akslar doğrultusunda biçimlenmiştir.

Siverek'te sokak oluşumunu etkileyen etmenler arasında iklim, yaşama biçimi, güvenlik ve malzeme kullanımı gösterilebilir. Sokakların darlığı iklimin getirdiği bir sonuçtur. Bunun yanı sıra dar ve düz alana sıkışan kentlerde görülen (Şanlıurfa, Diyarbakır); dar, dönemeçli ve gölgeye gerek duyulan sokaklarda, yaklaşık 1,5-2 kat yüksekliğinde, mahalledeki sokak yaşamının altında geçtiği kabaltılar bulunur (Tuncer,1998). Siverek'te iki adet kabaltı mevcuttur. Bunlar Cami Kebir Mahallesi 9. Sokak'ta bulunan Alhaslar Kantarması ile Hasan Çelebi Mahallesi 20. Sokak'ta bulunan Bucak'ların Kantarması'dır (Şekil 3.14). Kabaltılar mülkiyet hakkı kimde ise onun adıyla anılmışlardır. Siverek'te her ne kadar yapı elemanı olan kemere 'kantarma' dense de adı geçen kabaltılar, sıralanmış birkaç kemerin üzerine saltaşı veya ahşap kirişlemeler konularak geçildiğinden bunlara da kantarma denmiştir. Kabaltıların sokağa bakan cephelerine pencere konulmuştur.

Şekil 3.14. a-Bucakların Kantarması, b-Alhasların Kantarması

Siverek evlerinde avlu-ahır kapısı dışında sokağa açılan açıklıklar çok azdır. Mevcut açıklıklar mazgal pencere şeklinde dışa doğru daralan ahır, kiler pencereleridir. Ya da kilerlerin üst örtü kotuna yakın küçük pencereleridir. Bu güvenlik gerekçeli olmakla beraber, bunun oluşmasında mahremiyetin de rolü vardır. Mahremiyetten dolayı içe, avluya dönük konut planı zemin katlarda sokakları sağırlaştırmıştır. Birinci katlarda ise pencereler ve cumbalar olabilmektedir. Parseli yamuk olan evlerde üst katı düz çıkmak için yapılan çıkmalar da sokağa hareket katmaktadır. Cami Kabir 10, 12 no'lu sokakların birleştiği köşe parselde, sokağı konforlu dönmek için yapılan köşe pahı tespit edilen tek köşe pahıdır**.**

Sokaklarda yer yer bazalt taşıyla döşenmiş özgün arnavut kaldırımlara rastlansa da, beton kilit taşı, beton ve asfalt dökülmüş sokaklar çoğunluktadır**.**

Siverek'te en önemli odak noktası Siverek Kalesi'dir. Kentin tüm noktalarından görülebilen kale, arkeolojik bir sit alanı olup günümüzde yeşil alan olarak kullanılmaktadır**.** Siverek Kalesi'nin doğusunda bulunan Ulu Cami ve Sulu Cami kentin çarşı merkezinin odak noktalarıdır. Kalenin güneydoğusunda, Atatürk Bulvarı ile Hürriyet Caddelerinin birleştiği kavşakta bulunan eski kamusal yapılardan Siverek Halk Kütüphanesi (Eski Hükümet Konağı) -Gazi Paşa İlkokulu - Cudi Paşa Hanı arasında kalan bölge şehrin sosyal tesis anlamında kullanılan yerleşimlerindendir**.** Siverek Kalesinin kuzeybatısında bulunan Kanlı Kuyu Parkı ile Kalenin batısında yer alan Yeni Meydan (Meydan Kahvesi) kentin yaşlıları tarafından kullanılan odaklardır. Geleneksel sokak örgüsü içinde kendiliğinden oluşan, kuzeyinde çeşmesi bulunan Nigar Düzü geleneksel bir imgedir. Saat Kulesi ve Yılmaz Güney Heykeli geleneksel kentteki diğer odaklar olarak gösterilebilir (Şekil 3.15).

Şekil 3.15. Odak Noktaları a-Yeni Meydan, b- Eski Hükümet Konağı -Gazi Paşa İlkokulu - Cudi Paşa Hanı bölgesi

3.3.9.3. Ticaret ve Konaklama Yapıları

Hasan Çelebi Mahallesinde bulunan ve ***'Şeytan Küçesi'*** olarak bilinen Kemaliye Çarşısı, her Osmanlı şehrinde rastlanan, ***'sûk-ı Sultanî'*** adı verilen şehrin en büyük çarşısıdır (Kankal 2001). Eski Viranşehir Kadısı Abdulcelilzade Zühtü Efendi'nin "Keşkül"(1931) adlı el yazması kitabının Siverek ile ilgili bölümünde; çarşının H.1324(M1906) yılında büyük bir yangın geçirerek yeniden yapıldığı aktarılmaktadırlar (Özgültekin ve ark. 2003). Çarşı günümüzde plan şeması olarak eski görümünde olsa da çok değişikliğe uğramıştır. 2008 yılında çarşı tadilata alınmış ve üstü kapatılmıştır (Şekil 3.16).

Şekil 3.16. Şeytan Küçesi

İspahi Pazarı Siverek'teki başka bir ticaret mekanıdır. Sulu Cami'nin kuzeyinde yer alan, Hürriyet Caddesi açıldıktan sonra bir kısmı yıkılan pazarın iç avlusu tamamlanacak şekilde ek yapılmıştır. Günümüzde ise pazarın yerinde aynı isimle iç avlulu, ancak dış caddeye bakan cephelerinde de dükkanlar bulunan betonarme bir yapı pazar yapısı mevcuttur (Şekil 3.17).

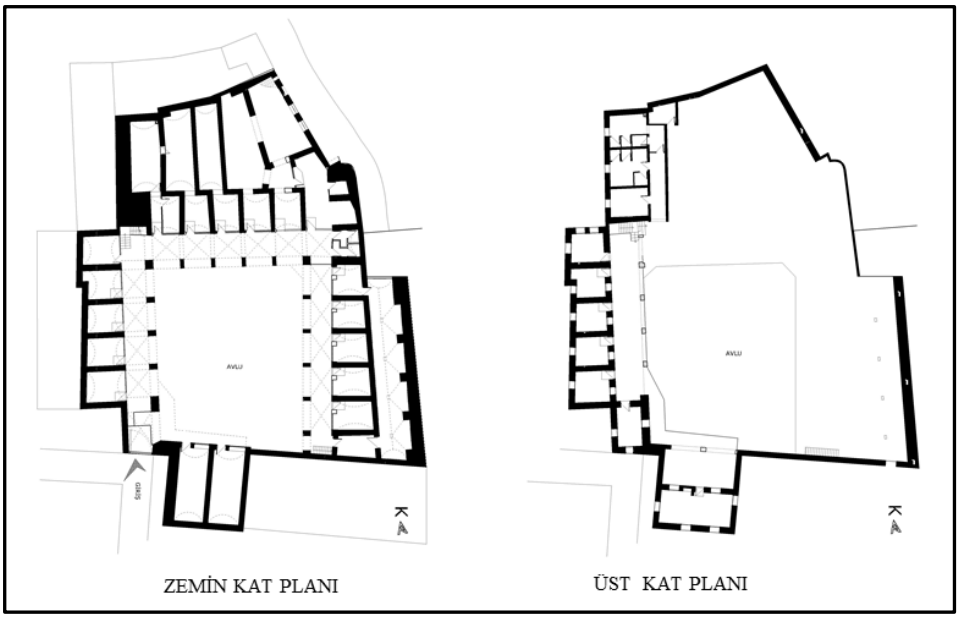
Şekil 3.17. İspahi Pazarı

-Gümrük Hanı

Kitabesi bulunmayan Gümrük Hanı'nın 18. yüzyıl Osmanlı yapısı olduğu düşünülmektedir (Kürkçüoğlu 2001). Siverek Kalesi'nin doğusunda Hasan Çelebi Mahallesi'nde bulunan hana güney kanadında bulunan Şeytan Küçesinden açılan kapıdan girilmektedir. Kuzey kanadında sonradan yapılmış hamama geçen bir kapısı da mevcuttur. Zemin katta avluyu çevreleyen revaklar ile bunun hemen arkasındaki mekanların üstü çapraz tonozludur. Batı kanadının tamamı ile güney ve kuzey kanatların batı kenarı üzeri de revaklıdır. Üst kat revakları ile odaların tavanı ahşap kirişlemelidir. Güney kanadın doğu kısmı avlu duvarı olup kaba yonu taş örgülüdür. Hanın revaklı cepheleri kesme taş olup diğer iç ve dış duvarları kaba yonudur. Zemin kattaki revaklar yığma bazalt payelere otururken; birinci kattakiler yekpare bazalt sütunlara taşıtılmaktadır.

Gümrük Hanı'nın zemin katı ve avlusu açılması düşünülen Siverek Kent Müzesi için kullanılmaktadır. Burada Siverek'te geçmişte kullanılan eşyalar ve Siverek'teki özgün

yıkılmış yapılardan getirtilen yapı elemanları sergilenmektedir. Hanın birinci katı kafeterya olarak hizmet vermektedir. Ş.K.T.V.K.K. tarafından 17.09.2010 1. Grup yapı olarak tescillenen hanın 2012'de restorasyonu bitmiş olup faaliyete girmiştir (Şekil 3.18, Şekil 3.19).

Şekil 3.18. Gümrük Hanı Kat Planları (Halifeoğlu Z. ve ark, Ş.K.V.K.K Arşivi)

Şekil 3.19. Gümrük Hanı

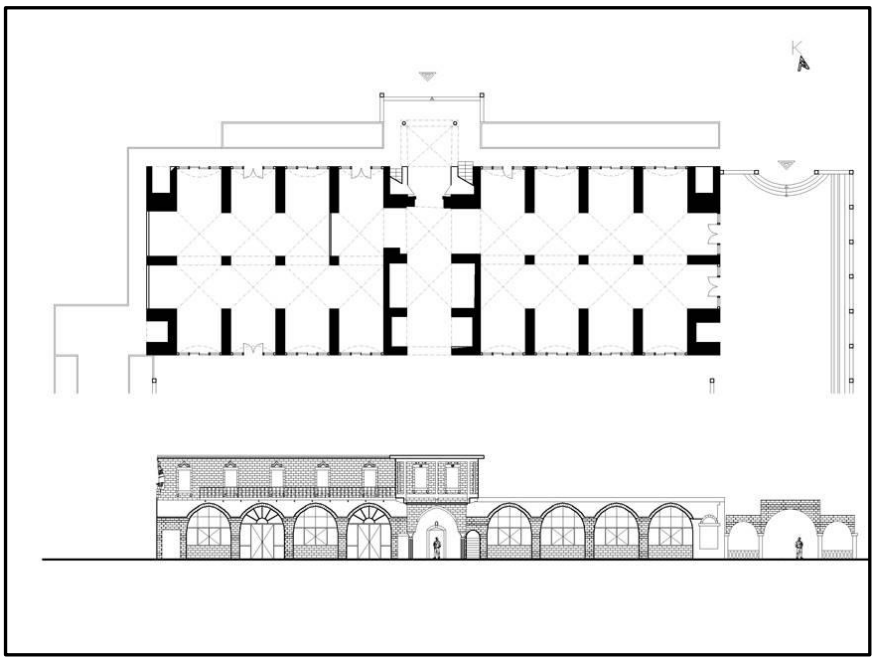
-Cudi Paşa Hanı

Camii Kebir Mahallesi'nde bulunan Cudi Paşa Hanı 19. yüzyılın başlarında yapılmıştır. Hanın çapraz tonozlu girişi Atatürk Bulvarına doğru çıkma yapmaktadır. Buradaki girişten güney girişine doğru çapraz tonozlu bir aralıktan geçilmektedir. Aralık yapıyı ortadan doğu-batı aksında simetrik iki mekana bölünmektedir. Mekânların ortasından geçen üçer payeyle mekanlar kaburga tonozlu sekiz bölüme ayrılmaktadır. Zemin katı bazalt taşlarla yapılan hanın cephelerinin tamamı sivri kemerlidir. Birinci

katın kuzeyinde çıkma yapan girişin üzerinde de mekân bulunmaktadır. Kalker taşından yapılan birinci katta batıda mekânlar bulunmaktadır. Bu kattaki pencereleri üzerinde üçgen alınlık mevcutken denizlik ve lentoları bazalt taştan yapılmıştır. 27.02.2009 tarihinde Ş.K.T.V.K.K. tarafından tescil edilen Cudi Paşa Hanı 2013'teki restorasyonundan sonra Cudi Paşa Konağı adıyla kafe olarak hizmet vermektedir (Şekil 3.20, Şekil 3.21).

Şekil 3.20: Cudi Paşa Hanı

Şekil 3.21. Cudi Paşa Hanı zemin kat planı ve kuzey görünüşü (Konak Mimarlık, Ş.K.V.K.K. arşivi)

-Hacı Yusuf Hanı

XIX. yüzyıl Osmanlı eseri olduğu tahmin edilmektedir (Kürkçüoğlu 2001). Siverek Kalesi'nin doğusunda bulunan Hacı Yusuf Hanı'na Şeytan Küçesi'ne güney ve batı

kanadından açılan iki kapısı mevcuttur. Güney girişinde bir aralıktan avluya girilmektedir. Kuzey- güney doğrultulu dikdörtgen avlusunun batı ve kuzeyindeki bölümler betonarmeye dönüştürülmüştür. Doğu ve güneyinde bazalt taştan yapılan mekânlar mevcuttur. Handa farklı meslek gruplarının kullandığı dükkânlar bulunmaktadır. Özgün dokusu değişikliklere maruz kalan han tescilli değildir(Şekil 3.22).

Şekil 3.22. Hacı Yusuf Hanı

3.3.9.4. Kamusal ve Dini Yapılar

-Gazi paşa İlkokulu

1904-1908 yılları arasında Siverek Eski Hükümet Konağı ile birlikte inşa edilen iki katlı yapıya, kuzey cephede yer alan yanlarda küçük, ortada daha büyük olan üç sivri kemerli öne taşık revaktan geçildikten sonra basık kemerli kapıdan girilmektedir (Şekil 3.23). Alt katta kuzey-güney yönünde bir hol ve holün her iki tarafında ikişer adet olmak üzere toplam 4 oda ve tuvalet bulunmaktadır. Odaların zemini taş kaplama, tavanı ahşap kirişlemelidir (Özgültekin ve ark. 2003).

Ahşap merdivenle çıkılan üst katta, holün doğu ve batısında ikişer oda bulunmaktadır. Yapının güney cephesi ortası kuzey cephede olduğu gibi öne taşkın durumda olup, kuzeyindeki cepheden farklı olarak güneyinde taşan kısım revaklı değildir. Yapıda inşaat malzemesi olarak duvarlarda bazalt taş, iki kat arasında ve çatıda ahşap kullanılmıştır (Özgültekin ve ark. 2003).

G.E.E.A.Y.K. 11.10.1995 tarihinde tescil edilen yapı 2000 yılında Şanlıurfa Valiliği tarafından restore edilerek "Kaymakamlık Konukevi" işlevi ile hizmete açılmıştır (Özgültekin ve ark. 2003).

Şekil 3.23 Gazi Paşa İlkokulu

-Eski Hükümet Konağı

Konağın giriş cephesi alınlığındaki tuğra kitabede H.1325 / M.1907 tarihi bitiş tarihi olarak verilmiştir (Özgültekin ve ark. 2003).

Kare planlı ve iki katlı olarak inşa edilmiş olan konağın güney cephedeki girişi, önde bazalt kaideli sütunlara oturan üç gözlü, yanlarda birer gözlü kemerli öne taşık revaklıdır. Kemerler çelik gergilerle desteklenmiştir. Zemin katta ortada büyük bir salon ve her iki yanında geniş odalar yer almaktadır. Zemin kat salonunun kuzeyinden birinci kata merdivenle çıkılmaktadır. Birinci katın, zemin kat planından farkı girişteki revakın üzerindeki mekandır. Yapının dış cephelerinde kapı ve pencere söveleri ile bina köşeleri kesme bazalt taşla diğer kısımlar kaba yonu bazalt taşla örülmüştür (Şekil 3.24).

Kültür Bakanlığı'nca restore edilerek Halk Kütüphanesine çevrilen yapı günümüzde Siverek Kaymakamlık binası olarak hizmet vermektedir. G.E.E.A.Y.K. tarafından 19.1.1980 yılında 1. Grup yapı olarak tescillenmiştir.

Şekil 3.24. Siverek Kaymakamlığı Binası

-Cıncıklı Hamamı

Dağtekin (2007) hamam mekân örgütlemesini taşlık, soğukluk, hela, aralık, ılıklık, sıcaklık, halvet, eyvan, su deposu, külhan, ocak ve cehennemlik bölümleriyle yapmıştır. Duvarları kaba yonu bazalt taş örgülü, kubbe ve tonozları tuğladan inşa edilmiş olan Cıncıklı Hamam, mekân örgütlemesi ile bu tanıma tam uymakta olan bir klasik Osmanlı hamamıdır.

Özgün girişi doğu cephesinde bulunan hamamın bu girişi kapatılmış olduğundan beşik tonozlu taşlığı depo olarak kullanılmaktadır. Alt kota indirilmiş kare planlı soğukluk mekânının ortasında selsebil, yanlarda ise altlarında küçük nişler bulunan sekiler mevcuttur. Almaşık bazalt-kalker kemerli tromplarca taşınan kubbenin tepesinde aydınlık feneri kasnağında süslemeler mevcuttur. Mekânın batı duvarının kuzey yönünde ılıklık, kuzey duvarının batı bölümünde ise sıcaklık bölümüne geçilen aralığa açılan basık kemerli birer kapı mevcuttur.

Ilıklık bölümü kuzey- güney doğrultulu dikdörtgen bir plana sahiptir. Batı duvarında Cumhuriyet Caddesine çıkan ve günümüzde kullanılan özgün olmayan giriş

kapısı mevcuttur. Üst örtü olarak iki kubbeden oluşmakta olup kuzey bölümündeki servis bölümü beşik tonozludur. Kubbelerde aydınlık fenerleri ve ışıklıklar mevcuttur. Beşik tonozlu bölümde helalar bulunmaktadır. Ilıklığın doğu duvarında soğukluk ve aralığa açılan kapılar mevcuttur.

Beşik tonozlu aralıktan sıcaklık mekanının güney eyvanına girilmektedir. Ortasında sekizgen göbek taşı bulunan kare planlı mekanın köşelerinde basık kemerli girişi olan halvetler bulunur. Sıcaklığın yanlarında beşik tonozlu eyvanlar bulunmaktadır. Sıcaklığın mukarnaslı pandantiflerle desteklenen kubbesinde fener ve ışıklıklar bulunmaktadır. Halvetlerin kubbelerinde fener ve ışıklıklar mevcuttur. Halvet ve eyvanlarda bazalt taştan sekiler ve kurnalar mevcuttur.

Sıcaklığın kuzeyinde doğu-batı doğrultulu dikdörtgen planlı su deposu beşik tonozludur. Su deposuna benze şekilde planlanan külhanda üst örtü ahşap kirişlemelidir. Ahşap kirişlemeler mekanın doğusunda üç adet bazalt taştan yapılma sivri kemere batıda ise kuyuya gitmeye olanak sağlaması açısından biri büyük, diğeri küçük ikişer kemere binmektedirler. Mekanın batı duvarının arka tarafında Cumhuriyet Caddesine açılan bir kapı bulunmaktadır.

Cıncıklı Hamam Ş.K.T.V.K.K. tarafından 10.08.2009 tarihinde tescillenmiş olup, 2010'da belediye tarafından kamulaştırılmış ve 2012'de restorasyonu bitirilmiştir. Günümüzde Siverek Fotoğraf Sanatçıları Derneğine tahsis edilen hamamda mekanı ısıtmak için takılan klimalar ve elektrik tesisatı gibi eklentiler özgün dokuyu bozmuştur (Şekil 3.25).

Şekil 3.25. Cıncıklı Hamam

-Abdalağa Hamamı

Günümüzde sadece soğukluk bölümü ayakta kalan hamamın diğer bölümleri yıkılınca üzerine dükkânlar yapılmıştır. Soğukluk bölümünün de kubbesinin bir bölümü yıkılmıştır. Hamam G.E.E.A.Y.K . tarafından 9.4.1982 tarihinde tescillenmiştir (Şekil 3.26).

Şekil 3.26. Abdalağa Hamamı

-Hacı Ömer Çeşmesi (Hacı Pınarı)

Hasançelebi Mahallesinde Hacı Ömer Camii'nin avlusunun batısında kendi bahçesi olan çeşmeyi, Kürkçüoğlu(2001) belediyenin 1933'te mahallelinin su ihtiyacını karşılamak için yaptırdığını belirtmektedir. Kilise çan kulesini andıran çeşme kare plan üzerine üç bölüm olarak inşa edilmiştir. Zemin bölümünün ortasında üstü piramidal kare platform ve platformun her bir kenarına musluklar yerleştirilmiştir. Platformun çevresinde yekpare bazalt taştan dört sütun, sütunların üzerinde sütun başı ve üzeri yuvarlak kemerle geçilmiştir. İkinci bölüm birinci bölümün üzerine ve tekrarı şeklinde ancak sütunlar kaideye oturtulmuş ve yükseklik olarak daha kısa tutulmuştur. Birinci ve ikinci bölümdeki kemerler metal gergi çubukları ile desteklenmiştir. Üçüncü bölüm ise bazalt taştan kare bir platform üzerine sekizgen prizma ile oluşan mekânın üstü kapatılmıştır (Şekil 3.27).

Özgültekin ve ark. (1997) çeşmenin Yane adında Ermeni bir yapı ustası tarafından yapıldığını söylemektedirler. Çeşme 27.02.2009 tarihinde Ş.K.T.V.K.K. tarafından 1. grup yapı olarak tescil edilmiştir.

Şekil 3.27. Hacı Ömer Çeşmesi(Hacı Pınarı)

-Serap Çeşmesi

Gerger Caddesinin güneyinde caddenin alt kotundadır. Doğu-batı yönlü dikdörtgen planlı çeşme mekanının üstü aralıklı konmuş kesme bazalt taştan yapılmış dört kemer ve bunların üstünün bazalt sal taşları ile kapatılmasıyla oluşmuş tonozlu bir yapıdadır. Bu yapısıyla eyvan görünümünde olan çeşmenin güney duvarında dört niş bulunmaktadır. Bu nişlerden yukarıda olan iki tanesi aydınlatma amaçlı, daha alt kotta olup daha büyük olanların kap kacak konulması için yapıldığı düşünülmektedir. Nişlerin ortasında zemine yakın çeşmenin oluğu bulunmaktadır. Ortada arka akan su mahalle sakinlerince yün yıkama vb. durumlarda değerlendirilmektedir (şekil 3.28).

Şekil 3.28. Serap Çeşmesi (Ş.K.V.K.K Arşivi)

-Ulu Cami

12. Yüzyılda Artuklular döneminde inşa edilen Siverek Ulu Cami'nin minaresi 1574 tarihinde yenilenmiş ve Artuklular Dönemine ait kitabenin bir parçası minarenin doğu cephesindeki bugünkü yerine yerleştirilmiştir. Ayrıca minarenin son cemaat yerine bakan batı kapısı üzerinde ayrı bir kitabede de minarenin H.982/M. 1574 senesinde yaptırıldığı yazılıdır. Minaresi son cemaat yerinin doğu kesimindeki alt kısmı poligonal, yukarı kısımları silindirik gövdeli, tek şerefeli ve sivri külahlı düzgün kesilmiş kalker taşından yapılmıştır (Kürkçüoğlu 2012).

Bazalt taşlarla yapılmış olan Siverek Ulu Camii, uzun kenarı kuzey güney doğrultulu dikdörtgen bir plana sahiptir. Çok kubbeli camiler grubuna giren cami, mihraba paralel üç sahına ayrılmış, her sahında üçer kubbe olmak üzere toplam dokuz kubbe ile örtülmüştür. Kubbeler ortada düzgün bazalt taşlardan yapılmış kalın ve kısa dört adet payeye, yanlarda duvarlara oturmaktadır. Caminin kubbeli örtüsü dıştan çatı ile gizlenmiştir. Genellikle mihraba paralel enine dikdörtgen planlı, iki ya da üç sahınlı, mihrap önü kubbeli, diğer bölümleri tonozlu Artuklu camilerinin aksine Siverek Ulu Camii'nde dokuz kubbenin kullanılmıştır (Kürkçüoğlu 2012).

Harimin ana giriş kapısı, kıble duvarının ortasında bulunan mihrabın karşısından olup, doğu ve batı yönünde kullanılmayan 2 adet kapısı mevcuttur.

Son cemaat yeri 4 gözlü, sivri kemerli revaklı olup üstü örtüsü betonarmedir. Kürkçüoğlu (2012) cephesindeki şair Zeki tarafından yazılmış kitabesine göre son cemaat yerinin H.1306/M.1888-89 tarihinde cami önüne eklendiğini belirtmektedir.

Cami avlusunun doğu kanadının alt katında şadırvanı bulunan caminin üst katı müezzin ve imam odası olarak kullanılmaktadır. Kürkçüoğlu (2012) bu kanatta 1951 yılına kadar bir medrese bulunduğunu, yıkılan medresenin yerine bu müştemilatın yapıldığını belirtmektedir. Caminin avlusunun batı kanadında bulunan kapıdan tuvaletlerin etrafına dizildiği küçük bir avlu bulunmaktadır. Avlunun kuzey giriş kapılarının kanatları yekpare bazalt taştan yapılmış olup özgün değildir (Şekil 3.29).

Cami 27.02.2009 tarihinde Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu (Ş.K.T.V.K.K.) tarafından tescil edilmiştir.

Şekil 3.29. Ulu Cami

-Gülabibey Camii

Gülabibey Camii'nin son cemaat yerinden harime geçilen iki kapıdan sağda olanının üzerindeki H. 1121/M. 1709 tarihli kitabe eyvanın yapımı yılı ile ilgili olup camideki en eski tarihli kitabedir. Caminin yapım tarihi bundan daha eskiye dayanmaktadır (Kürkçüoğlu 2012). Zira Bizbirlik(2001), 16. Yüzyıldaki Siverek Vakıflarını incelediği çalışmasında,1518 ve 1530 kayıtlarında Vakfı Cami'i Gülabi adında bir vakıf tespit etmesi, caminin 16. Yüzyılın ilk çeyreğinde bile mevcut olduğunu göstermektedir.

Doğu-batı yönünde uzayan dikdörtgen planlı Gülabibey Camii ince yonu bazalt taş örgü ile inşa edilmiştir. Harimin üst örtüsü ortada kubbe, doğu ve batıda beşik tonoz ile geçilmiştir. Harime giriş, son cemaat yerinin doğu ve batı bölümlerindeki kapılardan sağlanmaktadır. Doğu ve batıdaki bölümlerinde iki adet mihrabın bulunması eskiden doğu kısmının Hanefiler bölümü; batı kısmının Şafiiler bölümü olarak kullanılmasındandır. Doğudaki kapıdan ana mihrab ve minberin bulunduğu kubbeli bölüme girilmektedir. Kubbeli bölümdeki ana mihrap, köşe sütunçeli ve yuvarlak nişlidir. Köşe sütunçelerinin başlıkları, niş kemeri ve mihrabın çevresi mukarnas süslemelidir. Harimin batı kesimindeki Şafiilere ait bölümde yer alan yuvarlak nişli ikinci mihrabın çevresi basit mukarnas bordürlü olup alınlığı alçı kabartma bitkisel süslemelidir. Mihraplar sonraki dönemlerde boyanmıştır (Kürkçüoğlu 2012).

Harimin kıble duvarındaki pencereler üzerinde, mihraplar üzerinde ve kubbe kasnağında yeşil, lacivert ve kırmızı zeminler üzerine Siverekli hattat Hacı Yusuf Sami Efendi tarafından yazılmış hatlar mevcuttur (Kürkçüoğlu 2012).

Altı gözlü son cemaat yerinin üst örtüsü betonarmedir. Revakın doğu kısmı açık iken batı bölümünde minare konumlanmış durumdadır. Kürkçüoğlu (2012), Kalker taşlardan inşa edilen iki şerefeli minarenin1955 yılında yapıldığının belirtmektedir.

Caminin doğu duvarının bitişiğinde haziresi bulunmaktadır. Avlunun kuzeyinde kadınlar bölümü, kur 'an kursu ve imam odası bulunmaktadır. Cami 27.02.2009 tarihinde Ş.K.T.V.K.K. tarafından tescil edilmiştir (Şekil 3.30).

Şekil 3.30. Gülabibey Cami

-Hüseyin Çeribaşı Cami (Sulu Cami)

"Keşkül" adlı el yazma eserde; Sulu Cami'nin Nizip Savaşı sırasında Siverek Ordugahı Kumandanı "Çeribaşı Hüseyin" tarafından yaptırıldığını ve bu nedenle "Çeribaşı Hüseyin Camisi" adıyla anıldığını belirtmektedir. Nizip Savaşı'nın H.1255/M.1839'da cereyan ettiği dikkate alındığında caminin de bu tarihlerde yapıldığı anlaşılmaktadır (Kürkçüoğlu 2012).

Harim giriş kapılarının üzerindeki Şair ve Hattat Sami Efendi tarafından yazılmış kitabelerde, yıkılmaya yüz tutmuş caminin H.1307, 1308/M.1890, 1891 tarihlerinde Osman Ağa tarafından temelden yenilendiği, son cemaat yeri cephesindeki kitabede eyvanın (son cemaat yeri) H.1308 (M.1891) tarihinde Ömerzade Süleyman tarafından yaptırıldığı yazılmaktadır (Kürkçüoğlu 2012).

Harim bölümü kaba yonu bazalt taş olan caminin son cemaat yeri revakı ince yonu, kalker bazalt almaşık yapılıdır. Doğu batı yönlü dikdörtgen planlı olup mihraba paralel üç sahınlıdır. Dikdörtgenin doğu kenarı düz olmayıp kırıktır. Sahınlar, beş gözlüdür. Tavanı ahşap kirişleme üstü betonarmedir. Caminin damı kırma çatı ile

örtülmüştür. Harime giriş, kuzey cephedeki son cemaat yerinden, bazalt kalker taşlardan almaşık kemerli üç kapı ile yapılmaktadır. Müezzin mahfili harim girişindeki sahnın üstünü örtecek şekilde betonarmeden sahnın üzengi taşına oturtulmuştur. Mahfil ahşap malzeme ile kaplanmıştır.

Son cemaat yerinin doğusuna bitişik, kürsüsü bazalttan diğer kısımları kalkerden yapılmış minaresi tek şerefelidir. Avlunun doğu kanadında zemin katında şadırvan, birinci katında imam-müezzin odası bulunan betonarmeden eklenti müştemilatı mevcuttur. Harimin batı duvarına bazalt taş kaplamalı tuvalet eklenmiştir. Cami 27.02.2009 tarihinde Ş.K.T.V.K.K. tarafından tescil edilmiştir (Şekil 3.31).

Şekil 3.31. Hüseyin Çeribaşı Cami (Sulu Cami)

-Hasan Çelebi Cami

Son cemaat yerinden harime geçiş veren iki kapı üzerindeki kitabelere göre cami H.1259 / M. 1843 tarihinde tamamlanmıştır. Cami avlusunun kuzeyinde yer alan üç gözlü revaklı abdest alma yeri H.1310 / 1892 - H.1312 / M.1894 tarihlerinde yaptırılmıştır (Kürkçüoğlu 2012).

Hasan Çelebi Camii doğu-batı yönlü dikdörtgen planlı, kıbleye paralel iki sahınlıdır. Sahınlar 5 gözlüdür. Cami ahşap kirişleme üstü betonarme damdır. Harimin kuzey duvarı boyunca uzanan betonarme müezzin mahfili yer almaktadır. Harime giriş, son cemaat yeri revakının doğu ve batı gözleri karşısına gelen kitabeli kapılardan yapılmaktadır (Kürkçüoğlu 2012).

Son cemaat yeri önde üç sütuna oturan dört gözlü kemerli olup üstü betonarmedir. Batısında imam odası yer almaktadır. Camide kesme bazalt taş kullanılmıştır. Son Cemaat yeri revakı ve harim kuzey duvarında bazalt-kalker taşı almaşık olarak kullanılmıştır.

Son cemaat yerinin doğusuna bitişik bulunan ve kapısı son cemaat yerinden olan tek şerefeli, sivri külahlı, silindirik gövdeli minarenin gövdesi tuğlalardan, şerefeden külaha kadar olan kısım düzgün kesilmiş kalker taşlarından inşa edilmiştir (Kürkçüoğlu 2012).

Cami avlusunun kuzey kanadında üç gözlü kemerli abdest alma revakı bulunmaktadır. Revakın üzerinde "cas" sıvadan süslemeler mevcuttur (Şekil 3.32).

Şekil 3.32. Hasan Çelebi Cami

-Hacı Ömer Cami

Kitabesinde 1847 yılında yapıldığı yazılan cami, kıble doğrultusunda, kareye yakın dikdörtgen planlı ve kıbleye paralel üç sahınlıdır. Sahınlar 3 gözlü olup kemerler yekpare bazalt taş sütunlarla taşınmaktadır. Harime giriş, kuzey cephedeki kitabeli ve üzeri sundurmalı ana kapıdan ve batı cephesinde önünde iki gözlü revak bulunan yan kapıdan yapılmaktadır (Kürkçüoğlu 2012)

Caminin son cemaat yeri alışılmışın aksine harim bölümünün batı duvarına bitişik L planlı olarak çözülmüştür. Son cemaat yerinin güney kanadının kesme taştan yapılan revakı üç gözlü; doğu kanadının batıya bakan yönde iki kuzeye bakan yönde tek gözlüdür. Kemerlerini taşıyan bazalt taş sütunlar kaidelere oturtulmuştur. Avlunun batı kanadında 2 gözlü revakı olan bölümü daha önce sadece tuvaletlere ayrılmış bir mekan olarak işlev görmekteydi. Günümüzde şadırvan ve tuvaletler bölümü olarak işlevlendirilmiştir. Avlunun kuzeybatı bölümünde bu bölüme bitişik 2 gözlü revakı bulunan şadırvan bölümü günümüzde imam ve müezzin odası olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.33).

Güney cephedeki avlu kapısının hemen yanından iki şerefeli olarak yükselen minare, 1972 yılında kalker taşından yapılmıştır (Kürkçüoğlu 2012). Cami 29.03.2007 tarihinde Ş.K.T.V.K.K. tarafından tescil edilmiştir.

Şekil 3.33. Hacı Ömer Camii

-Haliliye Cami

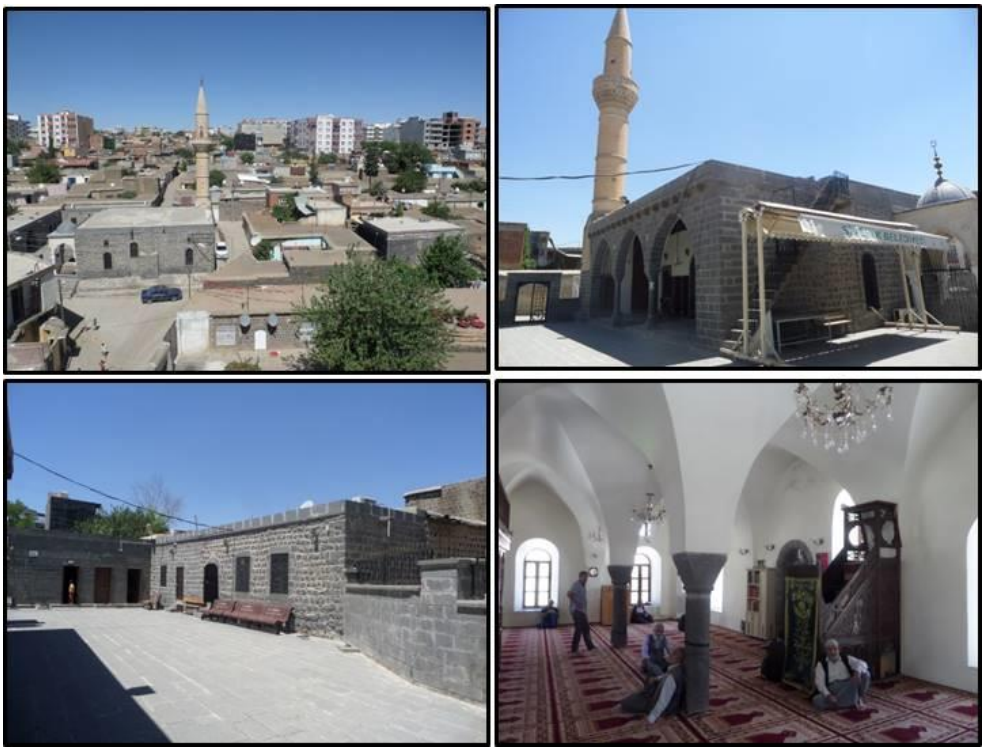
Son cemaat yerindeki kitabelerinde H1281(M1864)'de yapılan caminin 1956-57'de büyütme çalışması sonucu üç gözlü olan son cemaat yerinin beş gözlü hale getirilmiştir. Doğu-batı dikdörtgen planlı olan cami mihraba paralel iki sahınlıdır. Sahınlar 5 gözlüdür. Bazalt sütun başlıkları köşelerinde süslemeler mevcuttur. Vaiz kürsüsü kıble duvarının

içine gömülmüş olarak yapılmıştır. Ortadaki kemerin açıklığı yanlardaki iki kemere göre daha geniştir. Cami ve son cemaat yerinin üstü betonarme döşemedir. Harimin girişteki kuzey duvarı boyunca bir müezzin mahfili eklenmiştir (Kürkçüoğlu 2012).

Kesme kalker taşından inşa edilmiş olan tek şerefeli, silindirik gövdeli minare son cemaat yerinin batısına bitişiktir. Minare kürsüsünün cami avlusuna bakan doğu cephesindeki iki satırlık kitabede tarih olmayıp, Osmanlıca beyit yazılmaktadır (Kürkçüoğlu 2012). Caminin son cemaat revakı ve harimin kuzey cephesi kalker –bazalt almaşık olarak yapılmıştır. Revaklar camekânla kapatılmıştır.

-Hamidiye Cami

1894 yılında ahşap kirişleme, üstü toprak damlı olarak inşa edilen cami, H.1336 (M.1916) yılında çapraz tonozlarla örtülü bugünkü şekline getirilmiştir. Doğu- batı doğrultulu dikdörtgen plana sahip cami 2 sahınlıdır. Sahınlar 3 gözlüdür. Her sahın üçer çapraz tonozla örtülüdür.(Kürkçüoğlu 2012). Cami 24.08.2006 tarihinde Ş.K.T.V.K.K. tarafından tescil edilmiştir (Şekil 3.34).

Şekil 3.34. Hamidiye Cami

-Karakeçili Cami

H.1317(M1899) tarihinde kesme bazalt taştan inşa edilen cami doğu-batı doğrultulu dikdörtgen planlıdır. Dikdörtgenin uzun kenarı doğrultusunda 2 sahınlı olarak inşa edilen caminin sahınları üç gözlü olup tavanı ahşap kirişlemelidir. Son cemaat yerinin tavanı betonarmedir. Cami 29.08.2008 tarihinde Ş.K.T.V.K.K. tarafından tescil edilmiştir(Şekil 3.35).

Şekil 3.35. Karakeçili Cami

3.4. Geleneksel Siverek Evlerinin Genel Özellikleri

2015-2017 yılları arasında yapılan alan çalışmaları sonucunda geleneksel evlerin çoğunluğu yerinde gözlemlenmiş, içine girilerek çalışma izni alınan 86 adet geleneksel Siverek evi ise detaylı olarak incelenmiş, 67 adedinin planları çizilmiş, 8 adedinin Ş.K.V.K.K'dan restorasyon projeleri elde edilerek yerinde güncellenmiştir. İncelenen ve plan çizimi yapılmayan evlerden 2 adet tescilli ev yıkılmış olup tescilli parsel durumundadır. 1 tescilli ev'in sadece avlu cephesine bakan duvarları ayaktadır. 1 adet nitelikli tescilli evde ise kullanıcılarca plan çizimine izin verilmemiş olup fotoğrafları çekilmiş ve görsel analizleri yapılmıştır. 7 adet geleneksel özellikli ev ise özgün kısımları mevcut olsa bile ciddi anlamda değişime uğradıklarından alanda çizilen planları bilgisayar ortamında çizilmemiş olup özgün kalan kısımları ve maruz kaldıkları değişimler ilgili bölümlerde aktarılmıştır (EK-3). İncelenen yapılara ait fotoğraflar ve çizimler kataloglanarak EK-5'te verilmiştir. Yapılan bu detaylı incelemeler

doğrultusunda geleneksel Siverek evlerinin mimarisi hakkında bir değerlendirme-analiz yapılarak çalışmaya aktarılmıştır.

Karasal iklimin hâkim olduğu Siverek ilçesinde geleneksel evler Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki diğer evler gibi iklime uygun tasarlanmıştır. Dıştan içe doğal dengeler içinde sıralanan hacimlerde yöre ikliminin tüm mevsimsel özelliklerini yaşamayı olanaklı hale getiren açık, yarı açık, kapalı hacimler sistemi-sırası mevcuttur (Bektaş 2013).

Bitişik nizam ve içe dönük yapılaşma yazın serin ve gölgelik alanlar oluştururken kışın soğuk ve rüzgâra karşı korunma imkânı sağlamaktadır. Evlerin dış kısmında kalan dar, organik formdaki sokaklar ve bu sokaklardaki kabaltılar, cumbalar, giriş kapıları üzerindeki saçaklar da bu duruma olanak tanımaktadır.

Siverek ilçe merkezinde eğim az olduğu için zemin katlarda evlerin avlularına doğrudan girilebilmektedir. Sosyal yaşamın geçtiği açık alan olan avlunun etrafında yaşam alanları konumlanmıştır. Yarı açık alan olan eyvan yaşama alanı ve geçiş mekânı olarak görev görmektedir. Yaşama alanı olan odalar, servis mekânları, ıslak hacimler avlu etrafında konumlanmış durumdadır.

İçe dönük bir yaşama olanak tanıyan avluya genelde giriş aralığından girilen geleneksel Siverek evlerinde katlar: bodrum, zemin kat ve birinci kat olarak düzenlenmiştir. Asma kat kullanımı çok yaygın olmasa da gelir durumu kat çıkmaya elverişli olmayan evlerde, ya da bir katın kanadına birkaç fonksiyon yüklemek isteyen ev sahipleri asma kat oluşumuna gitmişlerdir. Asma kat çıkılan mekânların tavan kotu yüksek olup düzenlenen asma katın döşemeleri ahşaptır. Zemin katta düzenlenecek ise zemin kat yer kotunun altında başlatılmaktadır.

Mevsimsel değişimleri yapı bünyesinde çözmek için avlunun etrafına yerleştirilmiş kütlelerden oluşan bir yapım sistemi benimsenmiştir. Avlu çevresine yerleştirilmiş farklı yöndeki yapı kütleleri bir yapı kanadını oluşturmaktadır. Yazlık kanat güneyde olup genelde iki katlı ve genelde eyvanlıdır. Kuzeydeki kanat ise kışlık kanat olarak kullanılmaktadır. Bu kanat güneye (kıble) yüzünü döndüğünden bu kanattaki odaya ***'kıble odası'*** denmektedir. Evlerde mevsimsel yerleşme, iklimin yanı sıra ekonomik durum, parsel yapısı vb. parametrelere bağlı olduğundan her evde bunu

bu iki yönle gözlemlemek mümkün olamamaktadır. Yapılardaki kanat adedine göre işlevler diğer yönlerdeki kanatlara yüklenebilmektedir. Ayrıca mevcut geleneksel ev stoku içerisinde kanat-eyvan kullanımı nitelikli yapılarda net gözlemlenebilmekte iken; geç dönem yapılan evlerde bazen şekilsel kalabilmektedir.

Yarı açık olarak da tasarlanabilen mutfaklar, hâkim rüzgâr olan doğu-kuzey doğu rüzgârından etkilenmemesi için çoğunlukla doğu kanadına yapılmıştır. Doğu kanadında olmayan mutfaklar genellikle kapalı mekân olup bunlara kapı ile girilmektedir.

Avludan odalara geçişlerde aralık-eşik, kışın soğuk havanın doğrudan odalara temasını engellemek için yapılmıştır. İncelenen geleneksel evlerde Köranlar Konağı'nın haremlik bölümünde orta sofaya rastlanmaktadır. Orta sofalı olarak düzenlenen bu bölüm diğer geleneksel evler gibi avluda konumlanmıştır.

Birinci katlarda gezemek, eyvan, oda-köşk odası ve kilerler bulunmaktadır. Düşey sirkülasyon genelde avludan yapılmaktadır. Merdiven holüyle giriş ypılan örnekler de mevcuttur. Bazalt taş merdivenlerle bazalt konsollara taşıtılmış sal taşılı gezemeğe, oradan eyvan veya odalara geçilmektedir.

Sıcak iklim koşullarından erzakların korunması için serin mekânlara ihtiyaç vardır. Bazı evlerde yarı bodrumlar yapılsa da kent zemininin sert volkanik kayaç oluşundan dolayı bodrum oluşumu çok azdır. Bodrum yapımına imkân olmadığı ya da parsel büyüklüğünün olanak tanıdığı durumlarda avluya bakan odaların arka bölümünde yer alan, sağır duvarlı tepe ya da tavan penceresi olan kilerli bir plan tipine gidilmiştir.

Siverek evlerinde ekonomik durum parsel büyüklüğünü, avlu etrafındaki kanat adedini, kat adedini, evin haremlik selamlık olarak tasarlanmasını etkileyen önemli bir unsurdur. Siverek'te nüfuslu ve kentte etkili ailelerin evleri diğerlerine göre daha gösterişli yapılmıştır. Genelde bu evler haremlik selamlık olarak yapılırken bir kısmında hizmetliler için ayrıca bir avlu eklenmiştir. Bu evlerin bitişik ve karşı parsellerinde de aynı aileye mensup kişilere ait evler bulunmaktadır. Eski fotoğraflarda kent siluetinde bulunan diğer varlıklı kişilere ait evler mevcut değilken, nüfuslu ailelere ait evler boş ve yıkık dahi olsalar sembolik olarak mevcudiyetlerini korumaktadırlar.

Evlerin yapımında kullanılan malzemenin niteliği de ekonomik durumla ilişkilidir. Evin tamamen kesme taştan yapılması, süsleme elemanlarının mevcudiyeti

varlıklı bir ev sahibinin göstergesi iken, kaba yonu taş ve süsleme bakımından sade bir ev dar gelirli ev sahibinin göstergesidir.

Siverek'in Diyarbakır gibi Karacadağ volkanitlerinin üzerinde kurulması nedeniyle jeolojik yapı olarak benzer özellikler göstermektedir. Bunun yanında tarihsel süreç içerisinde Siverek'in Diyarbakır'ın bir sancağı olması, Diyarbakır- Şanlıurfa kervan yolu üzerinde bulunması (Tuncer 1995) idari ve ticari anlamda bu kentle etkileşim içinde olmasını sağlamıştır. İdari ve ticari ilişkiler doğal olarak sosyal, kültürel ve mimari anlamda da etkileşimi sağlamıştır. Bu duruma bölgedeki geleneksel evlerde kullanılan avlulu plan tipinin geleneksel Siverek evlerinde de kullanımı örnek gösterilebilir.

3.4.1. Mimari Oluşumu Etkileyen Etmenler

Geleneksel Türk evini sofaya göre sınıflandıran Eldem (1954), sofasız ev tipinde sofa görevini alt katlarda avlunun gördüğünü, üst katlarda da eve dıştan merdivenler ve balkon şeklinde galeriler (gezemek) ile avluya bağlandığını belirtmiştir. Anadolu'nun doğu ve güney bölgelerinde uygulanan, Irak ve Suriye ev tipleri ile yakınlığı olan bu ev tipinin merkezinde açık avlu bulunmaktadır.

Güneydoğu Anadolu ev grubunda olup, sofasız ev tipine (Eldem 1954) giren Siverek geleneksel evleri iklim, geniş aile yapısı, sosyo-ekonomik durum ve dini inanışlar ile biçimlenmiştir. Evlerde açık, yarı açık mekânlar ve kanat-birim yerleşimindeki dizilim iklimin etkisiyle oluşmuştur. Yazlık kanatlar güneyde, varsa kuzey kanat kışlık mekân, doğu-batı kanatları mevsimlik mekânlar olmaktadır. Her evde iklime göre kanat kullanımı, evin konumlandığı parselin formu ve büyüklüğü nedeniyle değişebilmektedir. Evlerin yazlık-kışlık kullanımında mevsimsel yönde olmayan kanadın işlevi doğal olarak diğer yönlerdeki kanatlara verilmektedir.

Sosyo-ekonomik durum avlu sayısı ve kat adedini belirlemektedir. Gelir düzeyi yüksek ailelerde avlu sayısı ikiye (haremlik-selamlık), bazen de üçe (haremlik-selamlık-çalışanların evi) çıkabilmektedir. Güvenlik, mahremiyet ve iklimsel nedenlerden dolayı avlu duvarları yüksektir.

Büyük aile kavramı göçebelikten yerleşmeye geçişte yapının kuruluşunda ve biçimlenmesinde önemli bir etken olmuştur. Anne, baba, çocuklar, gelinler, damatlar bu kez bir çatı altında ya da avlu çevresinde birleşmişlerdir (Küçükerman 1996). Siverek'te de aile yapısı geniş olduğundan, geleneksel Siverek evlerinde birkaç kuşak aynı avlu etrafındaki kurguya dâhil olabilmekte, mekân-kanat ekleme ya da mevcut yapının üstüne kat çıkabilmeye olanak tanıyan esnek bir yapı tasarımı mevcuttur.

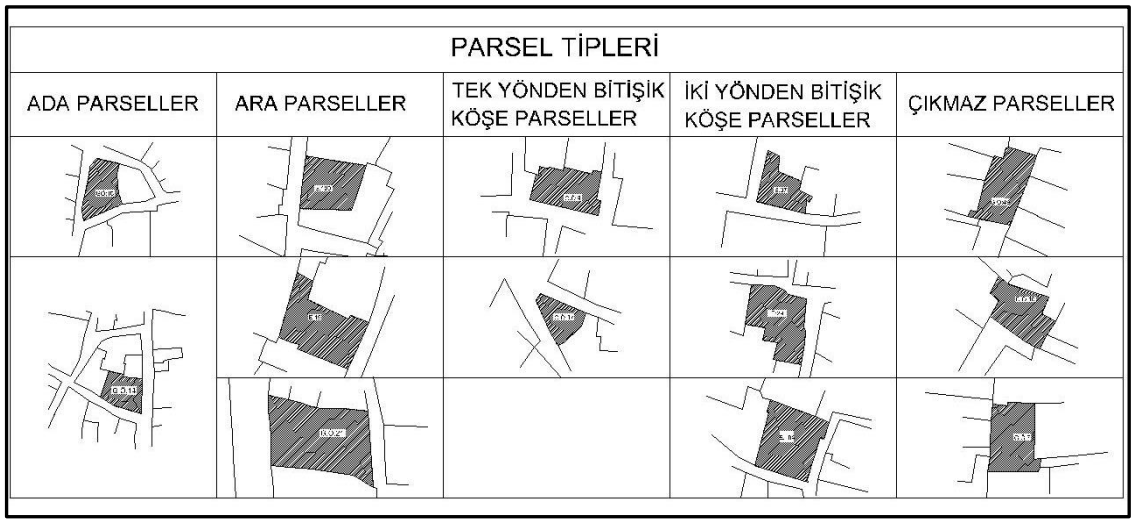
Geleneksel Siverek evlerinin büyüklüğünü, parseldeki konumlanışını, mekân kurgusunu etkileyen etmenlerden en önemlisi aile ve içinde bulunduğu toplumsal yapıdır. Ataerkil, geniş feodal ailelerin varlığı bu ailelerdeki bireyleri aynı sosyal çevre içinde konumlanmaya itmiştir. Dolayısıyla büyük aile ada bazında parsel bölünmeleri ile bir araya gelirken, çekirdek ailenin büyüklüğü ya da büyümesi bir parselde bulunan evde yatay ve düşeydeki mekân sayısını etkiler. Aile büyüdükçe oda ve kat eklemlenmesine olanak tanıyan esnek yapılaşmada bazen evler de bölünebilmektedir. Mahremiyet olgusu bazı evlerde haremlik-selamlık çözümüne gidilmesini sağlarken, haremlikten selamlığa yiyecek, içecek vb. servisini sağlamak için selamlığa açılan döner düzenekli ahşap servis dolabı ile bağlantı sağlanmaktadır E:23. (Şekil 3.36).

Şekil 3.36. E:23'te selamlığa açılan servis dolabı

3.4.2. Ada Parsel Kullanımı

Geleneksel dokuda ada-yapı kullanımı incelendiğinde tek konutlu adalar bulunmazken, birkaç evin oluşturduğu küçük adalar mevcuttur. Bitişik nizam yapılaşmada ara parseller (Şekil 3.37) bazen parselin darlığından dolayı iki sokağa cephe verirken, bazen de derinliğinden dolayı parsellerde çıkmaz sokak oluşumuna sebep olmuştur. Sokak birleşim noktalarında oluşan köşe parseller iki, üç yönde komşu ile bitişik olabilirken; tek yönde komşu ile bitişik parsellere de rastlanmaktadır. Kale eteğinde bir kısmı topoğrafyaya gömük parsellere rastlansa da buradaki evler ya terkedilmiş, yıkık vaziyette; ya da kat adedi olarak dokuya uyumlu yeni yapılardır.

Şekil 3.37. Geleneksel Siverek Evlerinde Parsel Kullanımı

3.4.3. Plan Düzenini Oluşturan Mekanlar

Avlu etrafında, mevsimlere göre konumlanmış yapı kanatlarından oluşan geleneksel Siverek evleri; tek katlı, iki katlı(bodrum-zemin, zemin-birinci kat, zemin-asma kat) ve üç katlı (bodrum-zemin-birinci kat, zemin-birinci kat-asma kat) olarak düzenlenmiştir. Evleri oluşturan mekânları; açık mekân avlu ve dam, yarı açık mekan eyvan ve geçiş alanı giriş aralığı, kapalı mekânlar ise oda ve ıslak hacim -servis mekanları olarak mutfak, hela, kiler, odunluk, ahır, develik şeklinde gruplamak mümkündür. Yarı açık mekân olarak da tasarlanan mutfaklar servis mekânı olduğundan bu tez kapsamında kapalı mekânlarla beraber incelenecektir. Bu mekânlar gelir düzeyi ve parsel büyüklüğü ile orantılı olarak sayıca artabilmektedir.

3.4.3.1. Açık Mekânlar

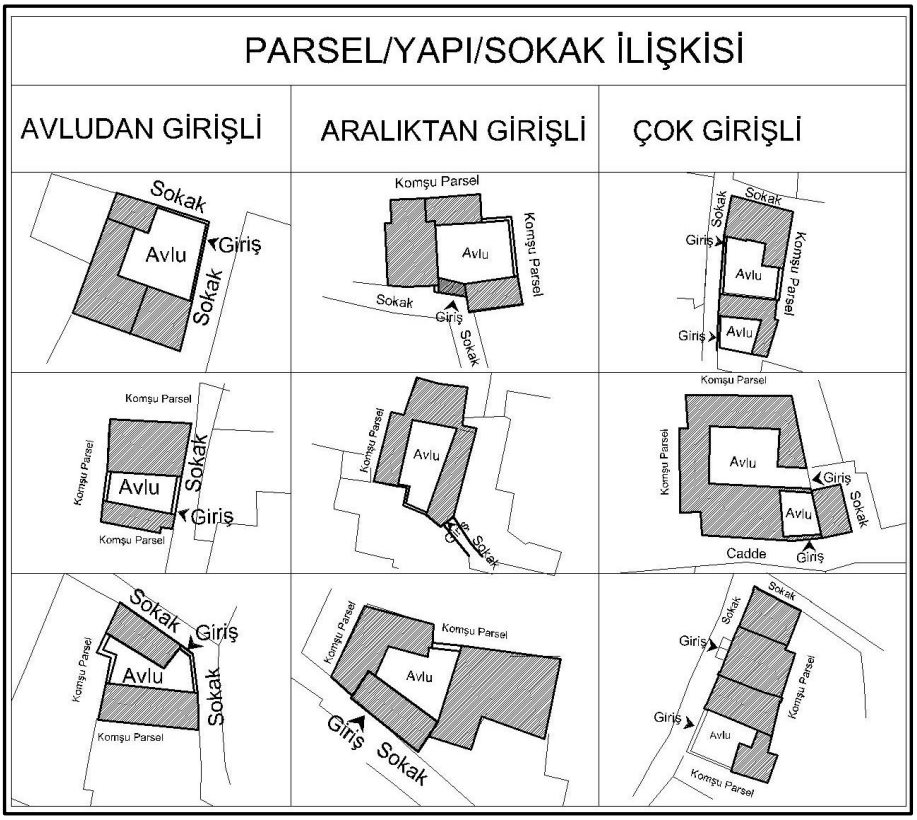
-Avlu ve Bahçe

Geleneksel Siverek evlerinde avlusuz ev yoktur. Avlu, çevresine yerleştirilmiş kütleler ve yüksek duvarla sınırlandırılarak dış mekândan ayrılmaktan ziyade bir iç mekân görevi görerek gündelik yaşam geçişlerinin kesiştiği ana mekândır. Sosyal olarak toplanma alanı olan avluda yemek yeme, bulaşık yıkama, kışlık yiyeceklerin (salça, dolmalık, pul biber, turşu, reçel) hazırlanması-kurutulması, çocuklar için uygun oyun alanı, yatma gibi gündelik yaşam aktiviteleri geçmektedir(Şekil 3.38).

Şekil 3.38. Avluda Gündelik yaşam

Avluya doğrudan ya da giriş aralığından girilmektedir. Haremlik-selamlık olarak düzenlenen evlerin birden fazla girişi mevcuttur. Parsel boyutuna bağlı olarak büyüklüğü değişebilen avlu, etrafına mekânların yerleştirilmesiyle ortaya çıkan, geometrisi düzgün olmayabilen şekilden oluşmaktadır (Şekli 3.39).

Şekil 3.39: Geleneksel Siverek Evlerinde Parsel-Yapı-Sokak İlişkisi

Sadece zemin kattaki mekânlar değil, birinci ve bodrum kat mekânlarının kapı-pencere açıklıkları da avluya, açılmaktadır. Avlu mekânının etrafına zemin katta kiler, ahır, odunluk, bodrum, oda, eyvan, mutfak, bazen tuvalet mekânları dizilmekte ve bunların kapı-pencere açıklıkları bu alana açılmaktadır. Düşey sirkülasyon elemanları olan merdivenler çoğunlukla avluda bulunur. Birinci kat mekânlarının ana mekân olan avlu ile ilişkileri avlu mekânının üst kotunda konumlanmış bulunan gezemekle olmaktadır.

Avlu cephesi; eyvan, kapı- pencere açıklıklarının yanı sıra aydınlatma ve gündelik kullanım eşyalarının yerleştirilmesinde kullanılan nişlerden oluşmaktadır. Günümüzde Siverek Belediyesi tarafından kamulaştırılıp taziye evi olarak kullanılan Halfanlar Evinin (E:23) haremlik avlusunun duvarında bulunan ocak incelenen yapılarda görülen tek örnektir (Şekil 3.40).

Şekil 3.40. E:23'ün avlusunda bulunan ocak

Avlu zemini yapı kütleleri boyunca zeminden 10-15 cm yükseltilerek kot farkı oluşturulmaktadır. Bu yükseltiden ve yapıdan akan suyun tahliyesi için de yükselti ile avlu zemini arasında, avlu taş dizgisiyle taş dizgisiyle uyumlu bazalt su kanalları yapılmıştır. Yazın avluda dolaşarak akan su, mekânın serinlemesine olanak tanımaktadır (Şekil 3.41).

Şekil 3.41. Avlu zemininin yıkanması, yükseltilmiş zemin ve ark

Siverek evlerinde avluda yeşil alanlara ayrılmış bölümler mevcuttur. Bunların etrafı bazalt taş ile çevrilmiştir. Avluda asma, nar, incir, dut ağaçları bulunabilmektedir. Orta avlunun dışında, kilerden arka bahçeye geçilebilen tek yapı örneği bulunmaktadır(E:70) (Şekil 3.42) .

Şekil 3.42. Avluda Yeşil Alan

Avlularda havuz, kuyu, üzüm ezme teknesi, buğday öğütme taşı ve bazı evlerde ahırın yanında bulunabilmektedir. Siverek evlerinde özgün havuz bir tek evde bozulmadan günümüze ulaşırken (E:20), diğer evlerdeki havuzlar ya tahrip olmuş ya da geç dönem mozaik havuzlardır (Şekil 3.43).

Şekil 3.43. Özgün havuz(E:20) ve geç dönem mozaik havuz örneği

Siverek evlerinde su ihtiyacı avluda bulunan kuyulardan sağlanmaktadır (Şekil). Kuyuların yer altındaki kısmı dairesel ve etrafı bazalt taş ile örülü iken üst kısmı ev sahibinin zevkine göre şekillenmektedir. Yer kotunun üstündeki kısım ortası dairesel delinmiş yekpare kare, sekizgen, dört köşesi pahlanmış sekizgen, dairesel bazalt taş formunda olabiliyorken parçalı şekilde dört adet taştan kare de olabilmektedir. Yanlara konulmuş düşey bazalt taşların arasına makara konularak yapılmış su çekme düzenekleri günümüzde hala mevcuttur (Gö:34). Geç dönemlerde ise suyu çekmek için yanlara konulmuş iki demir parçanın kuyu üzerinde bükülerek çaprazında yere saplanmasıyla oluşturulmuş düzenekler ve emme basma tulumbalar yerleştirilmiştir. Kuyuların etrafında avludaki taş düzeni daha estetik bir şekilde yerleştirilmiştir (Şekil 3.44). Saha çalışması sırasında yapılan sözlü diyaloglarda, serin ortam koşullarına ihtiyaç duyan, çabuk bozulan ve muhafazası istenen şeylerin korunması için kuyulardan faydalanıldığı belirtilmiştir.

Şekil 3.44. Kuyu örnekleri

Geçmiş dönemlerde Siverek'te bağcılık revaçta bir geçim kaynağı olduğundan bağdan toplanarak evlere getirilen üzümleri ezmek için kullanılan tekneler avlunun bir köşesinde bulundurulmaktadır. Tekneler yekpare bazalt taştan oyulmuş olup uçlarında olukları bulunmaktadır. Taştaki oyuklar oluğa doğru daralan bir geometride açılmıştır. Gümrük Hanı'nın avlusunda sergilenen ahşap üzüm ezme teknesi yapılan incelemelerde görülen tek örnektir. Ahşabın yapısından dolayı günümüzde geleneksel evlerde pek rastlanmayan ahşap teknenin ne sıklıkta kullanıldığı bilinmemektedir. Üzüm ezme teknesi, ezilmeden sonra çıkan posa ve artıklarının yaşama alanı olan avluyu fazla kirletmemesi için genelde girişe yakın yerleştirilmişlerdir (Şekil 3.45).

Şekil 3.45. Üzüm ezme teknesi, a-ahşap üzüm ezme teknesi

Siverek evlerinde aile yapısı, gelir düzeyi ve parsel büyüklüğünün elverdiği durumlarda avlular haremlik-selamlık olarak ayrılabilmektedir. Çok büyük ailelerin evlerinde avlu sayısının üçe çıktığı örnekler de mevcuttur (E:21,E:30). Bunlarda avlu kullanımı haremlik-selamlık-çalışanların evi şeklindedir. Bazı evlerde haremlikten selamlığa yemek geçişi için dönme dolap ve nişler tasarlanmıştır (E:23).

Terziler Evi'nde (E:20) diğer geleneksel Siverek evlerinden farklı olarak üstü açık avlunun yanı sıra örtülü bir avlu bulunmaktadır (Şekil 3.46). Mekânlar zemin katta avlunun üç tarafını sararken birinci katta dört yanı çevreleyen ahşap payandalara oturmuş gezemeği mevcuttur.

Şekil 3.46. Örtülü avlu

-Dam

Siverek evlerinde üst örtü toprak damdır. Kışın yağan yağışlardan yumuşayan toprak örtüyü sıkıştırmak için 'log' denilen bazalt silindir taşları bulundurulmaktadır. Serinliğinden dolayı yazları üzerine taht kurularak yatılan damlarda aynı zamanda kışlık hazırlıklar yapılmakta, sebzeler kurutulmaktadır. Bitişik nizam ev düzeninde güvenlik gerekçesiyle dama çıkan sabit bir merdiven bulunmamaktadır. Alt kottaki dama ahşap merdivenle çıkılırken, kot farkı bulunan diğer damlara duvara aralıklarla ve farklı kotlara saplanmış bazalt konsollarla çıkılmaktadır(Şekil 3.47).

Şekil 3.47. Damda Kurutma, Dam merdiveni

3.4.3.2. Yarı Açık Mekanlar

-Eyvan

Ortadoğu kökenli ve avlu gibi sıcak iklimlerde kullanılan eyvanın üç cephesi kapalı, avluya bakan ve avluya geçiş yapılan cephesi açık olan yazlık bir yaşama mekândır. Yan ya da arka cephe duvarlarında odalara geçişi sağlayan kapılar bulunan eyvan, kışın mekânlar arası geçişte korunaklı bir alan sağlamaktadır. (Kuban, 1975).

Çalışma kapsamında incelenen 86 geleneksel Siverek evinin 47 tanesinde eyvan tespit edilmiştir. Sıcak yaz günlerinde gündelik yaşamın geçtiği yarı açık mekân olan eyvanlar genelde güney kanatta yer alırlar. Çoğunlukla tek gözlü olan eyvanların iki gözlü ve üç gözlüleri de mevcuttur. Eyvan kemer açıklıklarının karşılıklı yüzlerinde akşamları aydınlatma elemanının yerleştiği nişler mevcuttur. Eyvanın iç kısım duvarlarında oda ve kilerlere açılan kapıların yanı sıra pencere açıklıkları ve nişler de bulunabilmektedir. Eyvanın olduğu kanatın kat yüksekliği yüksek tutulurken bazen aynı kanatta sadece eyvan bölümünün damı yüksek tutulabilmektedir.

Eyvan döşemelerinde yıkanınca bünyesinde su tutup ortamı serinletmesinden dolayı gözenekli (dişi) bazalt taş kullanılmaktadır. Zemin katlarda genelde eyvan kotu avlu kotundan 30-40 cm yüksek tutulurken bazen tüm eyvan döşemesi yükseltilmeden eyvandan girilen mekânlardan birinin önü alçak tutulmaktadır. Böylece hem ayakkabı çıkarılacak bir eşik oluşturulmakta hem de eyvan daha özelleşmiş bir mekân haline gelmektedir. Siverek'te iki derinlikli eyvan bir evde (E:30) mevcut olup öndeki eyvanın kemerleri yıkılmıştır. Zemin kat eyvanında havuz bulunan ev (E:103) ve birinci kat eyvanında geç dönemde mozaikten yapılmış havuz bulunan ev (E:30) örneği mevcuttur. İncelenen evlerde eyvandan birinci kata çıkılan tek örnek E:28'de tespit edilmiştir (Şekil 3.48).

Şekil 3.48. Plan düzeninde eyvan

-Giriş Aralığı

Geleneksel Siverek evlerinde avluya çoğunlukla geçiş alanı olarak kullanılan bölüm giriş aralığı olarak adlandırılmaktadır. Mahremiyet olgusu sonucu oluşan bu yarı açık alandan dolayı avluya doğrudan girilememektedir. Üstü kapalı, bazen giriş kapısının hemen karşısındaki bölümde duvar bulunan, avluya girişi kontrollü hale getiren bir çözüm getirilmiştir. Ahır, odunluk giriş kapıları ile bazen mutfak da bu mekânla beraber çözülmekte ve girişleri buraya açılmaktadır. Kankal (2001), 19. yüzyıl belgelerinde bu bölüme 'dehliz' dendiğini, 'edebhane' ya da 'kademgah' denilen tuvaletin bu mekânda bulunduğunu ve kışlık yakacak odunların bazen bu mekânda istiflendiğini belirtmektedir.

Üst örtüsü ahşap kirişlemeyle geçilen aralık mekânının üzerinde bazı evlerde köşk odası bulunabilmektedir. Giriş aralıklarının üstü ahşap kirişleme ile geçilirken bazılarının avluya bakan cephe yüzeyleri kemerli geçilenler basık, yuvarlak ve sivri kemerlidirler (Şekil 3.49).

Şekil 3.49. Giriş aralığı

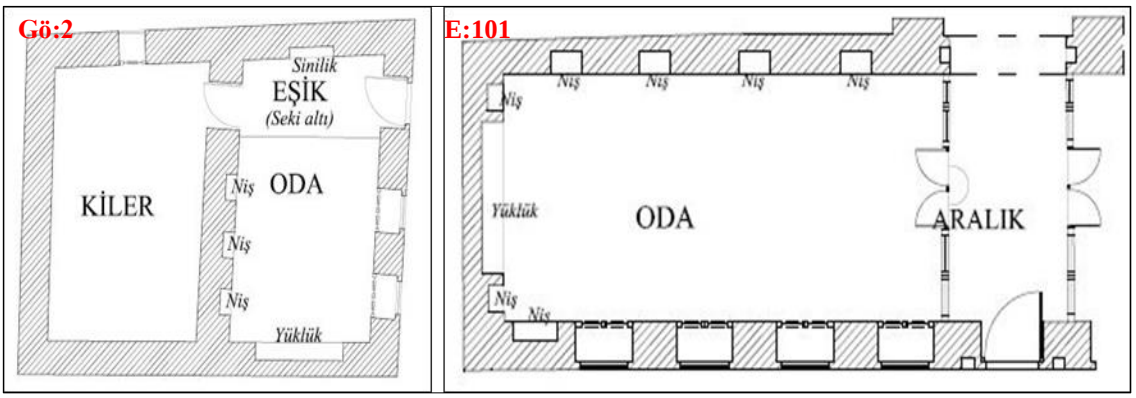
3.4.3.3. Kapalı Mekanlar

-Oda

Geleneksel Siverek evlerinde odalar avlu etrafında dizilmektedir. Geniş aile yapısından dolayı avlu etrafındaki dizgide oda sayıları süreç içerisinde artmaktadır. Bektaş'ın (2013) geleneksel evlerde ***'esneklik'*** ilkesi ile açıkladığı bu eklemlenmede her odaya ailenin evlenen bir ferdi yerleşmektedir. Odanın bu halini Halifeoğlu (2005) 'çekirdek aile evi' olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla Siverek evlerinde odalar, aynı avlu etrafında ortak servis alanlarına sahip evlerden ibarettir.

Geleneksel Siverek evlerinde odalara avludan, aralıktan, eyvandan ya da gezemekten girilebilmektedir. Dörtgen planlı odaların kısa kenarları 2.5-3.5 m, uzun kenarları 4-7 m arasındadır. Odaların uzun kenarları avluya paralel olup zemin katlarda pencereler avluya açılmaktadır. Birinci katta pencereler dar kenarda da açılabilmekte, sokağa bakan kısımda cumba yer almaktadır.

Odanın duvar yüzeylerinde gündelik kullanım eşyalarının yerleştirildiği yüklük ve nişler bulunmaktadır. Yüklük çoğunlukla odanın sokak ya da bitişikteki mekânla (komşu evi ya da evin başka mekânı olabilmekte) birleştiği kısa sağır duvarda bulunmaktadır. Bazı evlerde avluya bakmayan uzun sağır duvarda da olabilmektedir (Şekil 3.50, Şekil 3.51).

Şekil 3.50. Geleneksel Siverek evlerinde oda planı

Şekil 3.51. Yüklük örnekleri

Yüklüklerin üstü ahşap hatıllarla geçilirken kemerli geçilen örnekleri de mevcuttur. Yüklüklerin çevresi ve üstünde ahşap ya da alçı işi süslemeler olabilmektedir. Yüklüklerin sağına ve soluna, ya da pencere aralarına yerleştirilen ahşap kapaklı ya da kapaksız nişler bulunur. Uzun sağır duvarda kapaklı ya da kapaksız nişler bulunur(Şekil 3.52).

Şekil 3.52. Niş örnekleri

Kuban (1995), geleneksel evlerdeki dörtgen oda mekânının iki işlevsel bölüme ayrıldığını belirtmiştir. Birinci bölüm düşük kotlu, hizmet bölümü olan seki altıdır. İkinci bölüm olan seki üstü oturma bölümüdür. Mekândaki yaşam da bu kot farkından kaynaklı yükseklikler hiyerarşisine uymaktadır. Daha yüksek seviyedeki oturma bölümü halılarla kaplıdır. Daha güzel halı ve kumaşlarla kaplı olan sedirler ise en üst seviyeyi oluştururlar. İşlevsel olan bu hiyerarşide aile reisi baba ve ailenin yaşlıları sedirde, daha gençler girişe yakın, çocuklar da yerlerde halı ve yastıkların üzerinde otururlar. Hizmet edenler girişte bulunurlar.

Siverek'te seki altına 'eşik' denilmektedir. Döşemesi taş olan ve avluya gideri bulunan eşik ile oda arasında 20-30 cm kot farkı bulunmaktadır. Banyo ve kışın bulaşık yıkama işlemleri burada gerçekleşmektedir. Seki altında bulunan ve genelde sivri kemerli olan nişin kemer birleşim noktasında bir çengel bulunmaktadır. Seki altında yıkanan tepsi ve benzeri şeyler asıldığından bu nişe 'sinilik (tepsilik)' adı verilmiştir. Bazen bu nişe ek olarak altında süslü küçük nişler bulunabilmektedir. Eşikten girildiğinde odanın arkasında kiler varsa girişin yanındaki duvarda, kiler yoksa ya da yanda başka bir mekâna geçilecekse karşıda konumlandırılabilmektedir. Günlük yaşamın geçtiği odaların ve köşk odaların sabit kap kacağı bulunmaktadır. Mutfakta pişirilen yemekler her odanın kendi tepsisi ve kaplarıyla servis edilmektedir(Şekil 3.53).

Şekil 3.53. Seki altı ve sinilik

Mevsimsel değişmelerde yapı kanatları içerisinde göç olmaktadır. Bunun gerekçesini Küçükerman,(1996) yaylak ve kışlak yaşama kültürüne bağlarken, tek evde hem 'açık-serin' hem de 'kapalı-iyi korunmuş' odalar düzenine gidildiğini belirtmiştir. Yazlık ve kışlık odaların tasarımını yapı içindeki uygun yönü, durumu, kullanılan malzeme, uygun boyut, iç-dış ilişkilerindeki açıklık-kapalılık, iç düzenlemedeki özen ve yalınlık gibi ilkelere bağlamıştır. Siverek'te güney odalar yazlık mekan olarak kullanılırken, varsa kuzey yoksa diğer yönlerdeki kanatlar da güneşten faydalanmak için kışlık mekanlar olarak kullanılmaktadır. Kuzey kışlık oda, güneye yönlendirildiğinden 'kıble odası' denmektedir. Geleneksel Siverek evlerinde odalarda ocak yoktur. Isıtma mangalda kor haline getirilen kömürün ısısıyla yapılmaktadır. Geç dönemde yapılan bazı evlerde ise duvarlarda soba bacası deliği tasarıma dâhil edilmiştir.

-Aralık

Oda- oda, oda-kiler, oda-kiler-oda şeklinde olan mekânsal kurgu ile eyvan ya da avlu arasında geçişi sağlayan, genellikle dar kenarı 120-180 cm arası, uzun kenarı bağladığı mekânların dar kenarı uzunluğunda olan mekândır. Genelde bağladığı mekânlardan alçak kotta kalan aralığın aydınlatılması için bazı evlerde kapının üstünde değişik formlarda tepe penceresi bulunurken, bazı evlerde kapının sağında ve solunda dar pencereler bulunmaktadır. Oda ve seki altı arasında ahşap işi ayırıcı bölme, ya da bağdadi çıtalar arasına harç doldurulmuş ince bir duvar bulunmaktadır. Ahşap ayırıcı bölmenin alt kısmında kesme bazalt taşın düşey kullanıldığı uygulamalar da mevcuttur(Şekil 3.54).

Şekil 3.54. Aralıkta ahşap ayırıcı bölme

-Servis mekânları

Kiler

Geleneksel Siverek evlerinde erzakın yazın serin, kışın ise rutubetsiz ve erişilebilir bir ortamda bulunması için 'maskan' denilen kilerler yapılmıştır. Zemin kayacının sertliğinden dolayı kilerler düşeyde değil, yatayda odaların arkasında ya da kanatların birleştiği sağır duvarlı alanlar kullanılarak yapılmıştır. Kilerlerin sağır duvarlı alanlara sıkışık olarak yapılması aydınlatma ve havalandırma için birkaç yoldan çözüme gidilmesini sağlamıştır. Bitişik komşu duvarlarının yüksek olduğu kilerler sokak cephesinde değillerse tepede bir aydınlatma-havalandırma bacası (locın) yapılmaktadır. Eğer sokak cephesi varsa ya küçük bir mazgal pencere, ya da tavan kotuna yakın küçük bir pencere yapılmaktadır. Komşu duvarından daha yüksek duvarlı ise komşu damının üzerine doğru mazgal pencere açılmaktadır (Şekil 3.55).

Şekil 3.55. Kiler ve locın örneği

Geleneksel Siverek evlerinde kilerler en çok kışlık kanatta yer almaktadır. Bazı evlerde birden fazla sayıda olabilmektedir. Mekân içindeki yerleşimi zorlu kış şartlarında avluya çıkmadan ihtiyacı giderilmesi amaçlıdır. E:93 ve E:119 no'lu evler ardışık iki kiler mekânının bulunduğu örneklerdir. Alt katlardakilerin zemini toprak olup bazı yiyecekler burada zeminine gömülerek muhafaza edilmektedir.

Mutfak

Mutfak genelde girişe yakın, doğrudan avlu ile bağlantılı, bazen de giriş aralığında bulunmaktadır. Genelde basık kemerli bir girişi olan mutfağa kemerli girişinden dolayı 'eyvan' da denmektedir. Yarı açık mekân olarak tasarlananlar gündelik kullanımda hâkim rüzgârdan korunmak istenmiş ve çoğunlukla doğu kanada yerleştirilmiştir. Bu kanatta olmayanlara genelde düz lentolu geniş bir kapıdan girilmektedir. Bazı mutfaklarda ahşap kapaklı, kafesli bir düzenekle dış hava

koşullarından korunma yöntemine gidilmiştir. Üst örtüsü ahşap kirişlemeyle geçilen düz damlı, ya da üzerinde kat bulunan mekânlardır.

Mutfakta ocak ve nişler bulunmaktadır. Kemer aralığının karşılıklı yüzlerinde aydınlatma elemanı için nişler bırakılmıştır. Ocaklar duvar derinliğinin az olduğu evlerde baca payını bırakmak amacıyla mekânın içine doğru taşırılmaktadır (Şekil 3.56). Kemerli veya düz geçilen ocağın büyüklüğü evin büyüklüğü ile alakalıdır. Haremlik-selamlık düzenlenen evlerde mutfak mekânı haremlikte iken, ocak sayısı ve büyüklüğü bu evlerde artmaktadır. Üç avlulu evlerde mutfak sayısı da artmaktadır. Üç avlulu E:30'un selamlık avlusunda mutfak mekânı bulunmaktadır. Bu evlerde haremlikten selamlığa yemek geçişlerinde dönme dolaplı düzenek ve niş yapılmıştır.

Şekil 3.56. Ocak Örnekleri

Tuvalet (Hela)

Tuvalet zemin katta avlu giriş kapısına yakın, çoğunlukla giriş aralığında, bazen merdiven altına konumlanmıştır. Kötü kokunun mekânlardan uzak tutulması ve sokaktan geçen kanalizasyona yakınlığından dolayı böyle bir yer tercihine gidilmiştir. Birinci katta özgün tuvalet örneğine sadece E:70'te gezemeğinin sonunda, zemin kat tuvaletinin üstünde rastlanmaktadır. Zemin kotundan yükseltilmiş olan tuvaletlerde tuvalet taşı İslami inanış gereği kıbleye paralel yerleştirilmiştir. Aydınlatma, genelde sokağa açılan küçük mazgal pencerelerden sağlanmaktadır.

Develik: E:23 ve E:33'te odalarının arkasına konumlanmış olan, dışarıya ayrı bir kapısı bulunan develik mekânı bulunmaktadır.

-Banyo

İncelenen geleneksel evlerde E:29 ve Gö:17 dışında özelleşmiş banyoya rastlanmamıştır. Evlerde seki altı (eşik) yıkanma mekânı olarak kullanılmakta, bunun dışında banyo ihtiyacı mahalle hamamlarından sağlanmaktadır (Şekil 3.57).

Şekil 3.57. E:29 Banyo görünümü ve planı

-Bodrum(Zerzemin)

Geleneksel Siverek evlerinde zeminin sert bazaltik kayaç oluşundan dolayı bodrum oluşumu çok azdır. Mevcut bodrumlar avlu kotundan çok derine inememektedir. Bodrumların aydınlatma pencereleri avluya bakmakta ve sayıca üst kat pencere dizilerini takip etmektedirler. Bodrum girişi avludan olabildiği gibi yapının içinden de girilen örnekleri mevcuttur.

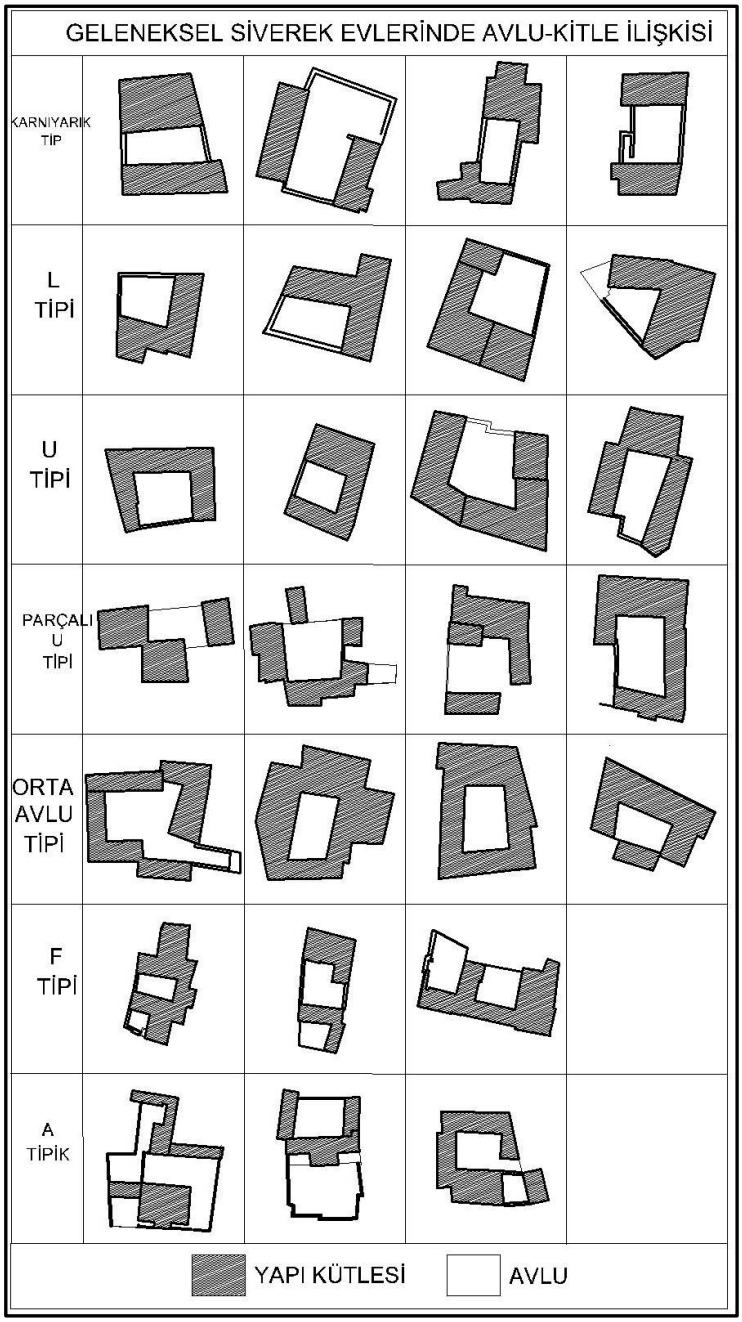
Bodrum zemini sıkıştırılmış toprak veya taş olmaktadır. Toprağın içine muhafazası istenen yiyecekler saklanmaktadır. Üst örtüsü ahşap kirişleme üzeri saltaşı ya da sivri tonozdur (Şekil 3.58).

Şekil 3.58. Bodrum örnekleri

3.4.4. Geleneksel Siverek Evlerinde Avlu Kitle İlişkisi

Geleneksel Siverek evlerinde yapı kütlelerinin avlu etrafında diziliminde doğal olarak oluşmuş bazı tipler ortaya çıkmıştır. Evler kütlelerin bu dizilimde avlu ile oluşturdukları doluluk/boşlukları göz önünde bulundurularak karnıyarık, L, U, parçalı U, orta avlulu, F tipleri ile belli bir tipe dahil olmayan A tipik şeklinde sınıflandırılmıştır (Şekil 3.59).

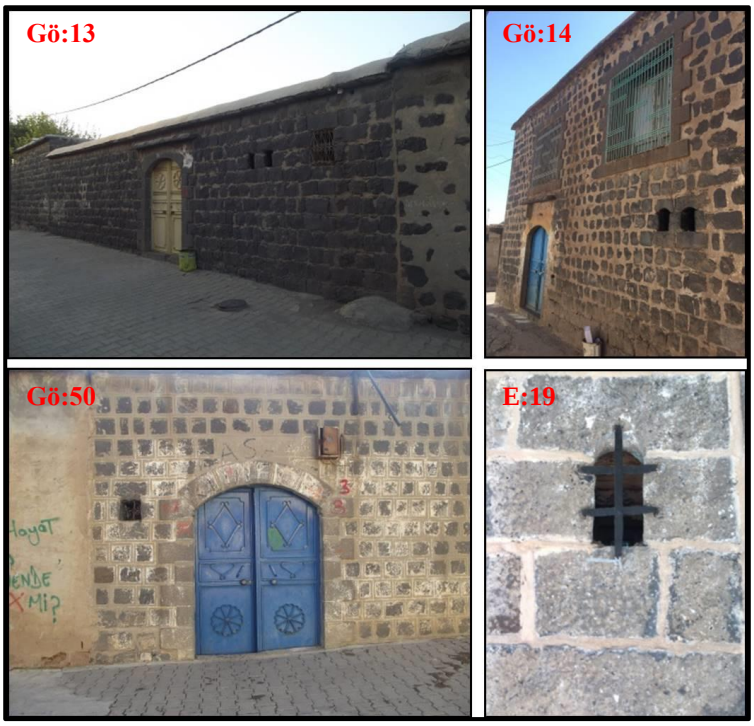

Şekil 3.59. Geleneksel Siverek Evlerinde Avlu Kitle İlişkisi

3.4.5. Cephe Düzeni

3.4.5.1. Dış Cephe Elemanları

İçe dönük avlulu sistemli geleneksel Siverek evleri genellikle zemin katlarda sokağa cephe vermezler. Tuvalet, kiler ve ahırlara ait dar küçük mazgal pencereleri ya da kilerlerin tavan kotundaki pencereler açılmaktadır. Bu pencereler aynı zamanda havalandırma işlevi gördüklerinden doğramasızdırlar. Ocağın bacası dama çıkmadan doğrudan cepheye açılabilmektedir(Gö:13, Gö:14) (Şekil 3.60).

Şekil 3.60. Zemin katlarda dış cephe görünümü

Birinci katlarda köşk odası, cumba, kabaltı pencereleri sokağa açılmaktadır. Dış cephedeki birinci kat pencereleri avlu cephesindekilere nispeten daha küçüktür. Taş lentolu ve kemerli pencerelerin yanı sıra, geniş pencere tercihi ile oluşmuş, geç dönemde kullanılmaya başlanmış, düz kemerli pencereler birinci kat dış cephelerinde kullanılmaktadır. Bazı evlerde 1. katlarda pencerelerinin üstünde tepe penceresi de bulunabilmektedir. Güvenlik gerekçesi ile pencerelerin dış yüzeylerinde demir korkuluklar mevcuttur (Şekil 3.61).

Şekil 3.61. Üst katlarda dış cephe görünümü

Moloz taşlarla örülmüş avlu-dış cephe duvarında bulunan avlu kapısının etrafı sokak yönünde kesme taş ile örülmüştür. Avlu kapıları düz lentolu, basık kemerli ve çok az da olsa yuvarlak kemerlidir. Bazalt taştan eşiği olan kapılar, söveli ve dişlidir. Avlu kapıları 100-200 cm arasında değişen enlerde olabilmektedir. Gelir düzeyi yüksek ailelerin evlerinin kapıları dar gelirlilere nispeten daha geniş olmaktadır.

Ahşap avlu kapıları tek veya çift kanatlı olabilmektedir. 'Enikli' kapı denilen kapı tipinde ana kapı olağan durumlarda kapalı olmaktadır. Yük veya binek hayvanı geldiği zaman açılmaktadır. Bu kapının içine bir insanın geçebileceği genişlikte açılan küçük kapılar (enik) günlük yaşamda kullanılmaktadır. Topalan (2016), geleneksel Halfeti evlerinin tipolojisini incelediği tezinde Halfeti evlerinde tespit ettiği bu kapının evde beslenen hayvanların geçişi için de kullanıldığını belirtmiştir. Kapılar menteşe yerine zeminde ve üstte bazalt taşlara açılmış mil yataklarına geçirilen metal millerle açılıp kapanmaktadır (Şekil 3.62).

Şekil 3.62. Enikli kapı ve kapı mili

Kemerli kapılar değişik formlarda olabilmektedir. Büyük evlerin basık kemerli kapıları dışa doğru sivri kemerli niş vermiştir. Avlu dışında kapının sağ ve solunda 50-50 cm ebatlarında 'azap taşı' denilen sekiler mevcuttur. Yoldan geçen insanlar için dinlenme imkânı sağlayan bu sekiler aynı zamanda evin hizmetlisinin yükünü evin kapısında üzerine indirdiği yerdir. Basık kemerli başka kapı tiplerinde kapının yan tarafı düz kesme taş çıkan, zemin kat saçak hizasına süslü silmesi bulunan tiptir. Kesme taş kısım moloz avlu duvarından dışarı taşmaktadır. E:38 ve E:62'de avlu kapısının kemerinin alnında bezemeler mevcuttur. Çok büyük olmayan bu evlerin avlu cepheleri genelde nitelikli olmaktadır. Kapı kenarlarındaki söveleri tek sıra halinde şaşırtmalı olarak üzengi taşına kadar dizilmiş kesme taşlardan oluşan basık kemerli kapı tipi çoğunlukla avlu cephesi nitelikli olmayan evlerde bulunmaktadır (Şekil 3.63).

Şekil 3.63. Dış kapı örnekleri

Hacca giden ev sahiplerinin kapılarının üzerindeki kalker taşın üzerine hac ile ilgili 'hacca gitmekte acele ediniz' mealindeki hadis yazılmıştır. E:23 no'lu evin kitabesindeki bu ibarenin altına H:1288(M:1871) tarihi yazılmıştır. Gö:18 no'lu evde ise H:1329(M:1911) tarihi kitabede mevcuttur. Kitabelerdeki tarihler bu geleneğin 19. yüzyıldan başlayıp 20. yüzyılda da devam ettiğini göstermektedir.

Kabaralı ahşap kapıların üzerinde metal tokmak ve halkalar bulunmaktadır. Kapılar ev sahibinin tercihine göre üzeri sacla kaplanabilmektedir. Güvenlik nedeniyle arkada çengelle kapatılan kapılarda başka bir yöntem de 'zorturma' denilen kalasın kapının arkasına geçirilmesidir. Kapının iç tarafında yanda açılan derin bir yuvaya yerleştirilen kalas, akşamları çekilerek kapının diğer yanında bulunan yuvaya geçirilerek emniyet sağlanmaktadır (Şekil 3.64).

Şekil 3.64. Tokmak, halka, zorturma ve çengel örneği

Avlu kapılarının üstünde sadece sal taşından ya da bingi taşlarının üzerine sal taşı konularak yapılmış saçaklar bulunmaktadır. Girişin üstünün cumba ve kabaltının kapattığı örnekler de mevcuttur (E:109)

Cumbalar, odaların dar kısmının sokağın üzerine taşırılması ile oluşmaktadır. 2-3 sıra kademeli olarak üst üste yerleştirilen bingi taşlarının üzerine yatay şekilde döşeme kirişi yerleştirilmektedir. Düşeyde köşelere yerleştirilen ahşap dikmelerle oluşturulan iskeletin arası bağdadi çıtalarla kuşaklanarak ve kuşaklamanın arası harç doldurularak hafif strüktürlü çıkma elde edilmektedir. Ortaya çıkan dar kesitli duvar oda içinin düz çıkması için taş duvarın iç tarafına hizalanarak yapılmaktadır. Pencereleri yanlarda, bazen de önde olabilen cumbalar, evlerdeki kadınların sokak ile ilişkilendikleri mekândır. Köşk odalarında bulunan cumbaların pencere önleri boyunca sedir bulunmaktadır (Şekil 3.65).

Şekil 3.65. Cumba örnekleri

Terziler Evi'ndeki (E:20) cumba tamamı ahşap strüktürlü ve odadan bağımsız, kapalı avlu etrafındaki gezemekten girilen yapısıyla diğerlerinden farklıdır. Bingilere oturan iki yüzeyden sonra ön tarafta kırıklı geçilen üç yüzeyden oluşan plan şemasına sahip cumbanın tüm yüzlerinde pencereler bulunmaktadır (Şekil 3.66).

Şekil 3.66. Terziler Evi(E:20) cumba görünümü ve planı

Hasan Çelebi Mahallesi 10 numarada bulunan evin cumbası yapılmadan önce taş bingiler üzerine cephe düzeltilmiş, sonra cumbanın oturduğu bingiler yerleştirilmiştir. Çıkmayı taşıyan kirişlemeler ise ortada oturdukları bingi üzerinde metal elemanlarla perçinlenmişlerdir (Şekil 3.67).

Şekil 3.67. Hasan Çelebi Mahallesi 10 numarada bulunan evin cumbası

Zemin katlarda organik sokak formunu alan evlerin birinci katlarındaki odalarda düz iç mekân elde etmek için çıkmalar kullanılmıştır (Şekil 3.68).

Şekil 3.68. Çıkma örnekleri

3.4.5.2. Avlu Cephesi Elemanları

Avlu cephesini oluşturan ögeler, oda-servis mekanları-ıslak hacim kapı-pencereleri, gezemek-bingi taşları, eyvan-mutfak-giriş aralığı kemerleridir.

Kapılar, düz lentolu, basık kemerli, yuvarlak kemerli ve sivri kemerli, dilimli kemerli olarak görülebilmektedir. Kapılar dişli ve sövelidir. Kayıtlar dişin arkasına yerleşmektedir. Dişten sonra iç mekânda duvar derinliği ahşap lento ile geçilmektedir. Avlu zemininde gelebilecek su, toz vb. istenmeyen şeylere karşı mekân girişleri bir basamak kadar yükseltilmiş, bazalt taş eşik yerleştirilmiştir. Oda kapıları 80-90 cm

genişlikte iken, servis mekânlarının kapıları daha geniş olmaktadır. Tek veya çift kanatlı ahşap oda kapıları geçmeli ve kabaralı olabilmektedir (Şekil 3.69). Tuvalet kapıları oda kapılarına nispeten daha dar, daha özensiz, zemin ve lentoda açılmış yuvalara kapının o bölümü uzun tutturularak yerleştirilmektedir. Tuvalet kapıları genelde dışa doğru açılmaktadır.

Şekil 3.69. Oda kapıları

Oda kapı açıklığını geçen kemer alnının tamamı veya sadece kilit taşı bezemeli oda kapıları da mevcuttur. Üzerinde rozet ve kitabe bulunanları da vardır. Üzengi taşındaki silindirik çıkıntı süsleme elemanı gibi görülse de kemer yapımı aşamasında kalıbın oturduğu yer olarak tasarlanmıştır. Kapıda almaşık kalker-bazalt kullanımı incelenen geleneksel evler içinde sadece E:30'da tespit edilmiştir. Kapıların yan tarafında 20-25 cm genişlikte, 30-35 cm yükseklikte aydınlatma elemanlarının yerleştiği nişler olabilmektedir (Şekil 3.70).

Şekil 3.70. Kapı üzerindeki süslemeler ve niş örnekleri

Oda pencereleri ahşap lentolu, düz taş lentolu, kemere benzetilmiş taş lento, düz kemerli, basık kemerli, yuvarlak kemerli ve dilimli kemerli biçimdedir. Sivri kemerli pencere incelenen geleneksel evlerde sadece E:24'te tespit edilmiştir. Üzengi taşının üstünde başlayan pencere kemer taşları 10-12 cm eninde olurken, üzengi taşına 45º'lik açıyla oturan pencere kemer taşlarının eni 20-25 cm arasında olmaktadır. Pencere genişlikleri genelde 80-100 cm iken sonraki dönemlerde daha geniş açıklık elde etmek için uygulanan düz kemerli pencere tipinde 130-150 cm genişliğinde olabilmektedir. Bu tip kesme bazalt taş söveli olup, taşlar şaşırtmalı yerleştirilmiştir. Diğer tiplerde pencereler avlu cephesinde korkulukların yerleştiği bölüm dişli olabilmektedir (Şekil 3.71)

Şekil 3.71. Oda pencereleri

Geniş aralıklarda, aralık mekanını aydınlatmak için kapının ya bir yanında ya da her iki yanında oda pencerelerine nispeten daha dar, 40-60 cm genişliğinde pencereler de olabilmektedir (Şekil 3.72).

Şekil 3.72. Aralık pencereleri

Ahşap lentolu pencere tiplerine az rastlanmaktadır. E:96'da bulunan ahşap lentolu pencerenin lentosu dış etkilerden korunmak için metalle kaplanmıştır.

Pencerelerde kışlık kanatta ya da yaz-kış birlikte kullanılma zorunluluğu bulunan selamlık bölümlerinde sert hava koşullarına karşı duvar derinliği içine doğru açılacak şekilde ahşap kepenkler düzenlenmiştir (Şekil 3.73).

Şekil 3.73. Kepenk örnekleri

Tepe pencereleri; oda ve aralıklarda kullanılmaktadır. Dörtgen, damla, daire, altı dilimli dairesel, kemere benzetilmiş lentolu olmaktadırlar. Açılan kanadı bulunmayan tepe pencerelerinin avlu tarafına bakan yüzlerinde korkuluk ya da kafes bulunmaktadır. Tepe penceresi bulunan cephelerin alt pencere lento kotundan sonraki kısmı genelde kaba yonu taş örgülü ya da sıvalıdır. Pencere açıklıkları düşeyde alttaki pencere ve kapı hizasını takip etmektedir (Şekil 3.74).

Şekil 3.74. Tepe pencereleri

Bodrum pencereleri düz lentolu, damla, düşey doğrultulu altıgen, basık kemerli olabilmektedir. Düz lentolu pencereler kare veya dikdörtgen şeklindedir. Çoğu mazgal pencere olan bodrum pencerelerinin aydınlatma görevinin yanında havalandırma işlevi de olduğundan doğramasızdır. Bodrum penceresi açıklıkları düşeyde normal pencere ve kapı hizasını takip etmesi bakımından tepe pencerelerine benzerdir.

Pencerelerde lokma, geçme ve çeşitli soğuk demir işçilikli korkuluklar bulunmaktadır. Dişli pencerelerde genelde lokma ve geçme tercih edilmekle beraber sonraki dönemlerde bunların üzerine özgün soğuk demir isçiliğinden başka korkuluklar eklenmiştir (Şekil 3.75).

Şekil 3.75. Pencere korkuluğu örnekleri

Avlu cephesindeki önemli ögelerden olan eyvanlar genellikle tek gözlü olurken 2 ve 3 gözlü örneklere de rastlanmaktadır (Şekil 3.76). 2 ve 3 gözlü eyvan kemerlerinin dairesel kesitli sütunlarla taşınanlarının yanı sıra payelere oturanlar da mevcuttur. Eyvan

kemerlerini taşıyan sütun başlıkları farklı motif ve geometride olabilmektedir. Zengin evlerinde kaidelere oturmaktadır. Üzengi taşları genelde süslüdür ve altında aydınlatma elemanı için 'çıralık' denilen aydınlatma elemanlarının konulduğu nişler mevcuttur. Eyvanlar yuvarlak ve sivri kemerli iken mutfak kemerlerinin sivri kemerli örnekleri olsa da çoğunlukla basık kemerlidirler (Şekil 3.77).

Şekil 3.76. Eyvan örnekleri

Şekil 3.77. Mutfak girişleri

İncelenen geleneksel Siverek evlerinde giriş saçağı bulunan tek örnek Köranlar Konağında tespit edilmiştir(E:20). Üçgen alınlıklı, üç gözlü giriş saçağı yanlarda ikişer adet sütuna oturmaktadır. İçteki sütunlara ön yüzdeki kemerler otururken dıştaki sütunlara saçağın yan yüzlerinde bulunan kemerler oturmaktadır (Şekil 3.78).

Şekil 3.78. Köranlar Konağı'nın(E:20) giriş saçağı

Eyvanlarda nişler, eyvana açılan mekânların kapı, tepe pencereleri (E:30 ve E:119) ve normal pencereleri olabilmektedir. Zemin kattaki eyvanların çoğu yerden yükseltilmiştir. Ancak incelenen evlerde Diyarbakır evlerinde olduğu gibi, altında

bodrum olan örneğe rastlanmamıştır. Timurlar Evi'nde (E:28) iki gözlü eyvan kemerini taşıyan ortadaki sütunun üzerinde hafifletme penceresi bırakılmıştır. E:30 no'lu evde kemerde bazalt-kalker taşı almaşık olarak kullanılmıştır. Eyvan kemerinin alnında süsleme elemanı olarak rozet olabilmektedir (E:70) (Şekil 3.79).

Şekil 3.79. Eyvan kemeri

Üst kat ile düşey bağlantıyı sağlayan bazalt taş merdivenlerde üçgen kesitli olanlar duvara saplamış bir şekilde iken dörtgen kesitli merdivenlerin altı moloz taşla doldurulmuştur. Gezemeğe çıkan merdivenlerin son basamağı genellikle gezemeğin bingi taşıdır (Şekil 3.80). Zemin kattan doğrudan dama çıkışta sabit merdiven yoktur. Güvenlik gerekçesi ile ahşap merdiven kullanılmaktadır.

Şekil 3.80. Merdiven örneği

Birinci kattaki odalar arasında bağlantıyı sağlayan gezemekler, genellikle bulundukları kanadın giriş kapısının biraz dışına taşmaktadır. Ancak bazı geleneksel evlerde tüm kanadın önünü kaplarken bazılarında farklı kanada da dönebilmektedir.

Bodrum katın bulunduğu E:35 ve E:24'te yükseltilmiş zemin katlarının önünde gezemek bulunmaktadır.

Gezemeklerin ve merdivenlerin avluya bakan tarafında, soğuk demir işçilikli korkuluk bulunmaktadır. İlk ve son merdiven basamağı ile gezemek sonunda metalden üstü soğuk demir işçiliğinden yapılmış geçişler, bunların avluya bakan uçlarında pirinçten topuz bulunmaktadır. Birinci katlarda eyvanlarda korkuluk olabilmektedir (Şekil 3.81).

Şekil 3.81. Gezemek

Bazalt taş bingiler gezemek ve saçağın taşınmasında kullanılmaktadır. İncelenen geleneksel Siverek evlerinde iki çeşit bingi taşına rastlanmıştır. Uç kısmı dikdörtgen kesitli olup binginin altından üstüne doğru eğimli olan bingi tipi ile alt-uç kısmı yumru şeklinde yontulmuş olan bingi tipleridir. Ahşap bingiye sadece E:93'te rastlanmıştır. Bingilerin üzeri bazalt taştan sal taşları ile geçilmektedir (Şekil 3.82, Şekil 3.83). Dam saçağında kullanılan sal taşlarının uçları pahlanmıştır. İncelenen evlerde çörtene rastlanmazken, sal taşında delik açılmak suretiyle suyun tahliyesi sağlanmıştır.

Şekil 3.82. Gezemekleri taşıyan bingi taşları

Şekil 3.83. Saçağı taşıyan bingiler

Gündelik yaşamın geçtiği avlu cephelerinde çeşitli boyutlarda nişler olabilmektedir. Bunların bir kısmı aydınlatma elemanı için iken diğerleri günlük kullanılan eşyanın yerleştirilmesi içindir (Şekil 3.84).

Şekil 3.84. Avluda bulunan niş örnekleri

3.4.6. Yapım Sistemi ve Malzeme Kullanımı

3.4.6.1. Yapım Sistemi

Bazalt taşın kullanıldığı yığma yapım sistemi ile inşa edilen geleneksel Siverek evlerinde düşey taşıyıcılar duvarlar, sütunlar ve payelerden oluşmaktadır. Açıklık geçmek ve oluşturmak için kemerler, tonozlar, ahşap kirişlemeler, sal taşları ve ahşap-taş lentolar yatay taşıyıcı elemanları oluşturmaktadır. Yığma duvarların yatay yüklere karşı dayanımını arttırmak için duvarlarda ahşap hatıllar kullanılmıştır.

-Düşey Taşıyıcılar

Duvar

Dış mekândaki olumsuz hava koşullarının iç mekânı etkilememesi için evlerde kalın duvarlı bir yapım sistemine gidilmesini sağlamıştır. Duvar kalınlığını etkileyen diğer önemli unsur ise mekânların kat adedidir. Üzerine kat çıkılan zemin katlarda duvarlar kalınken üst katlarda hem yükü hafifletmek, hem de mekânı genişletmek için duvarlar inceltilmiştir. Bu durumda alt katta 75-100 cm arasında değişen duvar kalınlığı üst katlarda 40-60 cm kalınlıklarında olmaktadır. Üzerine kat çıkılmayan zemin katlarda ise duvar kalınlığı 55-75 cm arasında değişmekle beraber ekseriyetle bu kalınlık 65 cm olmaktadır.

Duvarların dış yüzeyi mekâna göre kaba yonu veya ince yonu taş örgü olmaktadır. Avlu ve servis mekânlarının duvarlarının dış yüzeyleri genelde kaba yonu, oda duvarlarında ise ev sahibinin maddi durumuna göre ince yonu olabilmektedir. Tepe penceresi bulunan evlerde lentoların üst kısmı bazen moloz taş olup bu bölüm sıvanmaktadır.

Duvarlarda dış yüzeyler kaba yonu ya da ince yonu örülürken; duvarın iç kısmı moloz taş +harç karışımı ile doldurulmaktadır.

Sütun ve Paye

Geleneksel Siverek evlerinde 20-25 cm çapında bazalt taş sütunlar eyvan ve revak kemerlerini taşımaktadırlar. Sütunlar bazı evlerde kaidelere oturtulmuşken genelde kaidesiz olarak tasarlanmışlardır. İki, üç gözlü kemerler dışında istisna olarak Köranlar Konağı'nın giriş saçağı da sütunlarca tarafından taşınmaktadır (E21). Zemin katlardaki bazı eyvan kemerleri ile bazı evlerde kemerle geçilen servis mekânlarındaki kemerler bazalt taştan örülmüş payelerce taşınmaktadırlar (Şekil 3.85).

Şekil 3.85. Sütun ve payeler

-Yatay Taşıyıcılar

Üst Örtü ve Döşeme

Geleneksel Siverek evlerinde üst örtü 15-20 cm çapında, 35-45 cm aralıklarla döşenmiş kavak ağacından yapılma kirişlemelerle taşınmaktadır. Mekânın kısa kenarına paralel yerleştirilen kirişlemelerin üstü ahşap kaplama tahtası ile kapatılmaktadır. Tuz, saman, yün içeren toprak harç ile damın üstü örtülmektedir (Şekil 3.86). Servis mekânları, ıslak hacimler ve ahırlarda ahşap kaplama tahtası yerine kamış ya da ince dal kullanılabilmektedir (Şekl 3.87).

Şekil 3.86. Üst örtü detayı

Şekil 3.87. Üst örtü

Üst örtüde kullanılan kirişlemeler ara kat döşemelerinde kullanılan kirişlemelere nazaran şekil olarak daha düzgün olmaktadırlar; ancak ara katlarda kullanılan kirişlemelerde kiriş çapı daha büyük tercih edilmektedir. Döşemelerde kirişlemenin üzerine ahşap kaplama tahtasının yanı sıra üst örtüde kullanılandan daha kalın dallar kullanılmaktadır. Kaplama tahtası ve dalların üzerine kamış kullanılan örnekler de mevcuttur. Bunların üzerine toprak serilmektedir. Bazı evlerde serilen ince bir toprak tabakanın üstüne sal taşı tercih edilebilmektedir. Gezemek ve saçaklarda taş bingiler üzerine yerleştirilen sal taşları ile geçilmiştir. E:118, E21 ve E:29'daki bodrumlar ile E:70'teki zemin kat tuvaletinin üstü sivri tonozla geçilmiştir (Şekil 3.88).

Şekil 3.88. Tonoz

Kemer ve Lento

Geleneksel Siverek evlerinde açıklık oluşturmak ve geçmek için kullanılan yapı elemanları kemerler ve lentolardır. Kemerler avlu-oda giriş kapıları, pencereler, eyvanlar, giriş aralıklarının avluya bakan yüzlerinde, mutfak girişlerinde, ocaklarda, niş ve yüklüklerde kullanılmaktadır. Lentolar kapı pencere derinliği boyunca ve niş-yüklüklerde açıklık oluşturulurken kullanılmaktadır.

Kapılarda çoğunlukla basık kemer tercih edilirken, yarım daire kemerli olanlar da bulunmaktadır. Dış kapıların çıkıntılı olanlarında sivri kemer tercih edilmekte iken oda kapılarında dilimli kemer tercih edilmektedir. Pencereler düz, basık, yarım daire, sivri ve dilimli kemerli olmaktadır. Eyvan kemerleri genelde sivri bazen de yarım daire ve basık formdadır. Mutfaklarda ise basık kemer en çok tercih edilen kemer tipi iken yuvarlak tipteki kemelere de rastlanmaktadır.

E:22 ve Gö:23'teki kilerler ile E:25'teki ahırın üst örtüleri belli aralıklarda taş kemerler üzerine yerleştirilen ahşap kirişlemelerle taşınmaktadır (Şekil 3.89).

Şekil 3.89. Kemerle geçilen mekânlar

Kapı ve pencerelerin avluya bakan yüzleri kemerli iken, duvar derinlikleri ahşap lento ile geçilmektedir. Taş ve ahşap lentolar kapı ve pencerelerin avluya bakan yüzlerinde de olabilmektedir.

3.4.6.2. Malzeme

Geleneksel mimaride malzeme seçimini etkileyen birinci derece faktörler çevresel etkenlerdir (Muşkara 2017). Karacadağ'ın volkanik bazalt taşlarının bölgede yoğun olarak bulunması Siverek mimarisinde bu taşın hâkim malzeme olarak kullanılmasını sağlamıştır.

Ana taşıyıcı olan duvarlar, lento, merdiven basamağı, üzüm ezme teknesi, log, çörten, buğday öğütme taşı gibi yapı ve tefrişi elemanı bazalt taştan yapılmaktadır (Şekil 3.90). Avlu zemininde gözenekli bazalt taş kullanılmıştır. Yaz sıcağında avlunun yıkanması sonucu deliklerine yerleşip buharlaşan su, serin bir ortam oluşmasını

sağlamaktadır. Avlu cephesindeki yapı kütlelerinin duvarlarına bitişik bazalt taş zemin yükseltilmiştir.

Şekil 3.90. Gö:19'un avlusunda bulunan buğday öğütme taşı

Geleneksel Siverek evlerinde kalker taşının kullanımı çok azdır. Kitabe ve rozetlerde kalker taşı kullanılırken sadece E:30 no'lu evin birinci kat duvarında almaşık düzende bazalt ile kullanımı tespit edilmiştir (Şekil 3.91).

Şekil 3.91. Kalker taşının kullanımı

Geleneksel Siverek evlerinde taştan sonra sıklıkla kullanılan diğer yapı malzemesi ahşaptır. En çok kullanılan ağaç türü ise kavak ağacıdır. Ara kat döşeme ve üst örtü elemanlarında, tavan kaplamalarında, kapılar, pencereler, yüklük ve niş kapakları, duvarlarda kullanılan hatıllar, lentolar, bağdadi duvar çıtaları ve ayırıcı bölmelerde ahşap malzemeden faydalanılmaktadır. Ahşabın işlenebilir özelliğinden

dolayı yüklük çevrelerinde, kapı doğramalarında süslemelere rastlanabilmektedir (Şekil 3.92).

Şekil 3.92. Ahşabın ayırıcı bölmelerde kullanımı

Toprak malzeme ara kat ve üst örtülerin kapatılmasında; içine saman, tuz, yün vb. malzemenin katılmasıyla beraber kullanılmaktadır. Bu karışım, cumba ve ayırıcı duvarlarda ahşap bağdadi kuşaklamaların arasına dolgu malzemesi olarak da yer almaktadır. Kaba yonu örgülü servis mekânları ile tepe penceresinden sonra moloz taş örgü kullanılan evlerde içine saman katılarak sıvada kullanılan harç malzemesi olarak da kullanılmaktadır.

Pencere, merdiven, gezemek korkuluklarında, kapı-pencere bileşenlerinde metal eleman kullanılmaktadır. Çok az da olsa niş, yüklük kenarlarında alçı işi süslemeler görülmektedir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Geleneksel Siverek Evlerinin Koruma Sorunları

Siverek geleneksel kent dokusu ve bunu oluşturan en önemli yapı grubunu oluşturan evler daha çok doğal ve insan kaynaklı etkenlerden dolayı bozulmuş ve kısmen yok olmuştur. Geleneksel evlerdeki bu koruma sorunları sosyal ve mimari yapı alt başlıklarında incelenmiştir.

4.1.1. Sosyal Açıdan Meydana Gelen Koruma Sorunları

Sosyal açıdan meydana gelen koruma sorunları demografik, sosyo-kültürel ve ekonomik yapı alt başlıklarında incelenmiştir.

4.1.1.1. Demografik Yapıda Meydana Gelen Değişim

Müslim- gayrimüslim nüfusun beraber yaşadığı Siverek'te 16. yüzyılda şehir nüfusunun çoğunluğu gayrimüslimken; 19. yüzyılın sonlarında nüfus yarı yarıyadır. 1915'teki tehcirle beraber Siverek'in etnik yapısı köklü bir değişikliğe uğramıştır. 20. yüzyılda demografik yapının değişmesi ile ilgili ilk önemli kırılma bu tarihte olmuştur.

1980'de ülkedeki siyasi karışıklıklar nedeniyle Siverek'te şehir nüfusunda ciddi azalmalar olmuştur. Ülkenin diğer bölgelerine göçenlerin yerini 1990'larda güvenlik gerekçesi ile kırsaldan gelenler almıştır. Kırdan kente göçen bu insanlar ya boş ve kira bedeli düşük olan geleneksel evlere ya da geleneksel konut dokusunun bulunduğu mahallelerin dış bölgelerine yerleşmişlerdir.

Kırsal kesimden göçler sonraki dönemlerde de devam etmiştir. Eğitim, sağlık ve sosyal donatılara erişilebilirlik gibi kenti cazip hale getiren etkenlerin yanı sıra, tarımda makineleşme ve hisselerin bölünmesi ile oluşan ekonomik kaygılar da köyden kente göçü etkilemiştir. 2011'den beri Suriye'de çıkan iç savaştan kaçan Suriyeli aileler tüm Türkiye'de olduğu gibi Siverek'e de gelip yerleşmişlerdir. Savaştan kaçan, maddi gücü yetersiz olan bu insanlar çoğunlukla terk edilmiş durumda olan geleneksel evlerde barınma ihtiyaçlarını karşılamaktadır. İncelenen evlerin 20 tanesinde Suriye'den gelen aileler yaşamaktadır.

Geleneksel evlerin özgün kullanıcılarındaki değişim hâlihazırdaki kullanıcıyı etkilemiştir. Asıl kullanıcılar ya kent merkezinde başka mahallelere ya da kent dışına göçmüşlerdir.

Geniş aile ihtiyaçlarına göre avlu etrafında kurgulanmış planın çekirdek aile düzenine geçince bazı kanatları işlevsiz kalmakta, kullanılan kanatlar servis mekânları bakımından konforsuz olmaktadır. Geniş ailenin oturduğu evlerde günümüzde çoğunlukla bir çekirdek aile oturup evin bir bölümünü kullanmaktadır. Bazı evlerde farklı çekirdek aileler aynı avlu etrafında konumlanmıştır.

Erkek ve kadınlarda eğitim seviyesi ve okur-yazarlık oranı orta yaş seviyesine kadar çıkmıştır. Eğitim öğretim seviyesinin bu yükselişi erken yaşta evliliği geciktiren bir etkendir. Eğitim sürecini bitiren genç nüfus sosyal statü kazanma, mesleğini icra etme gibi sebeplerden dolayı evliliği ertelemektedir. Dolayısıyla çocuk yaşta evliliklerin sayısı azalmaktadır.

4.1.1.2. Sosyo-Kültürel Yapıdaki Değişmeler

Geçmişte Ermeni, Kürt, Türk ve az da olsa Arap'ın yaşadığı Siverek'te Günümüzde Kürt (çoğunluğu Zaza), Türk ve yine az sayıda Arap nüfus bulunmaktadır. Siverek'te geleneksel konut dokusunun ayakta kaldığı bölgelerde özgün kullanıcı olmadığından geleneksel evin yapıldığı koşullardaki yaşam tarzı-kültüründen bahsetmek mümkün değildir.

Aile bağları eskisi gibi kuvvetlidir. Hatta nüfuslu ailelerde hala ortak karar alma mekanizması çalışmaktadır. Bunun en fark edilebilir örneği seçim sonuçlarını etkileyecek düzeydeki birlikteliktir. Bu bağlar kuvvetli olsa da, gündelik yaşamda ataerkil aile düzeni bulunmamaktadır. Aileler çekirdek aileler halinde yaşamaktadır.

Geleneksel dokunun bulunduğu mahallelerde sosyal yapı günümüzde özgün değildir. Göç sonucu gelen insanlar kırsal yaşam geleneklerini de beraberinde şehre getirmişlerdir. Şehrin gecekondu bölgelerinde hayvancılıkla uğraşan aileler mevcuttur. Yaşlılarda kırsaldaki giyim kuşam kültürü devam etmektedir. İletişim araçlarının yaygınlaşması, kültürler arası geçişlerin artması genç kuşağın modern bir hayat tarzını yaşamayı benimsemesine neden olmuştur.

İlk ve ortaöğretim çağındaki çocuklar Siverek'te zorunlu eğitime mutlaka devam etmektedir. Günümüzde kadınlarda da okur-yazarlık oranı artmıştır.1994 yılında Harran Üniversitesi'ne bağlı Siverek Meslek Yüksek Okulu, 2015'te Siverek Uygulamalı

Bilimler Fakültesi kurulmuştur. Yükseköğretim için öğrencilerin bir kısmı buraya gitse de genelde ilçe dışında Şanlıurfa ve diğer illerdeki üniversitelere yönelmektedir.

4.1.1.3. Ekonomik Yapıdaki Değişim

Siverek'te geleneksel evlerin özgün kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap vermemesi sonucu evler ya satılmış, ya kiraya verilmiş, ya da çoklu hisse sahipliğinden dolayı bunları yapamamış olup evlerin güvenliği için bakıcı bulundurma yoluna gidilmiştir. Bu evlerden çarşı merkezi ve ana yollara yakın olmayanlar düşük fiyatlara satılmıştır. Yeni ev sahiplerinin bir kısmı bazı kanatlara kat ekleyerek, avluyu bölerek ya da avluyu bölmeden bir kanadını gelir getirmesi için kiraya vermiştir.

Bunların çoğu köyden kente göçmüş ailelerden oluşmaktadır. Bir kısmı köydeki varlıklarından gelir elde ederken çoğu köyde hayvancılıkla uğraştığından kent merkezinde niteliksiz iş gücünü oluşturmaktadır. İncelenen evlerin 20 tanesinde ise Suriyeli aileler bulunmaktadır. Yeni kullanıcılar gündelik ya da mevsimlik işlerde çalışmaktadır.

Geçmişte Siverek'te tarım ve bağcılık ana geçim kaynağını oluştururken, günümüzde bu alanlar şehrin yeni yapılaşmanın olduğu mahallelerini oluşturmaktadır.

Günümüzde geleneksel Siverek evlerinde kullanıcı profili, düşük gelirli aile gruplarından ve kültür mirası niteliğindeki geleneksel evlerde nitelikli onarım yapmaya gücü yetmeyen insanlardan oluşmaktadır. Mülkiyet açısından çoklu evlerde ise, hisse sahiplerinin evlere ölü yatırım gözüyle bakması sebebiyle onarım için maddi kaynak sağlanamamaktadır.

4.1.2. Mimari Açıdan Meydana Gelen Koruma Sorunları

Mimari açıdan meydana gelen koruma sorunları geleneksel kent dokusunda meydana gelen değişmeler, anıtsal mimaride meydana gelen değişmeler ve tek yapı ölçeğinde meydana gelen değişmeler alt başlıkları altında incelenmiştir.

4.1.2.1. Geleneksel Kent Dokusunda Meydana Gelen Değişmeler

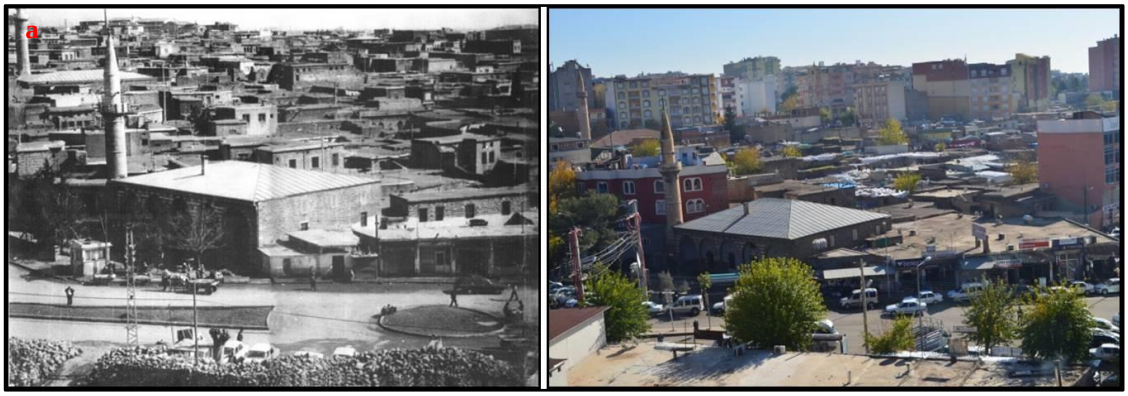
1950'lerde tüm Türkiye'de olduğu gibi Siverek'te de yerel yönetimlerce yapılan yol çalışmaları sırasında geleneksel doku tahrip olmuştur. Açılan arterlerdeki geleneksel dokuya aykırı çağdaş yapılaşmayla başlayan bozulma sonraki dönemlerde bu bozulmanın mahalle iç kısımlarına doğru ilerlemesini hızlandırmıştır.

Yasal düzenlemelerle kentsel ölçekte koruma yapılması gerekirken, aynı ada içinde geleneksel ev-çok katlı konut şeklindeki yapılaşmalara varacak uygulamalara ruhsatlar verilmiştir. Kentsel dönüşüm politikaları kapsamında geleneksel dokuya uyumlu yapıların yıkılıp yerine çok katlı yapıların yapılması, avlu merkezli evlerdeki kullanıcılıların bu yapıları terk etmesine sebep olmuştur.

Geleneksel evlerin bulunduğu dokuda korumaya yönelik faaliyetlerin geç başlaması başlıca sorunu oluşturmaktadır. 2015 yılında çalışmaları başlayan Siverek Koruma Amaçlı İmar Planı'nın halen tamamlanmamış olması, günümüze kadar bilinçsiz ve sağlıksız yapılaşma politikaları ve uygulamalarını beraberinde getirmiştir.

Siverek'te çok katlı yapılaşmanın hızlı olması, geleneksel dokunun bulunduğu bölgelerde de aykırı yapılaşmayı hızlandırılmıştır. Bu yapılaşma alt yapı sorunlarının yanı sıra dokuya uyumsuz cadde ve sokak düzenlemelerini de beraberinde getirmiştir.

Günümüzde Cami Kebir ve Hasan Çelebi Mahallelerinde çarşı merkezinin olması ve idari yapıların yoğunlukta olması sebebiyle şehrin bu bölgelerinde geleneksel dokuya aykırı yapılaşmalar artmıştır (Şekil 4.1, Şekil 4.2). Caddeler açılırken yıkılan bir kısım geleneksel evin yerine dokuya aykırı yüksek katlı binalar inşa edilmiştir. Cami Kebir Mahallesinde İnönü Bulvarı, Hürriyet Caddesi ve Tahsin Kaplan Caddesi arasında kalan bölgenin dış çeperinde yüksek katlı yapılar, iç bölgelerde ise homojen bir geleneksel doku yer almaktadır. Cami Kebir Mahallesi'nin diğer bölgelerinde ada içlerinde yüksek katlı yapılar arasında geleneksel evlere rastlanmaktadır.

Şekil 4.1. Cami Kebir Mahallesi'nde meydana gelen değişim (a-Siverek Belediyesi Arşivi)

Şekil 4.2. 1975 yılında Cami Kebir Mahallesi ve değişimi (a- Kürkçüoğlu A.C, Siverek Belediyesi Arşivi)

Hasan Çelebi Mahallesi'nde Rüştü Küçük Ömer Caddesi, Siverek Caddesi ve Esmer Çayı Caddelerinin kenarlarında yüksek katlı yapılar, Cumhuriyet Caddesi'nde ise ticari yapılar geleneksel dokunun bulunduğu alanı çevrelemiştir. Mahallede özellikle Hasan Çelebi Camii ve Hacı Ömer Camii arasında kalan bölge Siverek'in nitelikli geleneksel ev ve sokak dokusunun korunduğu bölgedir (Şekil 4.3) .

Şekil 4.3. Hasan Çelebi Mahallesi'nde değişim

Gülabibey Mahallesi'ni çevreleyen Dr.A.Kadir Karahan Caddesi ve Esmer Çayı Caddesinin birleştiği bölge (Siverek Kalesi ve çarşı merkezinin bulunduğu bölge) ile kuzeyde Ahmet Arif caddesinin bazı bölümlerinde çok katlı konutlar bulunmaktadır. Mahallenin kuzey ve kuzeybatı bölgelerinde dokuya uyumlu, geleneksel yapım teknikleri ile yapılmış geç dönem geleneksel özellikli evler mevcuttur. Kuzeyde yer alan Dicle ve Bağlar Mahallelerinde 1980 sonrası göçle oluşan yapılaşmalar az katlı olsa da gecekondulaşma bölgesi olup, nitelikli yapı bulunmamaktadır (Şekil 4.4).

Şekil 4.4. Gülabibey Mahallesi'nde değişim

Hamidiye ve Hayriye Mahallelerinde Gülabibey Mahallesine benzer bir durum mevuttur. Kaleye yakın yerlerde geleneksel evlere rastlanamamakta, açılar yolların kenarlarında, özellikle iki mahalleyi ayıran Şeyh Lütfü Caddesinde yüksek katlı konutlar göze çarpmaktadır. Söz konusu cadde açılmadan önceki fotoğraflarda Siverek'in özellikli evlerinin açılan cadde güzergâhı üzerinde olduğu görülmektedir. Mahallelerin dış çeperlerine gidildikçe geleneksel ev sayısı azalmakta, ancak sonradan yapılmış az katlı evlere rastlanmaktadır (Şekil 4.5,Şekil 4.6).

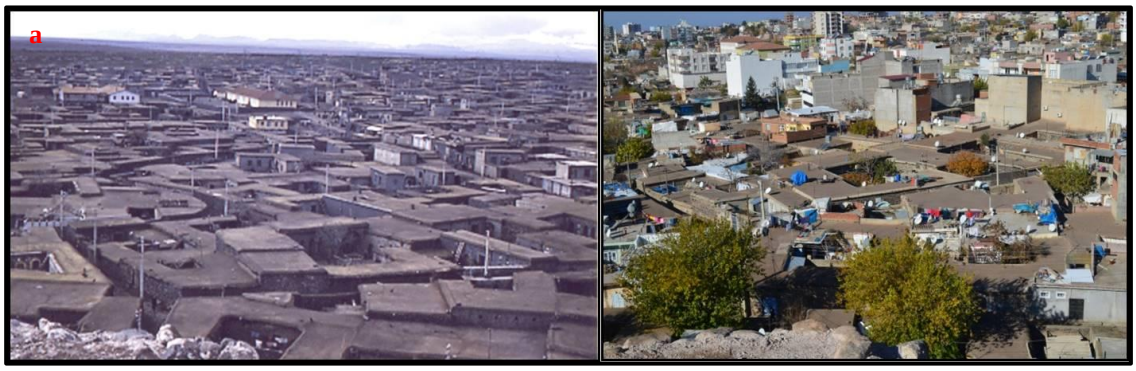

Şekil 4.5. a-Şeyh Lütfü Caddesi açılmadan önce , b-Cadde açıldıktan sonraki değişim (a-Siverek Belediyesi Arşivi)

Şekil 4.6. 1980'lerde Hamidiye Mahallesi ve günümüzdeki değişimi (a- Siverek Belediyesi Arşivi)

Haliliye Mahallesinde açılan yolların kenarında yüksek katlı yapılaşma olsa da diğer mahallelerin aksine burada kaleye yakın yerlerde geleneksel doku korunmuştur. Burada özgün ev sayısı az olmakla beraber, geleneksel Siverek evi yapım kültürünün geniş sokak ve caddeli iç kesimlerinde sürdürüldüğü görülmektedir. Bu mahallede ada bazında eski-yeni konut dokusu heterojendir (Şekil 4.7).

Şekil 4.7. a-1975'lerde Haliliye(Kale) Mahallesi ve Haliliye(Kale) Mahallesi'nde değişim

Genel olarak geleneksel mahallelerin yanına ilk zamanlarda gelen göçlerle yerleşen halk tek veya iki katlı yapılar yaparak dokuya uymuştur. Ancak 1980 sonrası az katlı yerleşimler ya betonarme ya da geleneksel yapım sistemine uymadan yapılmış binalardır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8. Siverek kent formunun gelişim süreci(Sınmaz ve Hanife,2011)

1950'li yılların ikinci yarısında Siverek'te tarihi kent merkezinde yollar açılırken tarihi doku içerisindeki pek çok yapı da yıkılmıştır. Özgültekin ve ark. (2003) Siverek Kalesi'nin etrafını dönen ve kale savunmasında hendeklerin doldurulmasında kullanılan Esmer Çayının bu dönemde üstünün kapatıldığını ve üzerinden Abdulkadir Odabaşı(Esmer Çayır) ve Cumhuriyet Caddeleri geçirildiğini belirtmektedir. Üzerindeki köprü mevcut değildir. Sulu Camiden Ulu Camiye doğru Hürriyet Caddesi açılmış ve güzergâh üzerindeki Sipahi Pazarının bir bölümü ve pek çok geleneksel konut yıkılmıştır. Sipahi pazarı günümüzde betonarme olarak mevcuttur. Şeyh Lütfü Caddesi açılırken de aynı şekilde pek çok konut yıkılmıştır. Çarşı merkezinin Cami Kebir ve Hasan Çelebi Mahallelerinde olması, geleneksel dokunun rantsal amaçlarla tahrip edilerek yol ve otopark alanlarına dönüştürülmesine sebep olmuştur (Şekil 4.9) .

Şekil 4.9. Hasan Çelebi Mahallesi'nde otopark alanları için tahrip edilmiş geleneksel doku

4.1.2.2. Anıtsal Mimaride Meydana Gelen Değişmeler

Siverek'te günümüze ulaşan anıtsal nitelikli yapılar Siverek Kalesi'nin yanı sıra 8 adet cami, 3 adet han,2 adet hamam, okul binası, hükümet konağı ve 2 adet çeşmeden oluşmaktadır.

Höyüğün üzerine yapılanmış kalenin, güney, kuzey ve kuzeybatı bölümündeki duvarları ayakta kalmıştır. Höyük istinat duvarlarıyla desteklenmiş, Kale günümüzde yeşil alan olarak düzenlemesi yapılarak halkın kullanımına açılmıştır.

Siverek ilçesinde yakın geçmişe kadar ayakta olan özel mülkiyetteki Yer Altı Hamamı koruma altına alınmadığı için yıkılırken; özel mülkiyetteki bir diğer hamam olan Abdalağa Hamamı'nın ise sadece soğukluk bölümü ayakta kalmıştır. Bu bölümün kubbesinin bir kısmı çökmüştür. Yıkılan diğer bölümlerinin yerine dükkânlar yapılmıştır (Şekil 4.10).

Şekil 4.10. Abdalağa Hamamı

İşlevi değişen yapılardan Gümrük Hanı, Cudi Paşa Hanı ve Cıncıklı Hamam belediye tarafından kamulaştırılmıştır. Yapıldığı dönemde şehir dışında olan ancak günümüzde şehir merkezinde kalan Cudi Paşa Hanı, 1990'lı yıllarda sebze hali olarak kullanılmaktaydı. Siverek'teki şehir hanı olarak günümüze sağlam ulaşabilen han olan Gümrük Hanı'nın 2012'de restorasyonu yapılmadan önce Keçeciliğin yapıldığı mekân olarak kullanılmaktaydı. Restorasyon çalışması sonrası eklerden arındırılan Cudi Paşa Hanı günümüzde kafeterya ve restoran olarak hizmet vermektedir. Dış cephesine klima üniteleri yerleştirilen hanın avlusunun güney bölümüne havuz eklenmiş, doğu bahçe duvarında şelale yapılmıştır (Şekil 4.11). Gümrük Hanı'nın üst katları kafeterya olarak

hizmet vermekte, alt katın kent müzesi olarak 2018'de hizmete açılması için çalışmalar yapılmaktadır (Şekil 4.12). Odaları küçük esnafların kullandıkları mekânlara dönüşen Hacı Yusuf Hanı'nın doğu kanadı tamamen betonarmeye dönüşmüştür. Diğer kanatların girişine metal kapılar takılmıştır. Cepheleri boyanmıştır. 2010 yılına kadar aktif olarak kullanılırken belediye tarafından kamulaştırılıp Siverek Fotoğraf Sanatçıları Derneğine tahsis edilen Cıncıklı Hamam'ın özgün girişi kapatılmıştır. Restorasyondan sonra duvarlarına klima takılmıştır.

Şekil 4.11. 1980'lerde Cudi Paşa Hanı restorasyon öncesi ve sonrası(a-Kürkçüoğlu A.C, Ş.K.V.K.K arşivi)

Şekil 4.12. Gümrük Hanı restorasyon öncesi ve sonrası (a-Kürkçüoğlu A.C, Ş.K.V.K.K arşivi)

Bir dönem kütüphane olarak kullanılan Eski Hükümet Konağı 2016'dan itibaren Kaymakamlık Binası olarak hizmet vermektedir. Plan şeması olarak taşınmazın ikinci katında odalar birleştirilerek salon oluşturulmuştur (Şekil 4.13). Gazi Paşa İlkokulu, kaymakamlık misafirhanesi olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.14). Oda içlerinde wc-duş birimleri eklenmiştir. Restorasyonu yapılan bu iki yapının kapı-pencere doğramaları

değiştirilmiştir. Dış cephedeki taşların derz araları özgün harçla özensiz bir şekilde doldurulmuştur.

Şekil 4.13. Eski Hükümet Konağı restorasyon öncesi ve sonrası(a-Kürkçüoğlu A.C, Ş.K.V.K.K arşivi)

Şekil 4.14. Gazi Paşa İlkokulu restorasyon öncesi ve sonrası

(a-Kürkçüoğlu A.C, Ş.K.V.K.K arşivi)

Kullanımına devam edilen anıtsal yapıların kapı/pencere doğramaları özgün ile uyumsuz pvc, ahşap ya da metal malzemeler kullanılarak özgünlüğünü kaybetmiştir. Ulu Cami'nin kuzey avlu giriş kapısının kanatları yekpare bazalt taştan kapı ile değiştirilmiştir. Hacı Ömer Cami'sinin L planlı tuvalet –şadırvan birimi değiştirilmiş olup her iki birim tuvalet biriminin olduğu bölüme alınmıştır (Şekil 4.15). Şadırvan bölümü camekânla kapatılarak müezzin- imam odası yapılmıştır. Haliliye Cami'sinin son cemaat yeri camekânla kapatılmıştır.

Şekil 4.15. Hacı Ömer Camii abdesthane bölümünde meydana gelen değişim(a-Kürkçüoğlu A.C, Ş.K.V.K.K arşivi)

Onarımı yapılan anıtsal yapıların kaba yonu dış cephe duvarları ile avlu zeminindeki taş döşemelerin derzleri çimento esaslı harçla doldurulmuştur. Cephelerde klima üniteleri ve pvc-metal olukları bulunmaktadır. Avluya niteliksiz ve gelişigüzel yerleştirilen aydınlatma elemanları ve pergolalar mevcuttur.

Sulu Cami, Hasan Çelebi Cami ve Haliliye Cami'sine betonarme müezzin mahfili eklenmiştir. Haliliye Cami ve Hasan Çelebi tüm üst örtüsü, Gülabi Bey camilerinin son cemaat yerinin üstü betonarmeye dönüştürülmüştür. Ahşap kirişleme ile geçilen diğer yapıların toprak dam üst örtüleri yerine betonarme döşeme gelmiştir. Camilerin harim bölümü duvarlarına ses sistemleri ve klimalar eklenmiştir (Şekil 4.16).

Şekil 4.16. a-Sulu Cami ve b-Ulu Cami'de meydana gelen değişim

Ulu Cami'nin imam-müezzin odalarına betonarme merdiven ile çıkılmaktadır. Sulu Cami avlusunun doğu bölümüne alt katı şadırvan, üst katı imam-müezzin odası olarak kullanılan betonarmeden iki katlı bir yapı eklenmiştir. Harim bölümünün batı duvarına bitişik taş kaplamalı, üzerinde su deposu bulunan tuvalet bölümü yapılmıştır.

Hasan Çelebi Camii'nin batı avlu duvarı briketle yükseltilmiş olup imam odasının üzerine pvc'den bir oda eklenmiştir. Gülabibey Cami'sindeki mihraplar ve sütun başları yağlı boya ile boyanmış, tuvaletleri Dr. A. Kadri Karahan Caddesi açılırken avlu dışında kalmıştır. Hamidiye Cami'sinin şadırvan bölümünün zemini ve yüzeyleri mermerle kapatılmıştır.

Hacı Ömer Çeşmesi'nin taş duvarları çimento esaslı harçla derzleri dolduğundan taşlarda şekerlenme olmuştur. Serap Çeşmesi'nin taş duvarlarında derz boşalmaları mevcuttur.

Anıtsal yapılarda yapılan restorasyon ve yenileme çalışmaları özgün mimarinin kaybına neden olmaktadır. Yapılan aykırı ekler ve değişimlerden uygulamalar esnasında denetim mekanizmasının sağlıklı çalıştığı söylenememektedir.

4.1.2.3. Tek Tapı Ölçeğinde Meydana Gelen Değişimler

Geleneksel evlerin kullanıcılarında meydana gelen değişmelerin neden olduğu fiziksel değişimin incelenmesi, değişime bağlı olarak ortaya çıkan sorunlara müdahale etmede önemli bir adım oluşturmaktadır. Geleneksel evlerde yaşayan nüfusun zamanla azalması, kullanıcıların sosyal, kültürel, ekonomik alandaki değişimleri geleneksel evlerin plan şemalarının değişmesine neden olmuş ve kendi gereksinim ve isteklerine göre yaptıkları değişiklikler geleneksel evlerde bozulma türü olarak karşımıza çıkmıştır(Perker ve Akıncıtürk,2011). Geleneksel Siverek evleri incelendiğinde bu bozulma türleri; işlev dışı kullanım, bölünme-birleştirme, yapı elemanı ve malzeme kaybı, malzemede bozulma, özgün yapı elemanlarında işlev değişikliği, bakımsızlık, betonarme ek, kapı-pencere açma-kapama, özgün plan kullanımı kaybı, çağdaş eklerin ve tesisatın sebep olduğu bozulmalar, geleneksel malzeme yerine geleneksel ile uyumsuz çağdaş malzemenin kullanımı şeklinde görülmektedir.

Geleneksel Siverek evlerinde birkaç kuşak boyunca bu evleri kullanan özgün kullanıcı sayısı çok azdır. Özgün kullanıcılar konfor düzeyi daha yüksek çağdaş evlere taşınmıştır. Evlere yerleşen yeni kullanıcılar konfor ihtiyacına binaen klima ünitelerinin cephelere yerleştirilmesi, ıslak hacimlerin özgün olmayan malzeme kullanılarak tek kanada alınması, pencere kapı doğramalarının özgün olmayan malzemelerle

değiştirilmesi gibi çözümler aramış ve gerçekleştirmişlerdir. Ancak bilinçsizce yapılan müdahale ve çözümler geleneksel evlere zarar vermiştir.

Geleneksel evlerde Suriyeli ve kırsal kökenli kiracı, bakıcı ya da yeni konut sahibi+kiracı olarak kalınmaktadır. Farklı çekirdek ailelerin yapıları beraber kullandığı uygulamalara da rastlanmaktadır. Çok hisseli yapıların mevcudiyeti geleneksel dokuda çok sayıda evin boş, kaderine terkedilmiş bir vaziyette olmasına neden olmuştur.

Günümüzde Geleneksel evlerde çoğunlukla gelir düzeyi düşük aileler yaşamaktadır. Geriye kalanlar ise mülkiyet açısından çok hisseli olduklarından kullanılmayıp boş bırakılmaktadırlar. Bu durum yapıların korunamayıp her türlü dış etkene karşı savunmasız hale gelmesine sebep olmaktadır. Geleneksel yapım sistemine uygun ucuz malzeme temini, kalifiye usta ve işçi temini hem zor hem de pahalı olduğundan müdahalelerde ucuz ve aykırı malzeme kullanımını artmıştır. Bu durum geleneksel evlerde tescilleme evresinde karşılaşılan en önemli sorundur. Tescillenen yapılarda onarım-eklemelerin izin ve prosedürlere tabi olması, nitelikli onarımın ise maliyetli olması insanların evlerinin tescillenmesine karşı gelmesine sebep olmuştur. Çalışma süreci içerisinde 5 yapı belirtilen sebeplerden dolayı ev sahiplerinin başvurusuyla tescilden düşürülmüştür.

Kullanıcı ve konfor şartlarındaki değişim, mekânlara ve kullanılan eşyalara da yansımıştır. Yapı elemanı olan nişler, yüklükler yerini dolaplara bırakmıştır. İşlevsiz kalan bu yapı öğeleri bazı evlerde kapatılmıştır. Sedir ve minderler yerine mobilyalar kullanılmaktadır.

Geleneksel Siverek evlerinden yoğun ticari yapılaşmanın olduğu Hürriyet Caddesi'ne cephesi olan E:28, E:56 ile Gö:8 ve Gö:21'in bir bölümü boş olup, diğer bölümü ticari amaçla kullanılmaktadır. Geleneksel Siverek evlerinden bazıları belediye tarafından kamulaştırılıp restorasyonu yapıldıktan sonra konut dışında yeni işlevlerle kamusal amaçlarla kullanılmaktadır. E:19 geleneksel ürün pazarı, E:20 kültür evi. E:23 taziye evi, E:33 kültür evi olarak işlevlendirilmiştir. E:22 parti binası olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.17, Şekil 4.18).

Şekil 4.17. Belediye tarafından işlevi değiştirilen yapılar

Şekil 4.18. Özel mülkiyet tarafından işlevi değiştirilen geleneksel yapılar

E:74 ve E:103 tamamen yıkılmıştır. Bazı evlerin bir bölümü yıkılınca komşu ev ile arasındaki avlu duvarı yıkılıp beraber kullanılmaya başlanmıştır (Gö:20, Gö:26). Geleneksel evin onarımını özgün malzeme ile yapmayıp tamamen yıkarak aynı taşlarla; aykırı malzeme kullanılarak özgün dokusu bozulan evlere rastlanmaktadır (Gö:18) (Şekil 4.19). Geleneksel Siverek evlerinde miras yolu ile ya da evin bir kısmının kiraya verilmek istenmesi ile bölünmeler olmaktadır.

Şekil 4.19. Geleneksel evlerde yıkılma, birleşme, bölünme ve yapının aykırı malzeme ile yeniden yapımı

Ticaret alanlarına yakın evlerin sahipleri daha fazla kazanç elde etmek amacıyla evlerin bakımını yapmadan boş bırakmıştır. Yıkıma terk edilen evlerde kapı pencere doğramaları sökülmüştür. Düzenli bakımları yapılmadığından damları çökmüştür. Ahşap elemanlarında çürüme ve böceklenme oluşmuştur. Bazı evlerin kullanılmayan kanat ve mekânları yıkılmış vaziyettedir. Aynı avlu içerisinde kullanılan kanatlar genelde 2 katlılar olup tek katlılar yıkılmaya terkedilmiştir (E:30, E:25,Gö:19,Gö:36.) (Şekil 4.20)

Şekil 4.20. Geleneksel evlerde kullanılmayan yapı kanadı örnekleri

Çiçeklik çevresindeki bazalt bordür taşı yerine tuğla-briket yerleştirilmiştir. Avlu zemin döşemelerindeki taş dizilimi bakımsızlık, orantısız yüklenme, definecilik gibi sebeplerden dolayı bozulması sonucu avlu zemin döşemelerinde malzeme değişimi sebep olmuştur. Avlu taşlarının çimento esaslı derz ile ya doldurulması ya da tamamen beton şap yapılması hem ucuzluğu hem de kolay temizlenmesi açısından tercih edilmiştir. Bazı evlerde avlu döşemesi ve arkın tamamı beton şapla sıvanmıştır (Şekil 4.21).

Şekil 4.21. Avlu zemininde meydana gelen değişim

Altyapının yetersizliği, dar sokaklardan dolayı erişilebilirliğin azlığı, geleneksel dokulu mahallelerde sosyal donatılardan yoksunluk ve konfor ihtiyacı evlerin boş kalmasına sebep olmuştur. Bu evler yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadırlar (Şekil 4.22) Terk edilen evlerin avlularında bitkilenmeler mevcuttur.

Şekil 4.22. Terkedilen geleneksel ev örneği

Kullanılmayan üzüm ezme teknelerinden bir kısmı lavabo işlevi görürken çoğu avluda atıl durumdadır. Geçmişte evlerde kullanılan su küpü ve taş kâselere avluda çeşitli işlevler verilmiştir (Gö:11, Gö:35) (Şekil 4.23).

Şekil 4.23. İşlevi dışında kullanılan tefriş elemanları

Geleneksel Siverek evlerinde bazalt taş havuz iki evde (E:20, E:67) tespit edilirken, diğer evlerde özgün bazalt havuzların yerine mozaikten yapılmış havuzlar görülmektedir. E:67'deki havuzun bazalt taşları sıvanmıştır (Şekil 4.24).

Şekil 4.24. Aykırı malzeme ile sıvanmış havuz örneği

Kuyuların çoğu atıl durumda ve düzenli bakımı yapılmamaktadır. Bazı kuyular tamamen kapatılmışken bazılarının üstü kapatılarak üzerine dinamo yerleştirilmiştir (E:119, Gö:23) (Şekil 4.25) .

Şekil 4.25. Kuyularda değişim

Toprak damın bakımının zorluğu nedeniyle ucuz ve kolay bulunabilen malzeme içeriği ve bakım gerektirmemesi sebebiyle betonarmeye dönüşümünü hızlandırmıştır. Döşemesi değiştirilmeyen ve bakımı yapılmayan damlar yağmurlu mevsimlerde muşambayla örtülmüştür. Örtülmeyen damların çökmesi kaçınılmaz olmuştur (Şekil 4.26).

Şekil 4.26. Damlarda meydan gelen değişim

Geleneksel Siverek evlerinde giriş aralığının üstüne sokağı görecek şekilde aykırı malzeme ile kat çıkılarak oda eklenmiştir (Şekil 4.27).

Şekil 4.27. Betonarme eklenti kat

Bazı evlerde giriş aralığı tamamen kaldırılmış, aralıkla bağlantılı olan mutfak duvarı kaldırılarak avlu giriş kapısının önü genişletilmiştir (Gö:14,Gö:28) (Şekil 4.28). Bazılarının kemerinin üstü bakımsızlıktan çökünce ya da eklenti yapınca betonarme ile düz geçilmiştir.

Şekil 4.28. Giriş aralığında meydana gelen değişim

Ana geçiş mekânı olan avludan odalara geçiş yerine, odalardan birbirine geçişler açılmıştır. İç mekânda geçiş açılmayan evlerde odadan odaya geçişi sağlamak için

sundurma ve rüzgârlıklar yapılmıştır (Şekil 4.29). Gö:37'de cumba pencereleri kapatılmış olup cumbası yüklük olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.29. Kanatlar arası konforlu geçişi sağlamak içi yapılan değişiklikler

Kullanılmayan nişler kapatılmış aynı işlevi gören dolaplar kullanılmaya başlanmıştır. Kapatılmayanlardan bazılarının kapağı düşmüş, mevcut kapaklılar da yıpranmıştır. Yüklükler özgün olmayan kapaklarla kapatılmıştır (Şekil 4.30).

Şekil 4.30. Yüklük ve nişlerde değişim

Toprak oda zeminlerinin bakımının zorluğu, bünyesinde haşere barındırabilme potansiyeline karşın insanları farklı malzeme ile yapılmış zemin döşemelerini kullanmaya yönlendirmiştir. Seki altı ve oda zemini beton şap, seramik ve mozaikle kapatılmıştır. Seki altı kapı açılacak kadar bırakılmış, diğer kısmı seki üstü seviyesine

getirilmiştir. Ahşap ayırıcı bölme yerini camekan (E:116), pvc ayırıcı bölme(Gö:34) ve tuğla-briket duvarlara bırakmıştır.

Tavanda ahşap kirişlemeler kartonpiyer-pvc asma tavan, ahşap kontrplak, muşamba ve bez ile kapatılmıştır.

Kanatların iklimsel kullanımı; klima, vantilatör, elektrikli soba gibi ısıtma-soğutma elemanlarının varlığı sebebiyle terk edilmiştir. Ayrıca odun-kömür sobası için duvarlarda sonraki dönemlerde açıklıklar bırakılmıştır. Varsa tepe pencerelerinden, yoksa normal pencerelerden duman tahliyesi için açıklıklar açılmıştır. Klima ve soba boruları geleneksel evlerin cephesinde özgün dokuyu bozmaktadır (Şekil 4.31).

Şekil 4.31. Cephede ısıtma-soğutma elemanlarının sebep olduğu değişim

Ataerkil aile düzeninden çekirdek aile düzenine geçilmesi, servis mekânları ve odaları avlu etrafında kurgulamış planın kullanışlı olmaması, ev sahiplerinde bu birimleri olabildiğince tek bir yapıda toplamaya yöneltmiştir. Plan düzeninde değişikliğe gidilen bu uygulamalarda servis ve ıslak hacimler tek kütlede (kanatta) çözülmeye çalışılmıştır. Bu sebeple kilerlerin özgün kullanımlarının yanı sıra mutfak ve banyo mekânları buraya yerleştirilmiştir. Bazı evlerde kilerler yatak odası, ya da çocuk odası olarak işlevlendirilmiştir. Gö:34'te birinci katta yapılan mutfak- banyo tesisatı zemin kattaki kiler mekânının içinden geçirilerek mekan işlevsiz hale getirilmiştir. Avluda atıl durumda kalan mutfakların bir kısmı kemeri kapatılarak kiler olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Tüplü ocaklar nedeniyle ocaklar kullanılmamaktadır. Yeniden işlevlendirilen mutfaklarda ocağın bacası ya da tamamı kapatılmıştır (Şekil 4.32).

Şekil 4.32. Servis mekânlarında meydana gelen işlev değişikliği

Tuvaletlere su tesisatı çekilmiş olup seramik tuvalet taşı kullanılmaya başlanmıştır.

Bakımsızlık sebebiyle rutubetli ve sağlıksız olan bodrumlar atıl durumdadır. Girişi kapatılmış ya da tamamen doldurulmuş bodrumlar da mevcuttur.

Ahşap avlu kapıları metale dönüşmüştür. Gö:1 ve E:30'da eklenen metal kapı enikli yapılmıştır. Kaba yonu dış cephe duvarları çimento esaslı harç ile ya tamamen sıvanmış ya da derzleri doldurulmuştur. Kullanılmayan ahşap kapılar tahta ile kapatılmıştır. Ahşap kapılara çağdaş bileşenler eklenmiştir. Kemeri yıkılan dış kapının üstü betonarme kirişleme ile geçilmiştir (Gö:47). Giriş kapıları üzerine sokağı görecek şekilde aykırı malzeme ile eklenti kat yapılmıştır (Gö:23 Gö:17 Gö:7). E:96'nın avlu kapısının üstündeki kitabeler tahrip edilmiştir. Gö:15 ve E:25'te avludan dışarıya açılan kapılar kapatılmıştır. Gö:18'de özgün giriş kapısı yerine üç kanatlı metal avlu giriş kapısı yerleştirilmiş ve üstü betonarme lento ile geçilmiştir (Şekil 4.33).

Şekil 4.33. Avlu kapılarında meydana gelen değişim

Geleneksel Siverek evlerinde geleneksel yapıların üzerine kat eklenmesi ya da yeni yapıların yüksek katlı olması sebebiyle, mahremiyetin sağlamak amacıyla avlu duvarları briket ya da tuğla ile yükseltilmiştir. E:21 ve E:28'in avlu duvarları yol yapımı sırasında yıkılmış olup E:21'in yeni yapılan avlu duvarı evin giriş saçağı bitişiğinde tuğladan yapılmıştır (Şekil 4.34). E:28'in yeni yapılan avlu duvarının kaba yonu taştan yapılan kısmı alçak tutulup üst kısmı briketten yapılmıştır.

Şekil 4.34. Avlu duvarlarında değişim

E:18, E:109 ve Gö:37'nin cumbaların bingi taşı üzerine betonarme kirişli döşemeler yerleştirilmiştir. Cumbalar çimento esaslı harçla sıvanmıştır. E:18'in cumbasının yandaki penceresi kapatılmış, Gö:37 ve E:109'un ise cumba pencereleri tamam kapatılmıştır. E:62'nin cumbası kaldırılmış ve pencere açıklığı olan duvar örülmüştür (Şekil 4.35).

Şekil 4.35. Cumbalarda değişim

Evlerde kapatılmış ve niş olarak kullanılan pencereler mevcuttur (Şekil 4.36). tepe pencerelerinden kapatılanlara da rastlanmaktadır. Pencere, merdiven, gezemek özgün korkulukları kaynak işi yeni korkuluklarla değiştirilmiştir. Özgün ahşap doğramalı oda kapılarının yerine metal kapılar, pencerelerin yerine pvc pencereler yerleştirilmiştir.

Şekil 4.36. Kapatılan ve özgün olmayan doğramalarla değişime uğrayan kapı ve pencereler

Rutubet ve haşere bulundurmasından odaların arkasında bulunan bazı kilerlerin kapıları kapatılarak üstü sıvanmıştır (Gö:2)

Eyvanların bir kısmı camekân, tuğla ya da briketle kapatılmıştır. Camekânla kapatılanlar genelde aralık işlevi görmektedirler (E:75). Gö:14 no'lu evde tuğla ile kapatılan eyvan pencere takılarak odaya dönüştürülmüştür. E:104'teki briket duvarla örülen eyvanda kapı pencere açıklıkları bırakılarak bağımsız bir mekân oluşturulmuştur. E:23 ve E:70'in eyvan kemerleri yıkılmıştır. Gö:49'un eyvan kemeri beyaz-kahverengi boya ile boyanarak almaşık düzen izlenimi verilmeye çalışılmıştır (Şekil 4.37).

Şekil 4.37. Eyvanlarda değişim

Betonarme merdiven ve gezemek yapılmıştır. Taş bingi yerine betonarme kirişlemeler kullanılmıştır. Avludan dama çıkan betonarme ve metal merdiven avluya yerleştirilmiştir. Merdiven ve gezemek korkulukları kaynak işi korkuluklarla değiştirilmiştir. Gö:1'de betonarme gezemekle bir kanattan diğerine geçilebilmektedir. Betonarmeye dönüşen gezemekler yine betonarme kolonlarla desteklenmiş, sal taşı saçaklar yerini betonarme saçaklara bırakmıştır. Damlarda çörten bulunmazken, sal

taşında açılan oluklara suyun kontrollü tahliyesi için pvc veya metal borular eklenmiştir (Şekil 4.38.).

Şekil 4.38. Merdiven ve gezemeklerde değişim değişim

Giriş kapısına yakın, ya da sokağa açılan ayrı girişi bulunan ahırlardan bazılarının dış cephe duvarları yıkılarak binek araçlarının girebilmesine uygun hale getirilmiş, daraba takılmıştır.

Siverek'te tarihi kent dokusunda ve evlerde karşılaşılan kullanıcı-kullanım-değişim sorunları Diyarbakır, Şanlıurfa, Mardin, Bitlis gibi bölgedeki tarihi dokunun büyük ölçüde korunduğu; ancak sorunlarla karşı karşıya olduğu yerlerle benzerlik göstermektedir. Asıl kullanıcının terk ettiği bu yerleşimlerde, evlerin çok azı restorasyon geçirmiştir. Ev sahipleri ve kullanıcıların bunları koruyacak maddi güçte, bilinçte ve istekte olmaması geleneksel dokuda tahribatı kaçınılmaz kılmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kurulduğu günden itibaren kendine özgü bir mimari geliştiren Siverek kentinin sahip olduğu tarihi kent dokusu yakın geçmişte bozulma sürecine girmiştir.

Bugüne kadar Siverek ilçesinin tarihi, coğrafyası, kültürü ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Tarihi kent dokusundaki geleneksel evlerin mimarisi hakkında bir akademik çalışmanın yapılmamış olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple, bu tez çalışması kapsamında Siverek tarihi kent dokusu da ele alınarak geleneksel Siverek evlerinin mimarisi detaylı olarak incelenmiştir. Sosyal yapı ile ilgili anket çalışmasıyla beraber daha kapsamlı bir çalışma yapılması gerektiğinden bu çalışmada sosyal yapı ile ilgili analizler geleneksel evlerin fiziksel yapısı incelenirken edinilen gözlemlerle sınırlı kalmıştır.

Siverek'te bugün 60 Adet tescilli konut bulunmaktadır. Bunun yanı sıra sonraki dönemlerde inşa edilen geleneksel özellikli evler de mevcuttur. Bu konut stokuna sahip Siverek'teki geleneksel özellikli ve tescilli evler yerinde incelenmiş, girilebilen/ev sahibi tarafından izin verilen 86 adet geleneksel evden 75 adedinin plan rölöveleri hazırlanmış, 84 adedinin ise fotoğraflarıyla birlikte katalogları hazırlanmıştır. 2 adet tescilli evin ise ayakta kalan duvarları planın okunmasına elvermediği için çizimleri yapılamamıştır (EK 5).

Yapılan alan çalışmaları sonucunda kentsel ve tek yapı ölçeğinde mimari ve sosyal yapıdaki koruma sorunları tespit edilerek 4. Bölümde aktarılmıştır.

Bu bölümde Siverek tarihi kent dokusundaki mimari ve sosyal yapıdaki koruma sorunlarına çözüm önerileri geliştirilmiştir.

5.1. Sosyal Yapı Açısından Koruma Önerileri

Koruma eyleminde kullanıcı merkezli bir koruma çalışması yapılmalıdır. Geleneksel kent dokusunun bulunduğu bölgelerde yapılacak korumaya yönelik çalışmaların kalıcı olması için getirilecek mekânsal önerilerin yanında sosyal dokunun da beraber düşünülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda ev sahipleri ve kullanıcıların koruma çalışmaları sırasında fiziki çevrede aktif roller almalıdırlar.

Siverek ilçe olduğu için sosyal alanda geleneksel kültürün devamlılığını korumak ve sürdürmek daha kolay olacaktır. Bu yüzden kültürün sürdürülebilirliği için yerel yönetimlerce halka destek olunmalıdır. Kına, düğün, sünnet, yas gibi folklorik etkinliklerde uygun mekân ve koşullar sağlanmalıdır.

Siverek Belediyesi bünyesinde koruma uygulama denetim bürosu (KUDEB) kurulmalıdır. KUDEB ve mahalle muhtarlıkları tarafından oluşturulacak atölyelerde geleneksel yapım teknikleri ile yapı ve yapı elemanı inşa edecek usta, çırak eğitiminin yanı sıra kullanıcılara da geleneksel evler ve koruma eyleminin önemi ile ilgili eğitimler verilmelidir. Bu vesileyle yerel yaşam ve yapım kültürünün sürdürülebilirliği sağlanmış olacaktır. Usta-çırak eğitiminde lise çağı sonrası işsiz gençler hedef kitle olmalıdır. Eğitimi başarı ile tamamlayanlar KUDEB bünyesinde istihdam edilmelidir. Geleneksel Değişen sosyal yapının yeni kullanıcılarına geleneksel evlerde yaşama-koruma bilinci konusunda eğitimler verilmelidir.

Geleneksel evlerde yaşamın teşviki amacıyla kullanıcıların çocukları için bazı evler kreş anaokulu ve benzeri eğitim tesislerine dönüştürülebilir. Hasan Çelebi Mahallesinde E:20 kültür evi olarak işlev görmektedir. Kültür evi geleneksel el işlerine yönelik hizmet vermektedir. Bünyesinde kreş de bulunduran evdeki işlevin kapsamı genişleyecek şekilde (kışlık yiyecek hazırlanması gibi) eğitimler verilebilir. Geleneksel dokunun bulunduğu mahallelerde benzer işlevde kullanılmak üzere evler kamulaştırılarak kullanıcıların hizmetine sunulmalıdır. Mahallelerde, bir çekirdek ailenin kullanamayacağı büyüklükte olan evler seçilip bu amaç için kullanılabilir (Ek).

Siverek ilçesi 250 binlik nüfusuyla bir şehir potansiyelindedir. İlçede yükseköğretim birimi olarak lisans düzeyinde eğitim veren tek bölümden oluşan Siverek Uygulamalı Bilimler Fakültesi bulunmaktadır. İlçenin cazip hale gelmesi ve eğitim göçünün azalması için programlar arttırılmalıdır. Siverek'te bir üniversite kurmak için 2016'da Karacadağ Üniversitesi Kurma ve Geliştirme Derneği kurulmuştur. Bölümlerin arttırılmaması durumunda bu dernek desteklenerek Siverek'te bir üniversite kurulmalıdır. Siverek Meslek Yüksek Okulu bünyesinde Turizm ve Otelcilik programı ile Mimari Restorasyon programları açılarak ilçedeki tarihi değerlerin korunması ve yaşatılması konusunda katkı sağlanabilir.

Turizm, koruma eylemi içerisinde araç olarak kullanılmalıdır. Konum itibariyle geçiş güzergâhı üzerinde bulunan Siverek'teki tarihi yapılar turizme yönelik konaklama mekânları olarak işlevlendirme yapılarak ilçe ekonomisine katkı sağlanabilir.

Mahallelerde geleneksel yöntemlerle geleneksel ürünlerin üretilmesi, sergilenmesi ve satılması için kültür evlerindeki metotla evler kamulaştırılmalıdır. Geleneksel evlerdeki kullanıcılara geleneksel üretim yöntemleri ile ilgili eğitimler verilerek üretecekleri ürünlerle kullanıcılara gelir sağlanmasının yanı sıra, geleneksel evlerde yaşamın özendirilmesi ve ilçenin tanıtılması konularına katkı sağlanmalıdır. Geleneksel evlerde çekirdek aile düzeninden dolayı tüm yapı kanatları kullanılmamaktadır. Bunların boş kalıp yıkılmasının önüne geçmek için boş yapı kanatları geleneksel ürünlerin üretilebileceği atölyelere dönüştürülebilir. Evlerde üretime geçmeden önce mahallelerde bulunan ***'kültür evlerinde'*** eğitim alınmalıdır.

Hasan Çelebi Mahallesinde E:19 kamulaştırılıp restorasyondan sonra geleneksel ürün pazarı olarak işlevlendirilmiştir. Geleneksel evlerin olduğu bölgede ev kadınları arasında avluda kışlık yiyeceğin hazırlanmasında dayanışma geleneği günümüzde de devam etmektedir (Şekil 5.1). Elde edilen ürünlerin satılması için yılın belli dönemlerinde geleneksel hale gelen panayırlar düzenlenmelidir. Örneğin belli dönemlerde ***'yöresel ürün panayırı'*** adı altında evlerde hazırlanan ürünler satılabilir.

Şekil 5.1. Geleneksel Evlerde Kışlıkların Hazırlanması

Siverek ilçe merkezi dışında bulunan, bazaltik taşlık arazilerin taşlardan arındırılarak tarımsal faaliyetlerde kullanımı sağlanabilir. Temizlenen taşlar taş yapım işlerinde kullanılmak üzere değerlendirilebilir. Temizlenme olanağı olmayan arazilere güneş panelleri yerleştirilerek güneş enerjisi santralleri kurulabilir. Fazla olan sulama maliyetlerini azaltmak için güneş enerjisi kullanılan sulama yöntemleri kullanılabilir.

Siverek pirincinin üretimi teşvik edilerek markalaşması sağlanıp bölgeye satışı yapılabilir. Göç sonucu verimsiz bir şekilde kullanılan köylerdeki tarlalar ekonomik getirisi yüksek fıstık bahçelerine dönüştürülebilir. Nar, üzüm gibi ilçede yetişen meyvelerin alanı arttırılabilir. Kırsalda yapılacak bu faaliyetler göçü azaltıp, istihdamı arttıracaktır.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Tarım ve Kırsal Kalkındırmayı Destekleme Kurumu (TKDK), GAP, Karacadağ Kalkınma Ajansı'ndan mali anlamda destek ve hibe programlarının yanında Siverek Belediyesi ve bu kurumların danışmanlığından faydalanılabilir.

5.2. Mimari Açıdan Koruma Önerileri

Siverek ilçesinde G.E.E.A.Y.K tarafından 19.01.1980 tarihinde Siverek Kaymakamlığı Binası (Eski Hükümet Konağı) 1. Grup yapı olarak tescillenmiştir. Siverek Kalesi 17.05.1991 yılında 1.dereceden arkeolojik sit, Hasan Çelebi ve Cami Kebir Mahalleleri ise 18.10.2010 tarihinde kentsel sit olarak ilan edilmiştir. Korumaya ilişkin tescil işlemleri, kamulaştırmalar süreç içerisinde devam etse de Siverek geleneksel kent dokusunun korunması için kapsamlı bir koruma çalışması mevcut değildir. Bünyesinde bu kadar geniş bir geleneksel dokuyu barındıran Siverek için geç de olsa 2015 yılında koruma amaçlı imar planı hazırlanmaya başlanmış, geçen iki yıllık süreçte bazı bölümleri Ş.K.V.K.K tarafından onaylanmış olsa da tamamı henüz kurul onayından geçmemiştir. Bu çalışmanın başlatılmış olması olumlu bir gelişmedir ve bir an önce sonlandırılarak kentteki imar faaliyetlerinin bu çalışma kapsamında sınırlandırılması gerekmektedir. Geleneksel Siverek evleri ile ilgili hazırlanan bu tez çalışmasının da, Siverek'te yapılacak koruma çalışmalarına bir katkı sağlaması beklenmektedir.

Mimari açıdan koruma önerileri; çevre ölçeğinde koruma önerileri ve tek yapı ölçeğinde koruma önerileri alt başlıklarında verilmiştir.

5.2.1. Çevre Ölçeğinde Koruma Önerileri

Alan bazlı korumada geleneksel dokudaki nitelikli evlerin çevresinde dokuya kat adedi ve özgün yapım tekniği ile uyumlu geç dönem yapıları da korunmalıdır. Böylece hem nitelikli yapıların bulunduğu doku için bir tampon bölge oluşturulmuş olur, hem de geleneksel yapım sisteminin geç dönemdeki bir evresi korunmuş olacaktır. Dokunun içinde olup aykırı olan yapılar mümkün mertebe kamulaştırılmalı, yıktırılması mali yük anlamında imkânsız olanların cephesinde iyileştirmelere gidilmelidir. Tarihi doku içerisinde geleneksel yapım tekniğinde evlerin yapımı sağlanmalı, yeni ve çok katlı yapılaşma ihtiyacı için ise tarihi dokudan uzak bölgelere yönlendirilmelidir. Bu yönlendirme resmi kurum ve kuruluşlara ait idari ve yönetim binalarının yeni yerleşim bölgelerinde olması ile sağlanabilir.

Ataerkil aile düzeninden çekirdek aileye dönüşümle büyük evlerin konut olarak kullanımı olası değildir. Geleneksel dokunun bulunduğu 6 mahallede kanat sayısı fazla olan bu büyük evler seçilerek yerel yönetimin ajanslardan, bakanlıklardan sağlayacağı mali kaynaklarla kamulaştırılması sağlanmalıdır. Mahallelerdeki diğer geleneksel evler arasında koordinasyonu sağlayarak, bu evlerde üretilecek ürünlerin eğitiminin verileceği sergileneceği ve satılacağı mekânlar olarak değerlendirilebilir.

Hasan Çelebi mahallesinde E:30 no'lu ev restore edildikten sonra Siverek Meslek Yüksek Okulu tarafından uygulama oteli olarak işlevlendirilebilecek büyüklüktedir (Şekil 5.2).

Şekil 5.2. Otel olarak işlevlendirilebilecek büyüklükteki E:30 no'lu ev

Korunacak alanda özgün kullanım özendirilmeli, bu bağlamda yerel yönetimlerce sosyal donatılar, yeşil alanlar, eğitim yapıları olarak kullanıcılara tarihi dokunun özgün yapısı cazip hale getirilmelidir.

Evlere erişilebilirlik şartları iyileştirilmelidir. Aktif araç geçen bazı sokaklar servis yollarına çevrilerek günün belli saatlerinde ya da acil durumlarda açılmalıdır. Farklı dönemlerde sokaklarda yapılan çalışmalar sonucu yükseltilen, aykırı malzeme ile döşenen sokakların doku, eğim ve alt yapı sistemleri iyileştirilmelidir. Sokaklar özgün bazalt taş ile döşenmeli, yer üstünde bulunan elektrik vb. tesisat olabildiğince yer altına alınmalıdır. Geleneksel evlerin yoğun olduğu bölgeler görüntü kirliliğine sebep olan tabelalardan arındırılmalıdır. Sokaklardaki dokuya uyumlu aydınlatma elemanı ve kent mobilyaları kullanılmalıdır. Kullanıcı sayısının artmasıyla ihtiyaca cevap vermekte yetersiz kalan kanalizasyon sistemi tamamen yenilenmeli, neme sebep olan zemin suyunun tahliyesi için çevre drenajı yapılmalıdır.

Yıkılan ve doku içerisinde kamulaştırılabilecek bazı niteliksiz evlerin parselleri yeşil alanlar olarak değerlendirilip mahalleli için rekreasyon alanları oluşturulmalıdır.

Üzerindeki yapılardan arındırılıp park haline getirilen Siverek kalesi madde bağımlılarının uğrak yeri durumundadır. Mevcut yeşil dokusu, kente hakim konumu ile buranın güvenlik probleminin çözülüp rekreasyon alanı olarak kente kazandırılması gerekmektedir. İşletmeler açılıp açık hava sineması, müzik dinletileri benzeri faaliyetlerle kale Sivereklilerin gündelik yaşamının bir parçası haline getirilmelidir. Atıl durumda olan ve sadece soğukluk bölümü ayakta kalan Abdalağa Hamamı ve küçük esnafın kullandığı Hacı Yusuf Hanı kamulaştırılıp restorasyonu yapıldıktan sonra sosyal tesis olarak kente kazandırılmalıdır

Geleneksel evlerin heterojen bir dağılım gösterdiği kent merkezinde yapılacak bir koruma çalışmasında aykırı yapıların yıktırılıp özgün dokunun elde edilmesi mali anlamda imkânsız görünmektedir. Ada bazında yer yer kamulaştırmalar yapılabilir. Dolayısıyla geleneksel evlerin bulunduğu yapı adalarının çevresinde bulunan yapıların cephelerinde iyileştirilmeye gidilmelidir. Aykırı yapılaşmaya izin verilmemeli, caydırıcı önlemler uygulamaya geçirilmelidir.

Geleneksel evlerin bulunduğu çevrede otopark ihtiyacına karşı nitelikli terkedilmiş evler yıktırılmaktadır. Bunun önüne geçilebilmesi için yerel yönetimin çarşı merkezinde geleneksel dokunun olmadığı bölgelerde katlı otoparklar yapması gerekmektedir.

Özel mülkiyette olup halen ayakta olan yapılardan Abdalağa Hamamı ve Hacı Yusuf Hanı'nın kamulaştırılarak gereken restorasyon-koruma müdahaleleri yapılmalıdır.

5.2.2. Tek Yapı Ölçeğinde Koruma Önerileri

Korumaya yönelik yapılacak çalışmalarda uluslararası sözleşmelerin ön gördüğü yükümlülükler Siverek bağlamına indirgenerek uygulanmalıdır. Burada Siverek'in geleneksel açıdan sosyal ve fiziksel yapısının sürdürülebilirliği en önemli amaç olmalıdır. Kültür ve Turizm Bakanlığı, bünyesinde bulunan Şanlıurfa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Şanlıurfa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Ş.K.V.K.K 'nın yanı sıra

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, Siverek Belediyesi'nde çalışan uzman kişilerin kontrolünde ve üniversitelerde benzer dokularda çalışmalar yapmış akademisyenlerin danışmanlığında koruma çalışmaları yapılmalıdır.

Siverek Belediyesi bünyesinde KUDEB kurularak koruma uygulamaları ve sonrasında aktif rol alması sağlanmalıdır. Basit onarım gerektiren yapısal sorunların büyük hasarlara dönüşmemesi için basit onarım ve tadilatlarda KUDEB bünyesinde oluşturulacak birimin müdahalesi sağlanmalıdır. Bu konuda mahallelerde önerilen atölyelerin bünyesinde üretilecek yapı elemanları burada eğitilmiş ustalarca yerinde uygulanabilir. Yapılacak onarımlar özgün teknik ve malzemelerle yapılmalıdır.

Geleneksel evlerde yapılan esaslı onarımlarda bunların taşınmaz birer kültür varlığı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. İzlenecek yol, yasal prosedürlerle belirlenmiş olup her ev için detaylı restorasyon projelerinin hazırlanması, ilgili kurum ve kurulların onay-kontrolü ile gerçekleşecektir.

Geleneksel evler üzerinde yük oluşturan niteliksiz eklerden arındırılmalıdır. Avlu ve avlu zeminlerindeki taş düzenleri bakımsızlık ve definecilik faaliyetleri yüzünden bozulmuştur. Avludaki taşlar sökülüp, zemin drenaj ile sağlıklılaştırıldıktan sonra özgün malzeme ve tekniklerle yerine yerleştirilmelidir.

Evlerde konfor düzeyini arttırıcı çalışmalar yapılmalıdır. Yapılacak kullanıcı merkezli restorasyon çalışmalarında kullanılmayan birimler yeniden işlevlendirilmeli, bazı birimlere birden fazla fonksiyon yüklenebilir. Yeni işlevlendirme sırasında evlerin konfor ve kullanımına yönelik dokuya aykırılık oluşturmayacak çağdaş ekler yapılabilir. Elektrik, ısıtma ve sıhhi tesisat yapıya ve dokuya zarar vermeden yenilenmelidir.

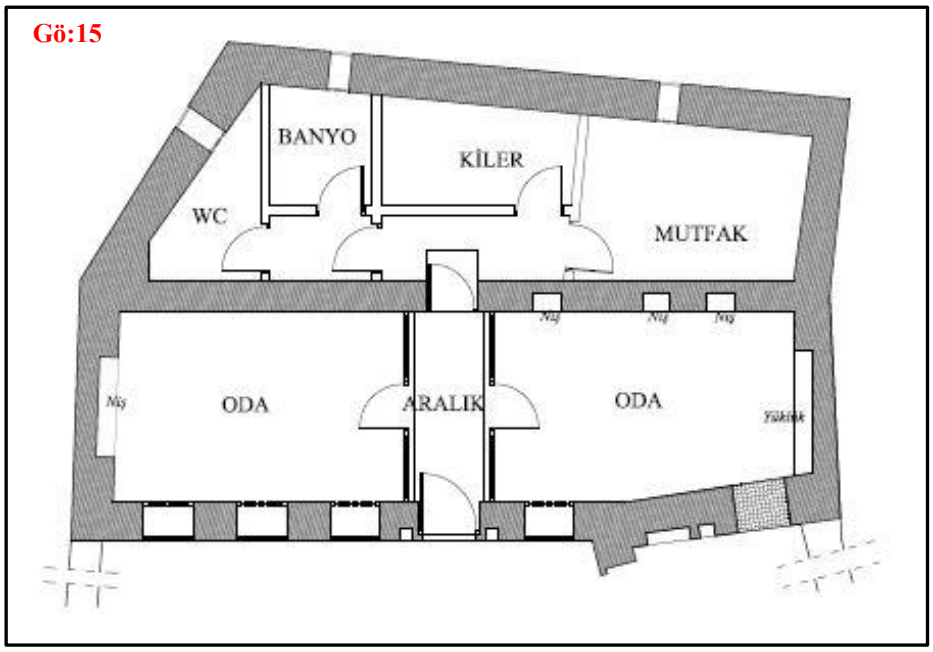
Evlerde kapatılmış olan niş ve yüklükler onarılarak güncel kullanım için fonksiyonlar verilmelidir.

Geleneksel evler koruma uygulamaları sonrası işlev açısından kanatlar, yaşama ve atölye birimleri olarak işlevlendirilebilir. Böylece geleneksel evlerde iskânla beraber istihdam da sağlanmış olup bu evlerde yaşam cazip hale getirilmiş olacaktır. Evlerde yapılacak üretimler her mahallede sergi-satış birimi olarak kullanılan evlerde değerlendirilebilir.

Siverek'te çoklu hisse, mekânsal ve çevresel konfor düzeyinin azlığı gibi nedenlerden dolayı boş geleneksel ev sayısı fazladır. Bu evlerin kente kazandırılması için yerel yönetim ve risıpilerin [4] devreye girerek ev sahiplerinin ikna edilmesi, onarımının sağlanması, mülk sahibinin kullanmaması durumunda düşük gelirli ailelere kiralanması ya da bakımı karşılığında ikamet ettirilmesi yoluna gidilmelidir. Mevcut durumda kira ödemeden sadece bakımı karşılığı evlerde ikamet eden dar gelirli yerli ya da yabancı aileler mevcuttur.

Evlerde plan düzleminde yapılacak değişikliklerin başında servis ve ıslak hacimlerin bir kütlede nasıl çözüleceği ile ilgilidir. Evlerin geleneksel özgün kullanımında banyo işlevi gören eşiklerden başka bir mekâna açılan kapı mevcut değilse bu bölüm kapatılarak banyo mekânına dönüştürülebilir. Ancak evlerin ezici çoğunluğunda mevcut olan kiler işlevlendirme açısından en çok kullanılacak birimdir. Çoğunlukla odaların arkasında konumlanmış olan kilerler sağlıklı bir tesisat döşenmesinden sonra banyo-mutfak ve hatta tuvalet mekânlarını barındırabilecektir (Şekil 5.3). Alanda yapılan incelemelerde de kullanıcılar tarafından böyle bir çözüm geliştirildiği gözlemlenmiştir. Eşik ve kiler bulundurmayan evlerde eyvanlar bu işlevler için kullanılabilir. Eyvanın arka yüzünde eyvan mekânının daraltılmasıyla ıslak hacim tasarlanabilir.

[4] Siverek'te nüfuslu aile ve aşiretlerde sorunlarla karşılaşılınca, görüşü alınan, sözü dinlenen, belli bir yaş ortalaması ve saygınlığı olan, 'risıpi' olarak tabir edilen kişiler (Kaya,2017).

Şekil 5.3. Geleneksel evlerde kilerlere yüklenebilecek işlevler

Tescilli olmayan geleneksel özellikli evlerin tescillenerek belgelenmesi gerekmektedir. İncelenen geleneksel özellikli evlerden tescile önerilenler EK-6'da verilmiştir.

6. KAYNAKLAR

Akpirinç, H..2012.Siverek İlçe Merkezinin Coğrafi Etüdü. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kahramanmaraş.

Ataş, İ.H. 2011. 438 Numaralı Siverek Şeriyye Sicili'nin (H.1283–1284 / M.1866–1867) Transkripsiyonu Ve Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı. Gaziantep.

Azimli,M.2001. İslam'ın İlk Yıllarında Siverek'in Fethi ve Bazı Yanlış Anlamaları Tashih. ***Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi***. Cilt:3(2: 171-175). Diyarbakır

Bektaş, C. 2013. Türk Evi. Yem Yayın. İstanbul. Sayfa:168

Benek, S.2013.Bazalt Karakterli Şehir: Siverek. Siverek Belediyesi Yayını. Şanlıurfa

Beysanoğlu, Ş.2003. Anıtları ve Kitabeleri İle Diyarbakır Tarihi. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Yayınları. Diyarbakır

Bizbirlik, A. 2001. 16. Yüzyıl Sonlarında Siverek Sancağı Vakıfları. 'Tarihte Siverek' Sempozyumu . 13-14 Ekim 2001, Şanlıurfa. S,97-101

Dağtekin, E. 2007. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Geleneksel Hamam Tipolojisi Ve Buna Bağlı Koruma Ölçütlerinin Oluşturulması. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Değirmencioğlu, H.2016. Ortaçağda Siverek Tarihi. Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı. Şanlıurfa.

Ekici, İ. 1999. 1518-1523 Tarihli Tapu Tahrir Defterlerine Göre Siverek Sancağı'nın Sosyal ve İktisadi Durumu. ***Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi***. (4: 105-143)

Eldem, S.H.1954. Türk Evi Plan Tipleri. İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi. Sayfa: 236. İstanbul

Erpolat, M,S.2001. 16. Yüzyılda Siverek Sancağında İskân ve Nüfus. 'Tarihte Siverek' Sempozyumu, 13-14 Ekim 2001, Şanlıurfa. S,75-96.

Güler, S.E. 2010.Yabancı Gezginlerin Gözüyle Urfa Bölgesi, Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Araştırma Vakfı(ŞURKAV) Yayınları, No:33, Sayfa:111. Ankara

Kankal, A. 2001. 19. Yüzyılın Sonlarında Siverek'te Sosyal ve İktisadi Hayat. 'Tarihte Siverek' Sempozyumu, 13-14 Ekim 2001, Şanlıurfa. S,39-67.

Kasarcı, R.1996.Türkiye'de Nüfus Gelişimi, ***Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi***. (5:247-266)

Kuban, D.1975.Sanat Tarihimizin Sorunları. Çağdaş Yayınları. Syafa:217.İstanbul

Kuban, D. 1995. Türk Hayatlı Evi. MTR Yayınları. Sayfa:279. İstanbul

Küçükerman, Ö. 1996. Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi.Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları.Sayfa:214. İstanbul.

Kürkçüoğlu, A.C. Siverek'te Tarihi Yapılar. 'Tarihte Siverek' Sempozyumu. 13-14 Ekim 2001, Şanlıurfa. S,247-275

Kürkçüoğlu, A.C. 2011. Alman Arastırmacı Max Von Oppenheım'in Objektifinden Urfa. ***Şanlıurfa Kültür, Sanat ve Turizm Dergisi***.(11:31-38). Şanlıurfa.

Kürkçüoğlu, A.C. 2012.Şanlıurfa İli Camileri, Şanlıurfa Belediye Başkanlığı Kültür Ve Sosyal İşler Müdürlüğü Yayınları. Sayfa:231. Ankara

Muşkara, Ö. 2017.Kırsal Ölçekte Geleneksel Konut Mimarisinin Korunması: Özgünlük. Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi. 37: 437-448. Konya

Özçelik , İ.,2001. Malazgirt'ten Meşrutiyet'e Siverek ve Havalisi. 'Tarihte Siverek' Sempozyumu. 13-14 Ekim 2001, Şanlıurfa. S.23-29.

Özgültekin, R. 2015. Kamus'ül A'lam'da Siverek. Siverek'in Sosyal Yapısı ve Aşiretler Tarihi. Elif Matbaası, Sayfa:352, Şanlıurfa.

Özgültekin, R. Demirbağ, H. Akman, K.1997. Dünden Bugüne Siverek, Marifet Matbaa & Kağıtçılık,Sayfa:189. Konya.

Özgültekin, R. Demirbağ, H. Sun, E. Akman, K.2003. Tarihi ve Kültürüyle Siverek. Siverek Kaymakamlığı Yayınları. Siverek.

Perker, S.P. Akıncıtürk, N. 2011. Geleneksel Konutlarda Fiziksel Değişim: Bursa'da Üç Örnek Yapı. ***Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi***, Cilt 16(1:29-39). Bursa.

Sınmaz, S. Özdemir, H.A.2016. Türkiye Şehir Planlama Pratiğinin Kentsel Morfoloji ve Tipoloji Üzerindeki Etkileri, Siverek Kenti İçin Bir Değerlendirme. İdeal Kent Dergisi. Cilt:7(18:80-115). Ankara.

Taştan, Y.K.2001. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Siverek. 'Tarihte Siverek' Sempozyumu. 13-14 Ekim 2001, Şanlıurfa. S,31-38.

Topalan, M. 2016. Geleneksel Halfeti Evlerinin Plan, Cephe ve Yapı Ögeleri Tipolojisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı. Diyarbakır

Tuncer, O.C. Diyarbakır Mardin Ve Diyarbakır Urfa Kervan Yolu (dergipark.gov.tr/download/article-file/28601) .Erişim Tarihi: 6.12.2017 saat:15.44

Tuncer, O.C.1998.Diyarbakır Evleri. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür Sanat Yayınları. Sayfa:574.Ankara.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 1994.Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları 4:s.9. İstanbul.

Yiner, A.1996. 448 Numaralı Şer'iyye Sicili (H.1268-1269, M1851-1853). Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı. Şanlıurfa.

Yiner, A.2001.1851-1853 Tarihli Şer'iyye Siciline Göre Siverek. 'Tarihte Siverek' Sempozyumu . 13-14 Ekim 2001, Şanlıurfa. S,201-210

https://www.siverek.bel.tr/kente-bakis/siverek-2/mahalle-muhtarlari Erişim Tarihi: 10.01.2018

https://www.uyduharita.org/guney-dogu-anadolu-haritasi-resimleri/ Erişim Tarihi: 25.12.2017

https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/ Erişim Tarihi: 08.01.2018

EKLER

EK-1: Çalışılan Geleneksel Evlerin Listesi

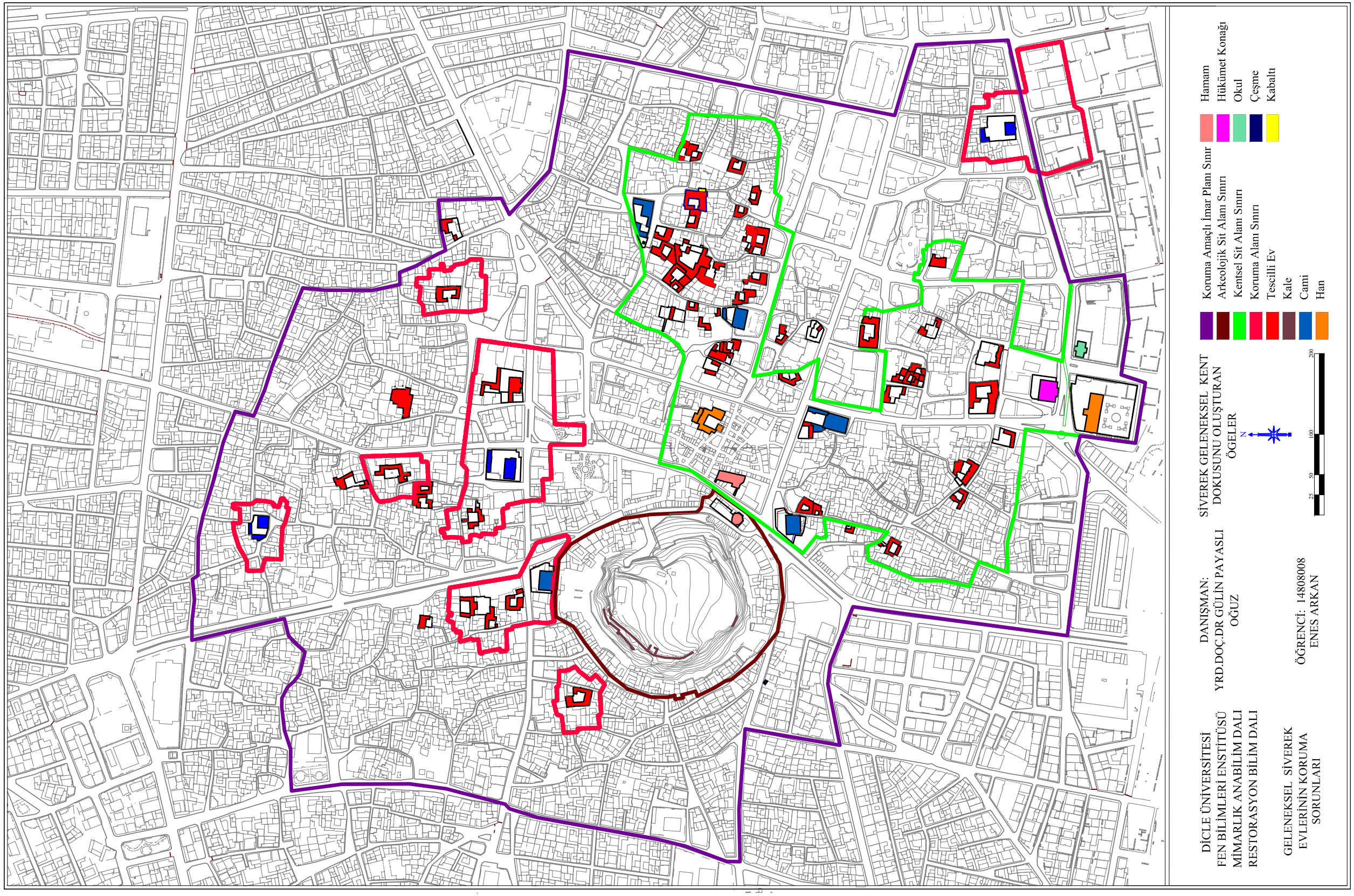
ENVANTER NO	ADA-PARSEL	ADRES
E:19	207-5	HASAN ÇELEBİ MAH.42.SOK.NO:7
E:20	206-1	HASAN ÇELEBİ MAH.42.SOK.NO:6
E:21	106-1	GÜLABİBEY MAH. ABDULKADİR ODABAŞI CAD.NO 9, 1.SOK.NO:2
E:22	256-1	CAMİ KEBİR MAH.19.SOK.NO 10
E:23	198-11	HASAN ÇELEBİ MAH. 37.SOKAK NO: 4, 35.SOK.NO:24
E:24	200-11	HASAN ÇELEBİ MAH. 41.SOKNO:17
E:25	313-9	(KALE MAH.) HALİLİYE MAH. 4. SOKAK NO:10-10/A
E:26	261-8	CAMİKEBİR MAH. GÜNEY CADDESİ NO:20
E:28	232-10	CAMİKEBİR MAH. HÜRRİYET CADDESİ NO. 28
E:29	258-2	CAMİKEBİR MAH. 18. SOKAK NO:2
E:30	199-8	HASAN ÇELEBİ MAHALLESİ 37. SOKAK NO:21
E:33	94-14	GÜLABİBEY MAHELLESİ 26.SOKAK NO.10
E:35	129-23	HAYRİYE MAHELLESİ ŞAİR İBRAHİM RAFET CADDESİ NO: 24
E:37	257-32	CAMİ KEBİR MAHALLESİ 20. SOK. NO: 7
E:38	257-33	CAMİ KEBİR MAHALLESİ 18. SOK. NO: 3
E:56	204-5	HASAN ÇELEBİ MAHALLESİ HÜRRİYET CADDESİ N:25C
E:62	206-3	HASAN ÇELEBİ MAH. 41. SOK. NO:6
E:67	41-3	HAMİDİYE MAH. 3. SOK. NO: 7
E:70	129-30 (2826-32)	HAYRİYE MAH. 52. SOK. NO: 1
E:73	257-17	CAMİ KEBİR MAHALLESİ 20. SOK. NO: 12
E:74	252-9	CAMİ KEBİR MAHALLESİ 26. SOK. NO: 17
E:75	199-5	HASAN ÇELEBİ MAH. 17. SOKAK NO: 2
E:93	201-7	HASAN ÇELEBİ MAH. 3. SOKAK NO: 14
E:96	231-41	CAMİ KEBİR MAHALLESİ 5. SOK. NO: 5
E:100	231-40	CAMİ KEBİR MAHALLESİ 5. SOK. NO: 7
E:101	91-2	GÜLABİBEY MAHALLESİ 42. SOKAK NO: 8
E:103	112-36	GÜLABİBEY MAHALLESİ 34. SOKAK NO:10
E:104	191-15	HASAN ÇELEBİ MAHALLESİ 26. SOKAK NO: 31
E:109	200-9	HASAN ÇELEBİ MAHALLESİ 40. SOKAK NO: 15
E:110	200-28	HASAN ÇELEBİ MAHALLESİ 14. SOKAK NO: 42
E:116	206-2	HASAN ÇELEBİ MAHALLESİ 41. SOKAK NO: 4
E:118	43-8	HAMİDİYE MAHALLESİ. 6. SOKAK. NO: 9
E:119	43-14	HAMİDİYE MAHALLESİ. 4. SOKAK. NO: 7
GÖ: 1	39-23	HAMİDİYE MAHALLESİ. 6. SOKAK. NO: 18
GÖ: 2	41-2	HAMİDİYE MAHALLESİ. 3. SOKAK. NO: 9
GÖ: 3	43-10	HAMİDİYE MAHALLESİ. 6. SOKAK. NO: 3
GÖ: 4	43-11	HAMİDİYE MAHALLESİ. 6. SOKAK. NO: 1
GÖ: 5	43-12	HAMİDİYE MAHALLESİ. 4. SOKAK. NO: 11
GÖ: 6	94-3	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 42. SOKAK. NO: 25
GÖ: 7	94-5	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 42. SOKAK. NO: 21
GÖ: 8	94-9	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 42. SOKAK. NO: 13
GÖ: 9	94-15	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 4. SOKAK. NO: 12-14
GÖ: 10	96-16	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 4. SOKAK. NO: 6
GÖ: 11	96-27	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 36.SOKAK. NO: 32
GÖ: 12	97-17	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 25. SOKAK NO: 4
GÖ: 13	100-17	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 39. SOKAK. NO: 27
GÖ: 14	102-4	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 36. SOKAK. NO: 7

GÖ: 15	**103-1**	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 31. SOKAK. NO: 24
GÖ: 16	104-7	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 29. SOKAK. NO: 3
GÖ: 17	104-18	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 31. SOKAK. NO: 18
GÖ: 18	104-20	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 31. SOKAK. NO: 22
GÖ: 19	104-22	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 33. SOKAK. NO: 13
GÖ: 20	104-40(48)	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 36. SOKAK. NO: 3 GÜLABİBEY MAHALLESİ. 33. SOKAK. NO: 23
GÖ: 21	111-6	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 34. SOKAK. NO: 27
GÖ: 22	111-10	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 34. SOKAK. NO: 19
GÖ: 23	112-21	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 34. SOKAK. NO: 18
GÖ: 24	112-24	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 31. SOKAK. NO: 23
GÖ: 25	112-32	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 31. SOKAK. NO: 21
GÖ: 26	112-33	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 34. SOKAK. NO: 14
GÖ: 27	112-35	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 34. SOKAK. NO: 12
GÖ: 28	112-37	GÜLABİBEY MAHALLESİ. 31. SOKAK. NO: 17
GÖ: 29	129-12 (2826-12)	HAYRİYE MAHALLESİ ŞEYH LÜTFÜ CADDESİ NO: 15
GÖ: 30	129-32 (2826-32)	HAYRİYE MAHALLESİ ŞEYH LÜTFÜ CADDESİ NO: 14
GÖ: 31	156-2	HASAN ÇELEBİ MAHALLESİ 22. SOKAK NO: 12
GÖ: 32	190-9	HASAN ÇELEBİ MAHALLESİ 37. SOKAK NO: 17
GÖ: 33	190-10	HASAN ÇELEBİ MAHALLESİ 37. SOKAK NO: 15
GÖ: 34	**191-1**	HASAN ÇELEBİ MAHALLESİ 20. SOKAK NO: 19
GÖ: 35	196-1	HASAN ÇELEBİ MAHALLESİ 39. SOKAK NO: 10
GÖ: 36	198-6	HASAN ÇELEBİ MAHALLESİ 35. SOKAK NO: 14
GÖ: 37	199-26	HASAN ÇELEBİ MAH. 40. SOK. NO: 16
GÖ: 38	**200-1**	HASAN ÇELEBİ MAHALLESİ 14. SOKAK NO:54
GÖ: 39	200-24	HASAN ÇELEBİ MAHALLESİ 40. SOKAK NO: 9
GÖ: 40	231-37	CAMİ KEBİR MAHALLESİ 5.SOKAK. NO: 9
GÖ: 41	232-9	CAMİ KEBİR MAHELLESİ HÜRRİYET CADDESİ NO: 26
GÖ: 42	233-23	CAMİ KEBİR MAHALLESİ 7. SOKAK. NO: 31
GÖ: 43	233-26	CAMİ KEBİR MAHALLESİ 7. SOKAK. NO: 19
GÖ: 44	254-5	CAMİ KEBİR MAHALLESİ CUDİ PAŞA CADDESİ NO: 19
GÖ: 45	259-1	CAMİ KEBİR MAHALLESİ 9.SOKAK. NO: 3
GÖ: 46	266-7	CAMİ KEBİR MAHALLESİ 10. SOKAK. NO: 5
GÖ: 47	**266-8,9**	CAMİ KEBİR MAHALLESİ 10. SOKAK. NO: 1-3
GÖ: 48	266-10	CAMİ KEBİR MAHALLESİ 8. SOKAK. NO: 6
GÖ: 49	**267-25**	CAMİ KEBİR MAHALLESİ 2. SOKAK. NO:17
GÖ: 50	304-8(2908-8)	ŞAİR İBRAHİM REFET MAHALLESİ 29. SOKAK NO: 3
GÖ: 51	304-10 (2908-10)	HALİLİYE (KALE) MAHALLESİ 27. SOKAK NO: 4
GÖ: 52	322-28	HALİLİYE (KALE) MAHALLESİ 17. SOKAK NO: 1
GÖ: 53	431-5(2827-5)	HAYRİYE MAHALLESİ 60. SOKAK NO: 5

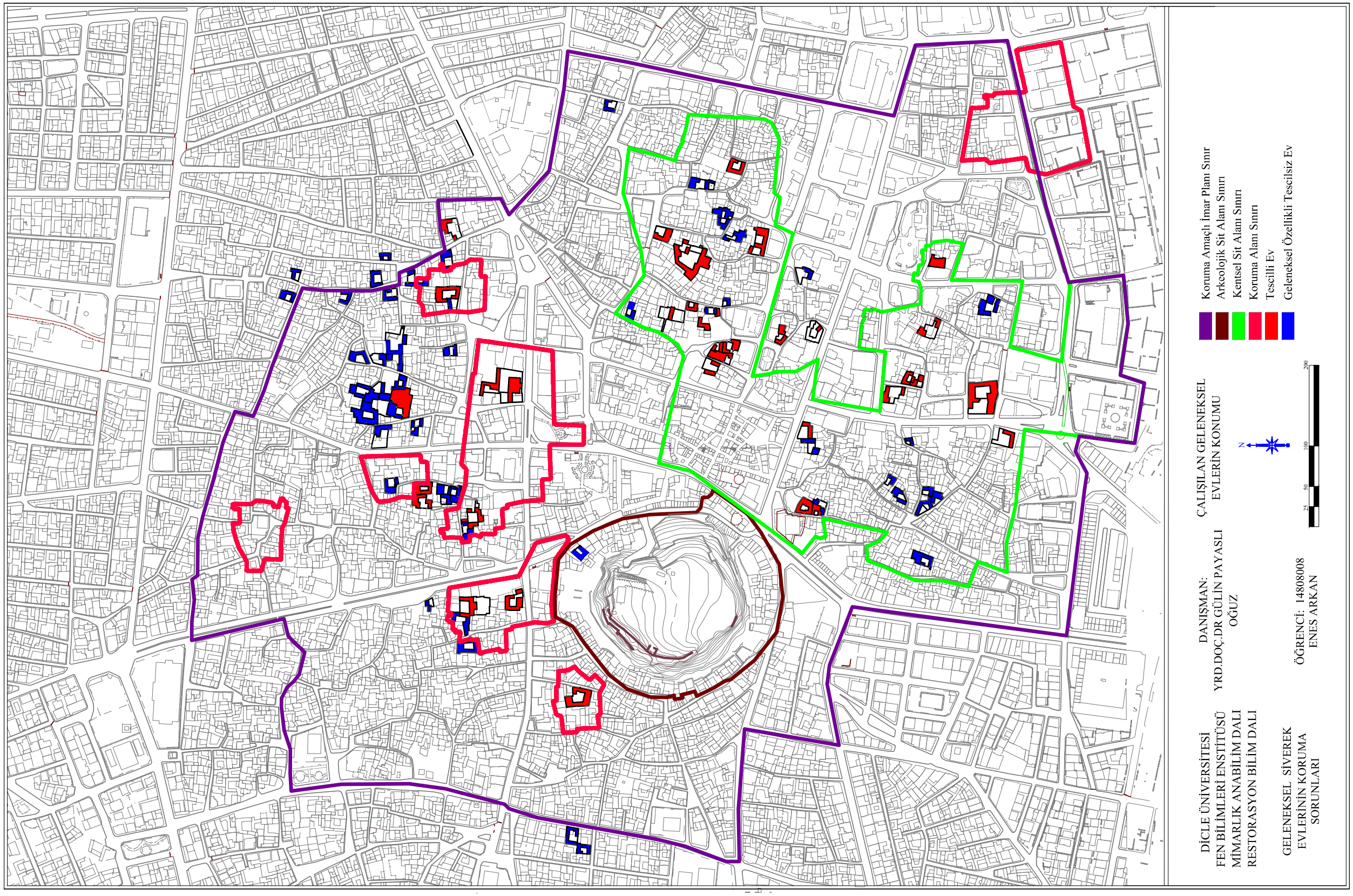
EK-2:Yerel Terminoloji

Maskan	:	Kiler
Locın	:	Aydınlatma-havalandırma amaçlı kullanılan baca ya da pencere
Zorturma	:	Enine uzatılmış ahşap kiriş
Kantarma	:	Kabaltı ve kemer
Sıvink	:	Saçak
Curun	:	Üzüm ezme teknesi
Havş	:	Avlu
Eşik	:	Seki altı
Sinilik	:	Eşikte yıkanan kap kacağın asıldığı-konulduğu kemerli niş
Çıralık	:	Aydınlatma elemanlarının içine yerleştirildiği niş
Enikli kapı	:	Avlu kapılarında içinden bir insanın geçebileceği genişlikte açılan küçük kapılar bulunduran kapı çeşididir.
Azap taşı	:	Avlu kapılarının yanında bulunan, yoldan geçen insanlar için dinlenme imkânı sağlayan ve zamanda evin hizmetlisinin yükünü indirdiği 50-60 cm yüksekliğindeki seki
Çortun	:	Çörten
Küçe	:	Sokak
Havş	:	Avlu
Log	:	Toprak damın sıkıştırılması için kullanılan silindirik bazalt taş
Zerzembe	:	Bodrum katlardaki kilerler
Gezemek	:	Avluda üst kotlardaki mekânlara çıkarken merdiven sonunda bulunan balkon şeklindeki galeri.

EK-3: Siverek Geleneksel Kent Dokusunu Olışturan Ögeler

EK-4: Çalışılan Geleneksel Evlerin Konumu

EK-5: Fotoğraflı Katalog Listesi

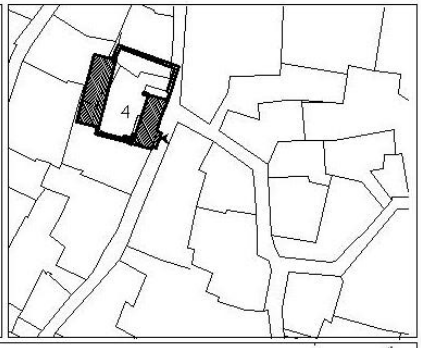
ENVANTER NO: 19

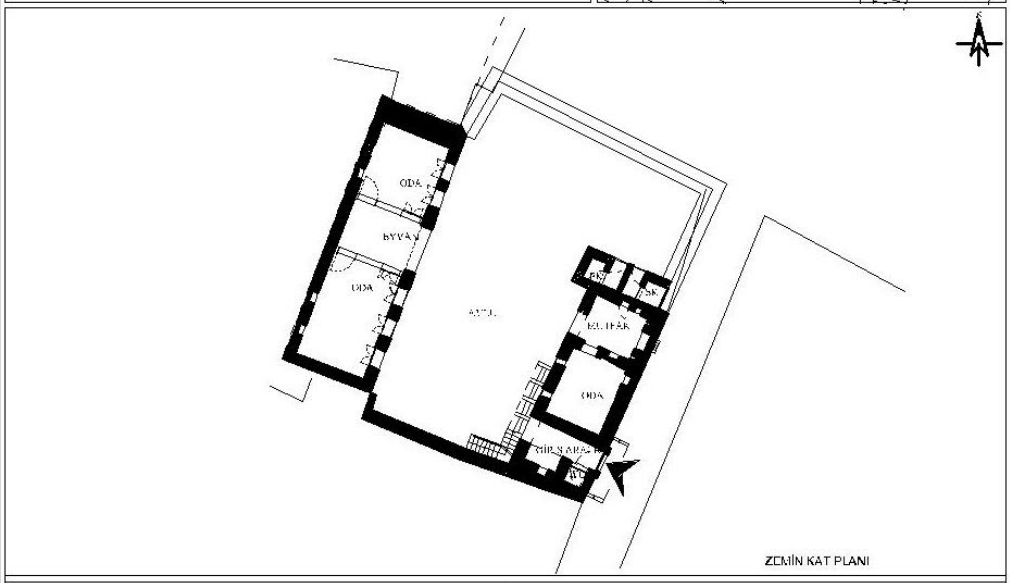
KADASTRAL ADRES: 207 ADA 5 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi mh..42.Sok.No:7

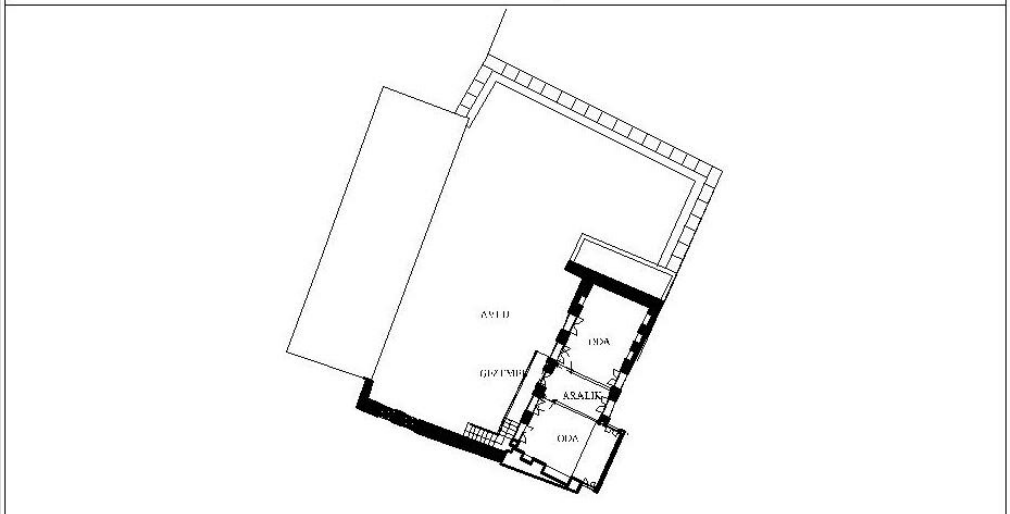
İNCELENME TARİHİ: TEMMUZ 2017

AÇIKLAMA: Cumbalı geleneksel Siverek evlerinden günümüze ulaşan ender örneklerden olan Human Evi avlulu olup sokağa bakan cephesi iki katlıdır. Yapı özgünde daha büyük olup kullanımdan kaynaklı olarak bölünmüştür. Avlunun batı kısmı betonarme iken, 2016 yılında restore edilerek kültürel amaçlı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yeni işlev gereği yapının avlusuna ıslak mekân eklenmiştir. Yapının özgün olan toprak döşemesi bakımının zor olmasından dolayı taş döşemeye çevrilmiştir. Humanlar Evi Terziler Evi ile birlikte bulunduğu sokakla bütünlük oluşturmuştur.

ZEMİN KAT PLANI

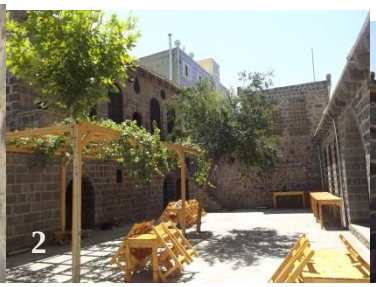
1. KAT PLANI

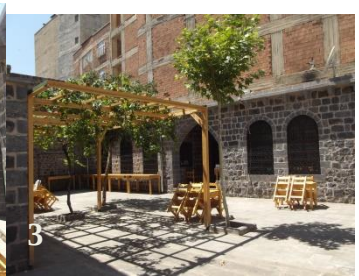
D.Ü. F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: M.Şakir Güler Güncelleyen: Enes Arkan

NVANTER NO: 19 **KADASTRAL ADRES:** 207 ADA, 5 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH.42 SOK.NO.7

1

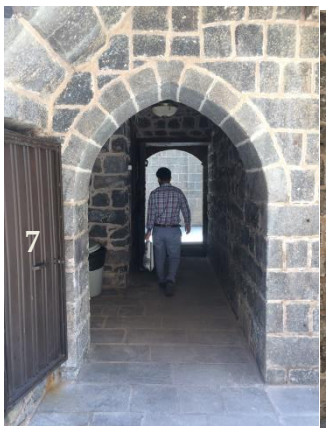

2

3

4

5

6

7

8

9

ENES ARKAN TEMMUZ 2017

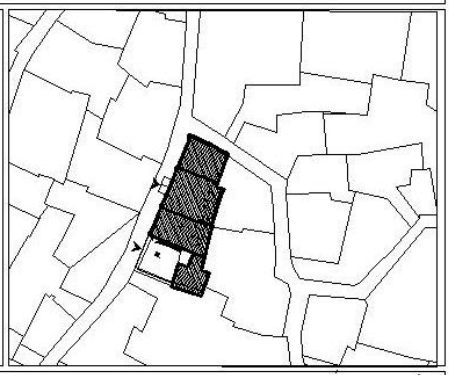
ENVANTER NO: 20

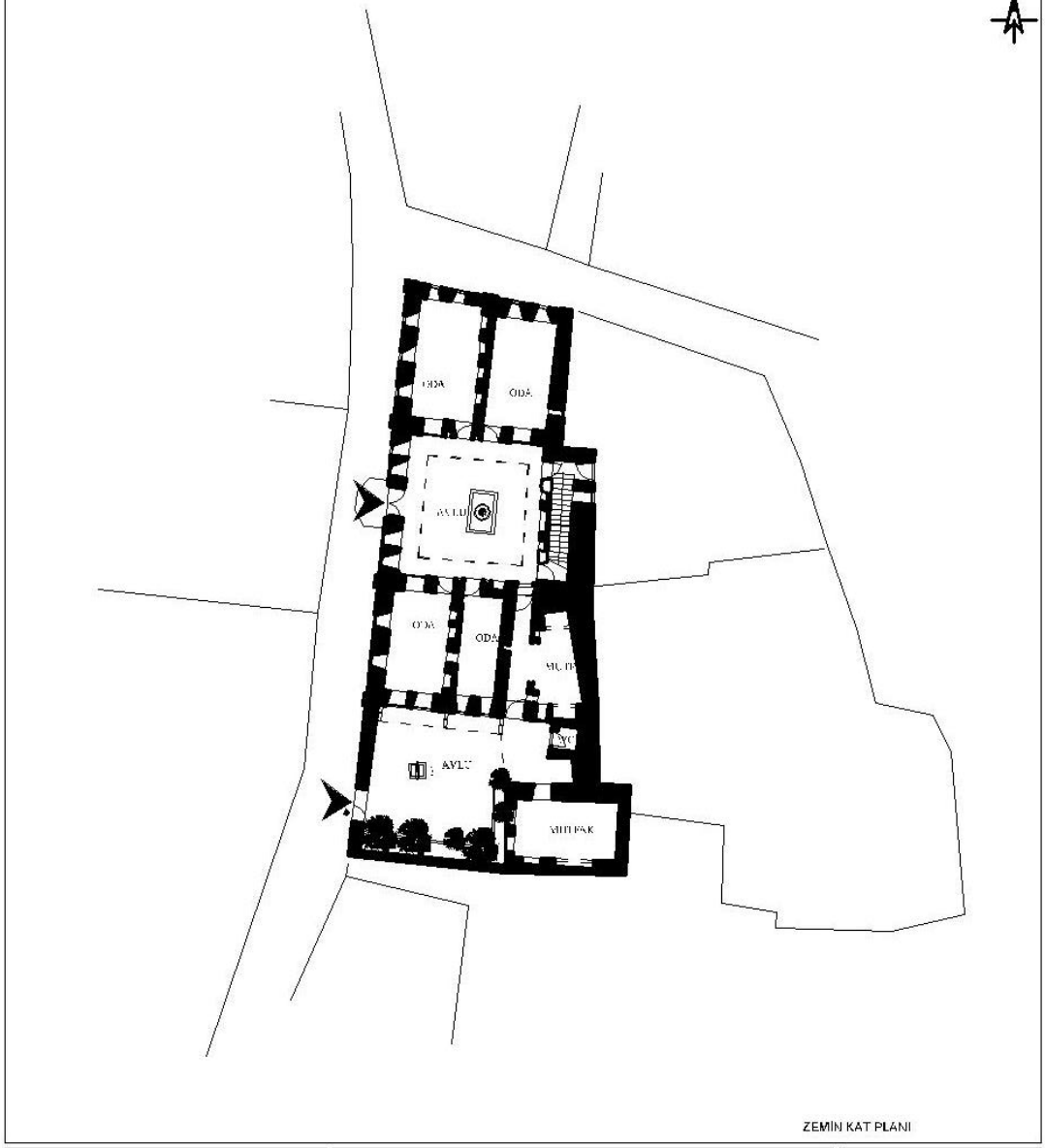
KADASTRAL ADRES: 206 ADA 1 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi mh..42.Sok.No:6

İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Faruk Soydemir Güncelleyen:Enes Arkan

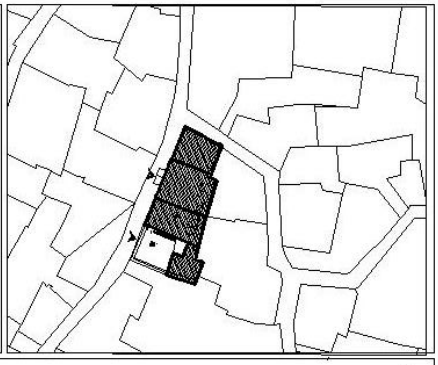
ENVANTER NO: 20

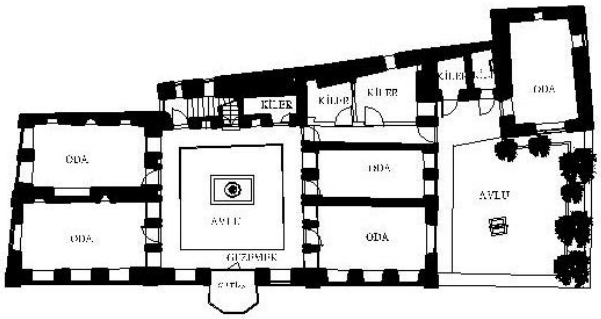
KADASTRAL ADRES: 206 ADA 1 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi mh. 42.Sok.No:6

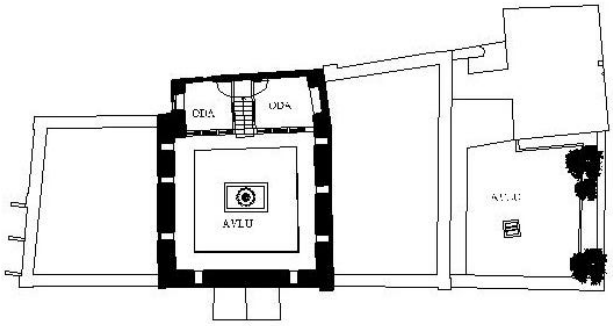
İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA:

1. KAT PLANI

ASMA KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Faruk Soydemir Güncelleyen:Enes Arkan

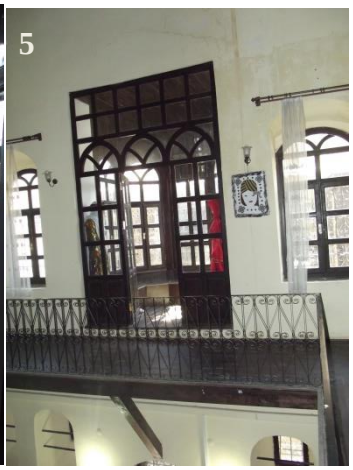
ENVANTER NO:20 **KADASTRAL ADRES:** 206 ADA, 1 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 42.SOK NO.6

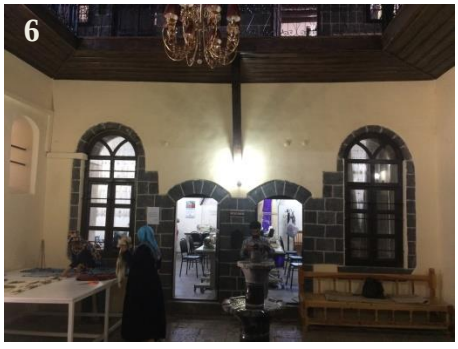

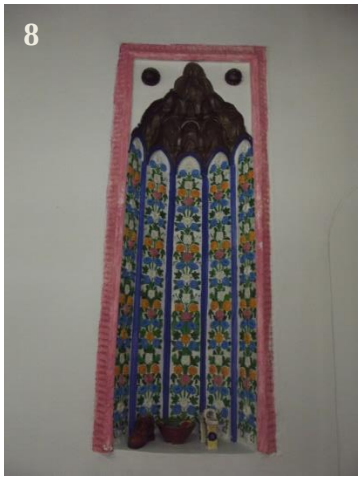

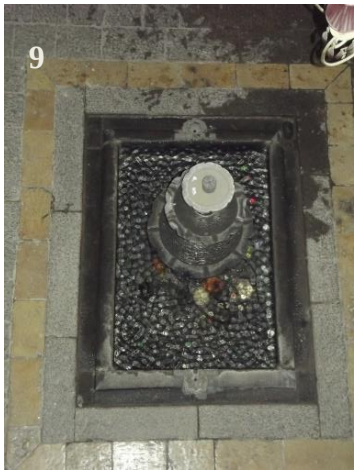

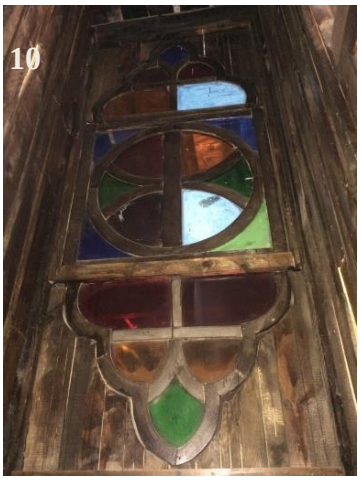

ENES ARKAN HAZİRAN 2017

ENVANTER NO: 20 **KADASTRAL ADRES:** 206 ADA, 1 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 42.SOK NO.6

8

9

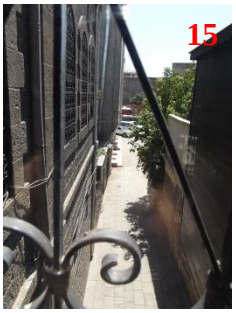

10

11

12

13

14

15

16

ENES ARKAN HAZİRAN 2017

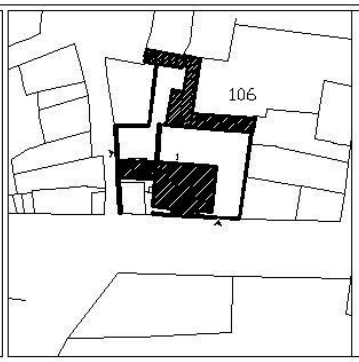
ENVANTER NO: 21

KADASTRAL ADRES: 106 ADA 1 PARSEL

ADRES : Gülabibey Mah.Abdulkadir Odabaşı Cad.No 9 1.Sok.No:2

İNCELENME TARİHİ: EYLÜL 2017

AÇIKLAMA: Plan tipi bakımından geleneksel Siverek evlerinden ayrılan Köranlar Konağı iç sofalı düzeni, kemerli giriş saçağı, yarım kot bodrum düzeni ve 3 ayrı avlulu bölümü ile özgün bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapı günümüzde kullanılmadığı için toprak olan üst örtüsünde ve ahşap kirişlemelerinde bozulmalar meydana gelmiştir.

BODRUM KAT PLANI

D.Ü., F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan , Neslihan Kömürcü ve arkd.

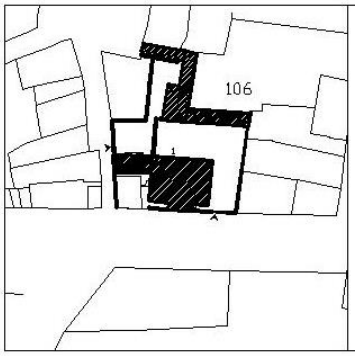
ENVANTER NO: 21

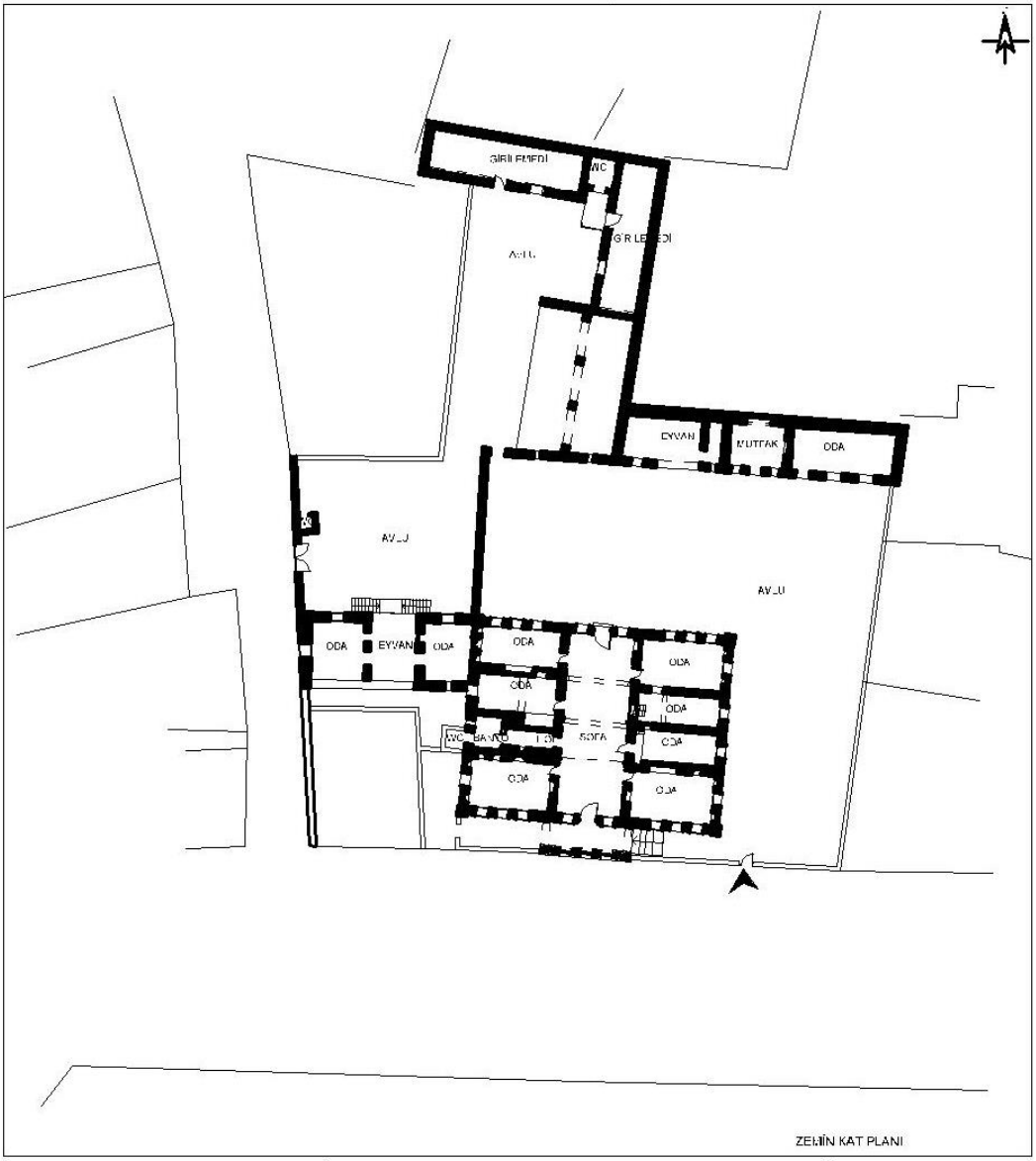
KADASTRAL ADRES: 106 ADA 1 PARSEL

ADRES : Gülabibey Mah.Abdulkadir Odabaşı Cad.No 9 1.Sok.No:2

İNCELENME TARİHİ: EYLÜL 2017

AÇIKLAMA: Plan tipi bakımından geleneksel Siverek evlerinden ayrılan Köranlar Konağı iç sofalı düzeni, kemerli giriş saçağı, yarım kot bodrum düzeni ve 3 ayrı avlulu bölümü ile özgün bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapı günümüzde kullanılmadığı için toprak olan üst örtüsünde ve ahşap kirişlemelerinde bozulmalar meydana gelmiştir.

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü., F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan , Neslihan Kötmürcü ve arkd.

ENVANTER NO: 21 **KADASTRAL ADRES:** 106 ADA, 1a PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. ABDULKADİR ODABAŞI CAD.NO.9, SOK NO.2

1

2

3

4

5

6

7

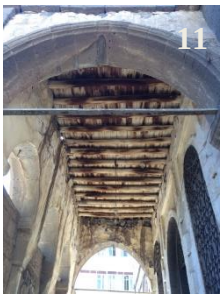

8

9

10

ENES ARKAN EYLÜL 2017

ENVANTER NO: 21 **KADASTRAL ADRES:** 106 ADA, 1b PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. ABDULKADİR ODABAŞI CAD.NO.9, SOK NO.2

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

ENES ARKAN EYLÜL 2017

ENVANTER NO: 21 **KADASTRAL ADRES:** 106 ADA, 1c PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. ABDULKADİR ODABAŞI CAD. NO.9, 1.SOK NO.2

ENES ARKAN EYLÜL 2017

ENVANTER NO: 22 **KADASTRAL ADRES:** 256 ADA, 1PARSEL
ADRES: CAMİKEBİR MAH.19.SOK.NO.10

1

2

3

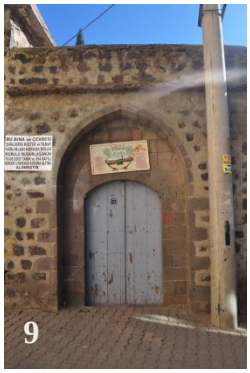

4

5

6

7

8

9

ENES ARKAN KASIM 2016

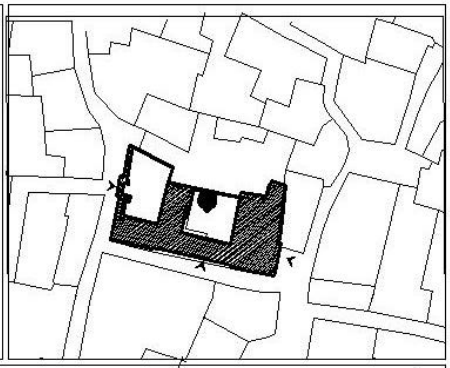
ENVANTER NO: 23

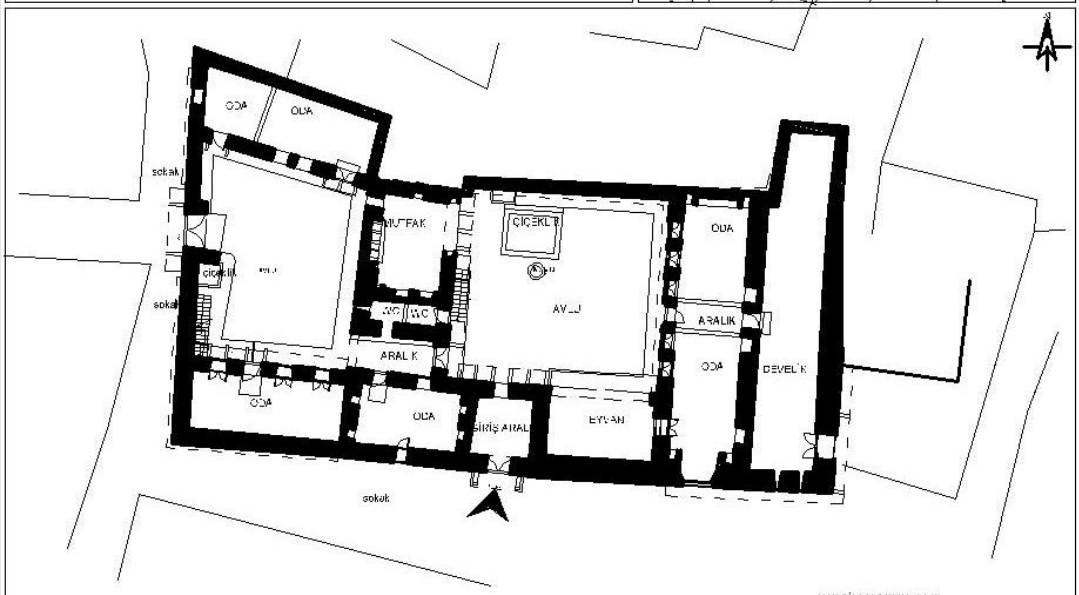
KADASTRAL ADRES: 198 ADA 11 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi Mahellesi 37.Sokak No: 4 35.Sok.No:24

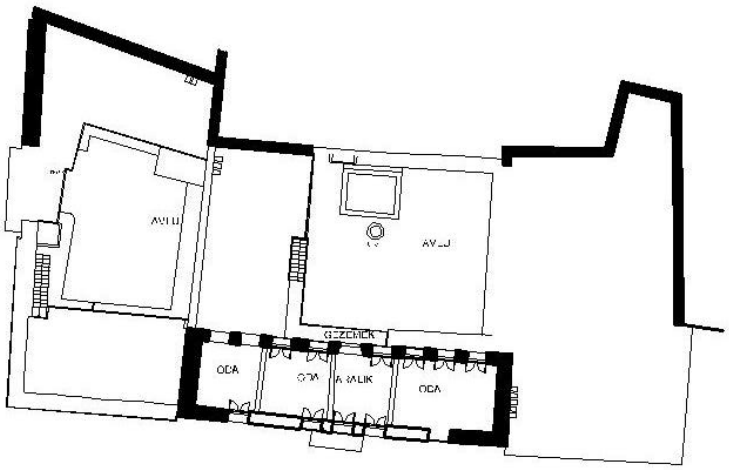
İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA: Harem ve selamlık bölümlerinin belirgin şekilde ayrıldığı ender yapılardan olan taşınmaz Hallanlar Evi olarak bilinmektedir. Selamlık kısmı tek katlı bir avlunun etrafında bulunan mekanlardan oluşmaktadır. Harem kısmı ise bir kısmı iki kattan oluşan avlu etrafında bulunan mekanlardan oluşmaktadır. Harem ve selamlık kısmının ayrı girişleri bulunmaktadır. İki avlu arasında da bir kapı ile geçiş sağlanabilmektedir. Taşınmaz mutfağı, develiği, eyvanı, mimari ögeleri ve cephe özellikleri bakımından özgün bir siverek evi özelliği göstermektedir. Taşınmaz yakın zamanda restore edilerek taziye evi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Ceyher Mimarlık ,Güncelleyen:Enes Arkan

ENVANTER NO: 23 **KADASTRAL ADRES:** 198ADA, 11 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 37.SOK NO.4, 35.SOK NO.24

ENES ARKAN KASIM 2016

ENVANTER NO: 23 **KADASTRAL ADRES:** 198ADA, 11 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 37.SOK NO.4, 35.SOK NO.24

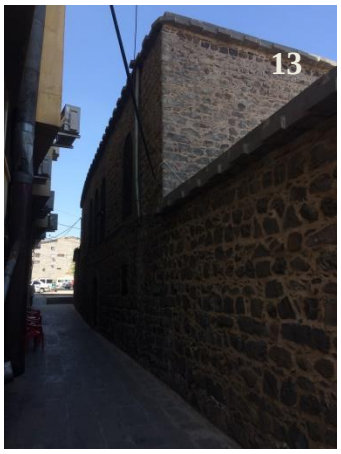

8

9

10

11

12

13

14

ENES ARKAN KASIM 2016

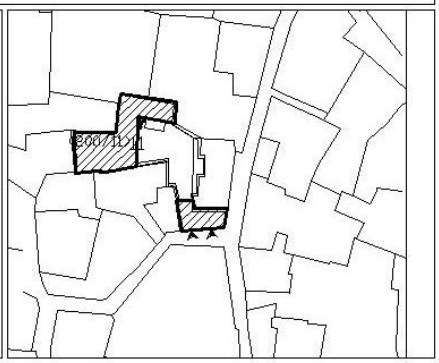
ENVANTER NO: 24

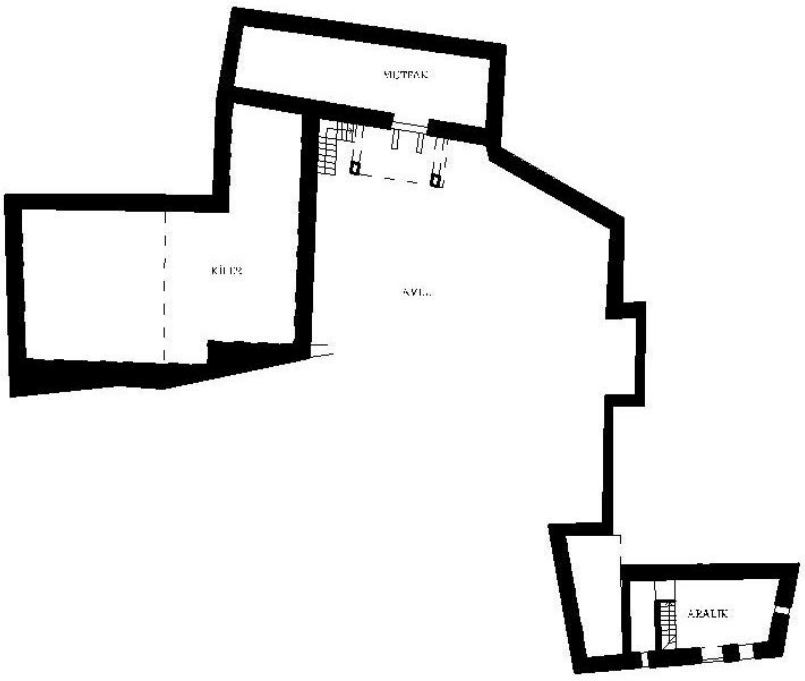
KADASTRAL ADRES: 200 ADA 11 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi Mah.41.Sok No:17

İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA: Hasançelebi camisinin kuzeyinde yeralan taşınmaz iki katlı L plan tipinde olup çevresindeki yapıların kamulaştırılıp yıkılmasından sonra korumasız bir konuma getirilmiştir. Taşınmaz kullanılmadığından terk edilmiş ve yıkılmaya yüz tutmuştur. Toprak olan üst örtünün çökmesi ile beraber beden duvarlarında da yıkılmalar meydana gelmiştir. Yapı plan tipi, mimari ve cephe özellikleri bakımından örnek Siverek evlerindendir.

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü., F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

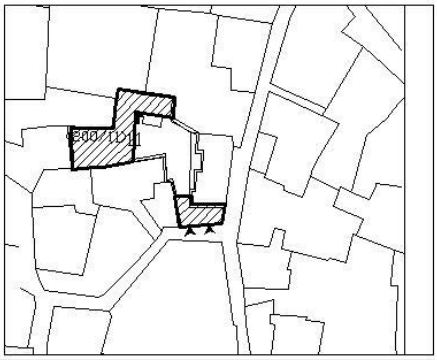
ENVANTER NO: 24

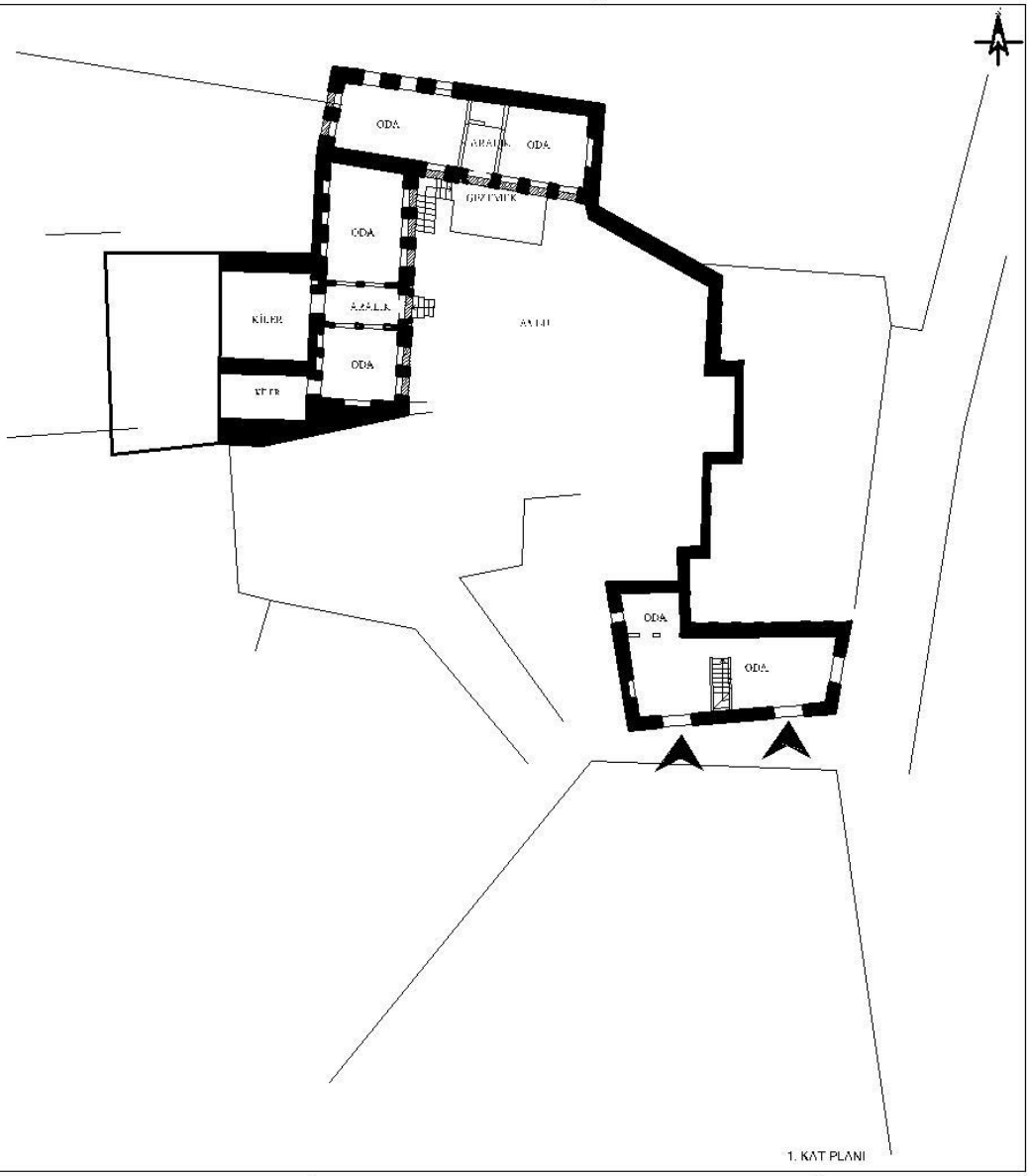
KADASTRAL ADRES: 200 ADA 11 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi Mah.41.Sok No:17

İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA: Hasançelebi camisinin kuzeyinde yeralan taşınmaz iki katlı L plan tipinde olup çevresindeki yapıların kamulaştırılıp yıkılmasından sonra korumasız bir konuma getirilmiştir. Taşınmaz kullanılmadığından terk edilmiş ve yıkılmaya yüz tutmuştur. Toprak olan üst örtünün çökmesi ile beraber beden duvarlarında da yıkılmalar meydana gelmiştir. Yapı plan tipi, mimari ve cephe özellikleri bakımından örnek Siverek evlerindendir.

1. KAT PLANI

D.Ü., F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

ENVANTER NO: 24 **KADASTRAL ADRES:** 200 ADA, 11PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 41.SOK NO.17

ENES ARKAN KASIM 2016

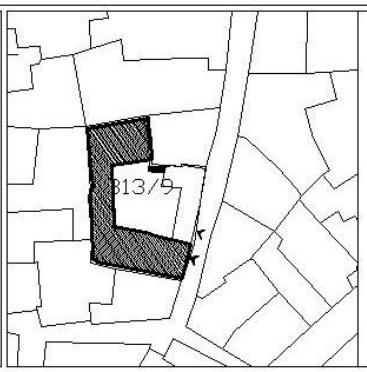
ENVANTER NO: 25

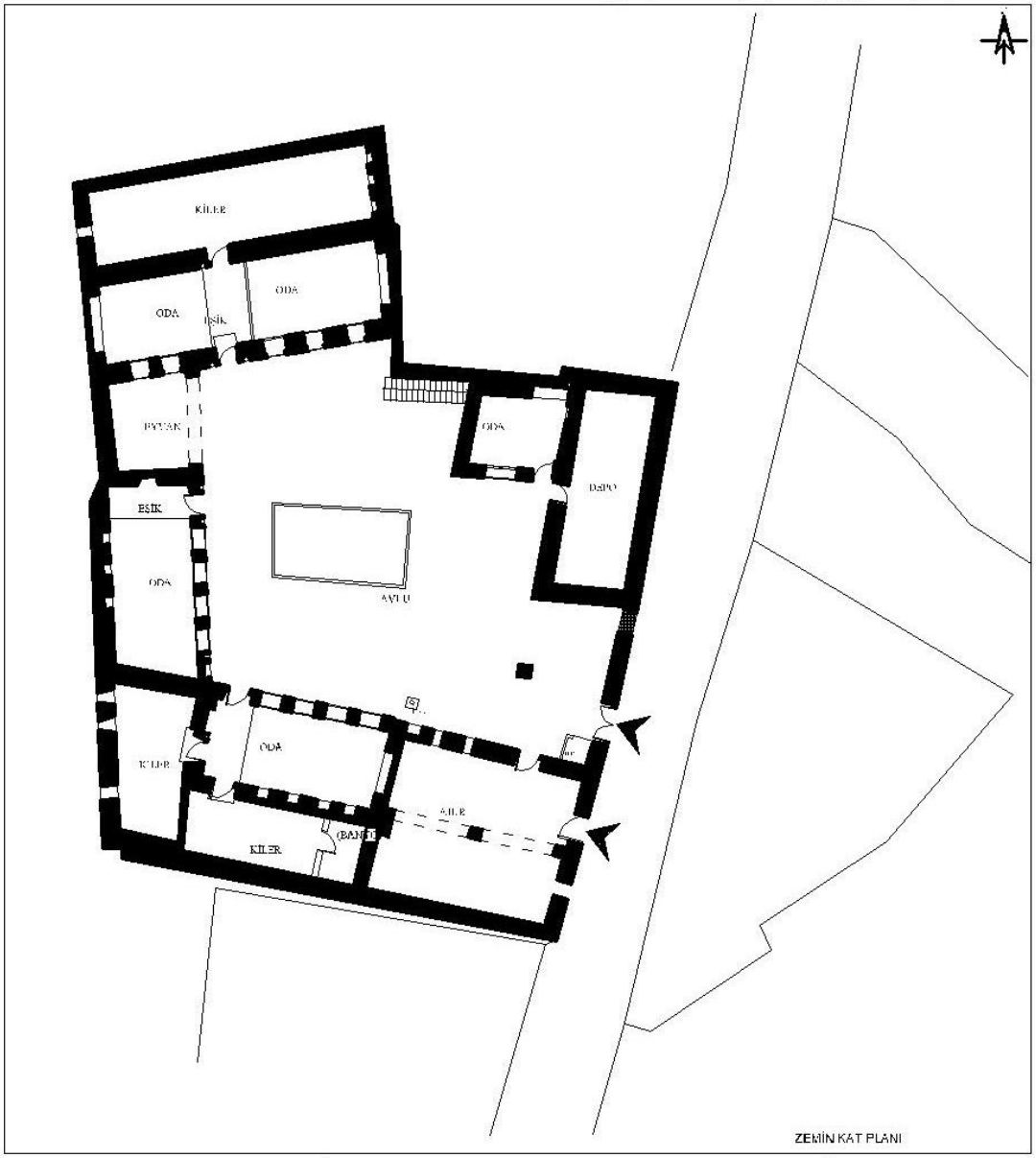
KADASTRAL ADRES: 313 ADA 9 PARSEL

ADRES : (KALE MAH.)Halilliye Mahallesi, 4. Sokak No:10-10/A

İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA: Siverek Kalesinin batısında bulunan taşınmaz tek katlı avlulu bir yapıdır. Mekânlar avlunun dört kenarında da bulunmaktadır. Yapının bir kısmı ahır olarak kullanılmaktadır. Yapı konut işlevini sürdürmektedir. Avlunun doğusunda betonarme bir bölüm eklenmiştir. Toprak dam olan üst örtüsü korunmuştur.

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Altıparmak Mimarlık, Güncelleyen;Fnes Arkan

ENVANTER NO: 25 **KADASTRAL ADRES:** 313 ADA, 9 PARSEL
ADRES: KALE MAH.(HALİLİYE MAH). 4.SOK NO.10-10/A

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

ENES ARKAN KASIM 2016

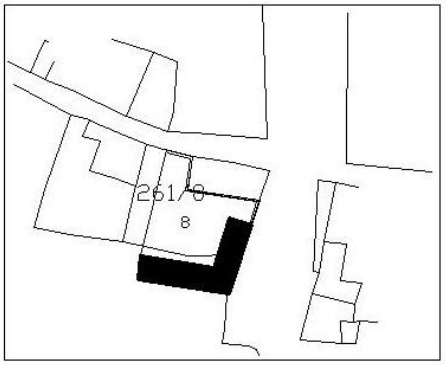
ENVANTER NO: 26

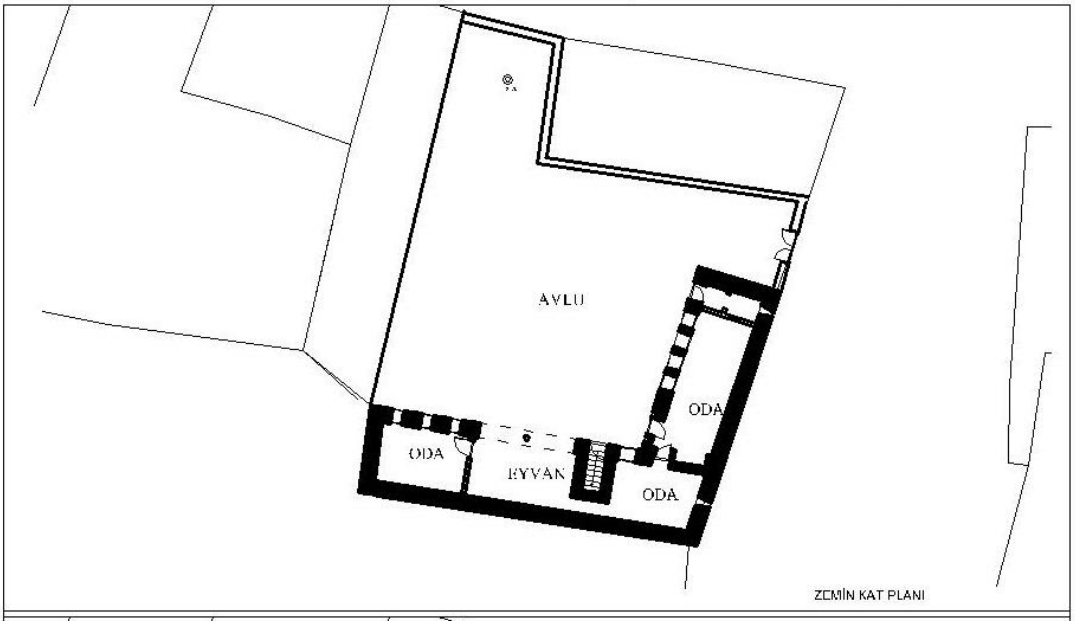
KADASTRAL ADRES: 261 ADA 8 PARSEL

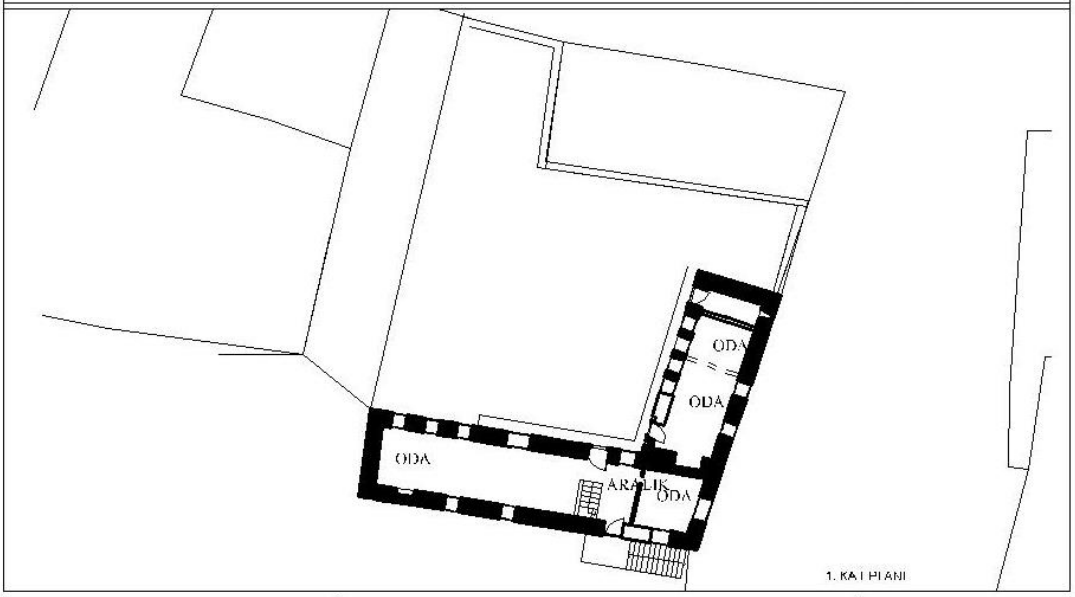
ADRES : Camiikebir Mahallesi Güney Caddesi No:20

İNCELENME TARİHİ: AĞUSTOS 2017

AÇIKLAMA: Eski Hükümet Konağı'nın batısında bulunan yapı geniş bir avlu etrafında bulunan mekânlardan oluşmaktadır. Avlunun doğu ve güneyindeki kanadı iki katlıdır. Yapıda gezemekler betonarmeye çevrilmiştir. Yapının özgününde bulunan cumba günümüzde yoktur. Yapı günümüzde parti binası olarak kullanılmaktadır.

D.Ü., F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

ENVANTER NO: 26 **KADASTRAL ADRES:** 261 ADA, 8PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. GÜNEY CAD. NO.20

1

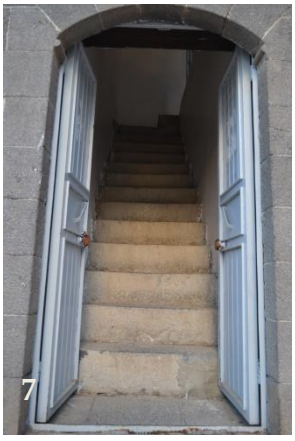

2

3

4

5

6

7

8

9

ENES ARKAN AĞUSTOS 2017

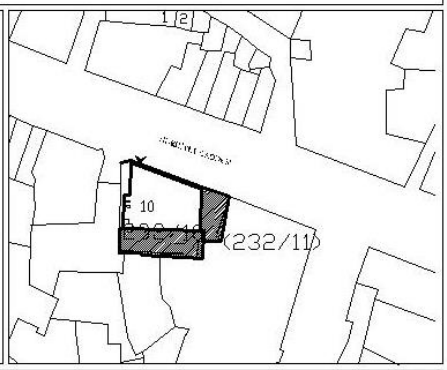
ENVANTER NO: 28

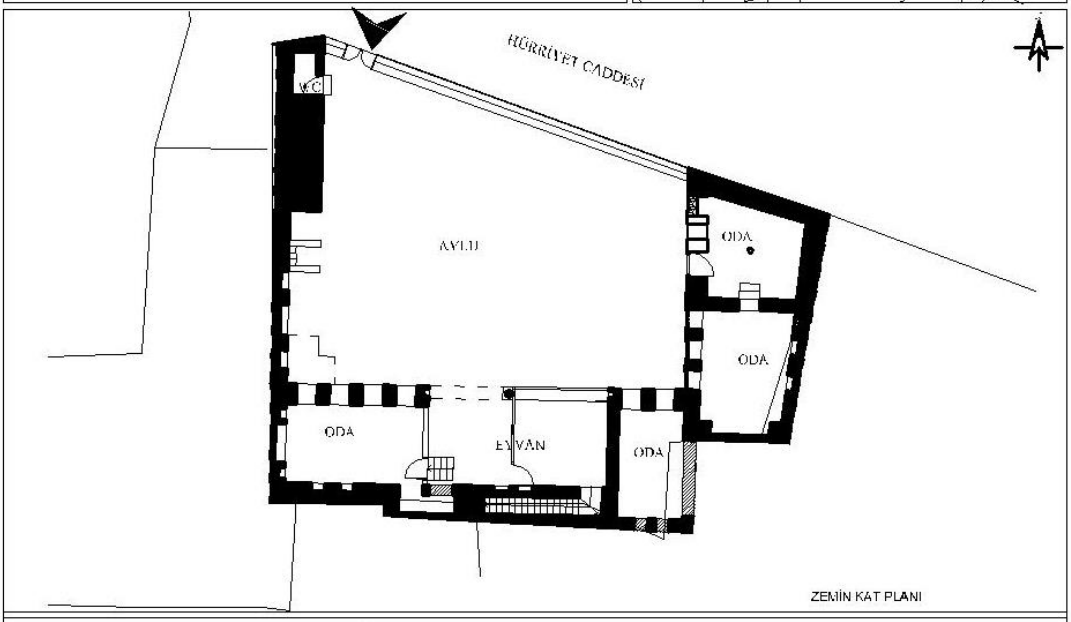
KADASTRAL ADRES: 232 ADA 10 PARSEL

ADRES : Camikebir mahallesi hürriyet caddesi no 28

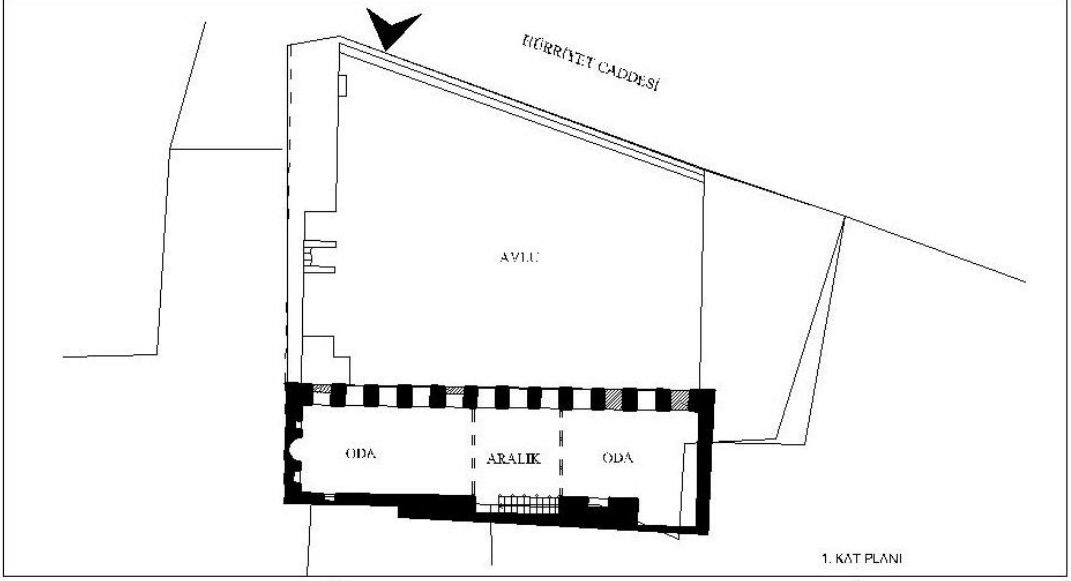
İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA: Timurlar Evi olarak bilinen yapı Ulu Caminin batısında ve bitişiğinde yeralmaktadır. Yapı özgünde daha büyük olduğu eski fotoğraflardan ve yapıdan gelen izlerden anlaşılmaktadır. 1960 larda açılan Hürriyet Caddesi nedeniyle yapının bir kısmı yola gitmiştir. Avlunun güneyinde bulunan kısım iki katlı, doğu tarafı ise tek katlıdır. Siverek Evleri içerisinde dilimli pencerelere sahip olan birkaç yapıdan biridir. Yapı günümüzde dişçi polikliniği olarak kullanılmaktadır. Yapının ikinci katı kullanılmamaktadır. Toprak olan üst örtüsünün bakımı yapılmadığından üst katta bozulma meydana gelmiştir.

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

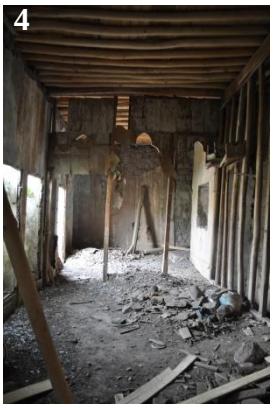
Hazırlayan: Ence Arkan

ENVANTER NO: 28 **KADASTRAL ADRES:** 232 ADA, 10 PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. HÜRRİYET CADDESİ NO:28

ENES ARKAN KASIM 2016

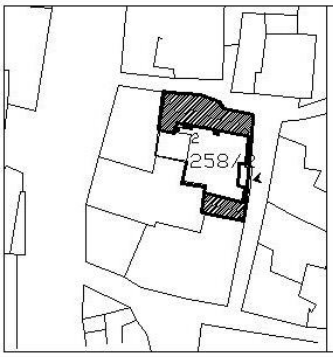
ENVANTER NO: 29

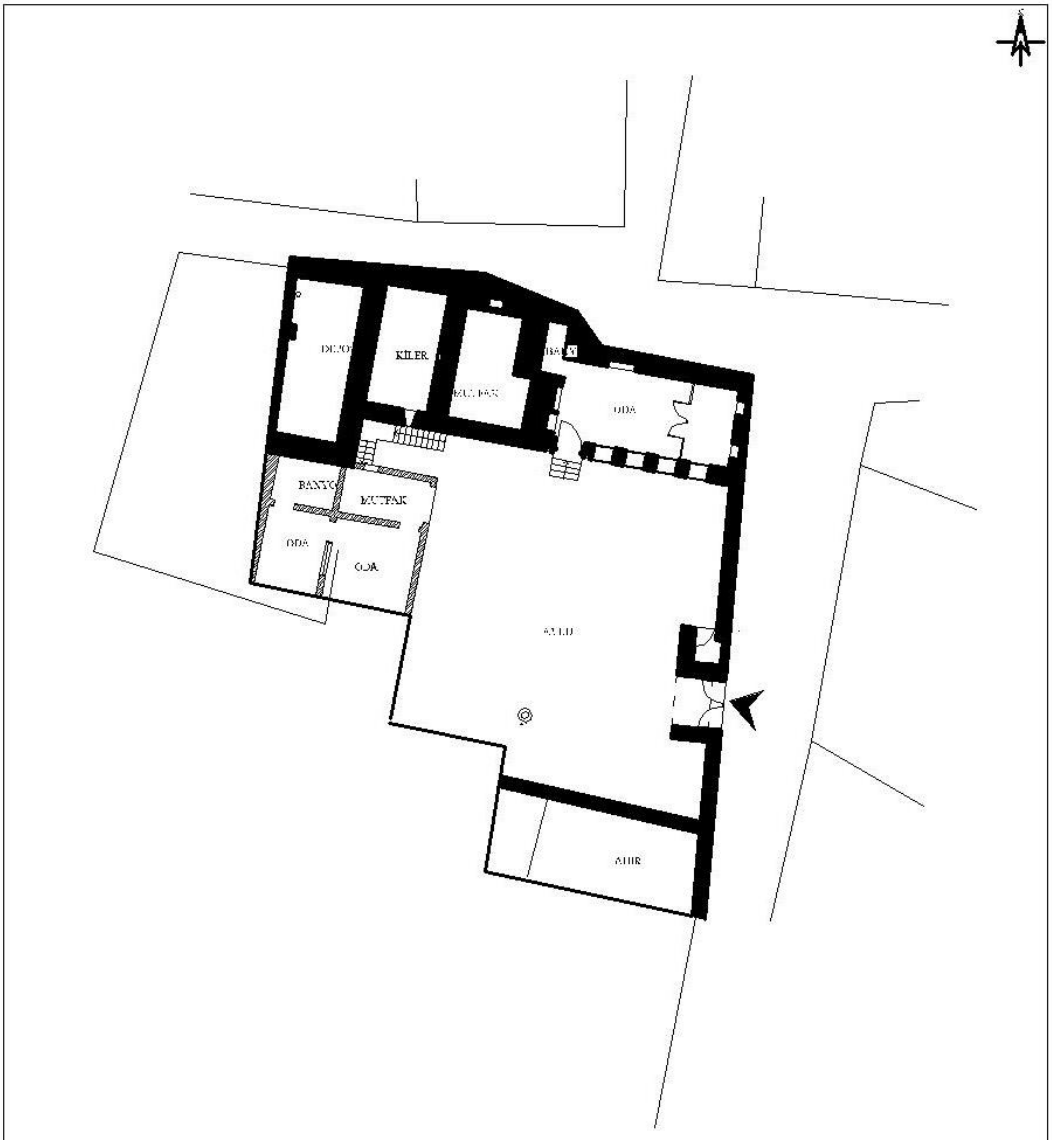
KADASTRAL ADRES: 258 ADA 2 PARSEL

ADRES : Camiikebir Mahallesi 18. Sokak No:2

İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA: Alişiroğulları Evi olarak bilinen yapı Ulu camisinin doğusunda yakınında bulunmaktadır. L plan tipinde olan yapı kütlesi avlunun kuzey ve batısında konumlanmıştır. Yapı farklı kotlarda bulunan bodrum, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Siverek evlerinde nadir olarak görünen beşik tonozlu bir zerzembeye sahip olan yapıda zemin katta bulunan oda içerisindeki özgün hamamı ile de nadir örnekler arasındadır. Yapı günümüzde kullanılmadığı için her türlü dış etkiye maruz bırakılmıştır. Yapıda betonarme kütle eklentisi mevcuttur.

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

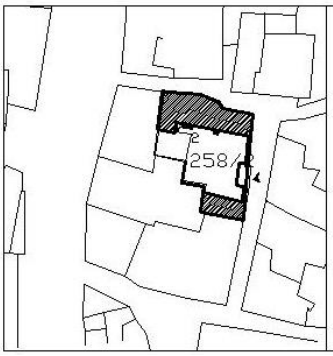
ENVANTER NO: 29

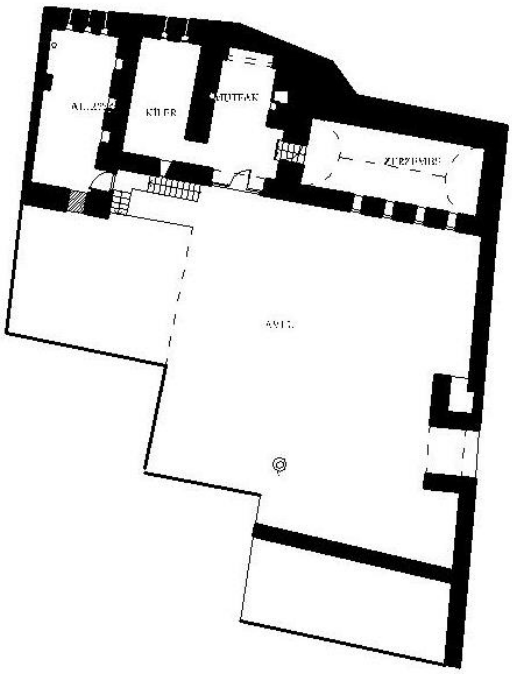
KADASTRAL ADRES: 258 ADA 2 PARSEL

ADRES : Camiikebir Mahallesi 18. Sokak No:2

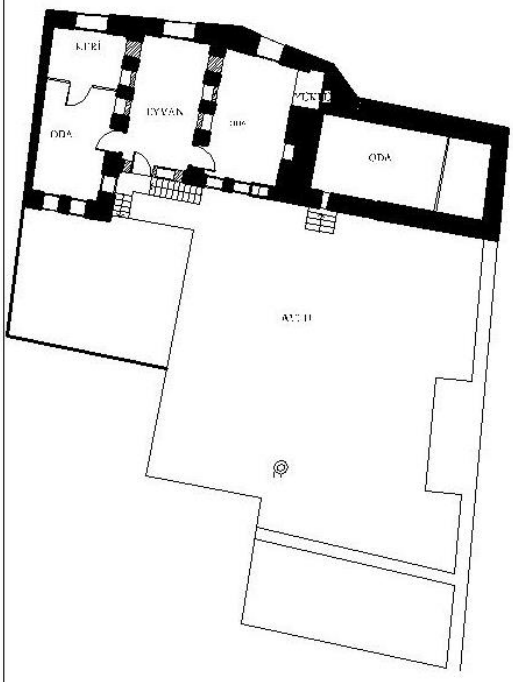
İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA: Alişiroğulları Evi olarak bilinen yapı Ulu camisinin doğusunda yakınında bulunmaktadır. L plan tipinde olan yapı kütlesi avlunun kuzey ve batısında konumlanmıştır. Yapı farklı kotlarda bulunan bodrum, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Siverek evlerinde nadir olarak görünen beşik tonozlu bir zerzembeye sahip olan yapıda zemin katta bulunan oda içerisindeki özgün hamamı ile de nadir örnekler arasındadır. Yapı günümüzde kullanılmadığı için her türlü dış etkiye maruz bırakılmıştır. Yapıda betonarme kütle eklentisi mevcuttur.

BODRUM KAT PLANI

. KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

ENVANTER NO: 29 **KADASTRAL ADRES:** 258 ADA, 2PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. 18. SOK NO.2

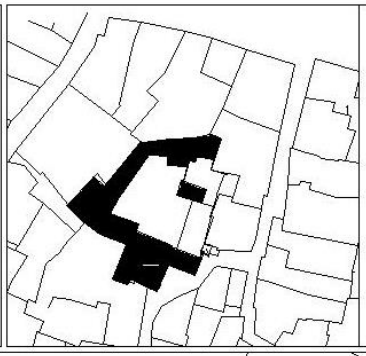
ENES ARKAN HAZİRAN 2017

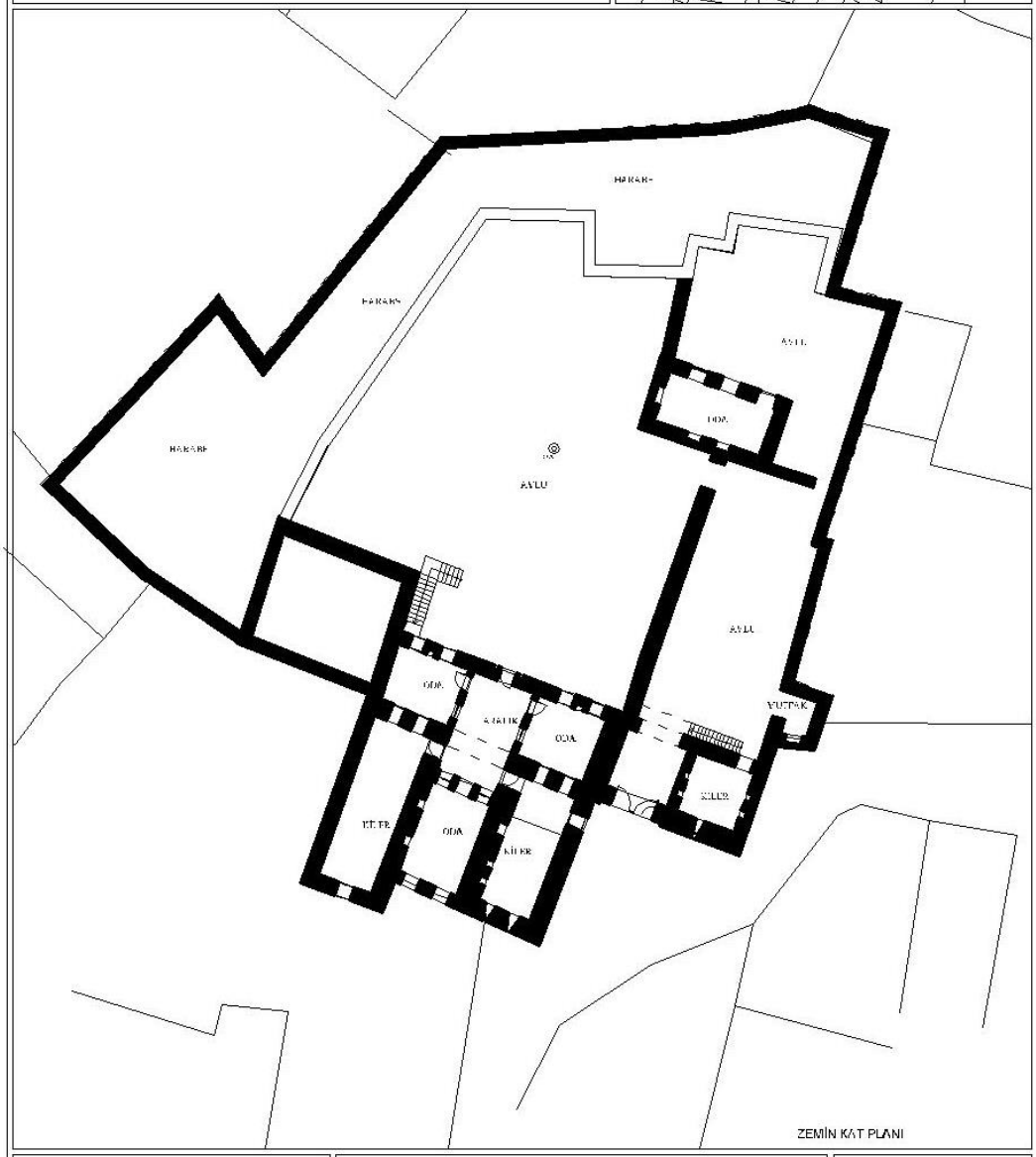
ENVANTER NO: 30
ADRES:Hasan Çelebi Mahallesi 37. Sokak No:21

KADASTRAL ADRES: 199ADA 8 PARSEL

İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA: Hacı Yılmaz Fettahlıgil Evi olarak bilinen yapı büyük bir parsele oturan konak tipi bir yapıdır. Yapı selamlık ve harem bölümlerinden oluşmaktadır. Yapıda bazalt ve kalker taş birlikte kullanılmıştır. Yapı kullanılan malzeme, plan şeması ve hacim olarak Siverek evlerinden ayrılmaktadır. Yapının bir kısmı yıkılmıştır. Yapının metal giriş kapısı enikli mc tipindedir.

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

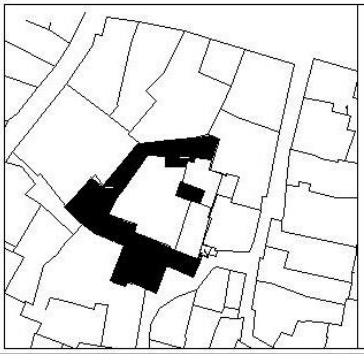
Hazırlayan: Enes Arkan

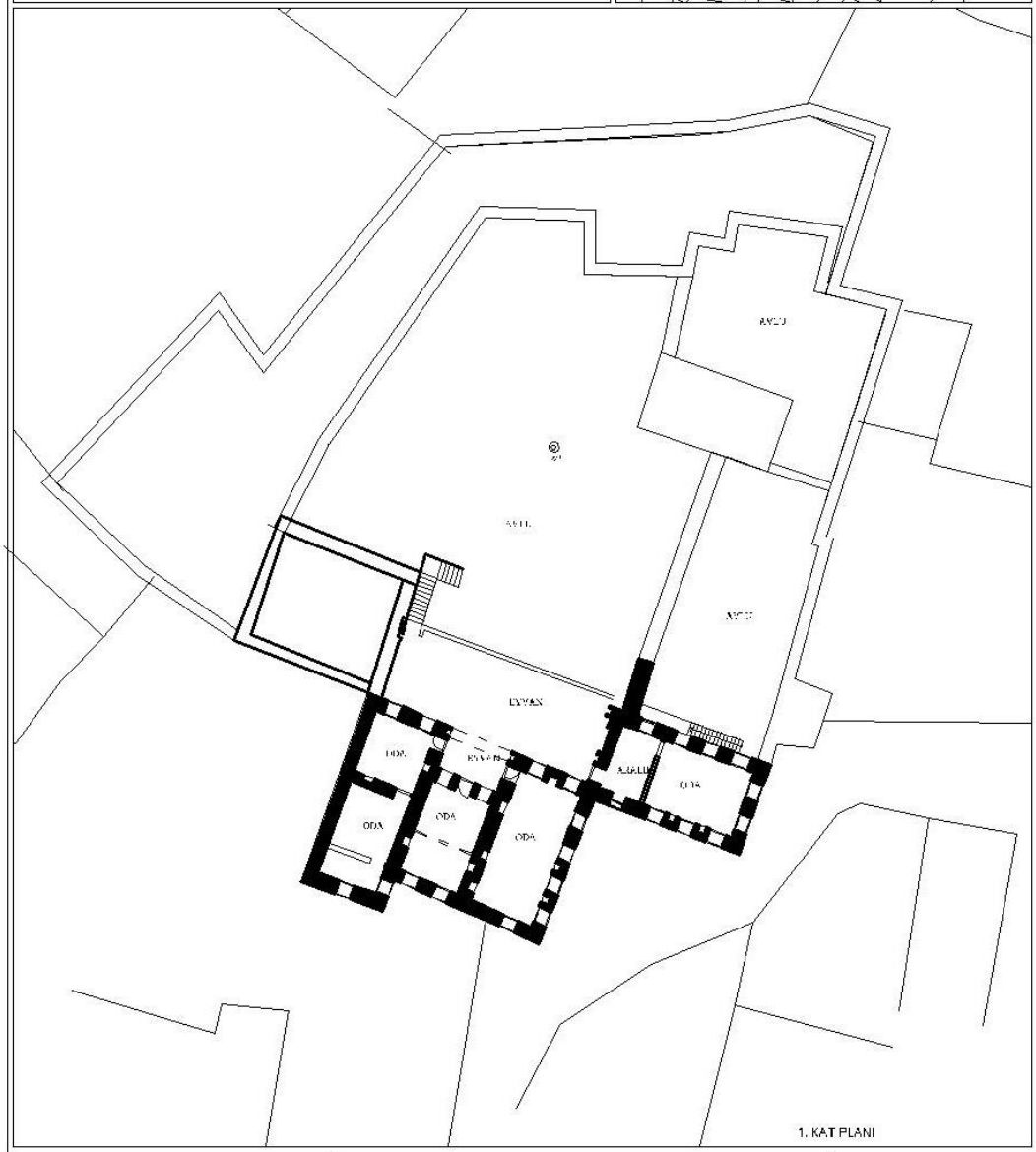
ENVANTER NO: 30
ADRES: Hasan Çelebi Mahallesi 37. Sokak No:21

KADASTRAL ADRES: 199ADA 8PARSEL

İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA: Hacı Yılmaz Fettahlıgil Evi olarak bilinen yapı büyük bir parsele oturan konak tipi bir yapıdır. Yapı selamlık ve harem bölümlerinden oluşmaktadır. Yapıda bazalt ve kalker taş birlikte kullanılmıştır. Yapı kullanılan malzeme, plan şeması ve hacim olarak Siverek evlerinden ayrılmaktadır. Yapının bir kısmı yıkılmıştır. Yapının metal giriş kapısı enikli me tipindedir.

1. KAT PLANI

D.Ü. F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

ENVANTER NO: 30 **KADASTRAL ADRES:** 199 ADA, 8 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 37.SOK. NO.21

ENES ARKAN KASIM 2016

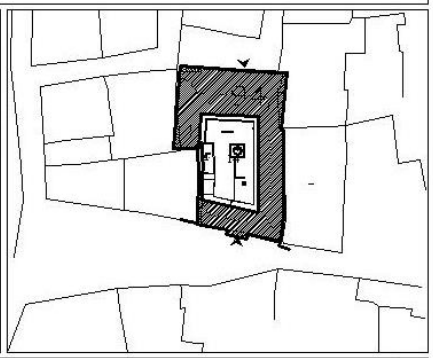
ENVANTER NO: 33

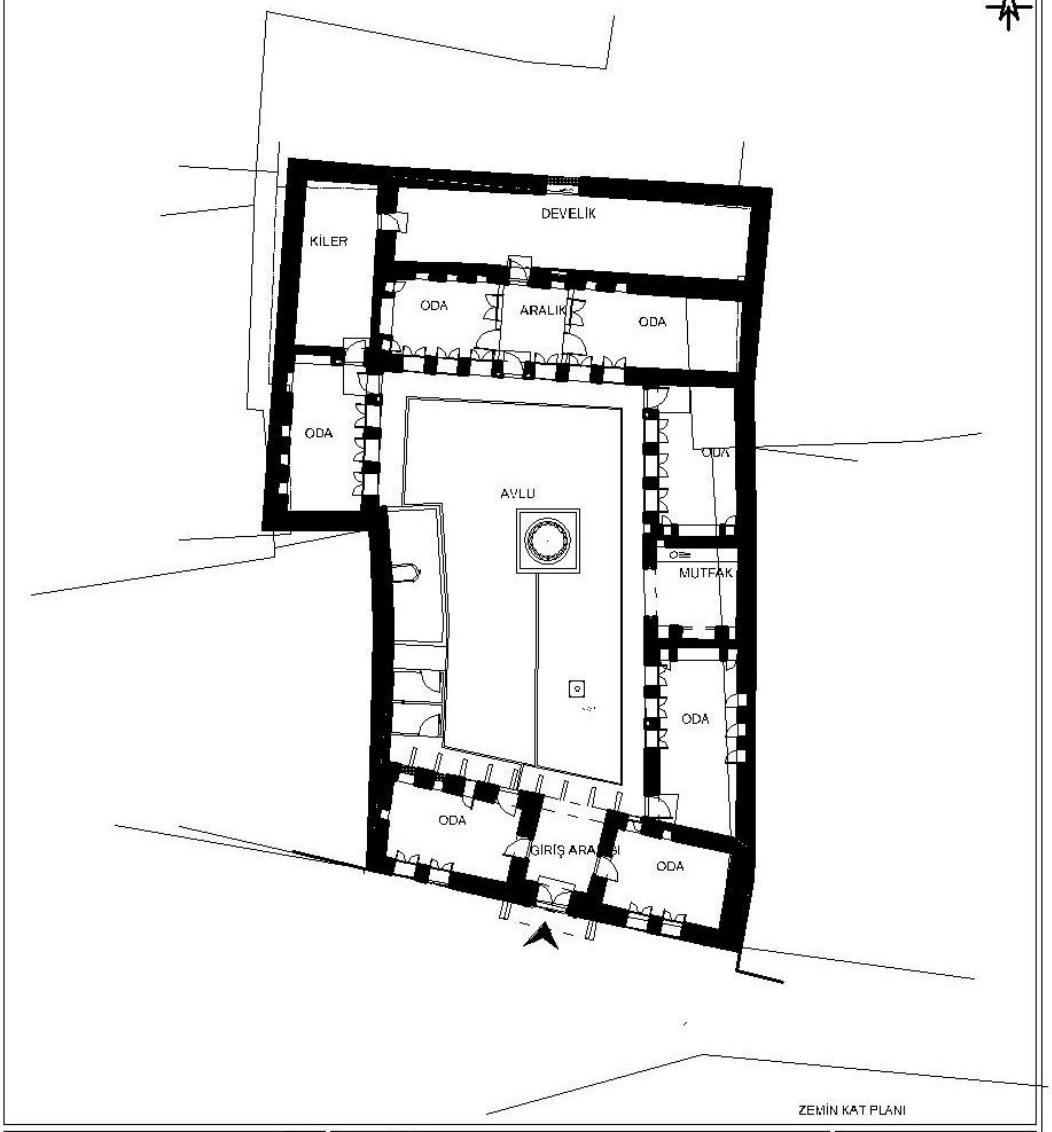
KADASTRAL ADRES: 94 ADA 14 PARSEL

ADRES : Gülabibey Mahallesi 26.sokak no 10

İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA: Gülabibey Mahallesinde yeralan taşınmaz tek katlı olup bir avlunun etrafında bulunan mekanlardan oluşmaktadır. Yapının bir dönem Türközü İlkokulu olarak kullanıldığı bilinmektedir. Yapı yakın zamanda restore edilmiştir. Yapı kültürel amaçlı olarak kullanılacaktır.

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Ceyhor Mimarlık, Güncelleyen:Enes Arkan

ENVANTER NO: 33 **KADASTRAL ADRES:** 94 ADA, 14PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 26.SOK NO.10

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

ENES ARKAN HAZİRAN 2017

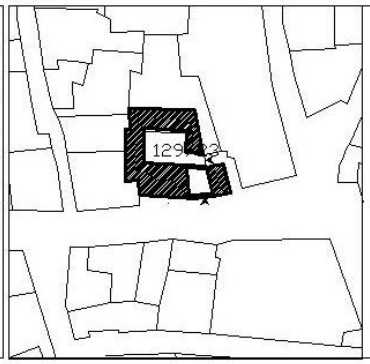
ENVANTER NO: 35

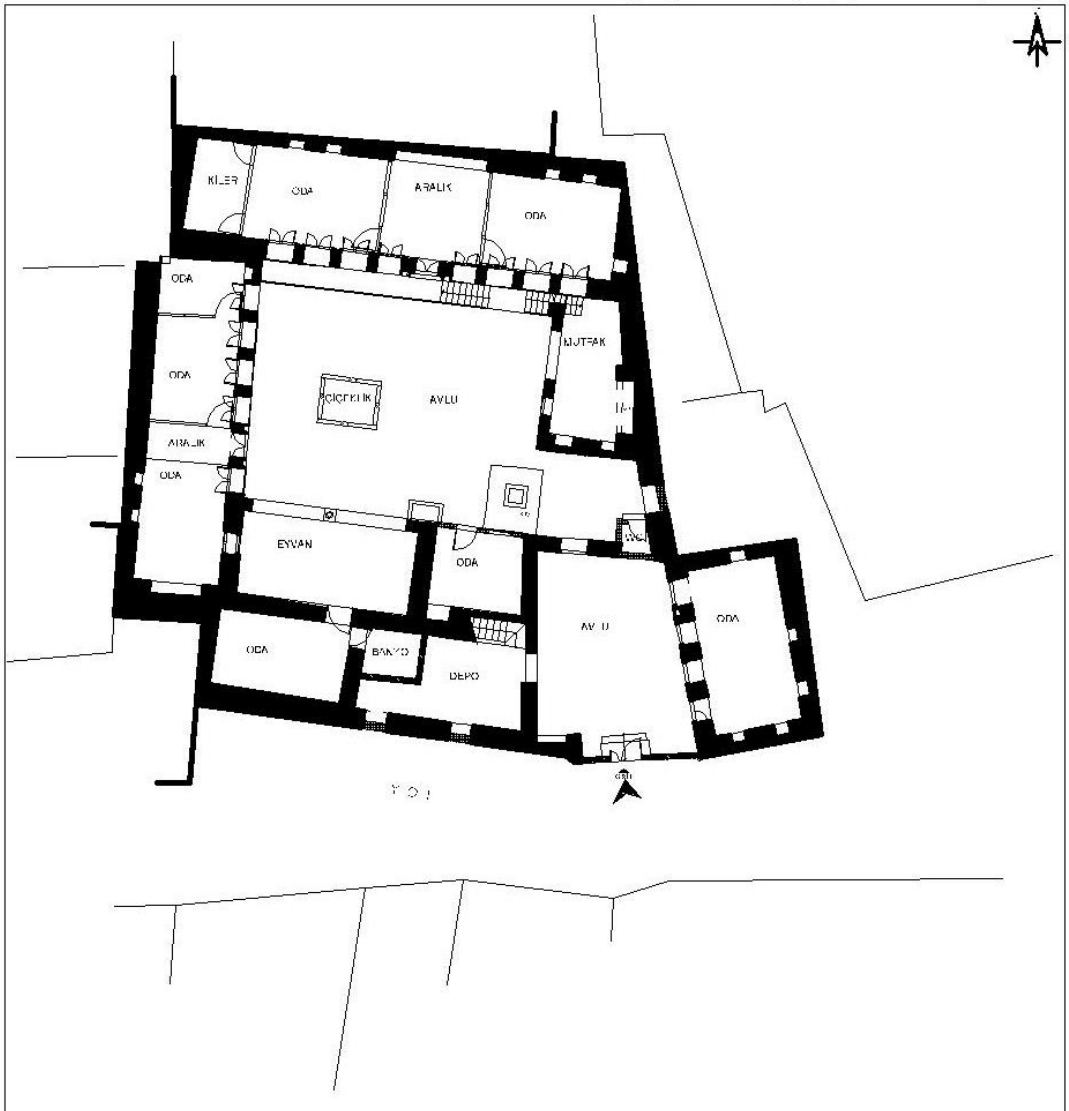
KADASTRAL ADRES: 129 ADA 23 PARSEL

ADRES: Hayriye Mahellesi Şair İbrahim Rafet Caddesi No: 24

İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2016

AÇIKLAMA: Haliliye Camisinin karşısında yeralan taşınmaz(Hasbaylar Evi) selamlık ve haremden oluşmaktadır. Yapının ahır kısmı açılan yoldan dolayı yıkılmıştır. Harem avlusunun kuzeyi iki katlı diğer kanatları ise tek katlıdır. Mutfağı, eyvanı ve gezemeği ile özgünlüğünü koruyan yapı kullanılmadığından dış etkenlere maruz kalmıştır. Yapının restorasyon projesi hazırlanmış olup Kurulca değerlendirilmektedir. Yapıda niteliksiz eklenti sayısı azdır. Yapı özgünlüğünü koruyarak günümüze ulaşmıştır

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan:Ceyhet Mimarlık, Güncelleyen:Enes Arkan

ENVANTER NO: 35 **KADASTRAL ADRES:** 129ADA, 23 PARSEL
ADRES: HAYRİYE MAH.
ŞAİR İBRAHİM RAFET CAD. NO.24

Ş

ENES ARKAN HAZİRAN 2016

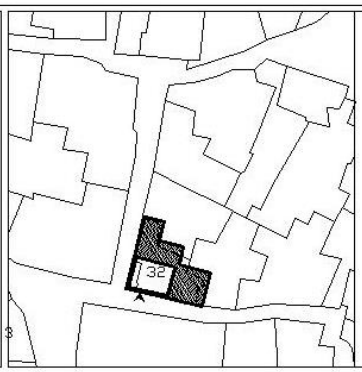
ENVANTER NO: 37

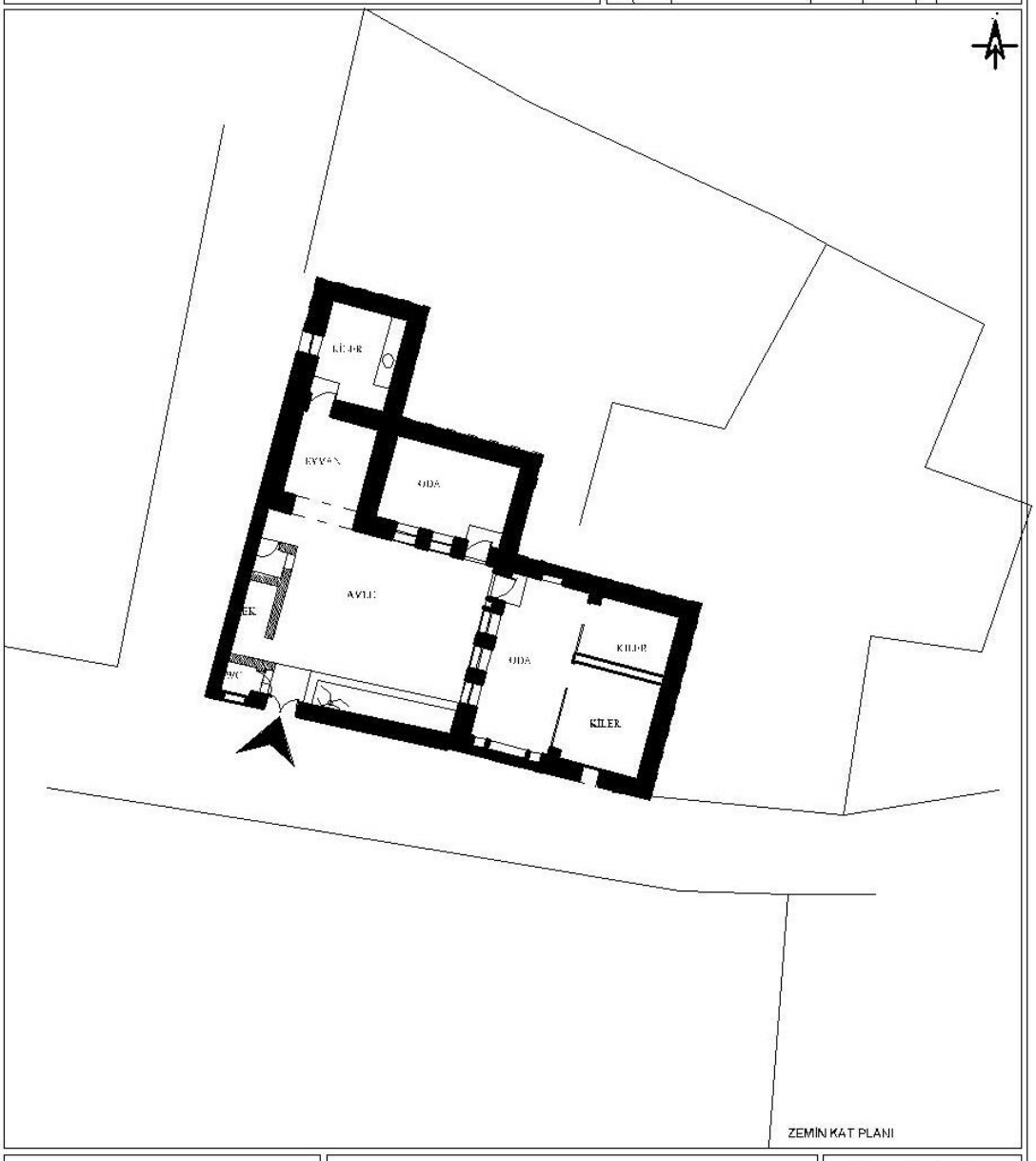
KADASTRAL ADRES: 257 ADA 32 PARSEL

ADRES : Cami-i Kebir Mahallesi 20.Sok.No:7

İNCELENME TARİHİ: EKİM 2016

AÇIKLAMA: Camikebir Mahallesinde yeralan taşınmaz köşe parsele oturmuştur. Küçük bir avlusu bulunan taşınmaz L plan tipindedir. Tek katlı olan taşınmazda avlunun kuzeyinde ve doğusunda mekanlar bulunmaktadır. Yapının avlusuna ıslak hacimler sonradan eklenmiştir. Yapı büyük oranda özgünlüğünü korumuştur. Yapı süsleme açısından sade bir görüntüye sahiptir.

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

ENVANTER NO: 37 **KADASTRAL ADRES:** 257 ADA, 32PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. 20.SOK NO.7

1

2

3

4

5

6

ENES ARKAN EKİM 2016

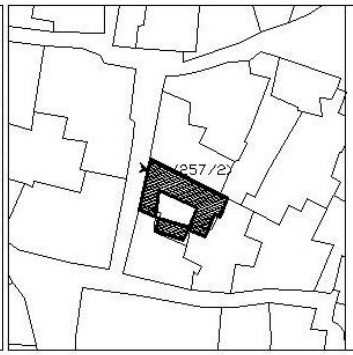
ENVANTER NO: 38

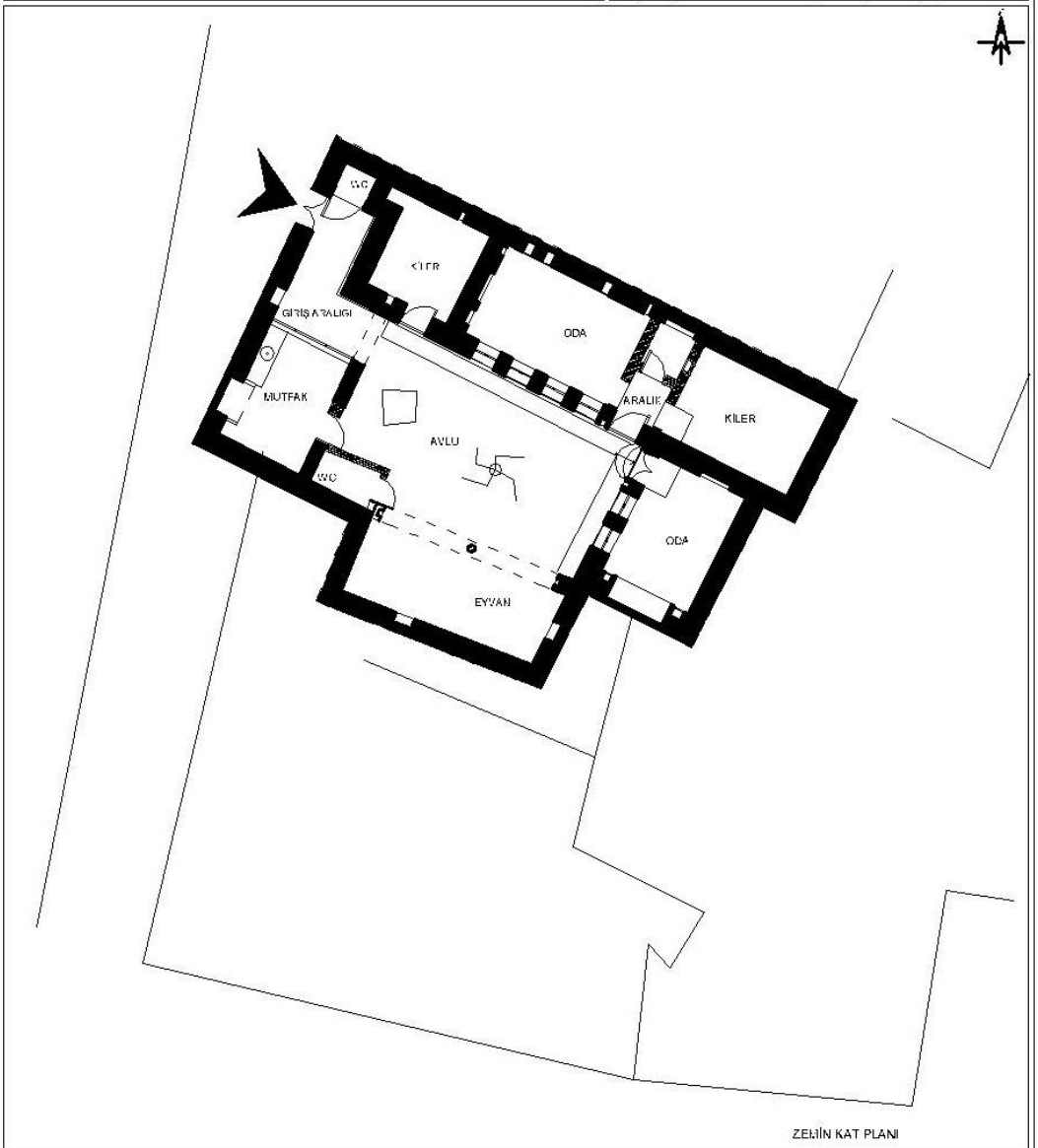
KADASTRAL ADRES: 257 ADA 33 PARSEL

ADRES : Cami-i Kebir Mahallesi 18.Sok.No: 3

İNCELENME TARİHİ: EYLÜL 2016

AÇIKLAMA: Camikebir mahallesinde bulanan taşınmaza giriş etrafı düzgün kesme taş ile belirginleştirilmiş basık kemerli bir kapıdan sağlanmaktadır. Küçük bir avlu etrafındaki mekânlardan oluşan taşınmazda iki kemerli bir eyvan bulunmaktadır. Yapıda bazalt taşta yapılan süslemeler dikkat çekicidir. Damla pencere, yarım daire kemerli pencereler, taş bingiler Siverek evlerinde olan mimari öğelerdir. Bu bakımdan örnek Siverek evlerindendir. Yapı günümüzde de konut olarak kullanılmaktadır. Yapıda özgün dokuyu bozacak betonarme bir eklenti yapılmamıştır. Yapıdaki deformasyon malzeme düzeyindedir.

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Ence Arkan

0 1 2 3 5m

ENVANTER NO: 38 **KADASTRAL ADRES:** 257 ADA, 33PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. 18.SOK NO.3

ENES ARKAN EYLÜL 2016

ENVANTER NO: 56 **KADASTRAL ADRES:** 204 ADA, 5PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH.
HÜRRİYET CADDESİ NO.25C

1

2

3

4

5

6

7

8

9

ENES ARKAN KASIM 2016

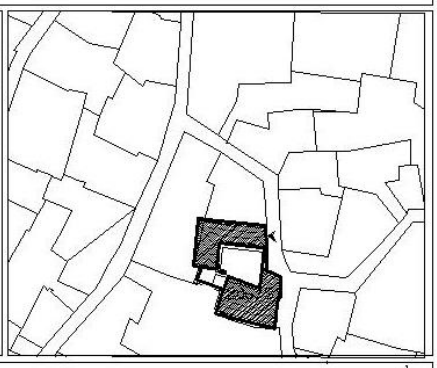
ENVANTER NO: 62

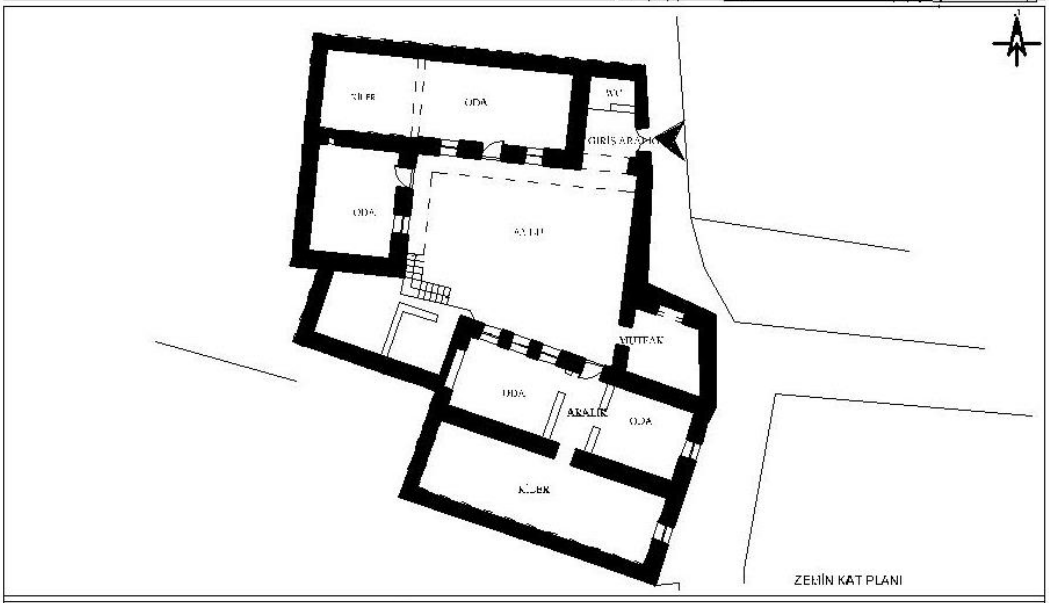
KADASTRAL ADRES: 206 ADA 3 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi Mah.41.Sok.No:6

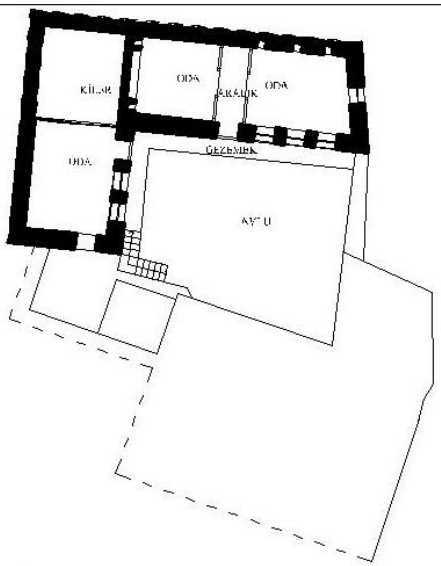
İNCELENME TARİHİ: EKİM 2016

AÇIKLAMA: Hasançelebi Camisi'nin karşısında yeralan taşınmaz Terziler Evinin sırt kısmına bitişiktir. Yapı özgünlüğünü korumuştur. Üst kat L plan tipindedir. Yapı konut olarak kullanılmaya devam etmektedir. Yapının mimari ögelerinde malzemede değişimler olmuştur.

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü., F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

ENVANTER NO: 62 **KADASTRAL ADRES:** 206 ADA, 3PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 41.SOK NO.6

ENES ARKAN EKİM 2016

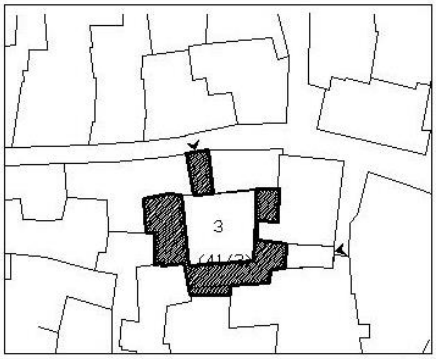
ENVANTER NO: 67

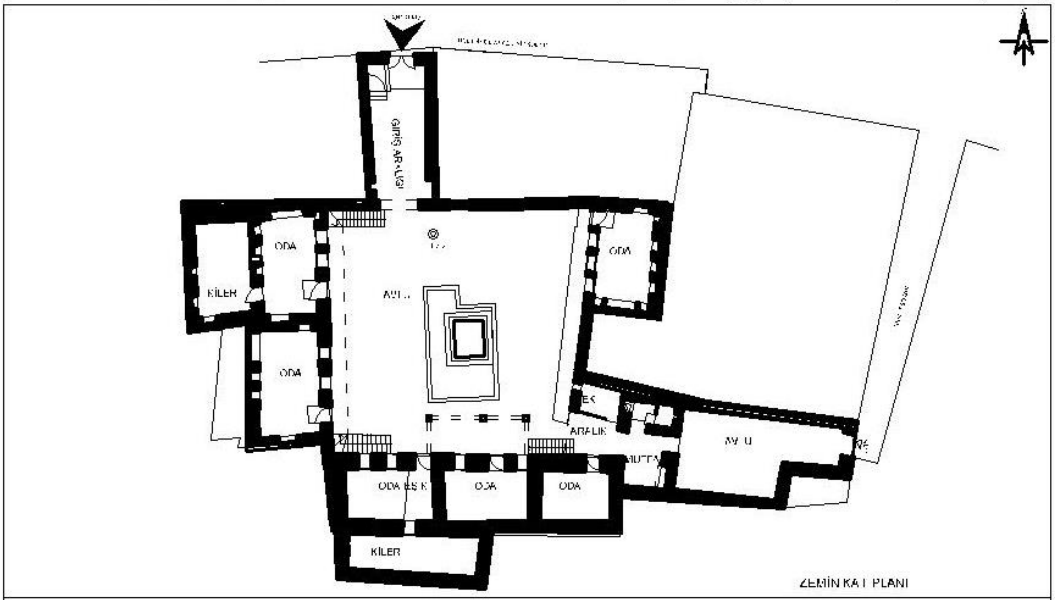
KADASTRAL ADRES: 41 ADA 3 PARSEL

ADRES : Hamidiye Mah.3.Sok.No:7

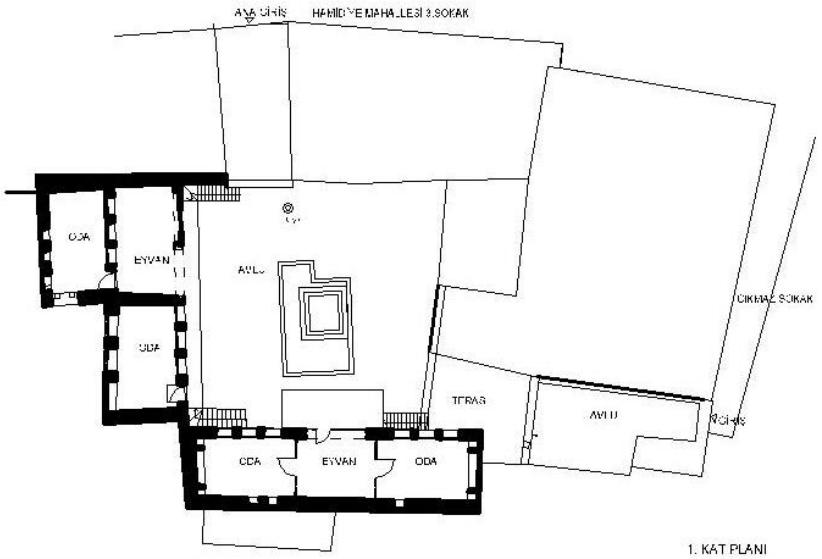
İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2016

AÇIKLAMA: Hamidiye Mahallesinde yeralan taşınmaz iki ayrı girişi ve iki avlusu olan bir yapıdır. Kuzeyden basık kemerli bir kapı ile ahşap kirişlemeli örtülü giriş aralığından geçilerek avluya ulaşılır. Avlunun güney, doğu ve batısında mekanlar sıralanmıştır. Avlunun güney ve batı kanadı iki katlıdır. İkinci kata ayrı merdivenler ile çıkılmaktadır. Yapıda hem kuzeye hem de doğuya bakan eyvanlar vardır. Ancak günümüzde kullanımdan kaynaklı olarak bu eyvanlar camekan ve birikot ile örtülmüş ve mekan haline getirilmiştir. Yapıdaki geçmeli demir korkuluklar ve ferforjeler soğuk demir işçiliğinin ürünüdür. Yapının ikinci girişi çıkmaz sokaktan enikli kapı ile sağlanmaktadır. Bu kapıdan küçük bir avluya bu avludan bir koridor ile de diğer avluya geçilmektedir.

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü., F.B.D, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan:Lale Mimarlık, Güncelleyen: Enes Arkan

ENVANTER NO: 67 **KADASTRAL ADRES:** 41 ADA, 3 PARSEL
ADRES: HAMİDİYE MAH. 3.SOK NO.7

ENES ARKAN HAZİRAN 2016

ENVANTER NO: 67 **KADASTRAL ADRES:** 41 ADA, 3 PARSEL
ADRES: HAMİDİYE MAH. 3.SOK NO.7

ENES ARKAN HAZİRAN 2016

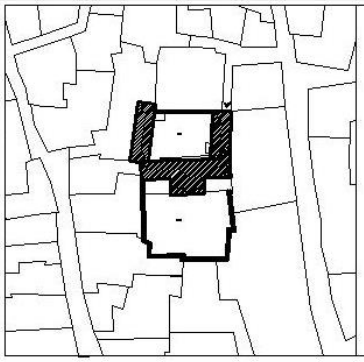
ENVANTER NO: 70

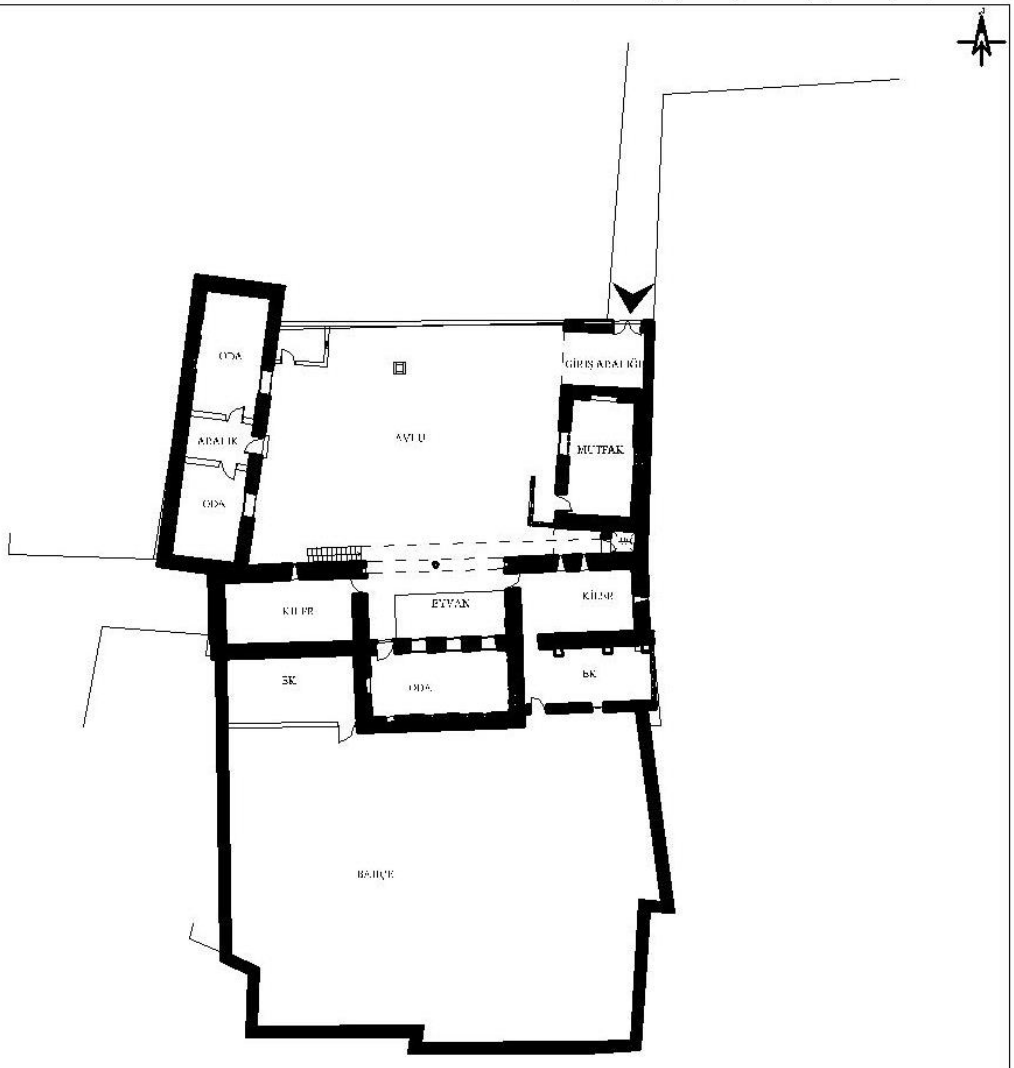
KADASTRAL ADRES: 129 ADA 30 PARSEL

ADRES: Hayriye Mah.52.Sok.No:1

İNCELENME TARİHİ: MAYIS 2017

AÇIKLAMA: Hayriye Mahallesinde Şeyh Lütfi Caddesinden bir çıkmaz sokağın bitiminde yeralan taşınmaz iki kemerli eyvanı ile Siverek evlerinde ender görülen örneklerdendir. Avlunun güney kanadı iki katlı olup her iki katında da iki kemerli eyvanı bulunmaktadır. Güney kanadın da güneyinde yapıya ait bahçe bulunmaktadır. Bu özelliği ile de Siverek geleneksel evlerinden ayrılmaktadır. Genelde avlu dışında bahçesi olmayan Siverek evlerinden ayrı olarak bu evde bulunan bahçede meyve ağaçları bulunmaktadır. Yapı genel olarak özgünlüğünü korumuş ancak ihtiyaçtan dolayı avluya ıslak hacimler eklenmiştir.

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

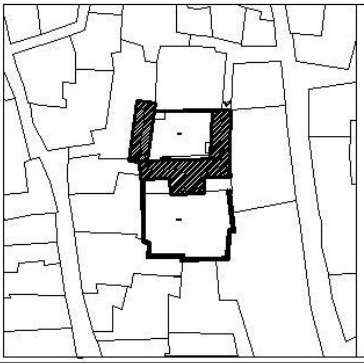
ENVANTER NO: 70

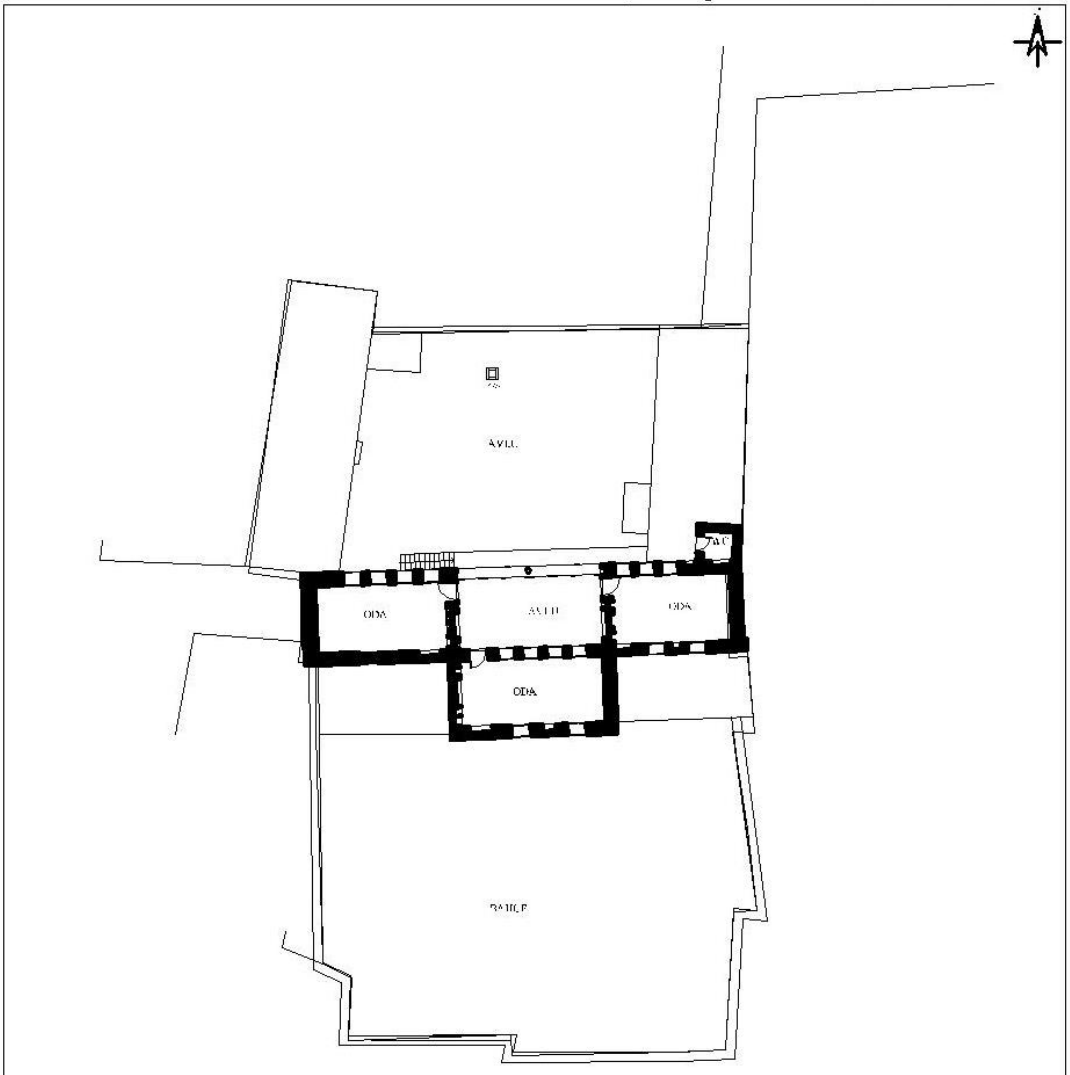
KADASTRAL ADRES: 129 ADA 30 PARSEL

ADRES: Hayriye Mah.52.Sok.No:1

İNCELENME TARİHİ: MAYIS 2017

AÇIKLAMA: Hayriye Mahallesinde Şeyh Lütfi Caddesinden bir çıkmaz sokağın bitiminde yeralan taşınmaz iki kemerli eyvanı ile Siverek evlerinde ender görülen örneklerdendir. Avlunun güney kanadı iki katlı olup her iki katında da iki kemerli eyvanı bulunmaktadır. Güney kanadın da güneyinde yapıya ait bahçe bulunmaktadır. Bu özelliği ile de Siverek geleneksel evlerinden ayrılmaktadır. Genelde avlu dışında bahçesi olmayan Siverek evlerinden ayrı olarak bu evde bulunan bahçede meyve ağaçları bulunmaktadır. Yapı genel olarak özgünlüğünü korumuş ancak ihtiyaçtan dolayı avluya ıslak hacimler eklenmiştir.

1. KAT PLANI

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

NVANTER NO: 70 **KADASTRAL ADRES:** 129 ADA, 30PARSEL
ADRES: HAYRİYE MAH. 52.SOK NO.1

ENES ARKAN MAYIS 2017

ENVANTER NO:70 **KADASTRAL ADRES:** 129 ADA, 30PARSEL
ADRES: HAYRİYE MAH. 52.SOK NO.1

7

8

9

10

11

12

ENES ARKAN MAYIS 2017

ENVANTER NO: 70 **KADASTRAL ADRES:** 129 ADA, 30PARSEL
ADRES: HAYRİYE MAH. 52.SOK NO.1 (2826) (32)

13

14

15

16

17

18

ENES ARKAN MAYIS 2017

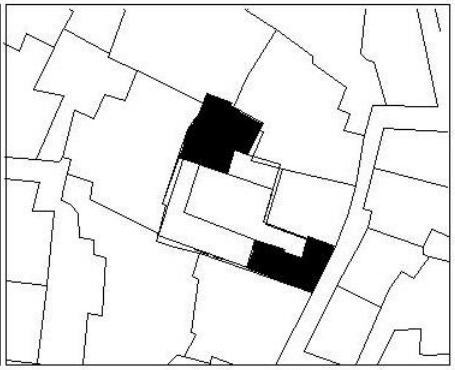
ENVANTER NO: 73

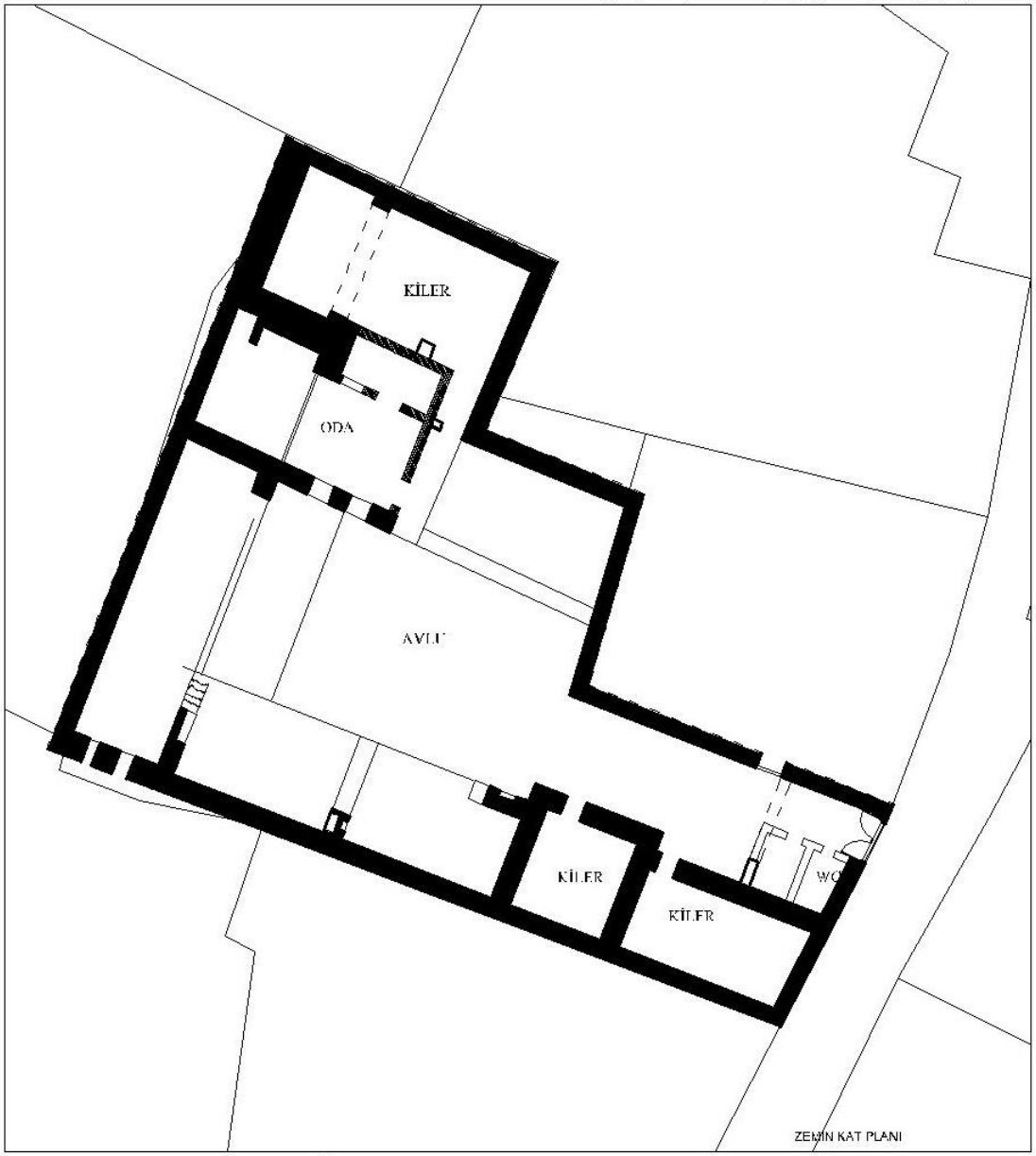
KADASTRAL ADRES: 257ADA 17PARSEL

ADRES: Cami-i Kebir Mahallesi 20.Sok.No: 12

İNCELENME TARİHİ: EYLÜL 2016

AÇIKLAMA: Camikebir Mahallesinde yeralan taşınmaza giriş doğu cephesinden sağlanmaktadır. Avlunun güneyinde batısında ve kuzeyinde bulunan mekanlardan güney ve batı kanadı yıkılmıştır. Yapının eyvanı güney kanatta bulunmaktadır. Yapı kullanılmadığından harap hale gelmiştir.

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

ENVANTER NO: 73 **KADASTRAL ADRES:** 257 ADA, 17 PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. 20.SOK NO.12

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

ENES ARKAN EYLÜL 2016

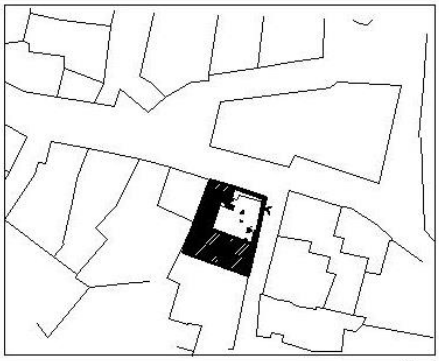
ENVANTER NO: 75

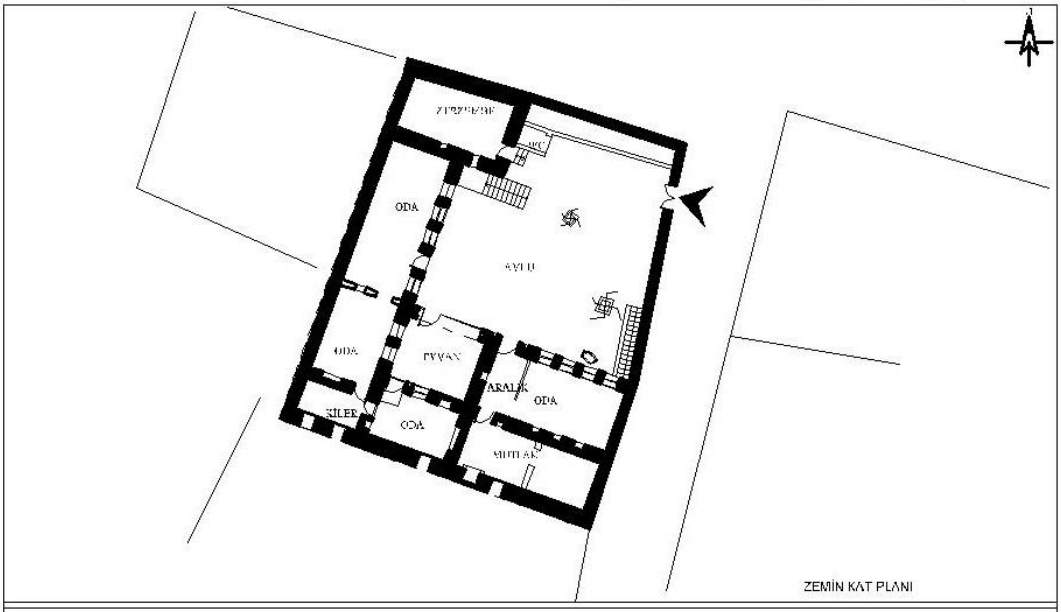
KADASTRAL ADRES: 199 ADA 5 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi Mah.17.Sokak No:2

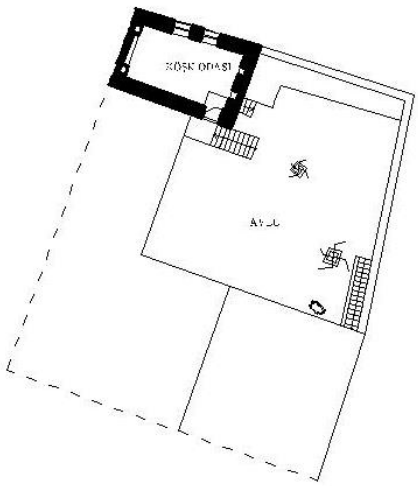
İNCELENME TARİHİ: EKİM 2016

AÇIKLAMA: Hacıömer Camisinin karşısında köşebaşında yeralan taşınmazın girişi batı cephesinden sağlanmaktadır. Avlunun güneyi ve batısı tek kattan oluşmaktadır. Avlunun kuzeybatısında yeralan kısım iki kattan oluşmaktadır. Yapıdaki eyvan kuzeye bakmaktadır. Eyvan camekan ile kapatılmıştır. Yapı özgünlüğünü büyük oranda korumuştur.

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

NVANTER NO: 75 **KADASTRAL ADRES:** 199 ADA, 5PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 17.SOK NO.2

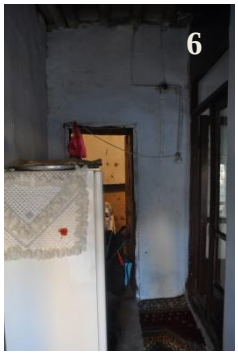

1

2

3

4

5

6

7

8

9

ENES ARKAN EKİM 2016

ENVANTER NO: 93

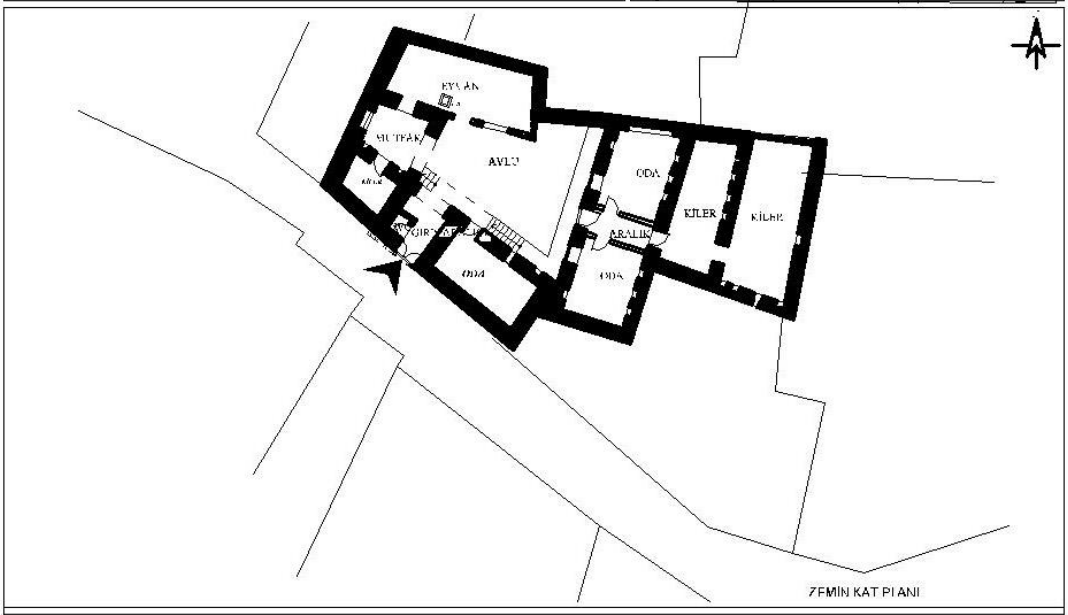
KADASTRAL ADRES: 201 ADA 7 PARSEL

ADRES : Hasançelebi Mahallesi 3. Sokak No: 14

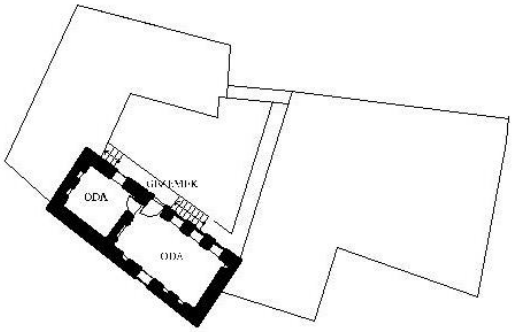
İNCELENME TARİHİ: TEMMUZ 2017

AÇIKLAMA: Hasançelebi Mahallesinde yeralan taşınmaza giriş güney cepheden iki katlı kısmın altından basık kemerli bir kapıdan sağlanmaktadır. Ahşap kirişlemeli giriş aralığından yarım daire kemerli girişle avluya geçilmektedir. Avlunun güneyindeki kanat iki katlı, doğu, batı ve kuzeydeki bölüm ise tek katlıdır. Doğu kısımda odanın arkasında ardışık iki adet kiler bulunmaktadır. Yapının kuzeye doğru daha büyük olduğu, yakın dönemde bu kısmın yıkılarak apartmana dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır.

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

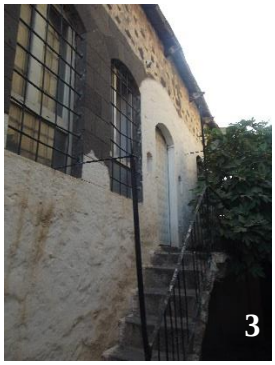
D.Ü., F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

ENVANTER NO: 93 **KADASTRAL ADRES:** 201 ADA, 7 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 3.SOK NO.14

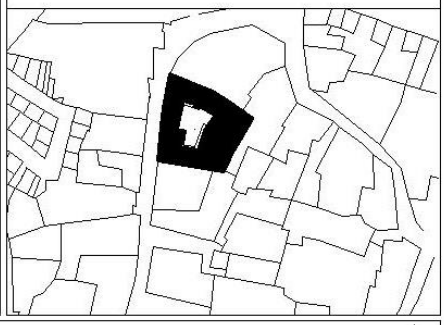
ENES ARKAN TEMMUZ 2017

ENVANTER NO: 96
ADRES : Cami-i Kebir Mahallesi 5.Sok.No:5

KADASTRAL ADRES: 231 ADA 41PARSEL

İNCELENME TARİHİ: MAYIS 2017

AÇIKLAMA: Hüseyin Çeribaşı Camisi'nin güneyindeki sokak üzerinde bulunan yapıya giriş batı cephesinden enikli bir kapı ile sağlanmaktadır. Kapıdan girdikten sonra ahşap kirişlemeli giriş aralığının yarım daireli kemerli girişinden avluya geçilmektedir. Avlunun kuzeyinde zeminde bir eyvan ve eyvana bitişik odalar bulunmaktadır. Eyvanın yanından batıdaki odanın duvarına yaslanan merdiven ile ikinci kata çıkılmaktadır. Bu katta bir eyvan ve bir oda bulunmaktadır. Avlunun güneyi de iki katlı olup üst katın tabliyesi betonarmedir. Yapının güney kanadı kuzey kanadına göre daha yakın tarihlidir. Avlunun doğusunda bulunan tek katlı odanın toprak olan üst örtüsünde çürüyen kirişlemelerden dolayı çökme meydana gelmiştir. Yapı kullanılmadığından çevresel olumsuz koşullara maruz kalmaktadır. Yapı genel olarak özgünlüğünü korumaktadır.

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü, F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

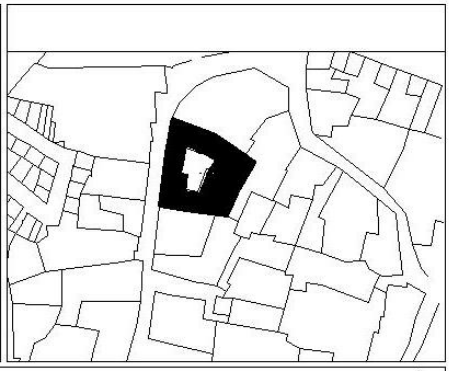
Hazırlayan: Enes Arkan

ENVANTER NO: 96
ADRES : Cami-i Kebir Mahallesi 5.Sok.No:5

KADASTRAL ADRES: 231 ADA 41PARSEL

İNCELENME TARİHİ: MAYIS 2017

AÇIKLAMA: Hüseyin Çerihaşı Camisi'nin güneyindeki sokak üzerinde bulunan yapıya giriş batı cephesinden enikli bir kapı ile sağlanmaktadır. Kapıdan girdikten sonra ahşap kirişlemeli giriş aralığının yarım daireli kemerli girişinden avluya geçilmektedir. Avlunun kuzeyinde zeminde bir eyvan ve eyvana bitişik odalar bulunmaktadır. Eyvanın yanından batıdaki odanın duvarına yaslanan merdiyen ile ikinci kata çıkılmaktadır. Bu katta bir eyvan ve bir oda bulunmaktadır. Avlunun güneyi de iki katlı olup üst katın tabliyesi betonarmedir. Yapının güney kanadı kuzey kanadına göre daha yakın tarihlidir. Avlunun doğusunda bulunan tek katlı odanın toprak olan üst örtüsünde çürüyen kirişlemelerden dolayı çökme meydana gelmiştir. Yapı kullanılmadığından çevresel olumsuz koşullara maruz kalmaktadır. Yapı genel olarak özgünlüğünü korumaktadır.

1. KAT PLANI

D.Ü. F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

ENVANTER NO: 96 **KADASTRAL ADRES:** 231 ADA, 41 PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. 5.SOK NO.5

1

2

3

4

5

6

7

8

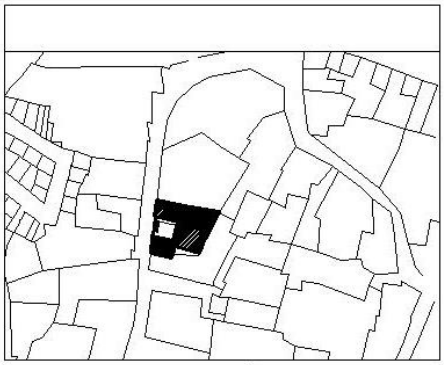
ENES ARKAN MAYIS 2017

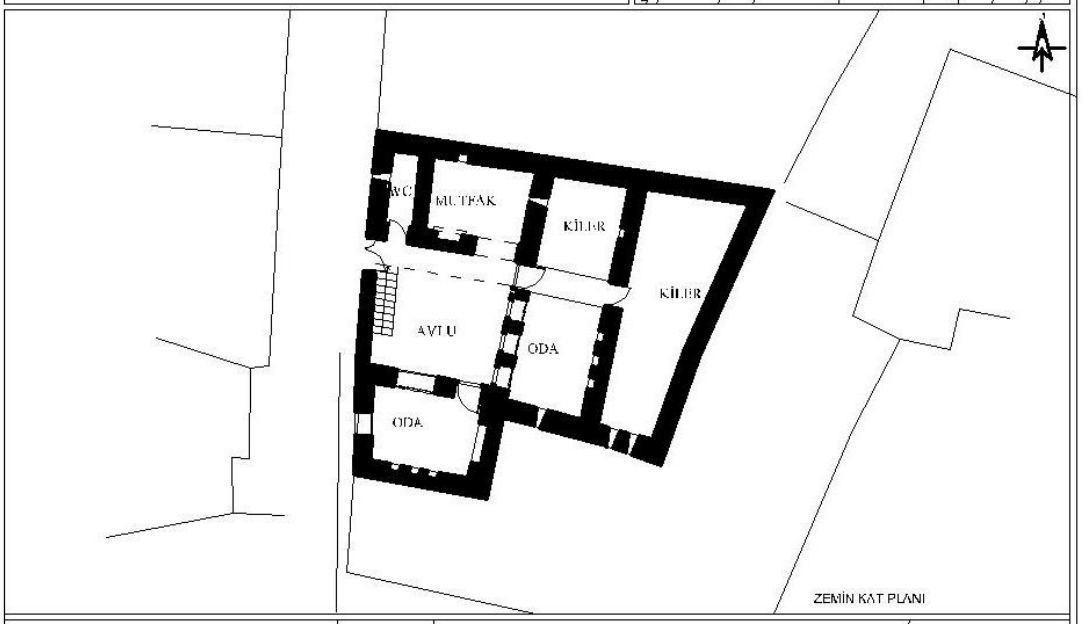
ENVANTER NO: 100
ADRES : Cami-i Kebir Mahallesi 5.Sok.No:7

KADASTRAL ADRES: 39 ADA 40 PARSEL

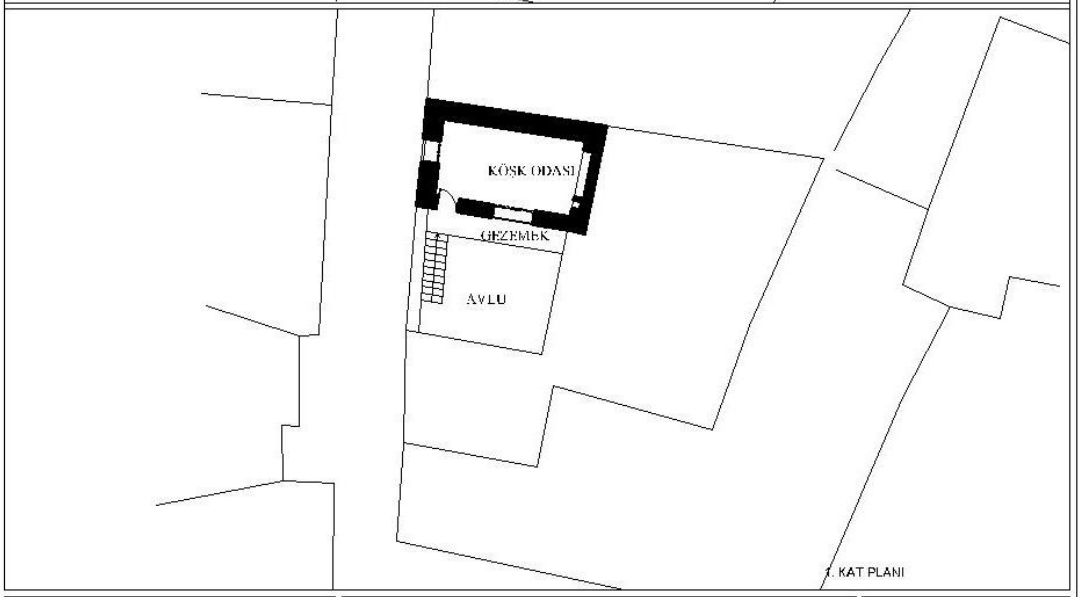
İNCELENME TARİHİ: MAYIS 2017

AÇIKLAMA: Küçük bir avlu etrafında sıralanan odalardan oluşan yapının kuzey kanadının ikinci katında bir oda bulunmaktadır. Pencereleri düz lentolu olan yapıda kesme ve moloz taş birlikte kullanılmıştır. Yapı geç dönem yapılarındandır. Ancak plan şeması ve mimari ögeleri ile geleneksel Siverek evleri arasında yeralmaktadır. Yapıda kısmi betonarme eklentiler mevcuttur.(İkinci kata çıkan merdiven)

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü., F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

ENVANTER NO: 100 **KADASTRAL ADRES:** 231 ADA, 40 PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. 5.SOK NO.7

1

2

3

4

5

6

ENES ARKAN MAYIS 2017

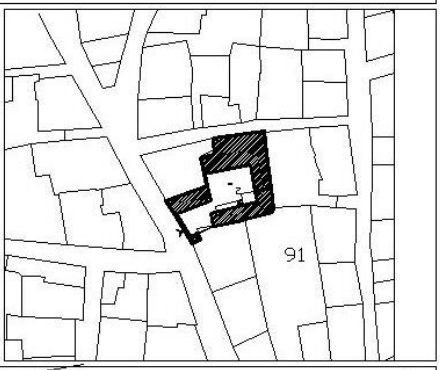
ENVANTER NO: 101

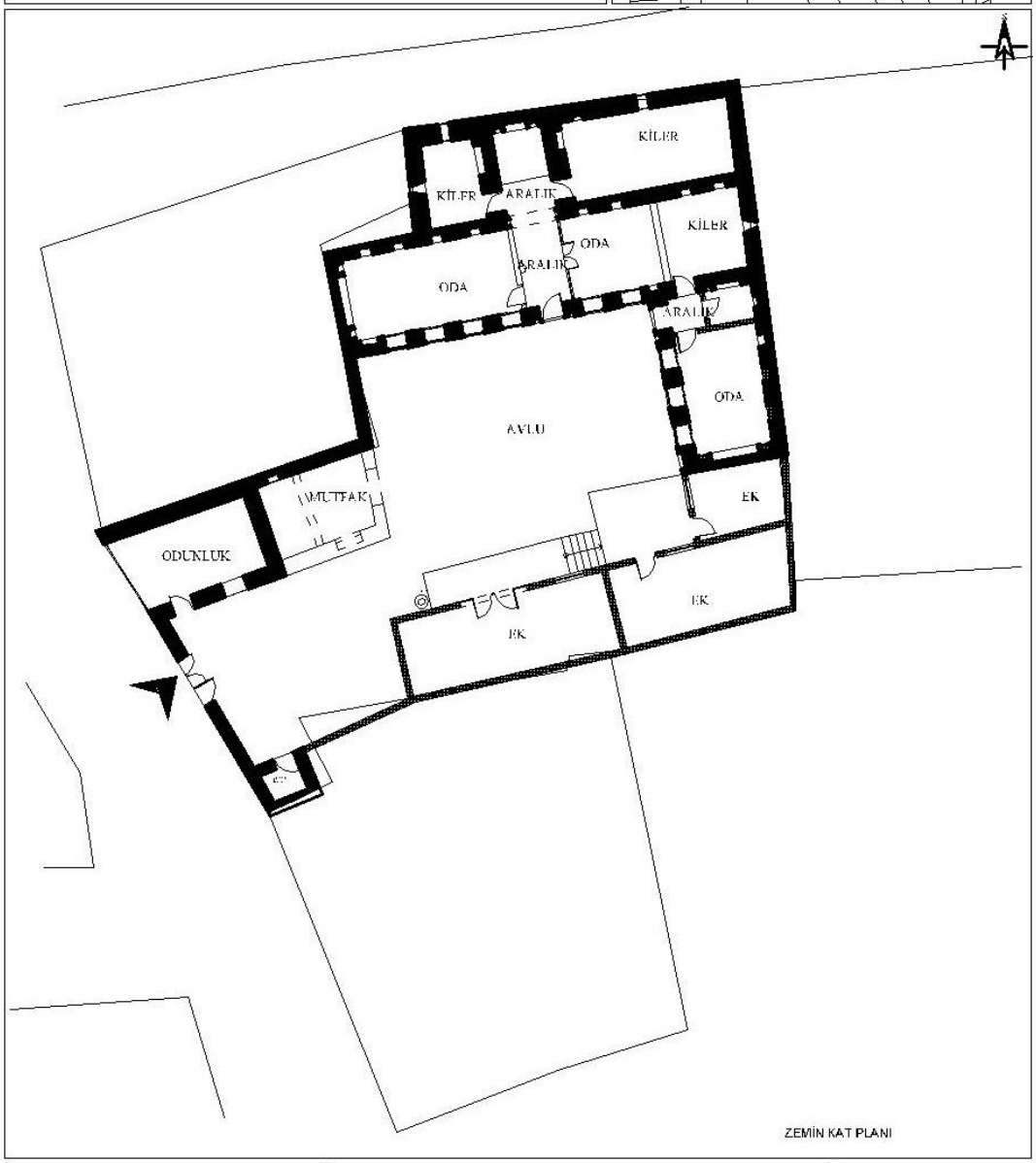
KADASTRAL ADRES: 91 ADA 2 PARSEL

ADRES : Gülabibey Mahallesi 42. Sokak No:8

İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA: Kentsel Sit Alanı dışında, Koruma Amaçlı İmar Planı sınırlarının doğu kesimindeki en uç yapılarından olan yapının girişi batı cephesinden sağlanmaktadır. Geniş bir bahçeye sahip olan yapı L plan şemasına sahiptir. Avlunun kuzey ve doğu kanadı özgün olup güney kanadı betonarme olarak yapılmıştır. Avlunun kuzey batı tarafındaki bir bölüm yıkılmıştır. Yapı tek katlı olup cephesi kesme taştan yapılmıştır. Basık kemerli kapı ve pencereleri, demir korkulukları, ahşap doğrama camekanlar ile niş dolapları özgündür

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü., F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

ENVANTER NO: 101 **KADASTRAL ADRES:** 91 ADA, 2 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 42. SOK NO.8

1

2

3

4

5

6

7

8

ENES ARKAN HAZİRAN 2017

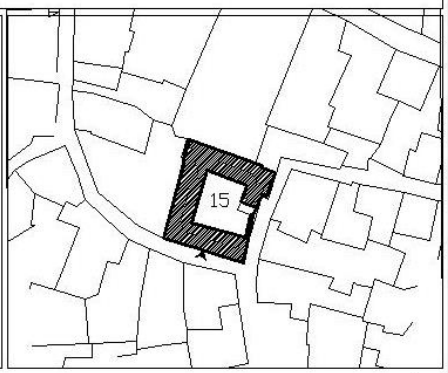
ENVANTER NO: 104

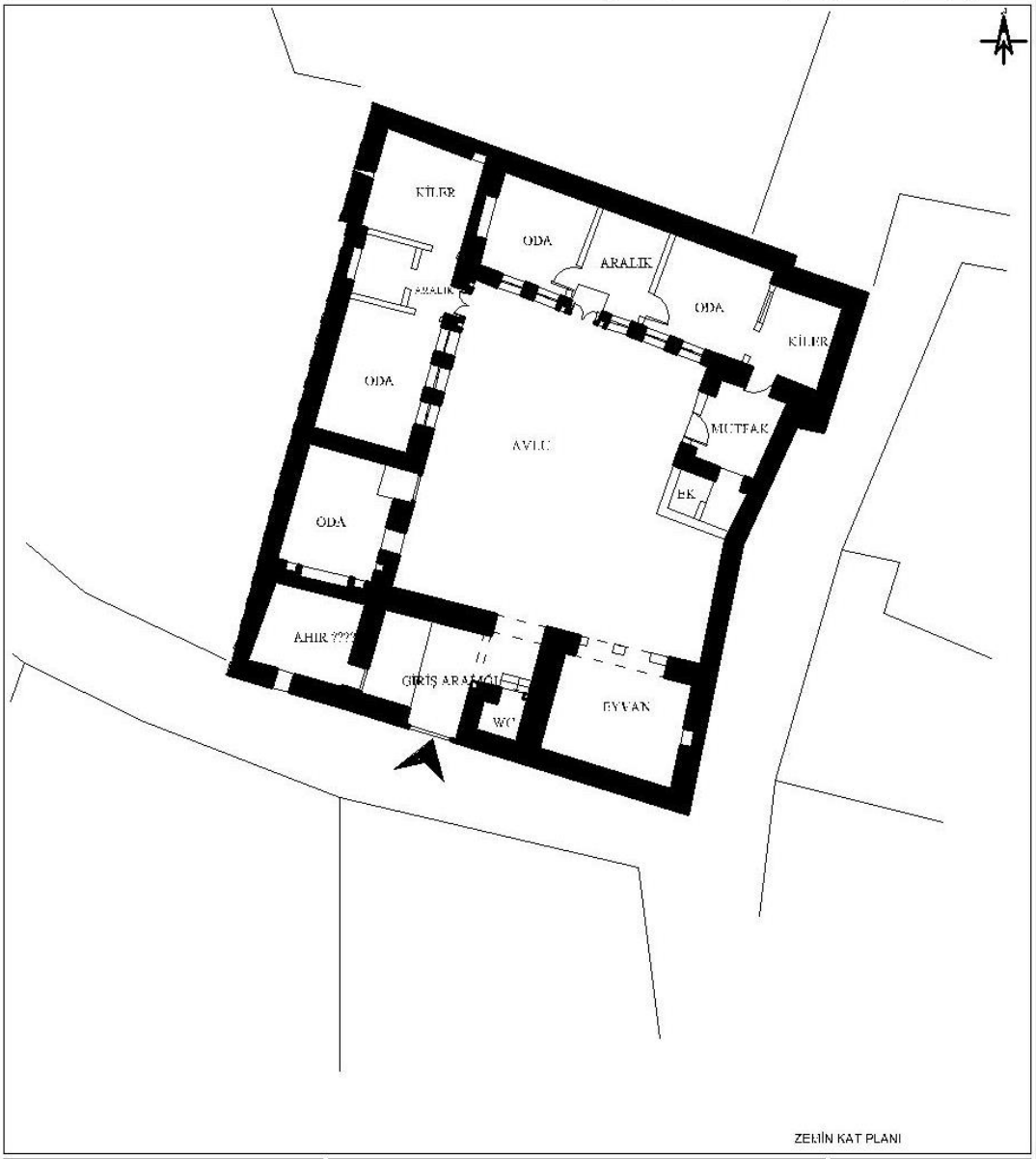
KADASTRAL ADRES: 191 ADA 15 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi Mahallesi 26. Sokak No:31

İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA: 5Bucaklar Kantarmasının olduğu sokak üzerinde bulunan taşınmaza giriş güney cepheden enikli bir kapı ile sağlanmaktadır. Kapıdan giriş aralığına ordan da sivri bir kemer ile avluya geçilmektedir. Avlunun kuzeyinde batısında ve güneyinde mekanlar bulunmaktadır. Eyvan güneyde bulunmaktadır. Avluda kuzey doğu köşede dönem eklentisi bir mekan bulunmaktadır. Bu kısım mutfak olarak kullanılmaktadır. Eyvan kapatılmıştır. Yapının sokağa bakan cephesi moloz taş iken avluya bakan cephesi düzgün kesme taştan yapılmıştır. Yapıda bakımsızlıktan kaynaklı bozulmalara meydana gelmiştir. Toprak olan üst örtüde yer yer çökmeler meydana gelmiştir.

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

ENVANTER NO: 104 **KADASTRAL ADRES:** 191 ADA, 15 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 26.SOK NO.31

ENES ARKAN KASIM 2016

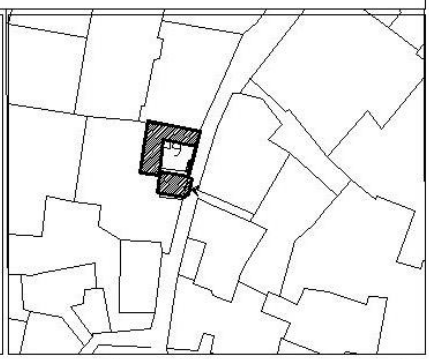
ENVANTER NO: 109

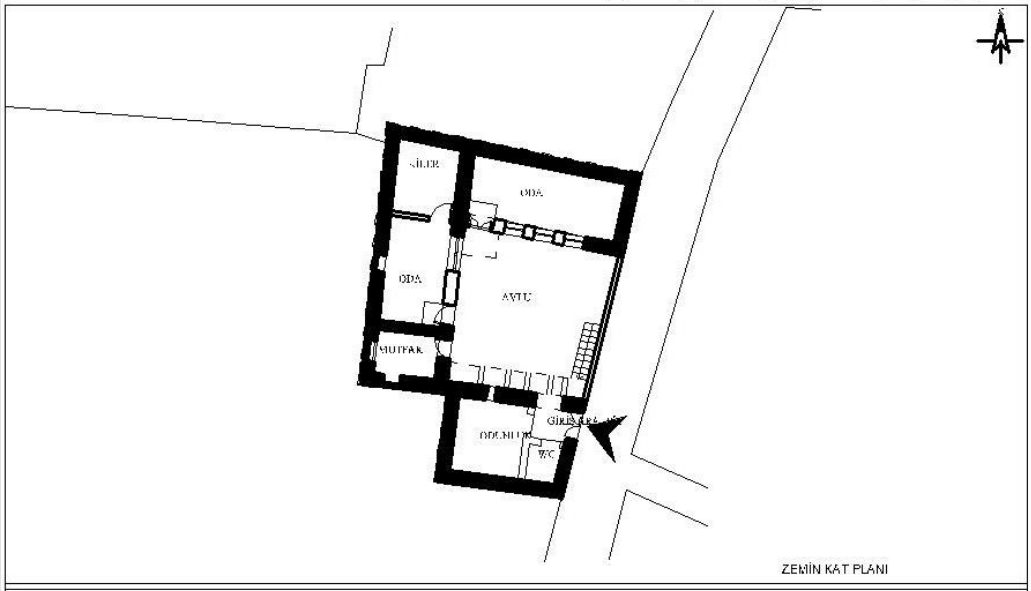
KADASTRAL ADRES: 200 ADA 9 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi Mahallesi 40. Sokak No:15

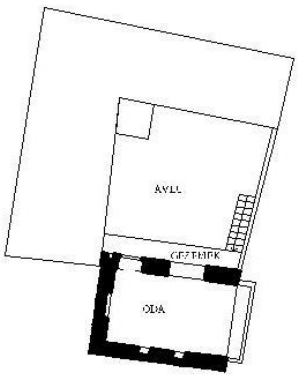
İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA: Yapı hacim ve kütle olarak küçük yapılardandır. Küçük bir avlunun kuzey batı ve güneyindeki odalardan meydana gelmiştir. Yapının güney kanadının üst katında köşk odası bulunmaktadır. Bu odanın sokağa taşan bir cumbası bulunmaktadır. Ancak cumbanın günümüzde sokağa bakan penceresi bulunmamaktadır. Yapıda ağırlıklı olarak kabayonu taş kullanılmış ve kaba derzleme yapılmıştır. Avlunun kuzeyindeki odanın cephesi kesme taş olarak yapılmıştır. Yapıda betonarme eklenti bulunmamaktadır. Yapı özgünlüğünü korumuştur.

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Ercs Arkan

ENVANTER NO: 109 **KADASTRAL ADRES:** 200 ADA, 9 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 40.SOK NO.15

1

2

3

4

5

6

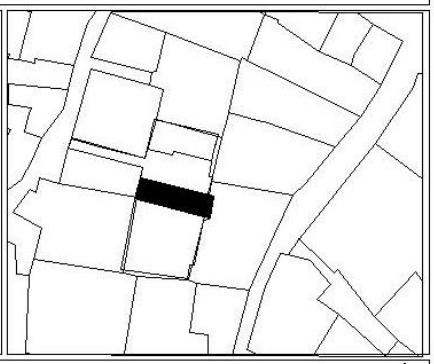

7

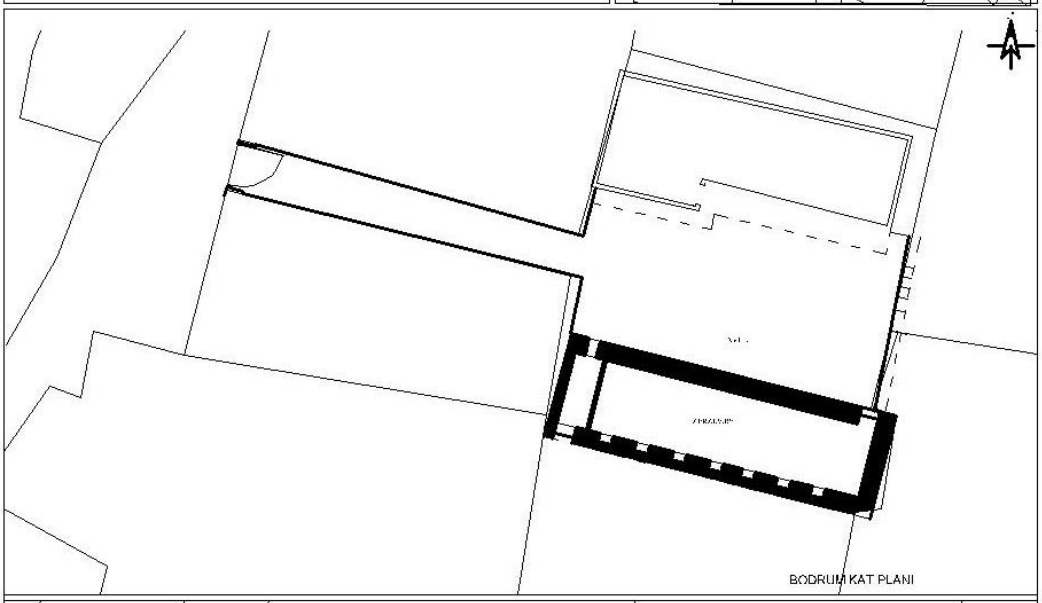
ENES ARKAN KASIM 2016

ENVANTER: 110
ADRES : Hasan Çelebi Mahallesi 14. Sokak No:42

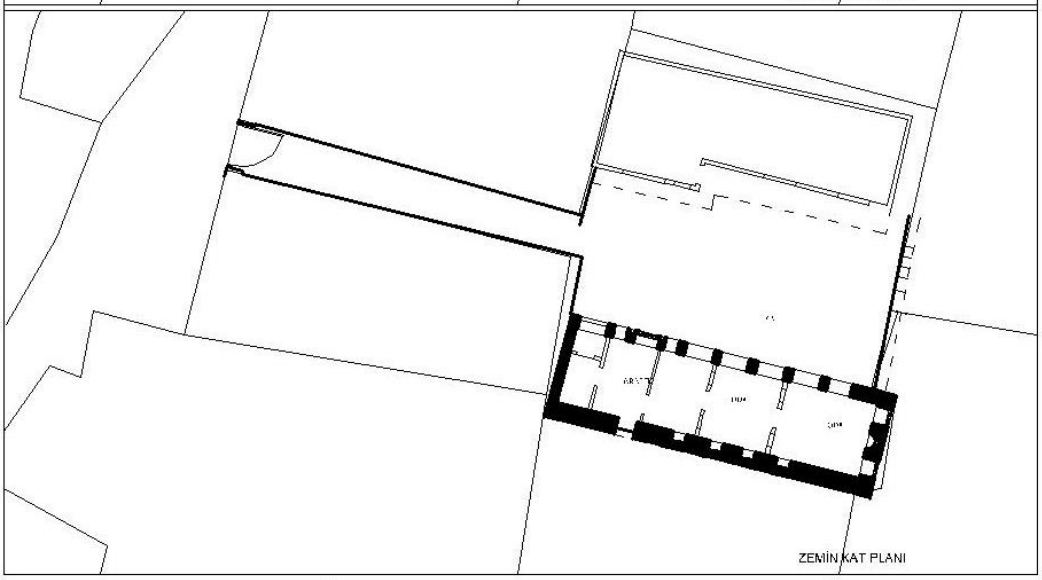
KADASTRAL ADRES: 200 ADA 28 PARSEL
İNCELENME TARİHİ: TEMMUZ 2017

AÇIKLAMA: Odabaşılar Evi olarak da bilinen taşınmaz büyük bir parsele oturmaktadır. Yapının özgünde harem ve selamlıktan oluştuğu düşünülmektedir. Günümüzde yapının iki katlı olan tek bir kanadı kalmıştır. Batı cephesinde bir koridorla avluya ulaşılır. Avlunun kuzeyi tek katlı betonarme bir kütleden oluşur. Avlunun güney kanadı iki katlı olup kesme taştan yapılmıştır. İki katlı kısmın da üst örtüsü yıkılmıştır. Yapı kullanılmadığından harap bir durumdadır. Cephe düzeni olarak nitelikli olan taşınmaz yok olmaya yüz tutmuştur.

BODRUM KAT PLANI

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

ENVANTER NO: 110 **KADASTRAL ADRES:** 200 ADA, 28 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH.14.SOK NO.42

1

2

3

4

5

6

ENES ARKAN TEMMUZ 2017

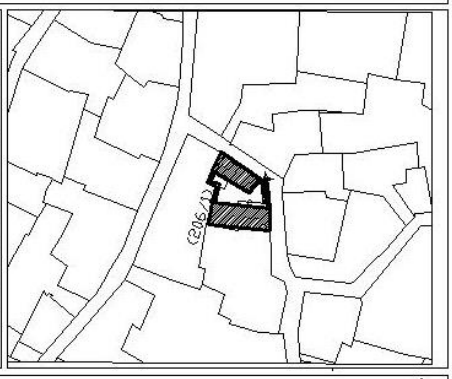
ENVANTER NO: 116

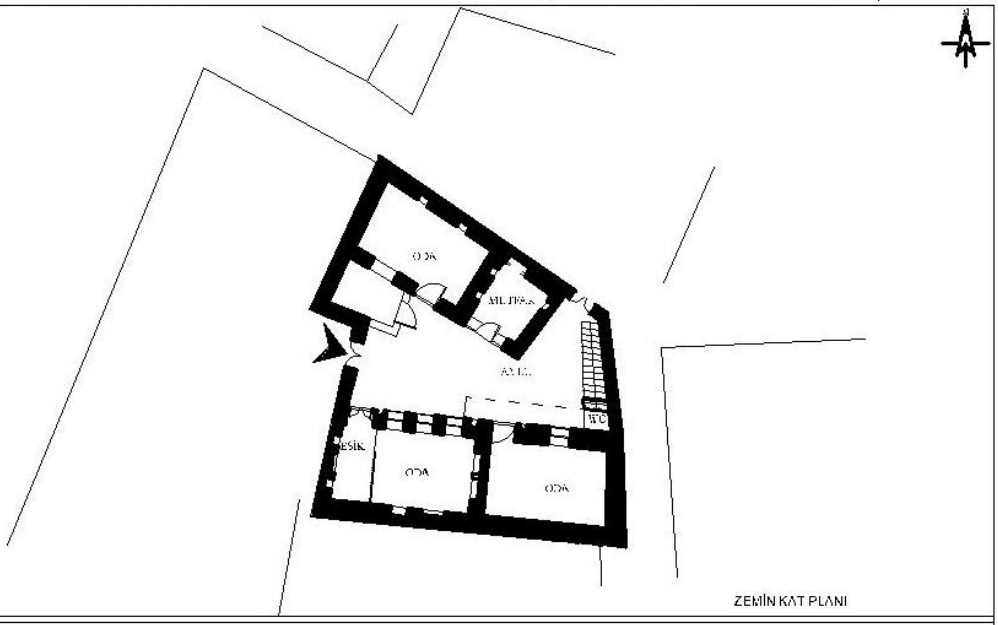
KADASTRAL ADRES: 206 ADA 2 PARSEL

ADRES : Ilasan Çelebi Mahallesi 41. Sokak No:4

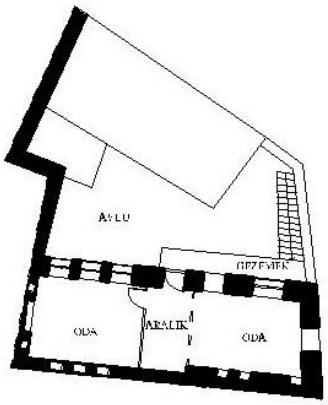
İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA: Terziler Evinin bitişiğinde yer alan taşınmaz özgünde terziler evi ile bağlantılıdır. Günümüzde de terziler evine geçişi sağlayan kapı korunmuştur. Yapının girişi kuzeyden basık kemerli bir kapı ile sağlanmaktadır. Avlunun kuzeyinde tek katlı bir oda bulunmaktadır. Avlunun güneyi iki katlı olup alt katta iki oda üst katta da iki oda bulunmaktadır. Yapıdaki kapı ve pencere kenarları kesme taştan diğer kısımlar isc kaba yonu taştan örülmüştür. İkinci kata çıkış avlunun doğu duvarına bitişik olan teş merdivenden sağlanmaktadır. İkinci kattaki odaların önünde taş gezenek bulunmaktadır. Taş bingilerin üzeri günümüzde betonarmeye çevrilmiştir. Avluda briketten bir kütle eklentisi mevcuttur. Yapının üst katı kullanılmadığı için toprak olan üst örtünün yıkılma tehlikesi bulunmaktadır.

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Ender Arkan

ENVANTER NO: 116 **KADASTRAL ADRES:** 206 ADA, 2PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 41.SOK NO.4

ENES ARKAN KASIM 2016

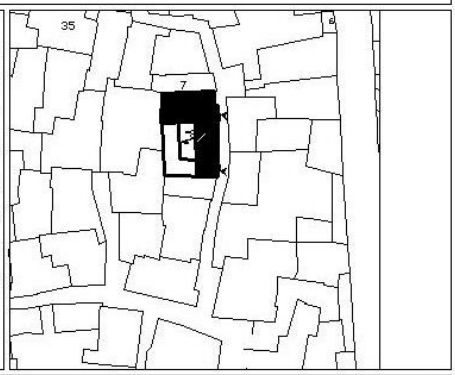
ENVANTER NO: 118

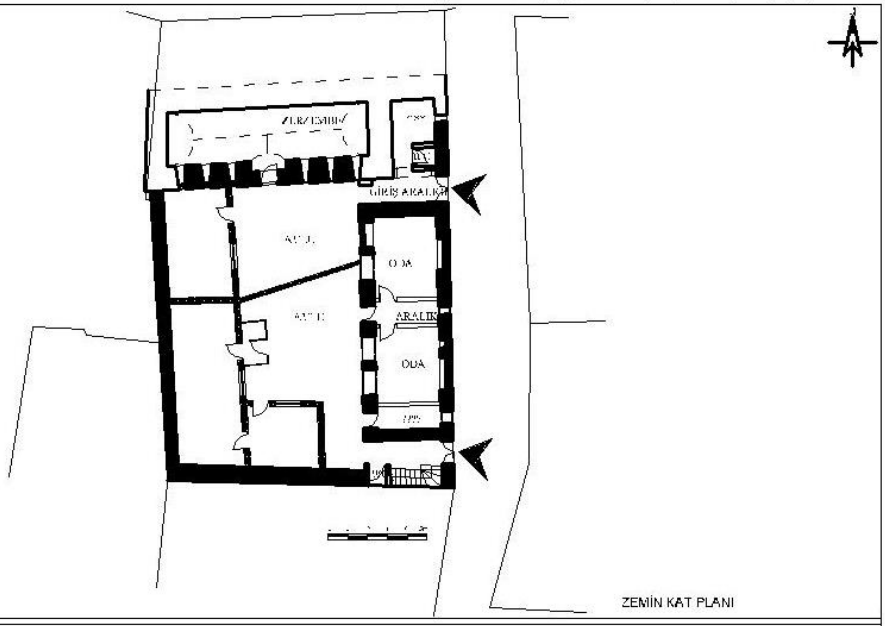
KADASTRAL ADRES: 43 ADA 8 PARSEL

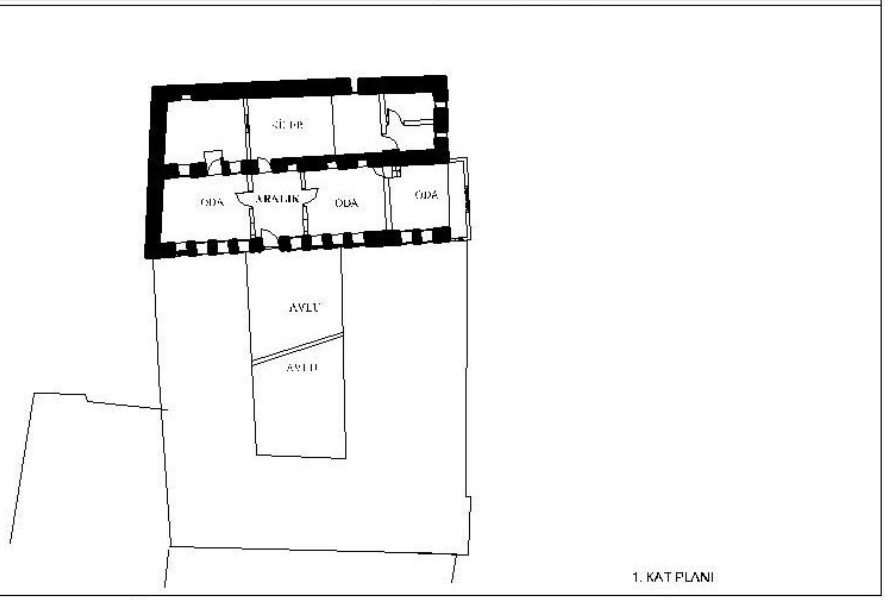
ADRES : Hamidiye Mah.6.Sok.No:9

İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA: Yapı parseli büyük olup kullanımdan dolayı ikiye bölünmüştür. Güney kısım betonarmedir. Kuzeydeki avlunun doğu ve batısı eklentidir. Yapının özgün kalan kısmı kuzey kanattadır. İki katlı olan kısmın alt katı bodrum niteliğinde olup beşik tonoz örtülüdür. Üst katta üç oda bulunmaktadır. Yapının sokağa taşan bir cumbası bulunmaktadır. Kuzey cephesi düzgün kesme taş ile örülmüştür. Cephede dilimli kemerli kapı, yarım daire kemerli pencereler, taş bingiler, demir korkuluklar özgün mimari ögelerdir. Yapıda betonarme eklentiler ağırlıktadır.

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

ENVANTER NO: 118 **KADASTRAL ADRES:** 43 ADA, 8 PARSEL
ADRES: HAMİDİYE MAH. 6.SOK NO.9

ENES ARKAN HAZİRAN 2017

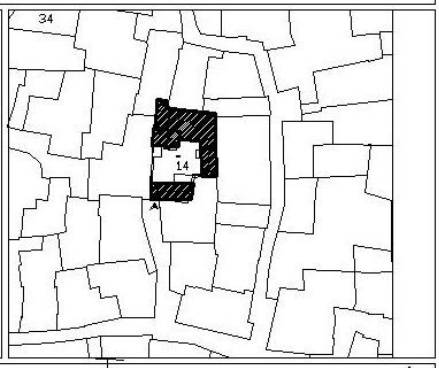
ENVANTER NO: 119

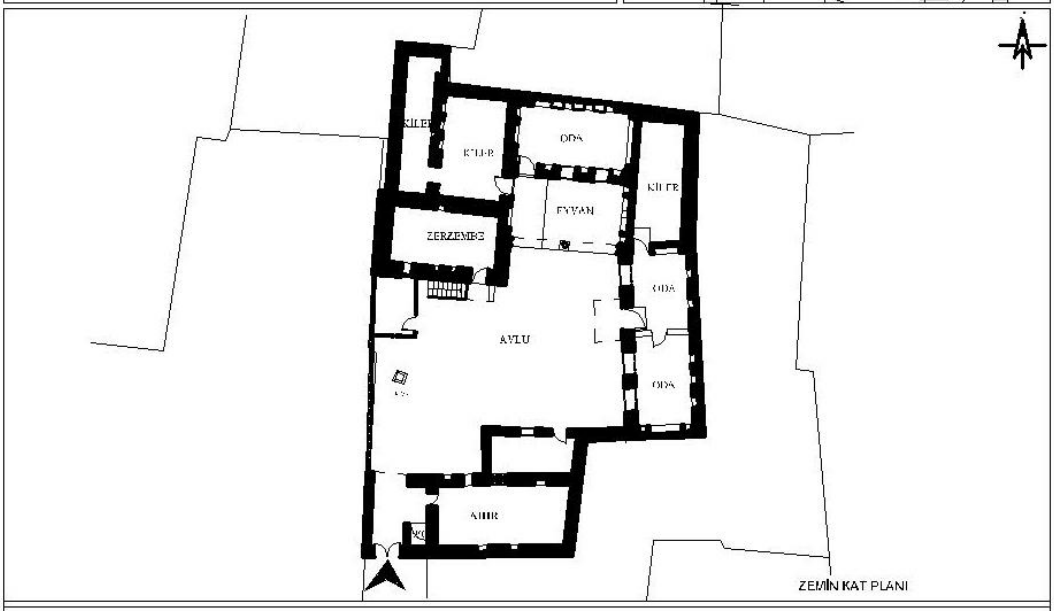
KADASTRAL ADRES: 43 ADA 14 PARSEL

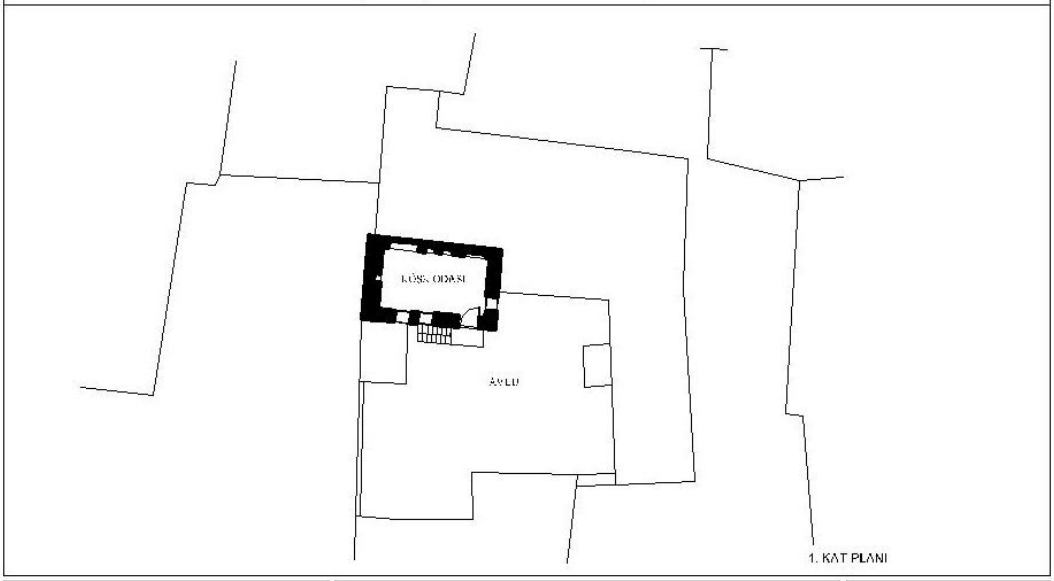
ADRES : Hamidiye Mah.4.Sok.No:7

İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA: Geniş bir avlu etrafında sıralanan mekanlardan oluşan yapının kuzey batı köşesindeki kısım iki katlıdır. Avlunun kuzeyinde iki kemerli eyvan bulunmaktadır. Bu eyvanın arkasında, batısında ve doğusunda odalar bulunmaktadır. Avlunun güneyindeki mekanlar ahır ve kümes olarak kullanılmaktadır. Oda içerisindeki nişlerde alçı işi süslemeler mevcuttur. Yapı ağırlıklı olarak kaba yonu taştan örülmüştür. Yapıdaki bozulma malzeme düzeyindedir. Yapı avlusunda dönem eklentileri de mevcuttur.

D.Ü. F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

ENVANTER NO: 119 **KADASTRAL ADRES:** 43 ADA, 14 PARSEL
ADRES: HAMİDİYE MAH. 4.SOK NO.7

ENES ARKAN HAZİRAN 2017

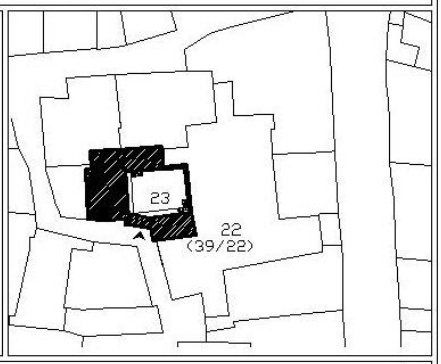
G.Ö: 1

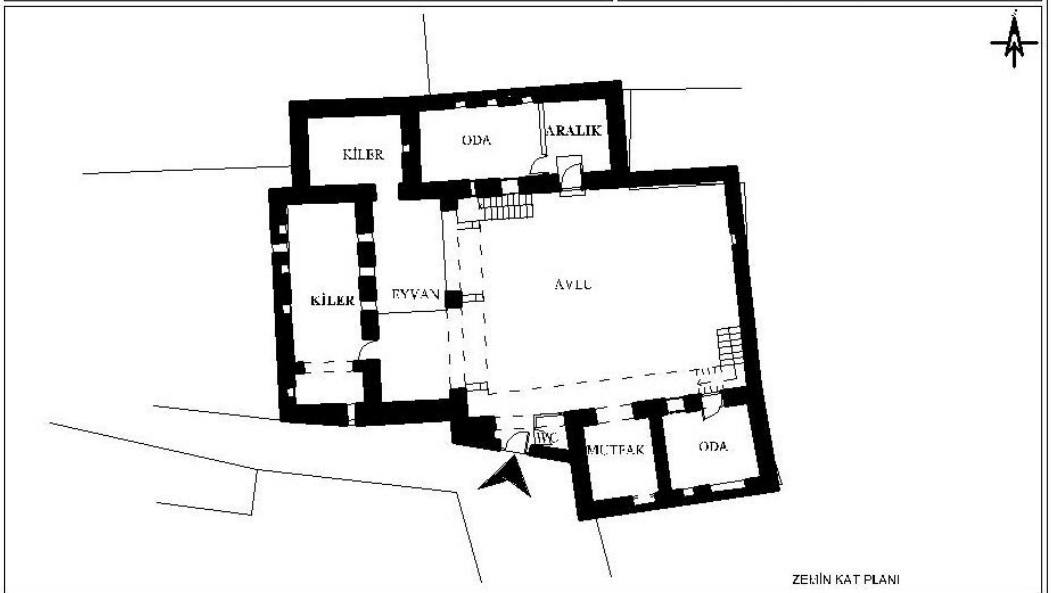
KADASTRAL ADRES: 39 ADA 23 PARSEL

ADRES: Hamidiye Mah.6.Sok.No:18

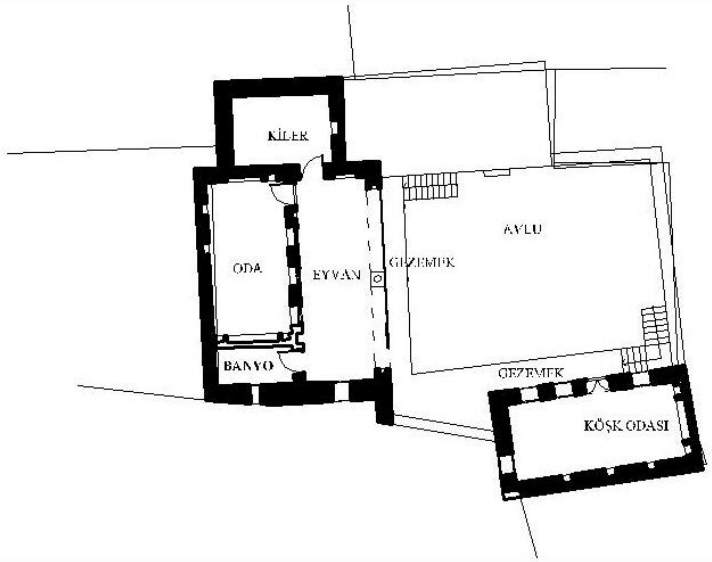
İNCELENME TARİHİ: MAYIS 2017

AÇIKLAMA: Yapıya giriş güneyden sağlanmaktadır. Avlunun kuzeyinde batısında ve güneyinde mekanlar bulunmaktadır. Batı ve güney kanat iki katlıdır. Batıdaki kısım iki katında da iki kemerli eyvan bulunmaktadır. Eyvanın gerisinde zeminde kiler üst katta da odalar bulunmaktadır. Üst kat eyvanı demir camekan ile kapatılmıştır. Kuzeydeki oda tek katlıdır. Güney kanadın alt katı mutfak olarak kullanılmaktadır. Üst katta bir oda bulunmaktadır. Siverek'te bu tür odalar Köşk Odası olarak bilinmektedir. Yapıda kısmi betonarme eklentiler mevcuttur. Betonarme merdiven ve gezemek gibi.

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 1 **KADASTRAL ADRES:** 39 ADA, 23 PARSEL
ADRES: HAMİDİYE MAH. 6. SOK NO.18

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

ENES ARKAN MAYIS 2017

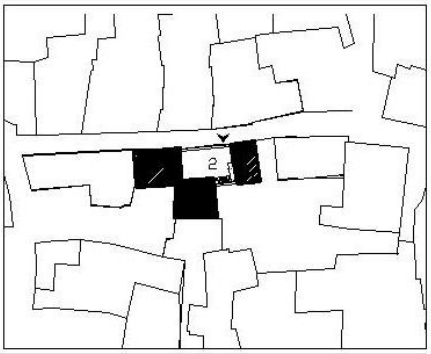
G.Ö: 2

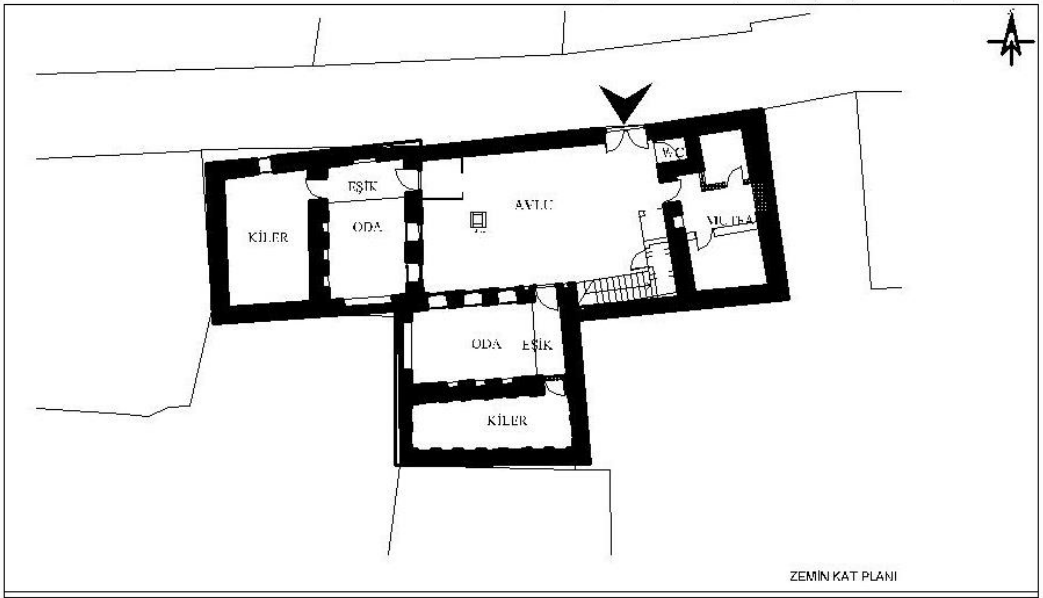
KADASTRAL ADRES: 41 ADA 2 PARSEL

ADRES : Hamidiye Mah.3.Sok.No:9

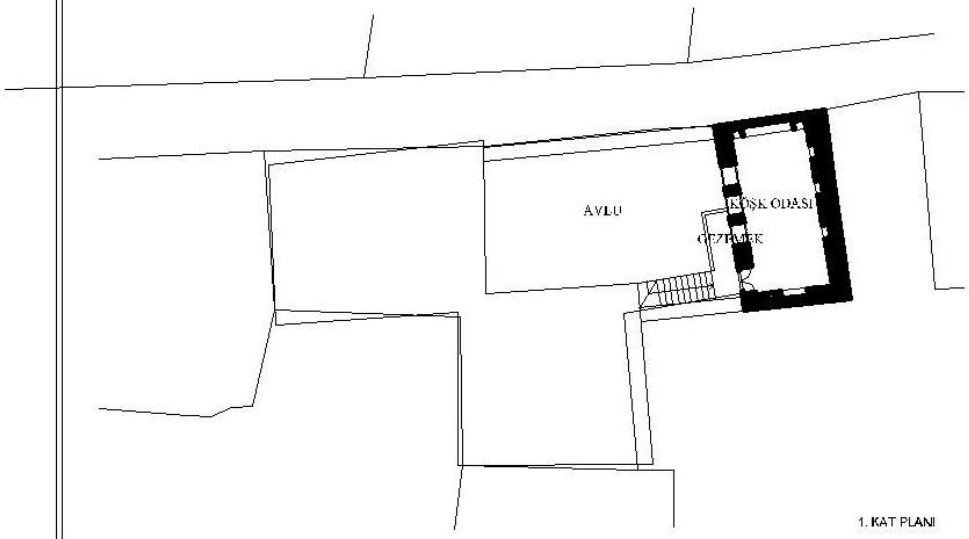
İNCELENME TARİHİ: MAYIS 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 2 **KADASTRAL ADRES:** 41 ADA, 2 PARSEL
ADRES: HAMİDİYE MAH. 3.SOK NO.9

ENES ARKAN MAYIS 2017

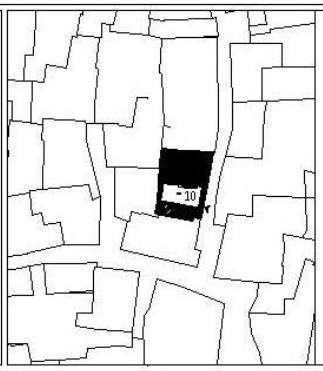
G.Ö: 3

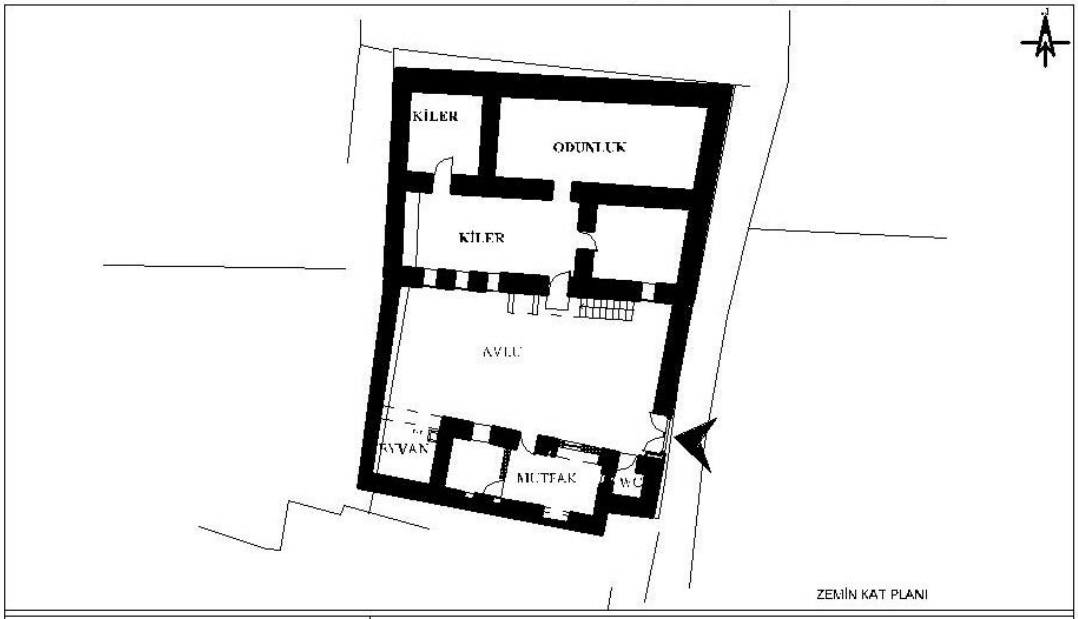
ADRES : Hamidiye Mah.6.Sok.No:3

KADASTRAL ADRES: 43 ADA 10 PARSEL

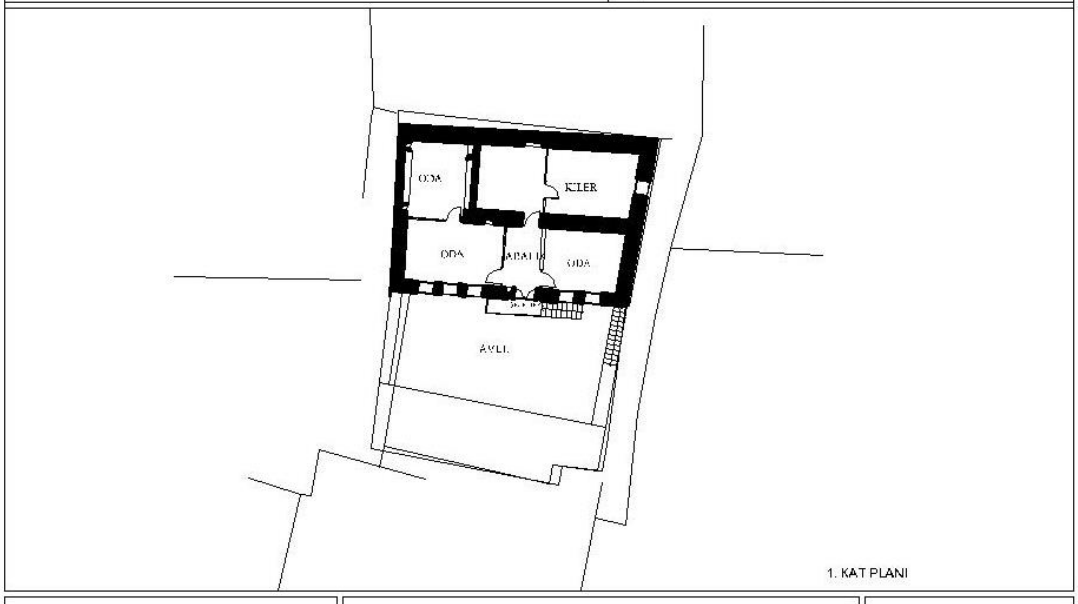
İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 3 **KADASTRAL ADRES:** 43 ADA, 10 PARSEL
ADRES: HAMİDİYE MAH. 6.SOK NO.3

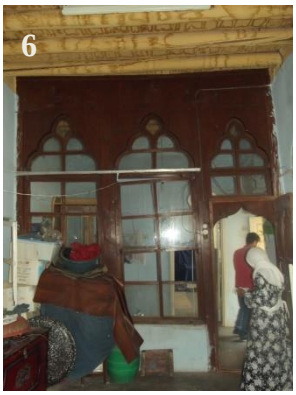

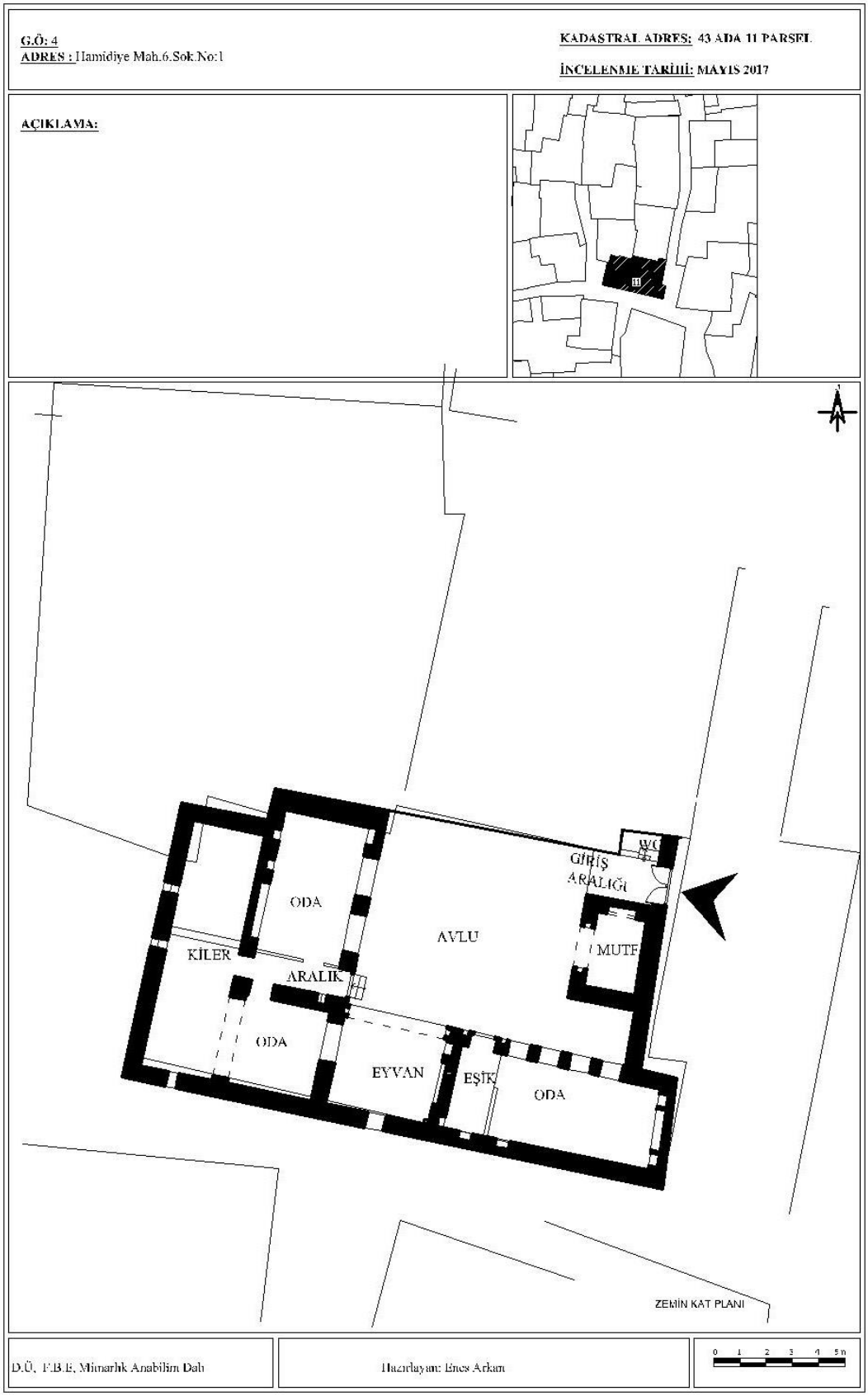

Şekil 2 Ş.K.V.K.K. arşivi

ENES ARKAN HAZİRAN 2017

G.Ö: 4
ADRES : Hamidiye Mah.6.Sok.No:1
KADASTRAL ADRES: 43 ADA 11 PARSEL
İNCELENME TARİHİ: MAYIS 2017
AÇIKLAMA:
ODA
AVLU
GİRİŞ ARALIĞI
WC
MUTF
KİLER
ARALIK
ODA
EYVAN
EŞİK
ODA
ZEMİN KAT PLANI
D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı
Hazırlayan: Enes Arkan
0 1 2 3 4 5m

G.Ö: 4 **KADASTRAL ADRES:** 43 ADA, 11 PARSEL
ADRES: HAMİDİYE MAH. 6.SOK NO.1

1

2

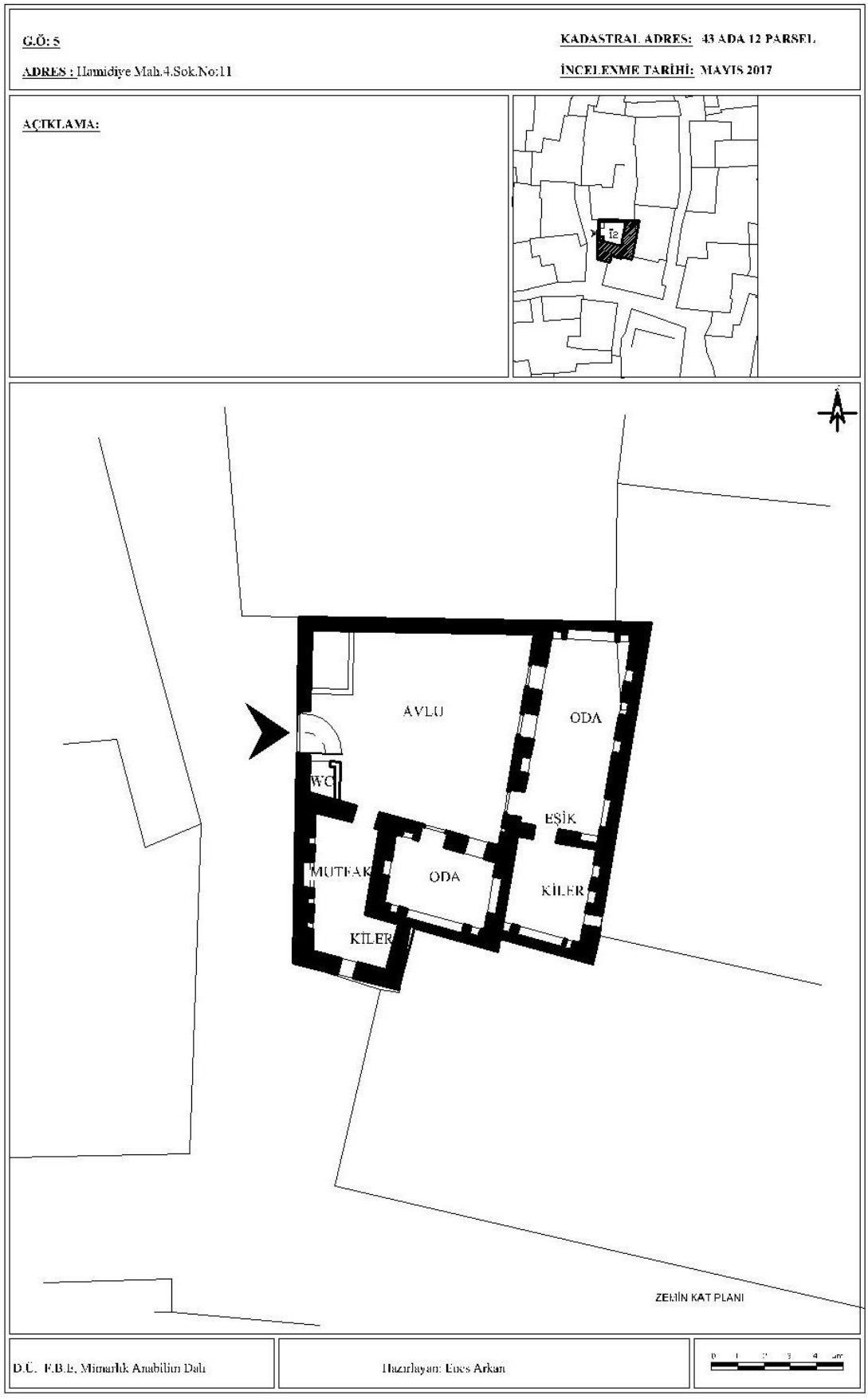

3

4

5

6

ENES ARKAN MAYIS 2017

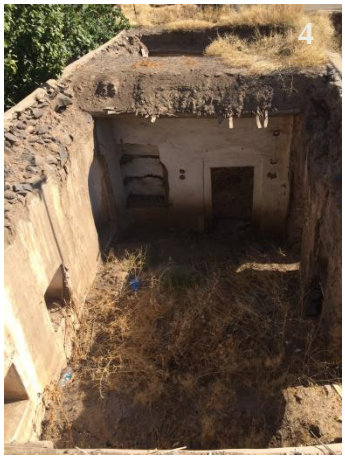

G.Ö: 5
KADASTRAL ADRES: 43 ADA 12 PARSEL
ADRES : Hamidiye Mah.4.Sok.No:11
İNCELENME TARİHİ: MAYIS 2017
AÇIKLAMA:
İa
AVLU
ODA
WC
EŞİK
MUTFAK
ODA
KİLER
KİLER
ZEMİN KAT PLANI
D.Ü. F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı
Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 5 **KADASTRAL ADRES:** 43 ADA, 12 PARSEL
ADRES: HAMİDİYE MAH. 4.SOK NO.11

1

2

3

4

5

6

7

ENES ARKAN MAYIS 2017

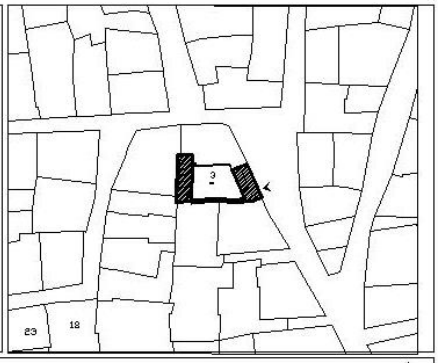
G.Ö: 6

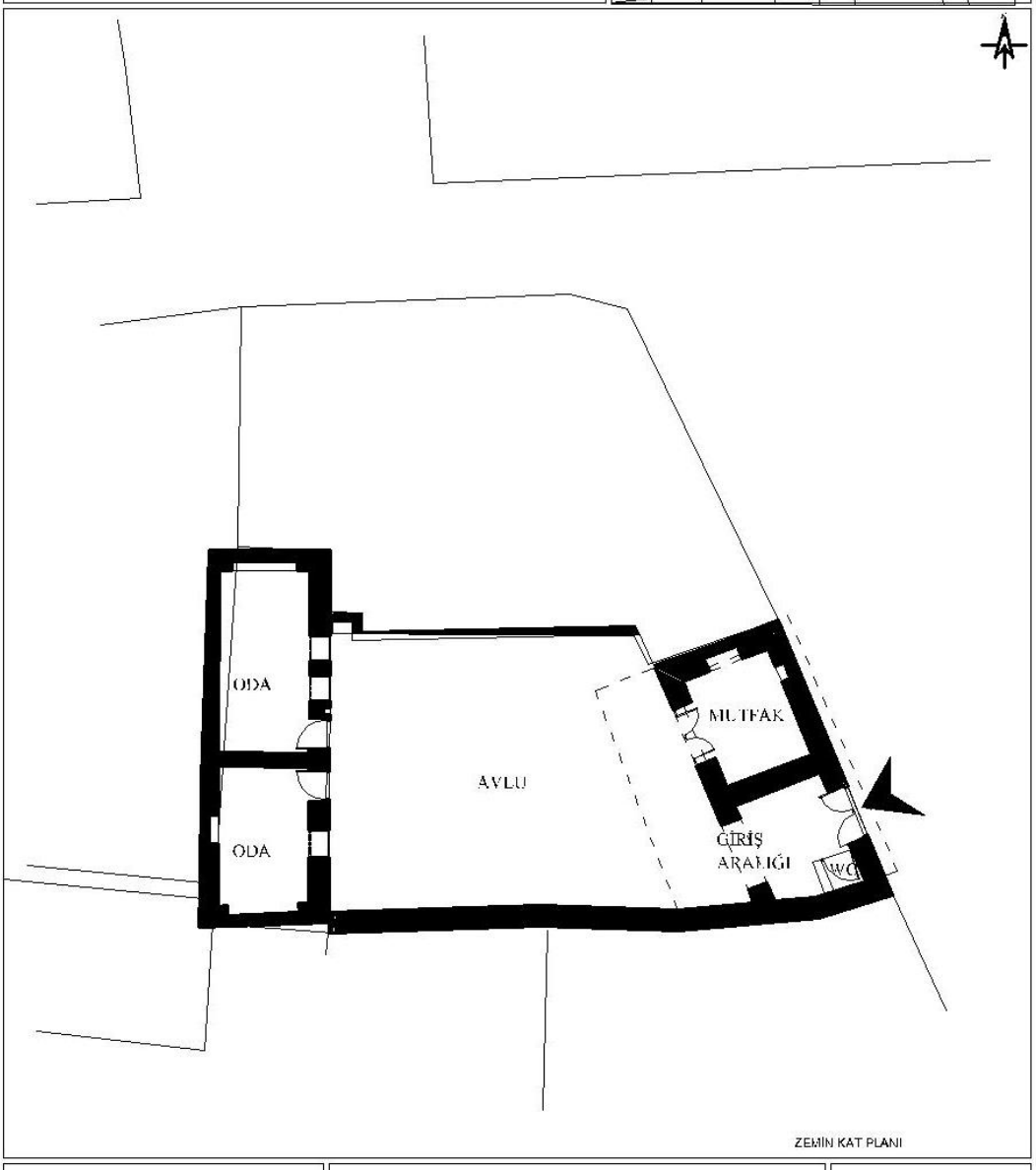
KADASTRAL ADRES: 94 ADA 3 PARSEL

ADRES : Gülabibey Mah.42.Sok.No:25

İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 6 **KADASTRAL ADRES:** 94 ADA, 3 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 42.SOK NO.25

ENES ARKAN HAZİRAN 2017

G.Ö: 7 **KADASTRAL ADRES:** 94 ADA, 5 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 42.SOK NO.21

ENES ARKAN KASIM 2016

G.Ö: 8 **KADASTRAL ADRES:** 94 ADA, 9 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 42.SOK NO.13

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

ENES ARKAN KASIM 2016

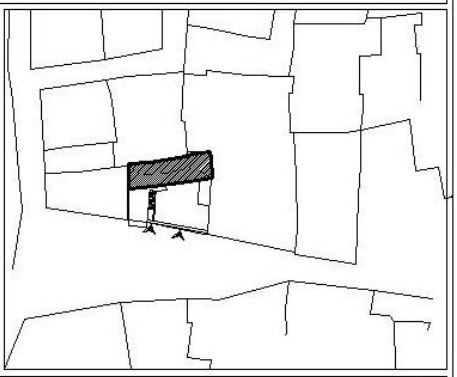
G.Ö: 9

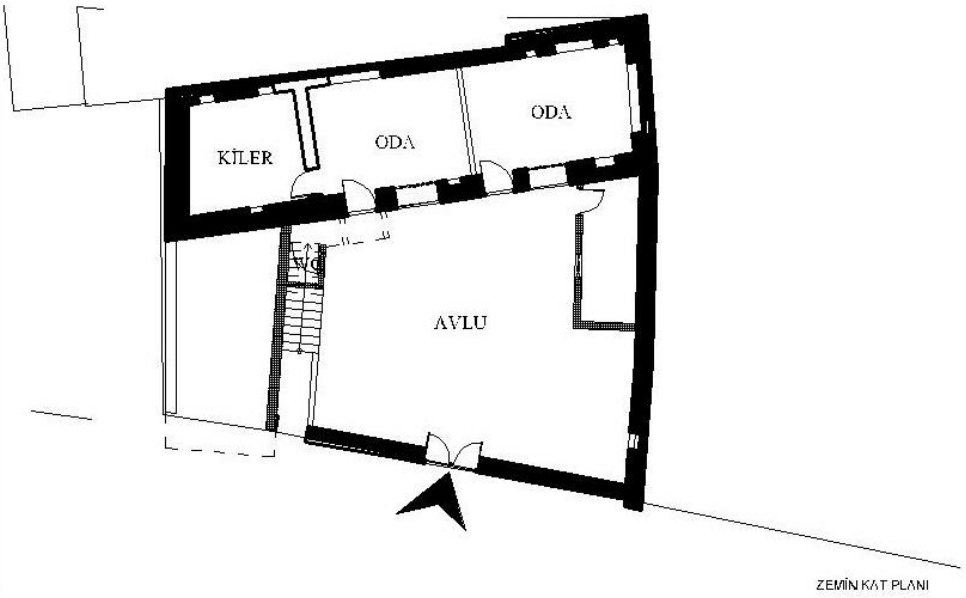
KADASTRAL ADRES: 94 ADA 15 PARSEL

ADRES : Gülabibey Mah.4.Sok.No:12-14

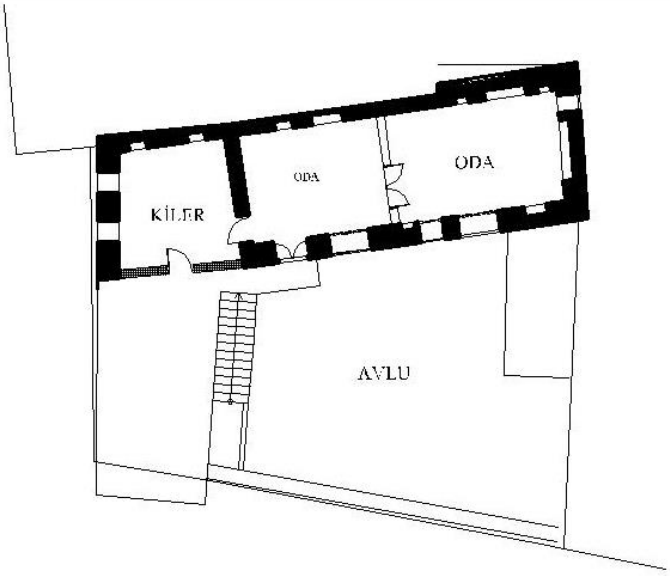
İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 9 **KADASTRAL ADRES:** 94 ADA, 15 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 4.SOK NO.12-14

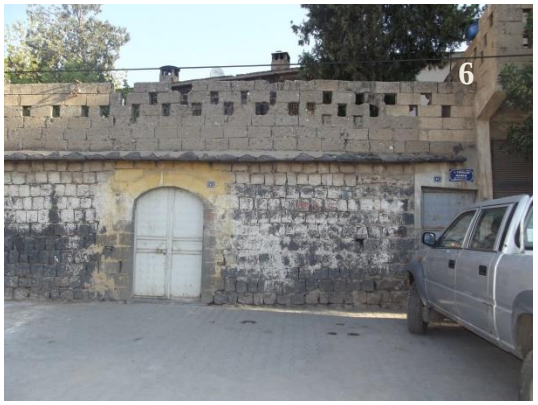

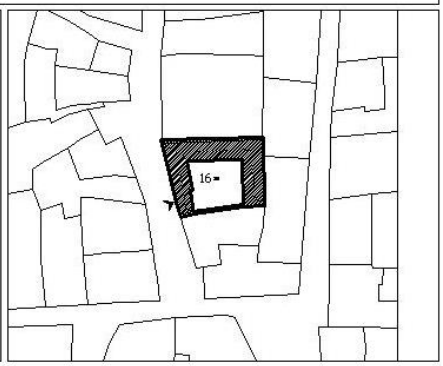
ENES ARKAN HAZİRAN 2017

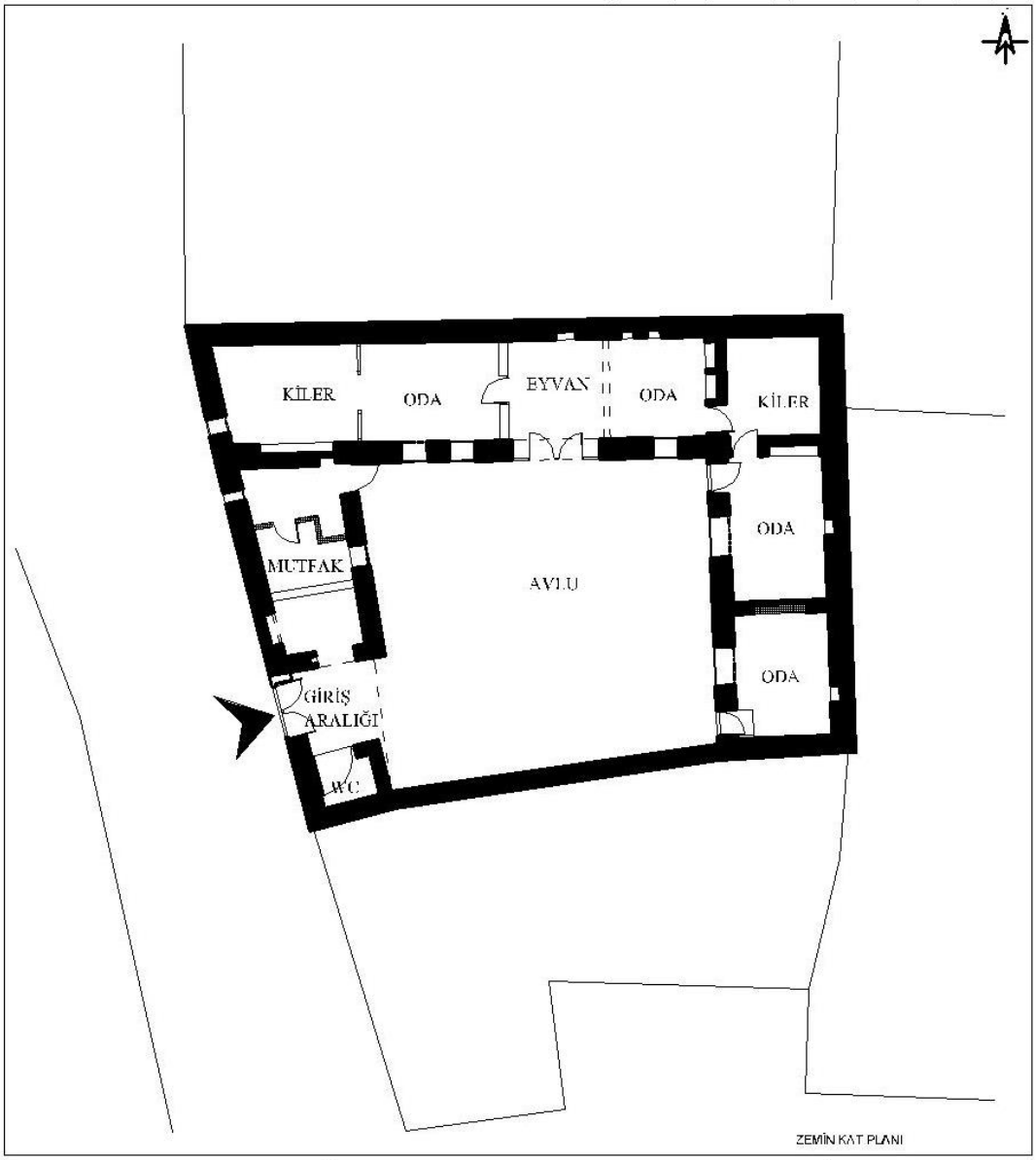
G.Ö: 10
ADRES : Gülabibey Mah.4.Sok.No:6

KADASTRAL ADRES: 96 ADA 16 PARSEL

İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Ences Arkan

0 1 2 3 4 5m

G.Ö: 10 **KADASTRAL ADRES:** 96 ADA, 16 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 4.SOK NO.6

1

2

3

4

5

6

7

8

9

ENES ARKAN HAZİRAN 2017

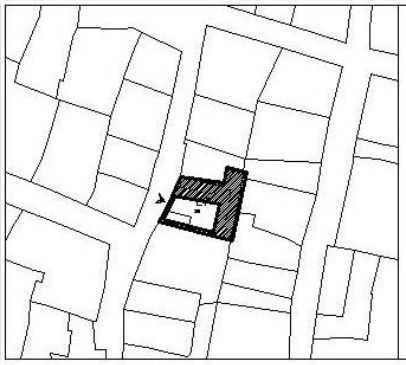
G.Ö: 11

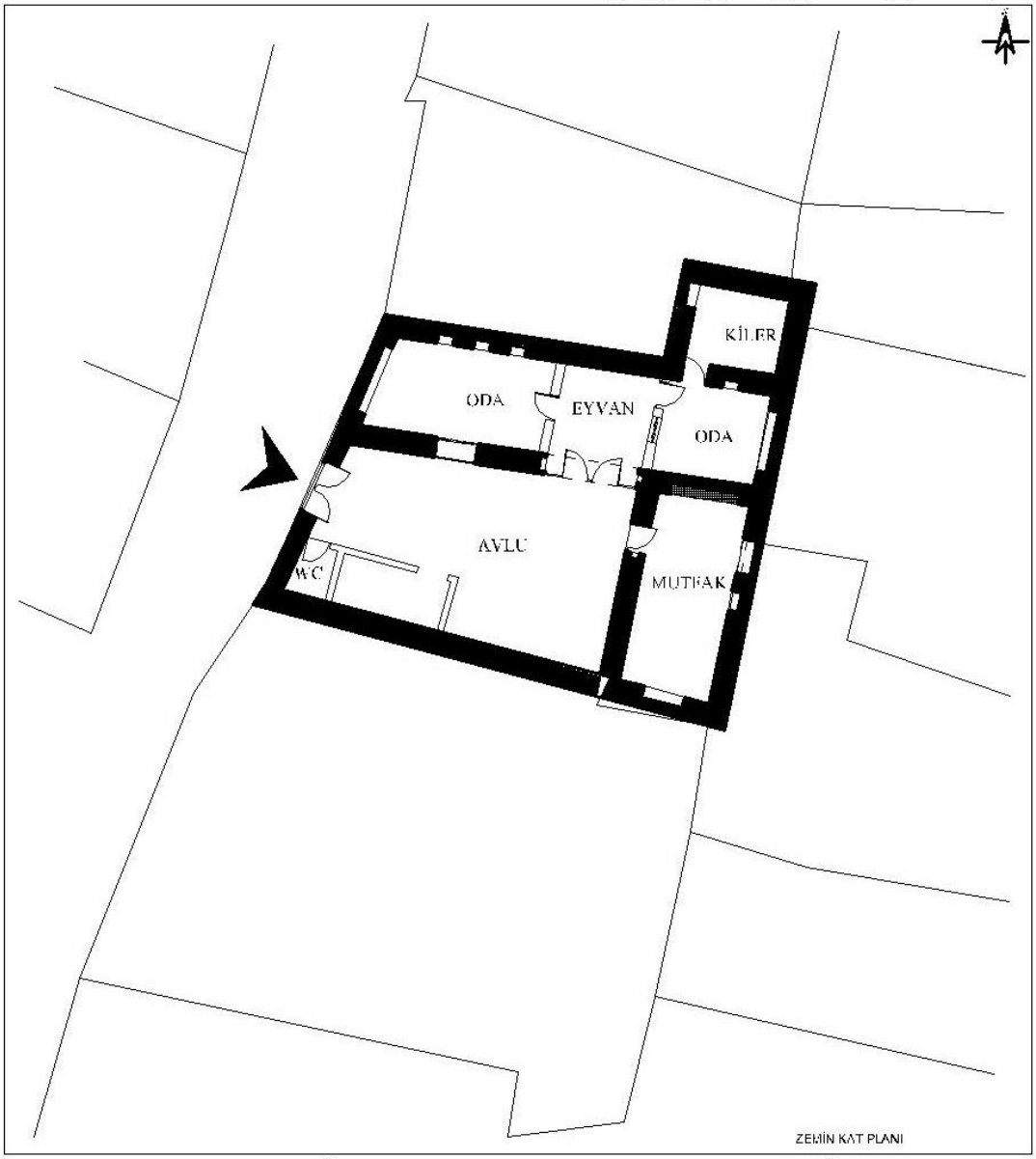
KADASTRAL ADRES: 96 ADA 27 PARSEL

ADRES : Gülabibey Mah36.Sok.No:32

İNCELENME TARİHİ: AĞUSTOS 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

0 1 2 3 4 5m

G.Ö: 11 **KADASTRAL ADRES:** 96 ADA, 27 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 36.SOK NO.32

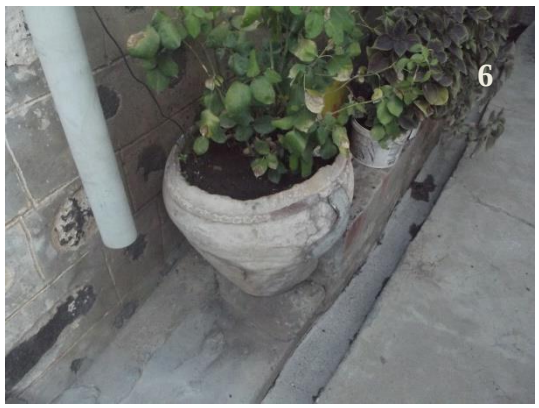

ENES ARKAN AĞUSTOS 2017

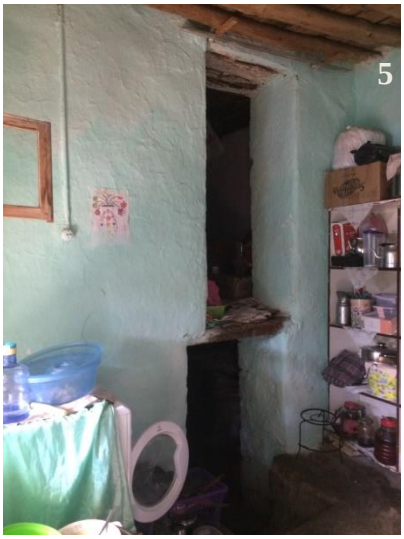
G.Ö: 12 **KADASTRAL ADRES:** 97 ADA, 17 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 25.SOK NO.4

1

2

3

4

5

6

ENES ARKAN KASIM 2016

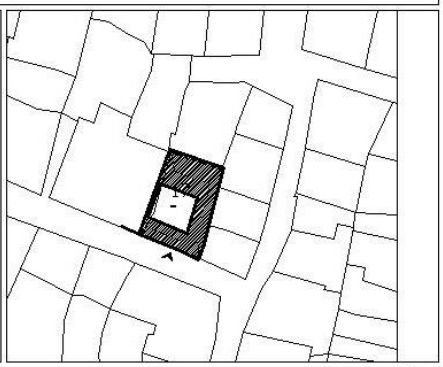
G.Ö: 13

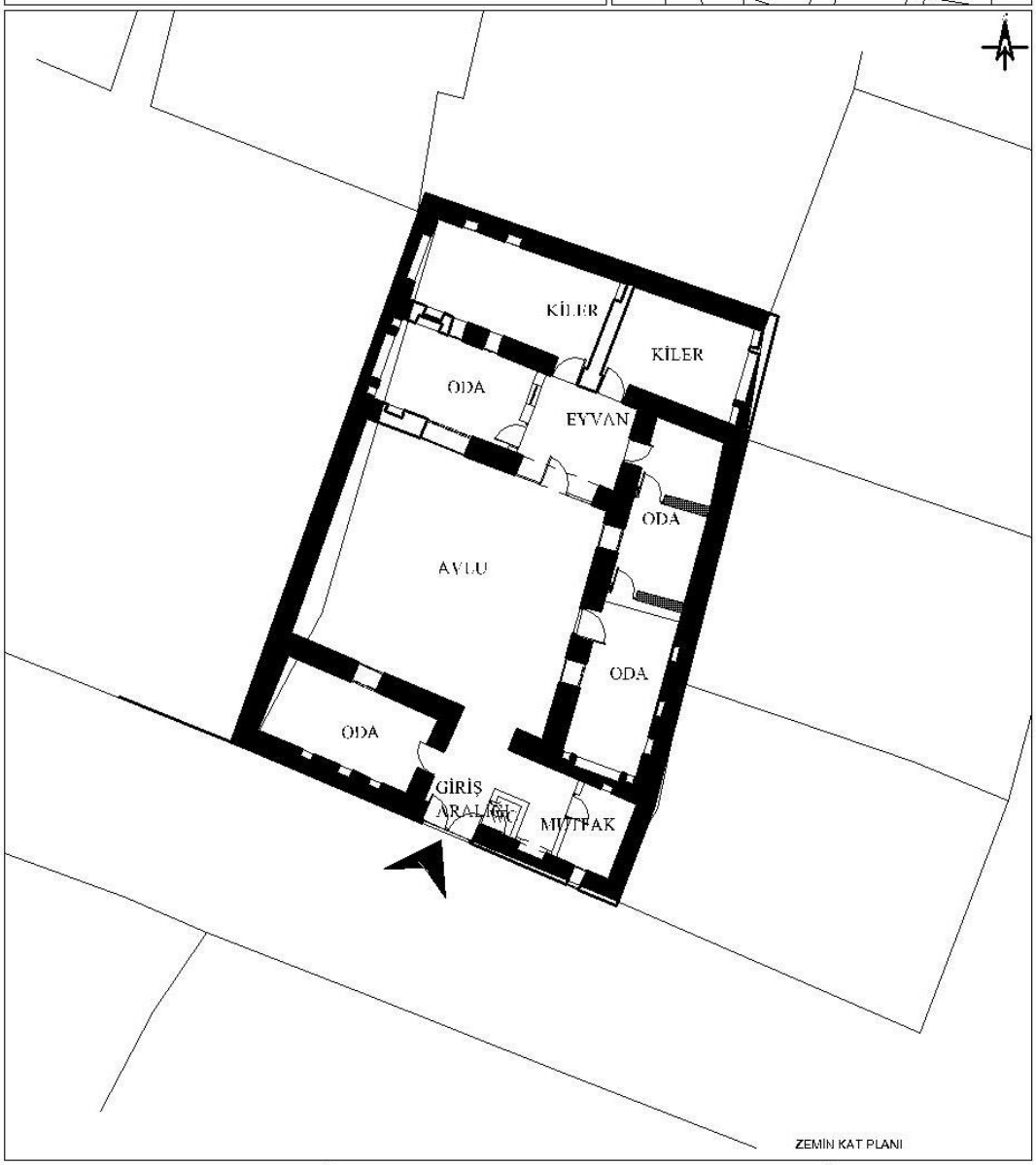
KADASTRAL ADRES: 100 ADA 17 PARSEL

ADRES : Gülabibey Mah.39.Sok.No:27

İNCELENME TARİHİ: MAYIS 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

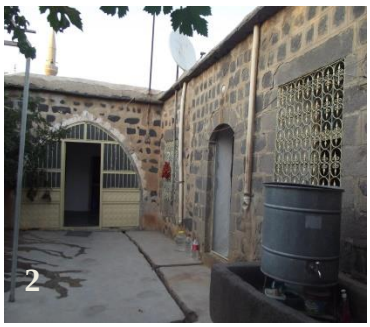
D.Ü., F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

0 1 2 3 4 5m

G.Ö: 13 **KADASTRAL ADRES:** 100 ADA, 17 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 39.SOK NO.27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

ENES ARKAN MAYIS 2017

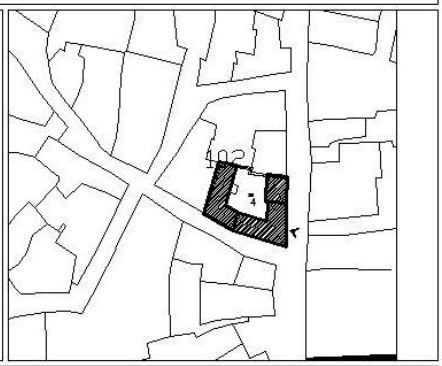
G.Ö: 14

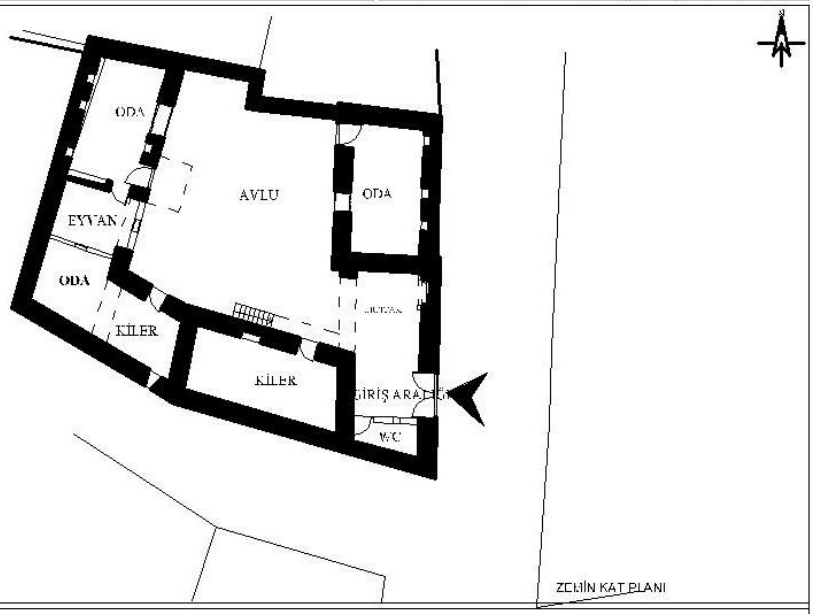
KADASTRAL ADRES: 102 ADA 4 PARSEL

ADRES : Gülabibey Mah.Sok.No:17

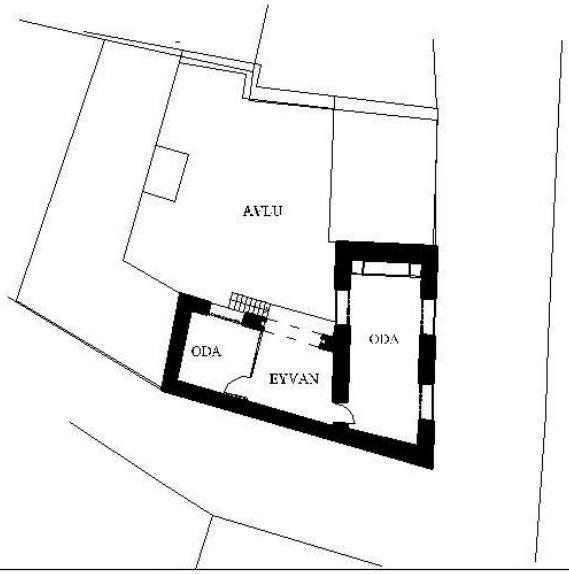
İNCELENME TARİHİ: MAYIS 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 14 **KADASTRAL ADRES:** 102 ADA, 4 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 36.SOK NO.17

ENES ARKAN MAYIS 2017

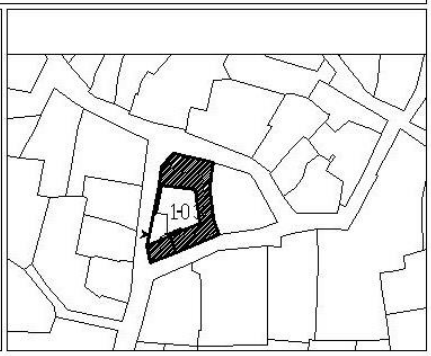
G.Ö: 15

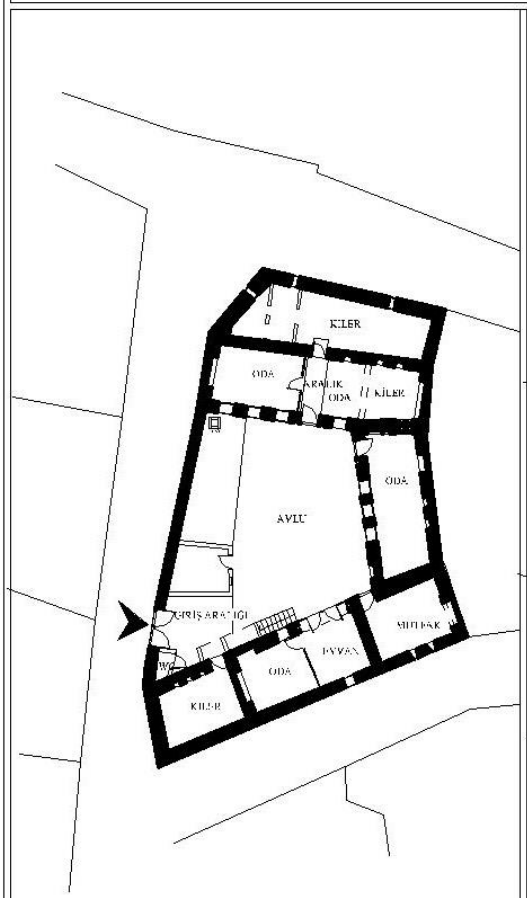
KADASTRAL ADRES: 103 ADA 1 PARSEL

ADRES : Gülabibey Mah.Sok.No:24

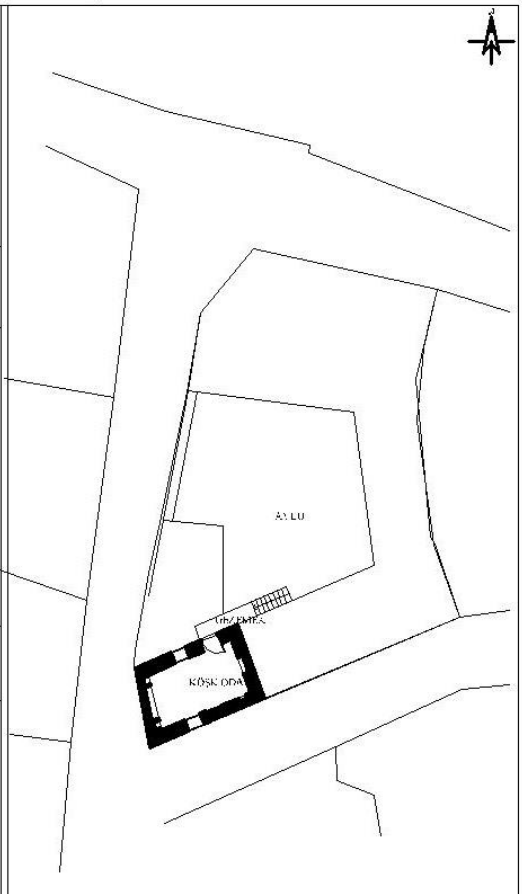
İNCELENME TARİHİ: MAYIS 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü, F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 15 **KADASTRAL ADRES:** 103 ADA, 1 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 31.SOK NO.24

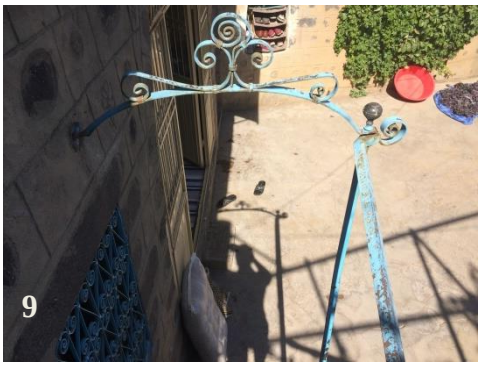

ENES ARKAN MAYIS 2017

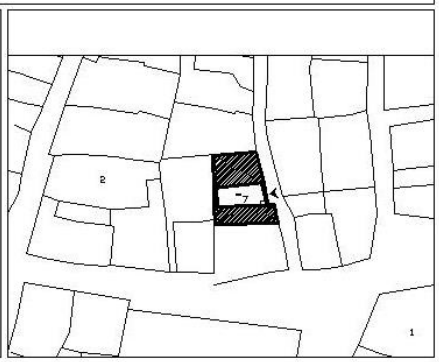
G.Ö: 16

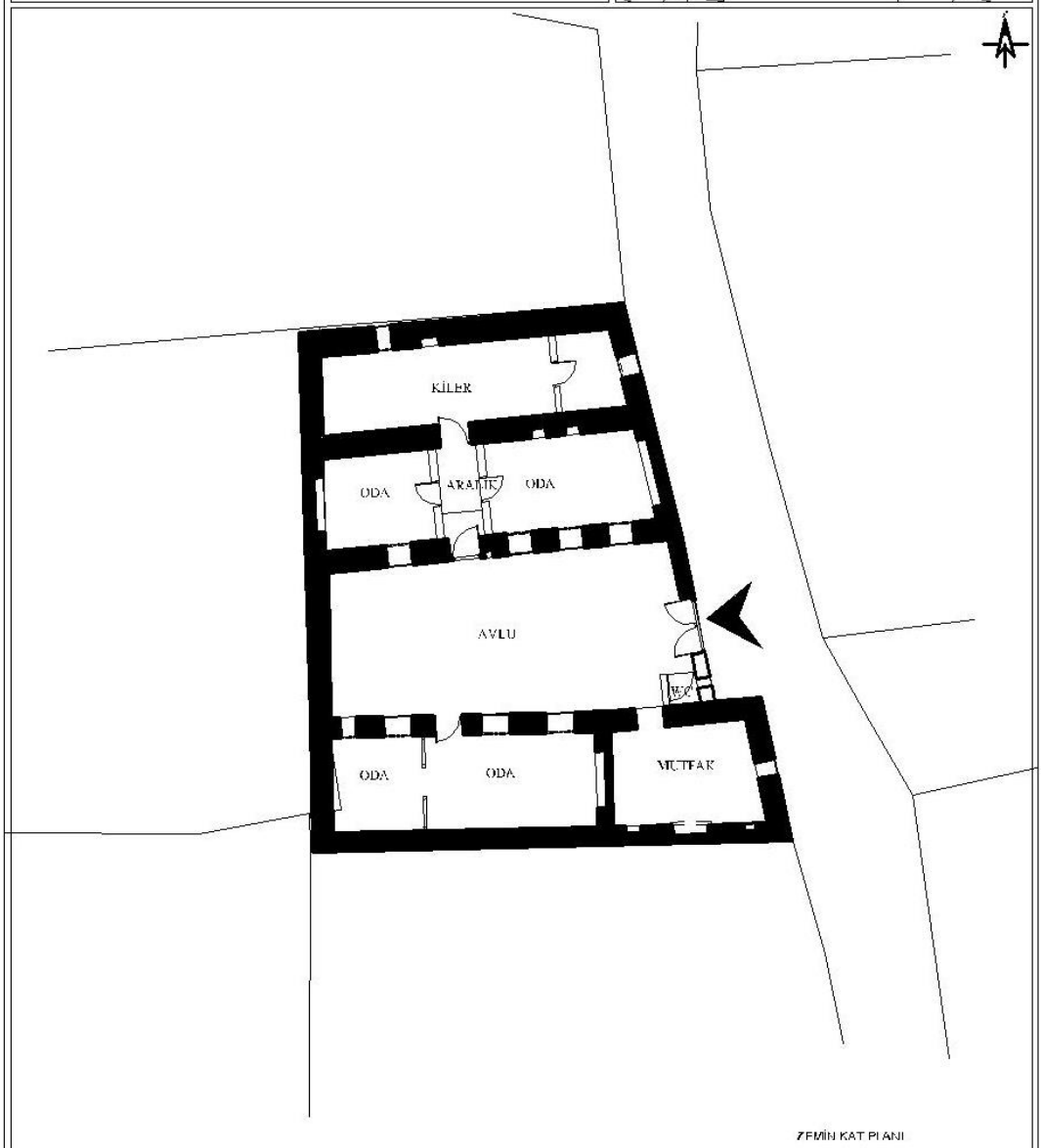
KADASTRAL ADRES: 104 ADA 7 PARSEL

ADRES : Gülabibey Mah.Sok.No:3

İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

0 1 2 3 4 5m

G.Ö: 16 **KADASTRAL ADRES:** 104 ADA, 7 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 29.SOK NO.3

ENES ARKAN HAZİRAN 2017

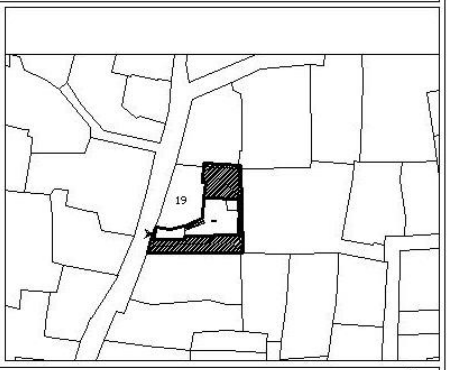
G.Ö: 17

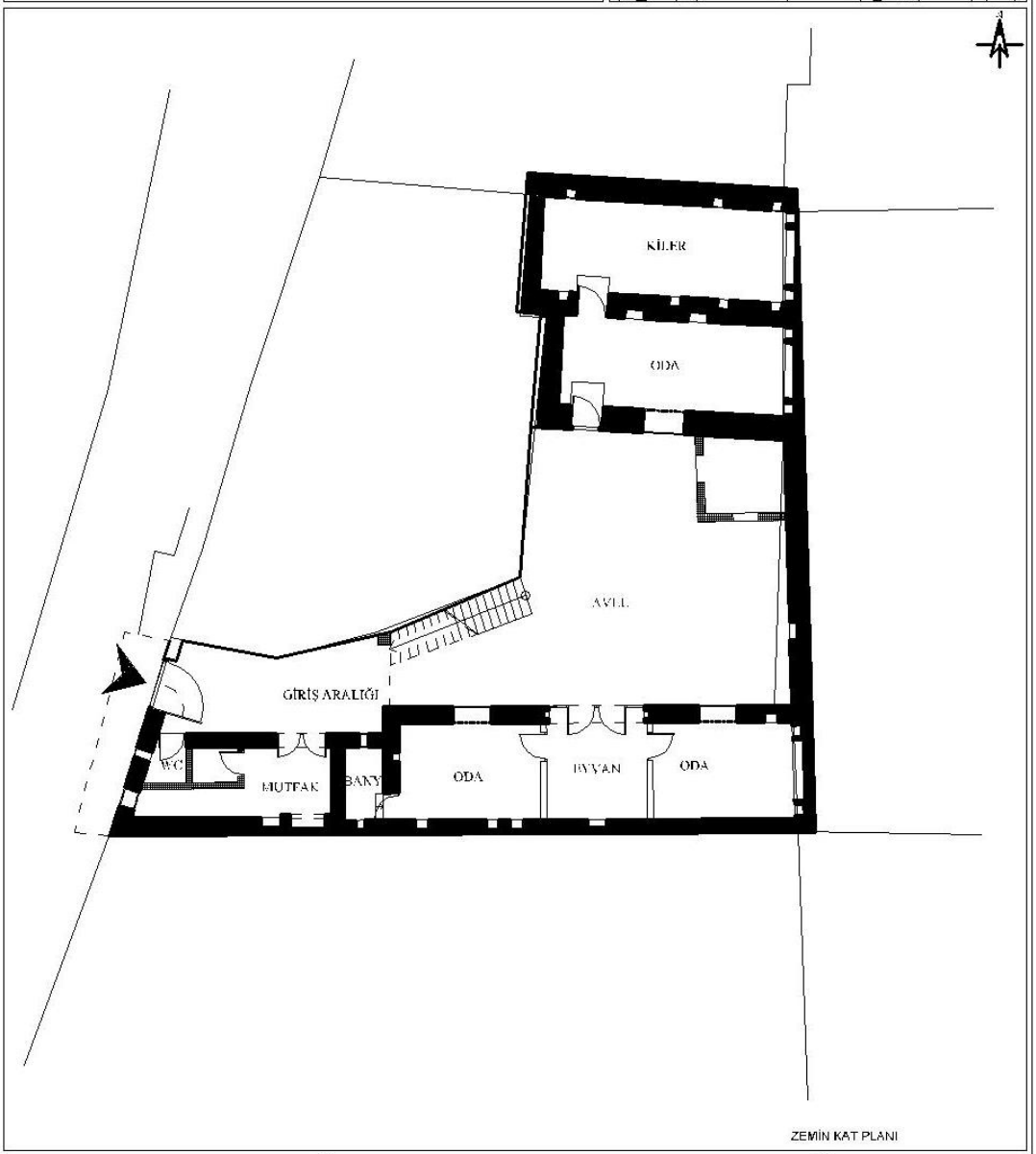
KADASTRAL ADRES: 104 ADA 18 PARSEL

ADRES : Gülabibey Mah.39.Sok.No:18

İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Ence Arkan

0 1 2 3 4 5m

G.Ö: 17 **KADASTRAL ADRES:** 104 ADA, 18 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 31.SOK NO.18

ENES ARKAN HAZİRAN 2017

G.Ö: 18 **KADASTRAL ADRES:** 104 ADA, 20 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 31.SOK NO.22

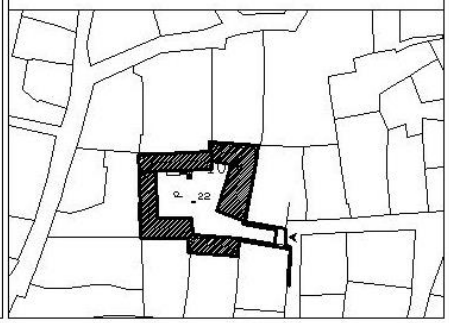
ENES ARKAN KASIM 2016

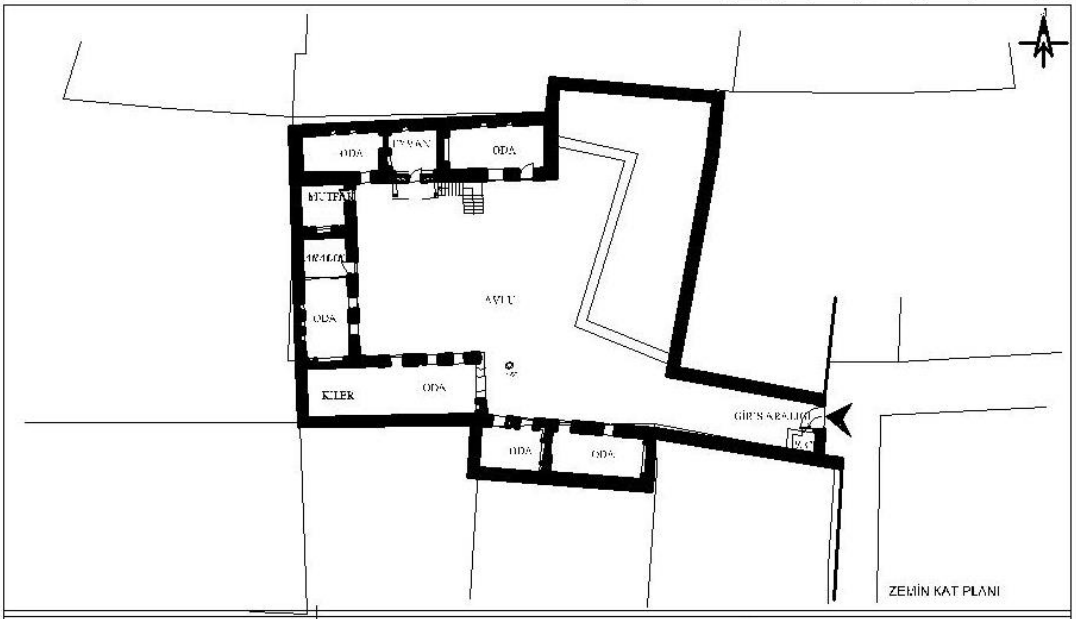
G.Ö: 19
ADRES : Gülabibey Mah.39.Sok.No:13

KADASTRAL ADRES: 104 ADA 22 PARSEL

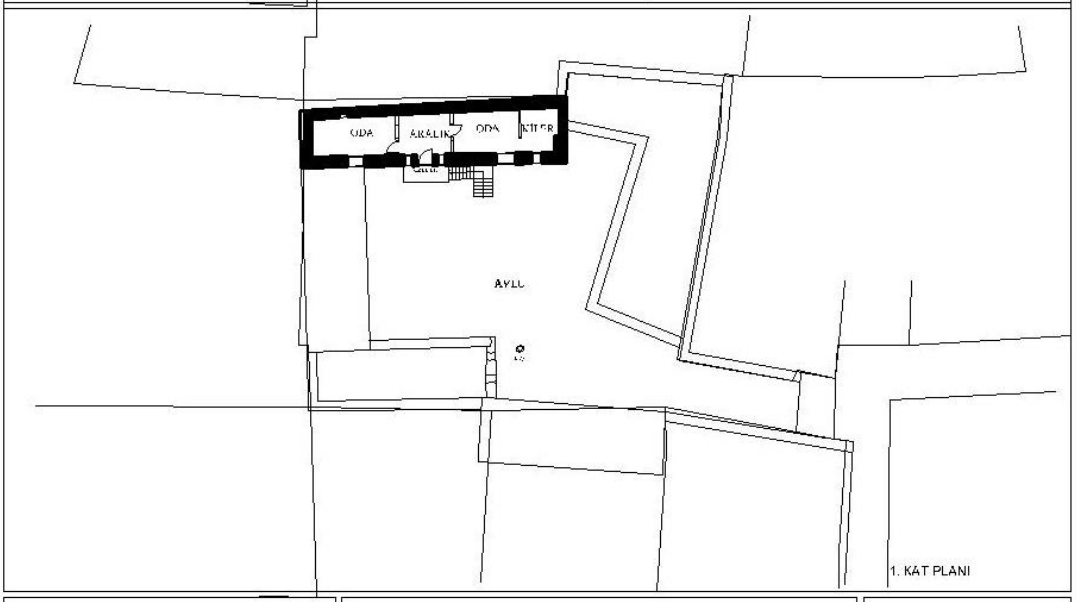
İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö. 19 **KADASTRAL ADRES:** 104 ADA, 22 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 33.SOK NO.13

ENES ARKAN HAZİRAN 2017

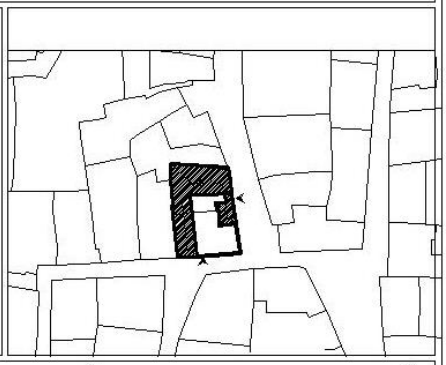
G.Ö: 20

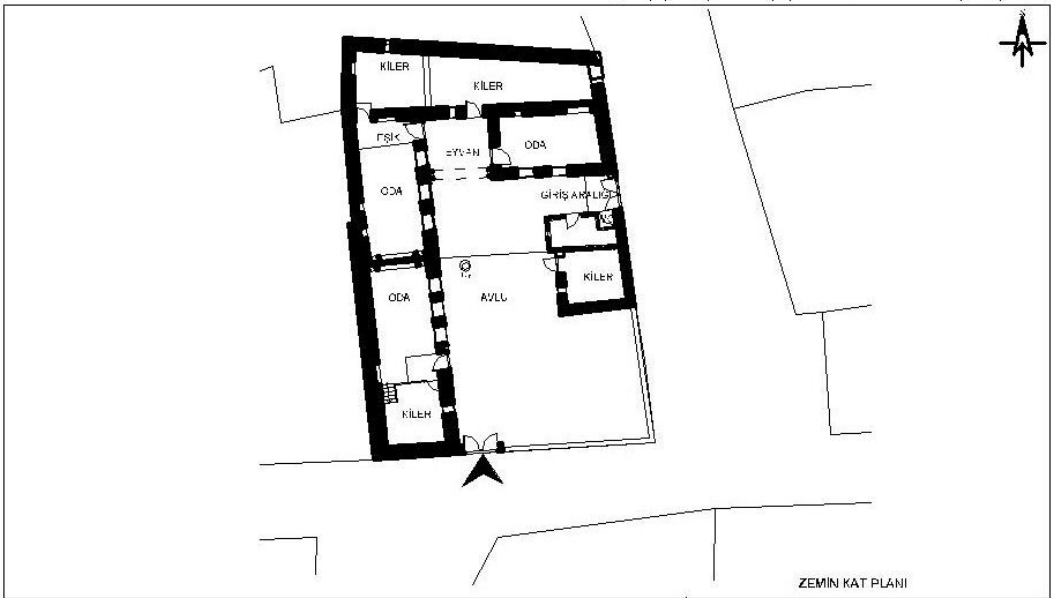
KADASTRAL ADRES: 104 ADA 40 (48) PARSEL

ADRES : Gülabibey Mah.39.Sok.No:3, No:23

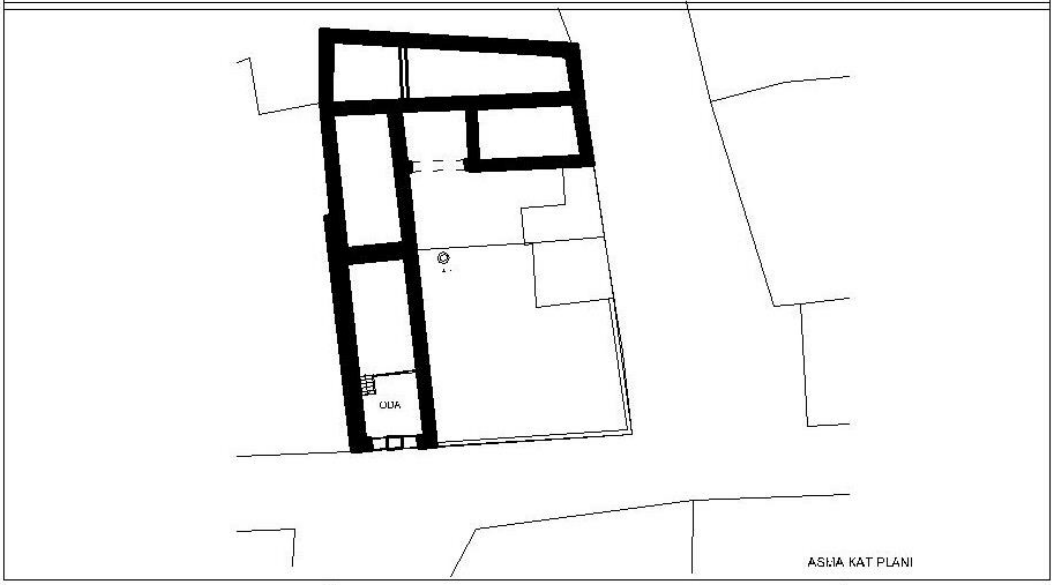
İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

ASMA KAT PLANI

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

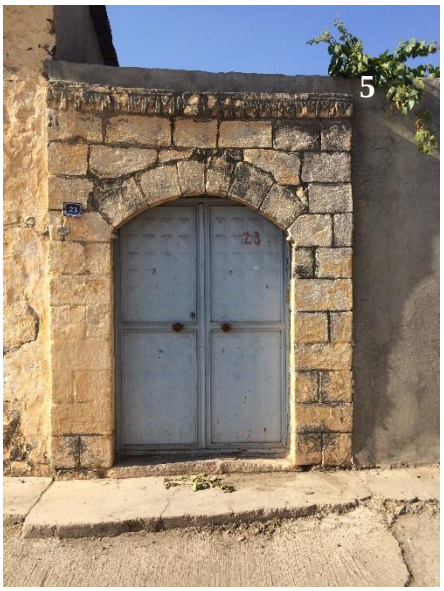
G.Ö: 20 **KADASTRAL ADRES:**104 ADA, 40 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 36.SOK NO.3
GÜLABİBEY MAHALLESİ. 33. SOKAK. NO:23

1

2

3

4

5

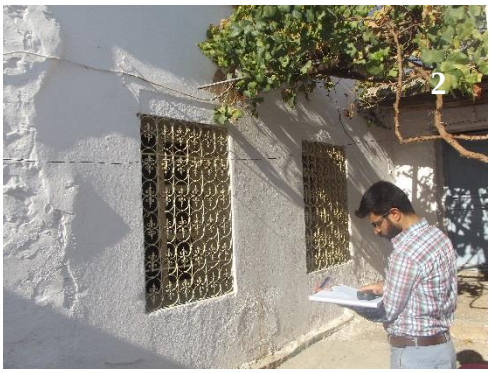

6

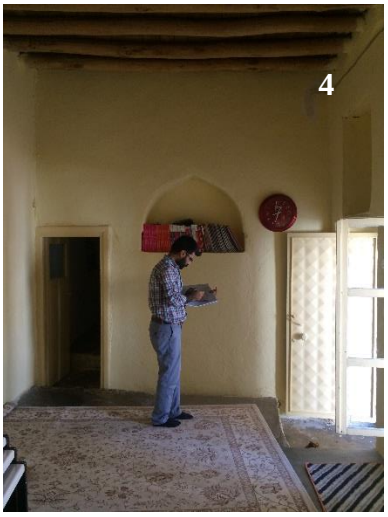
ENES ARKAN HAZİRAN 2017

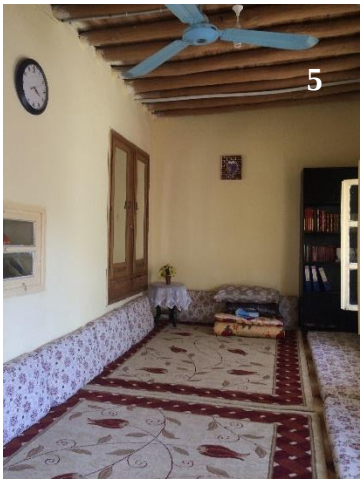
G.Ö: 20 **KADASTRAL ADRES:** 104 ADA, 48 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAH. 36.SOK NO.3
GÜLABİBEY MAHALLESİ. 33. SOKAK. NO:23

1

2

3

4

5

6

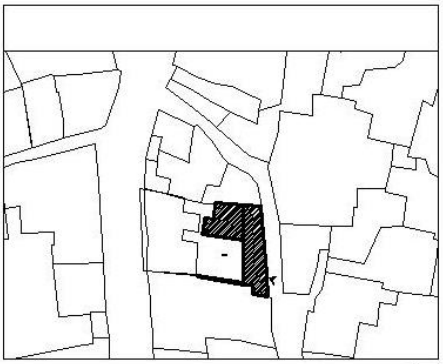
ENES ARKAN HAZİRAN 2017

G.Ö: 21
ADRES : Gülabibey Mah.39.Sok.No:3, No:27

KADASTRAL ADRES: 111 ADA 6 PARSEL

İNCELENME TARİHİ: MAYIS 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 21 **KADASTRAL ADRES:** 111 ADA, 6 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAHALLESİ. 34. SOKAK. NO.27

1

2

3

4

5

6

7

8

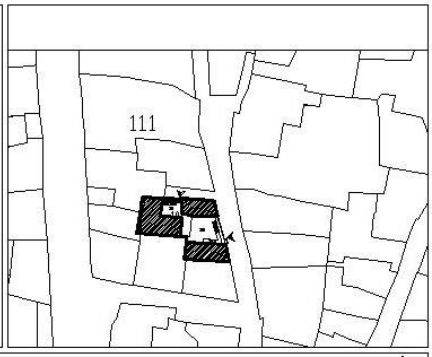
ENES ARKAN MAYIS 2017

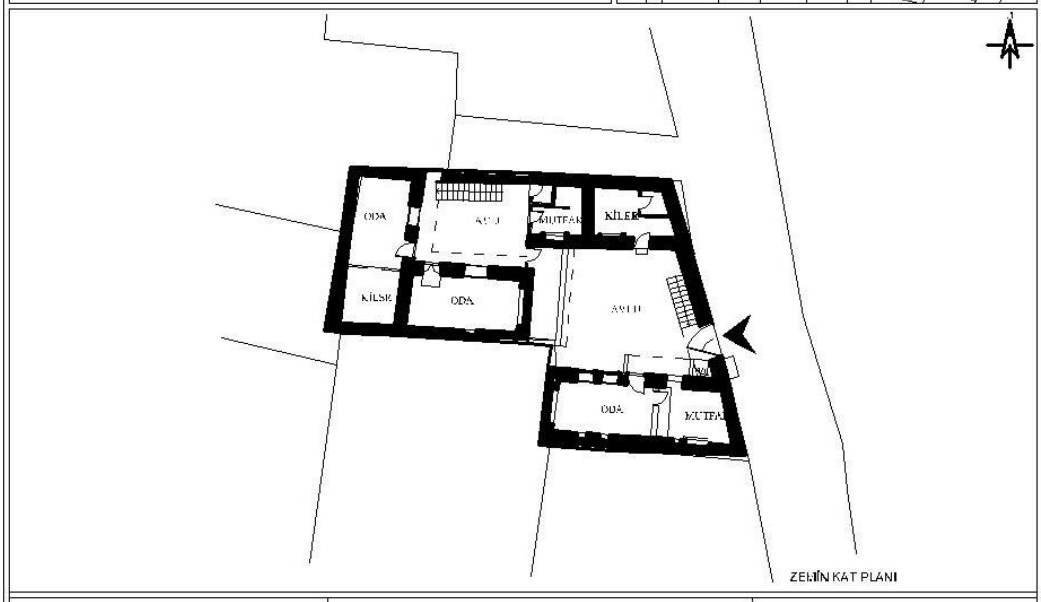
G.Ö: 22
ADRES : Gülabibey Mah.39.Sok.No:3, No:19

KADASTRAL ADRES: 111 ADA 10 PARSEL

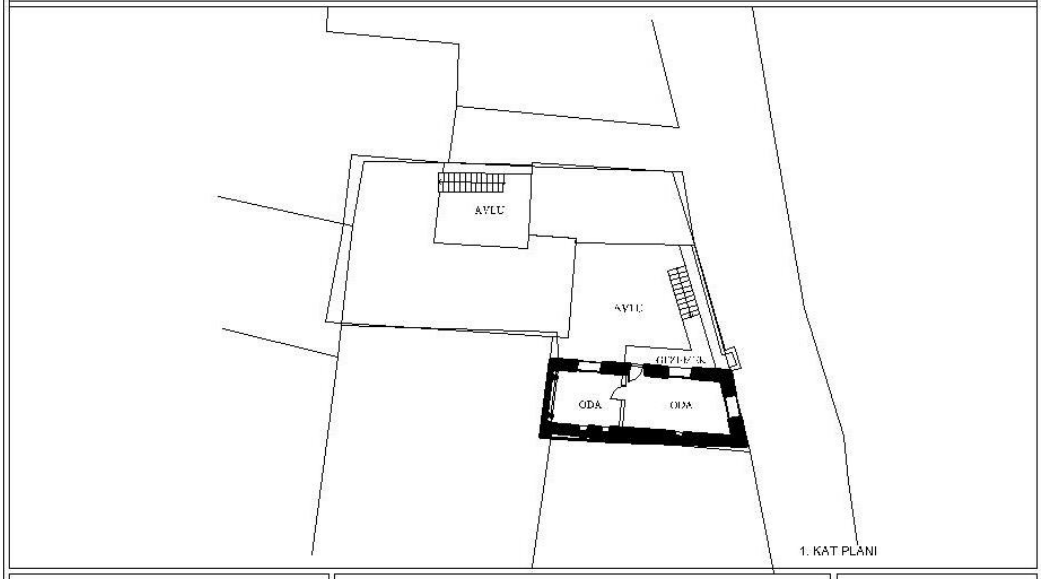
İNCELENME TARİHİ: MAYIS 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü. F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 22 **KADASTRAL ADRES:** 111 ADA, 10 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAHALLESİ. 34. SOK. NO.19

1

2

3

4

5

6

ENES ARKAN MAYIS 2017

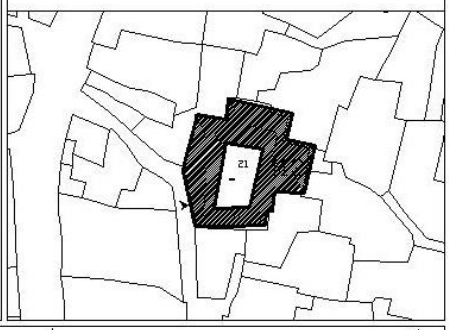
G.Ö: 23

KADASTRAL ADRES: 112 ADA 21 PARSEL

ADRES : Gülabibey Mah.39.Sok.No:3, No:18

İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA:

D.Ü., F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arıkan

G.Ö: 23 **KADASTRAL ADRES:** 112 ADA, 21 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAHALLESİ. 34. SOK. NO.18

1

2

3

4

5

6

7

8

9

ENES ARKAN HAZİRAN 2017

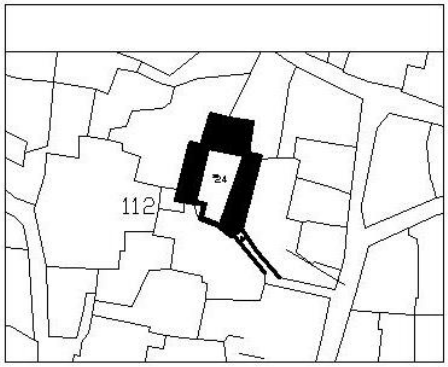
G.Ö : 24

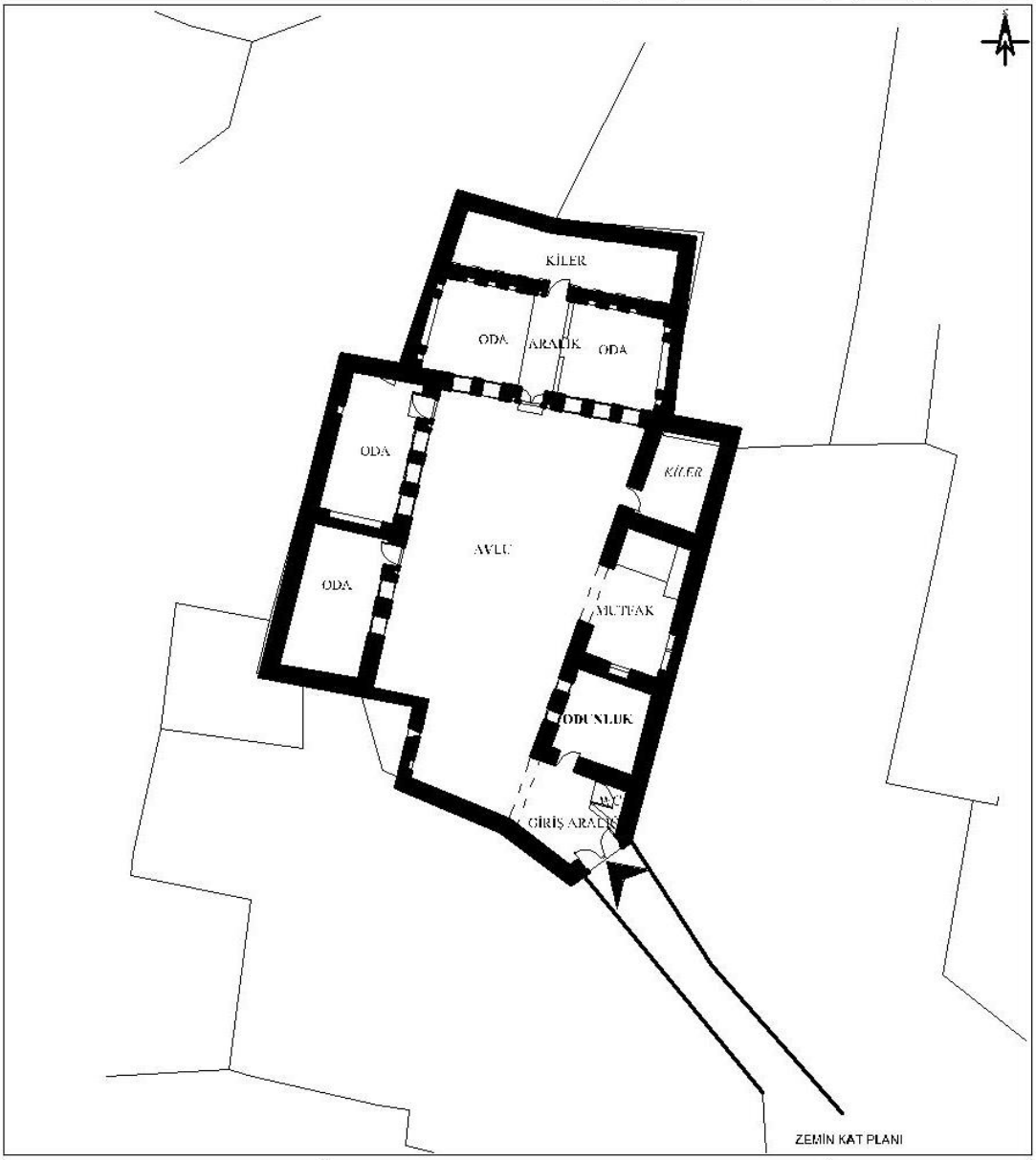
KADASTRAL ADRES: 112 ADA 24 PARSEL

ADRES : Gülabibey Mah.39.Sok.No:3. No:23

İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA:

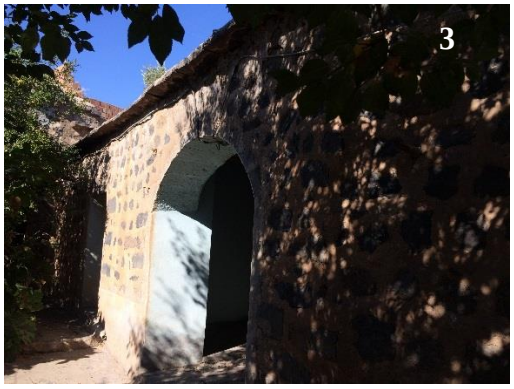
D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 24 **KADASTRAL ADRES:** 112 ADA, 24 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAHALLESİ. 31. SOKAK. NO:23

1

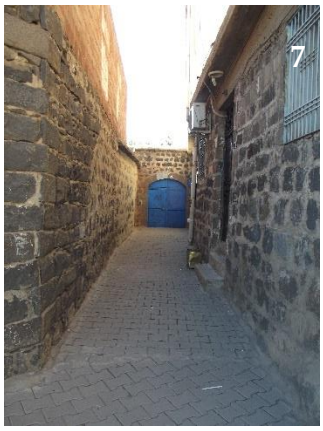

2

3

4

5

6

7

ENES ARKAN HAZİRAN 2017

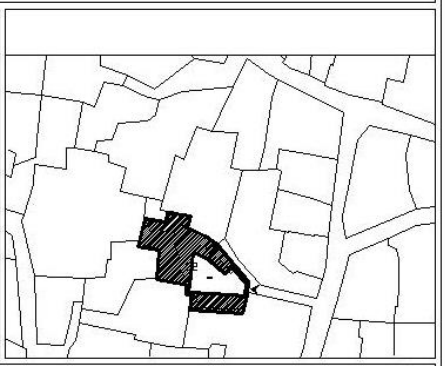
G.Ö : 25

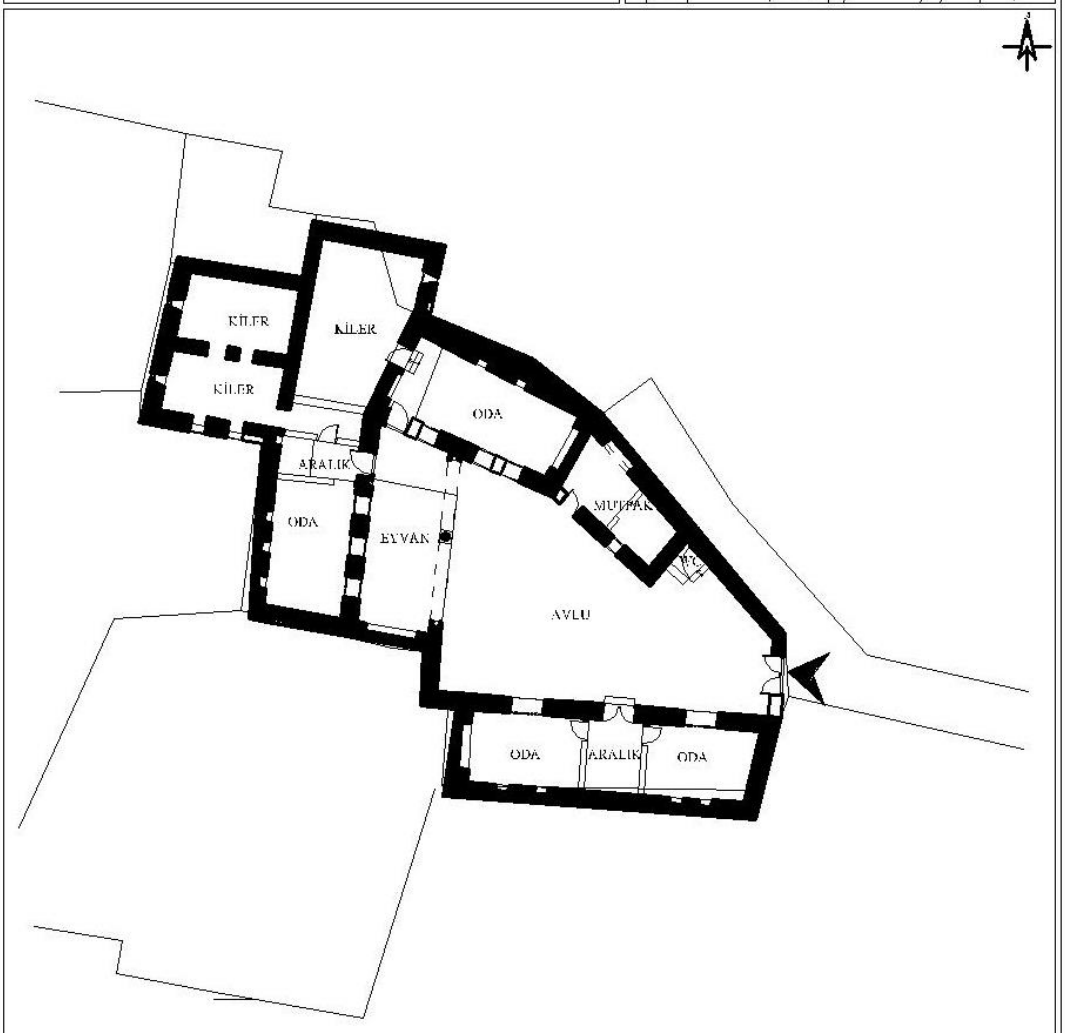
KADASTRAL ADRES: 112 ADA 32 PARSEL

ADRES : Gölabibey Mah.39.Sok.No:21

İNCELENME TARİHİ: NİSAN 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

GÖ: 25 **KADASTRAL ADRES:** 112 ADA, 32 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAHALLESİ. 31. SOKAK. NO:21

1

2

3

4

5

6

7

8

ENES ARKAN NİSAN 2017

G.Ö:26 **KADASTRAL ADRES:** 112 ADA, 33 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAHALLESİ. 34. SOKAK. NO:14

1

2

3

4

5

6

ENES ARKAN KASIM 2016

G.Ö: 27 **KADASTRAL ADRES:** 112 ADA, 35PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAHALLESİ.34. SOKAK. NO:12

ENES ARKAN KASIM 2016

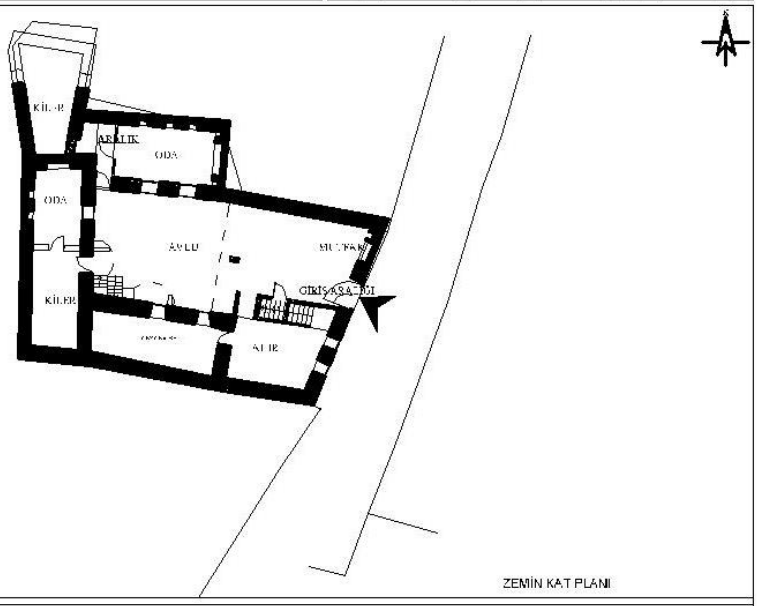
G.Ö: 28
ADRES : Gülabibey Mah.39.Sok.No17

KADASTRAL ADRES: 112 ADA 37 PARSEL

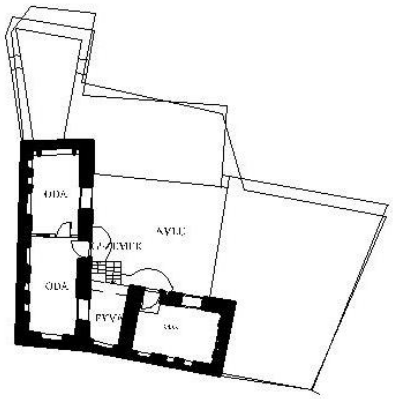
İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü., F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı	Hazırlayan: Enes Arkan	

G.Ö: 28 **KADASTRAL ADRES:** 112 ADA, 37 PARSEL
ADRES: GÜLABİBEY MAHALLESİ.31. SOKAK. NO:17

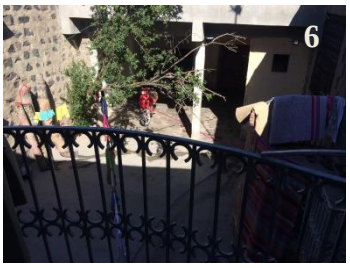

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

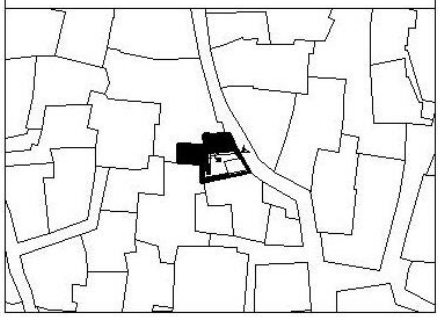
ENES ARKAN HAZİRAN 2017

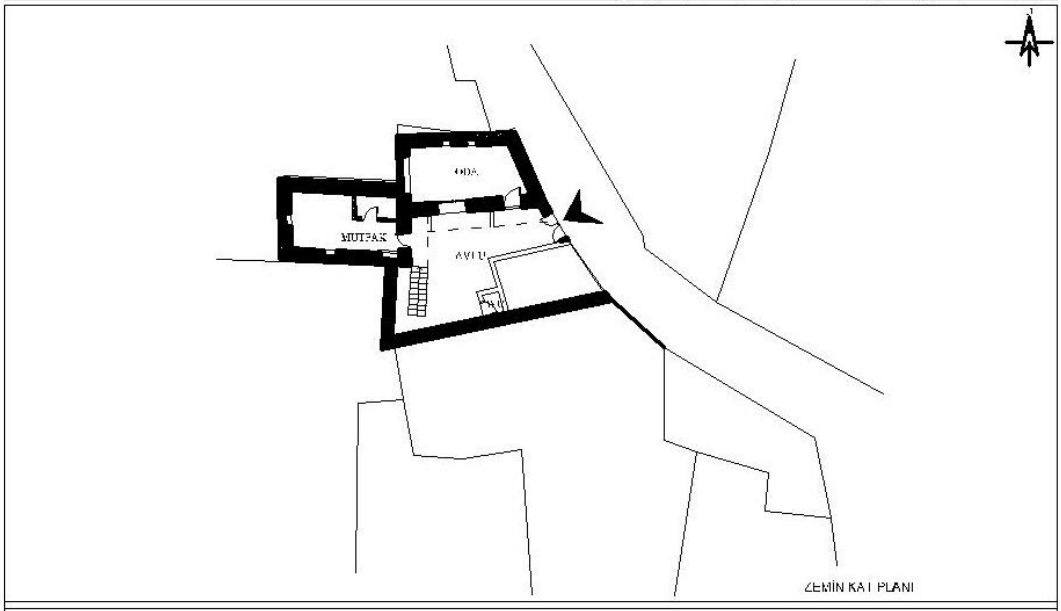
G.Ö: 29
ADRES: Gülabibey Mah.39.Sok.15

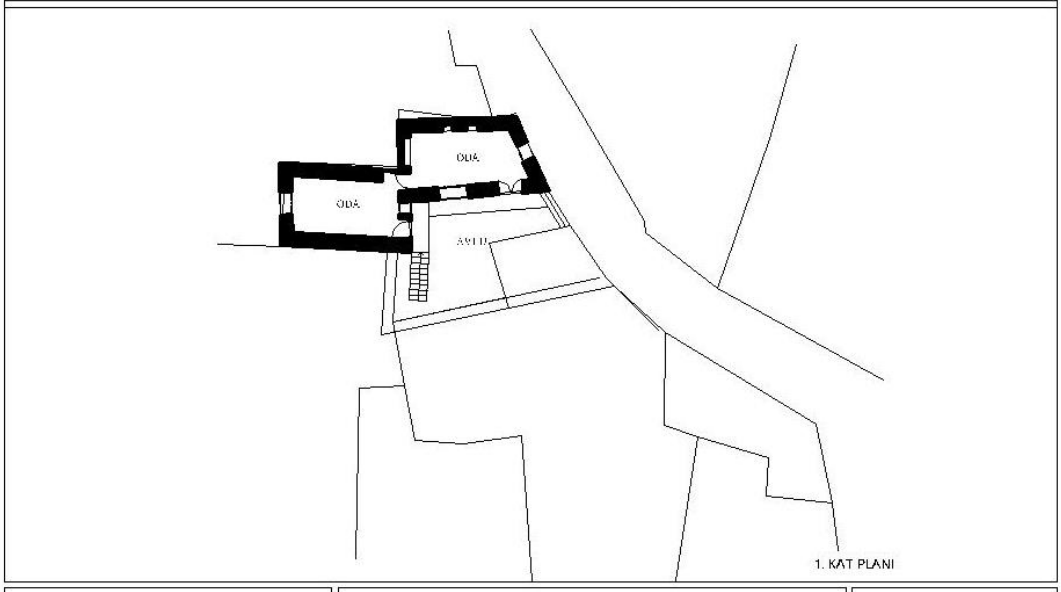
KADASTRAL ADRES: 129 ADA 12 PARSEL

İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2016

AÇIKLAMA:

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 29 **KADASTRAL ADRES:** 129 ADA, 12 PARSEL
ADRES: HAYRİYE MAHALLESİ. ŞEYH LÜTFÜ CADDESİ NO:15 (2826)

1

2

3

4

5

6

7

8

ENES ARKAN HAZİRAN 2016

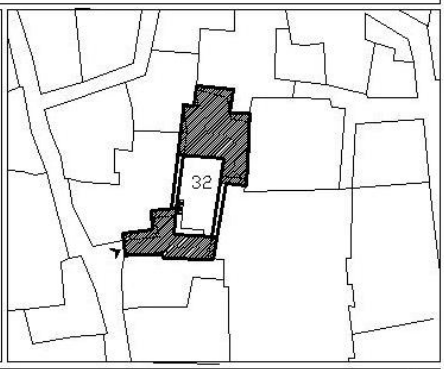
G.Ö: 30

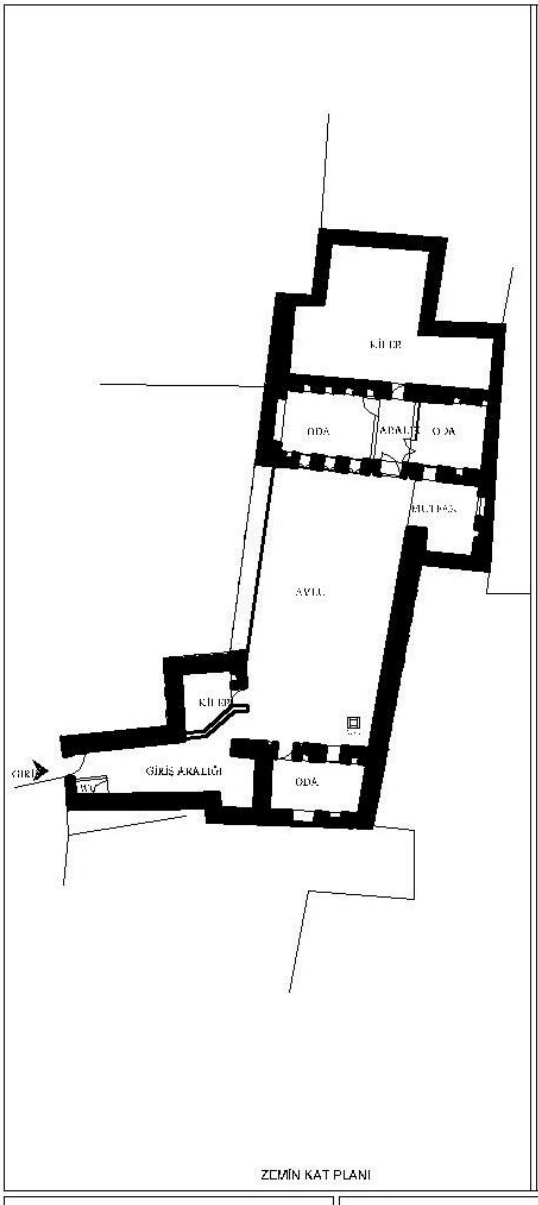
KADASTRAL ADRES: 129 ADA 32 PARSEL

ADRES : Hayriye Mahallesi,Şeyh Lütfü Caddesi No:15

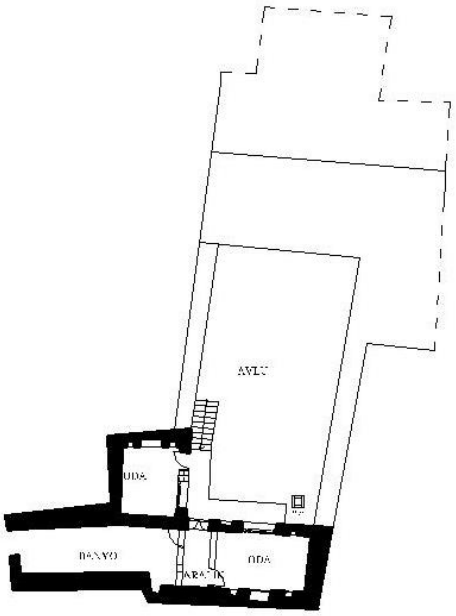
İNCELENME TARİHİ: EKİM 2016

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 30 **KADASTRAL ADRES:** 129 ADA, 32PARSEL
ADRES: HAYRİYE MAHALLESİ. ŞEYH LÜTFÜ CADDESİ NO:14 (2826)

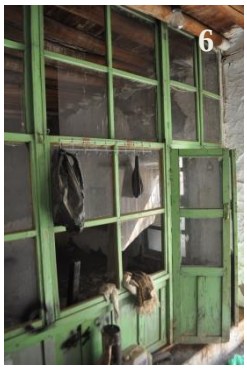

1

2

3

4

5

6

7

ENES ARKAN EKİM 2016

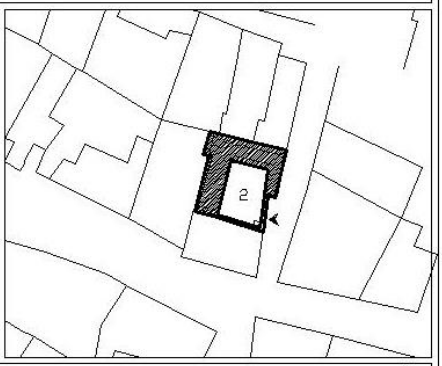
G.Ö : 31

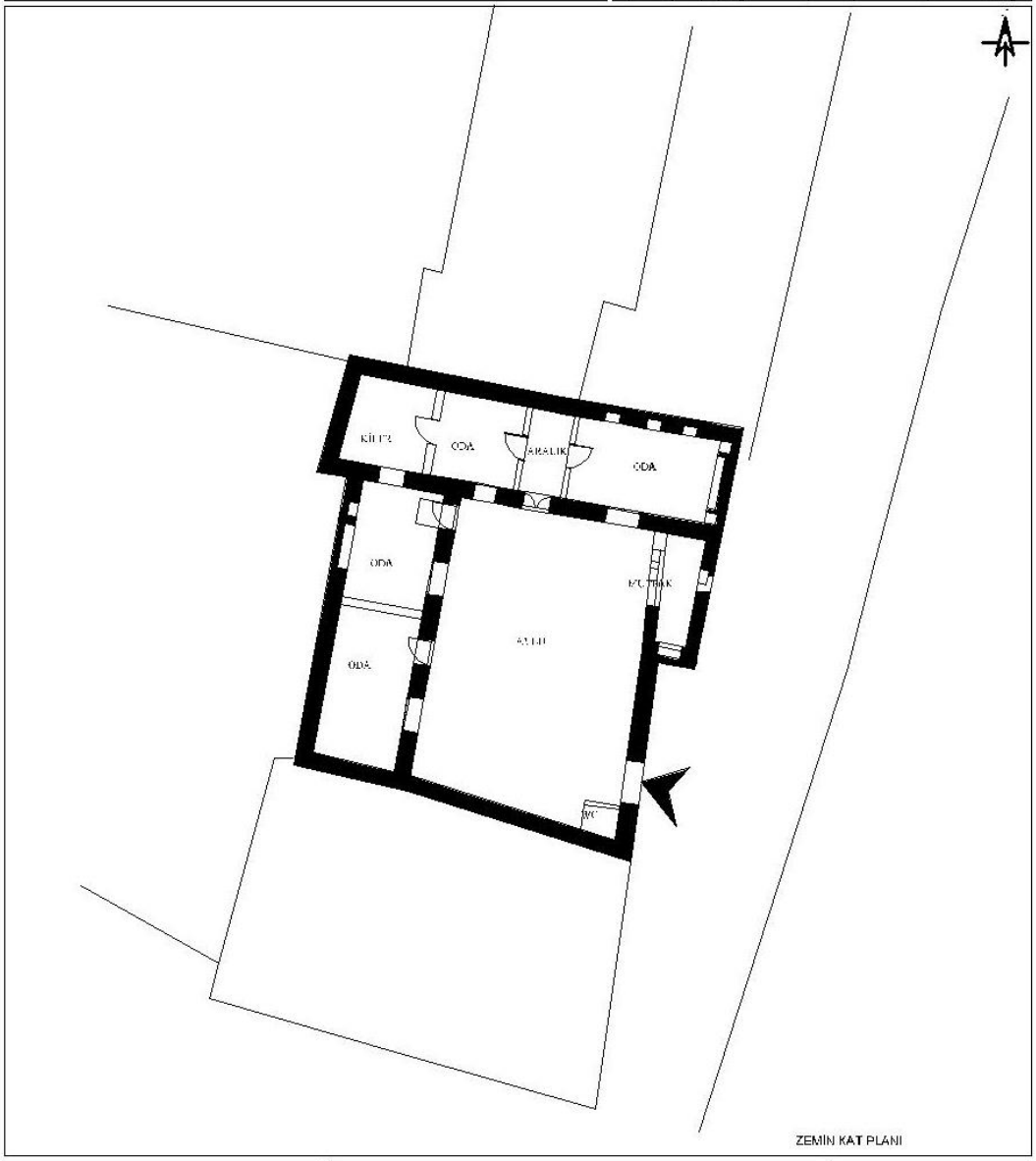
KADASTRAL ADRES: 156 ADA 2 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi Mah. 22. Sok. No: 12

İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 31 **KADASTRAL ADRES:** 156 ADA, 2PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 22.SOKAK NO:12

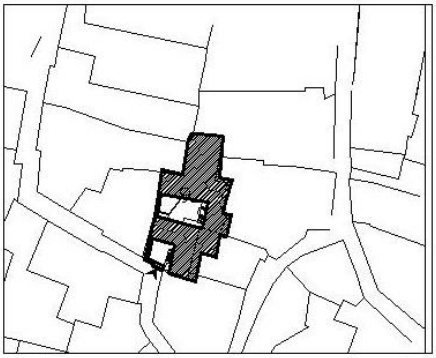
ENES ARKAN KASIM 2016

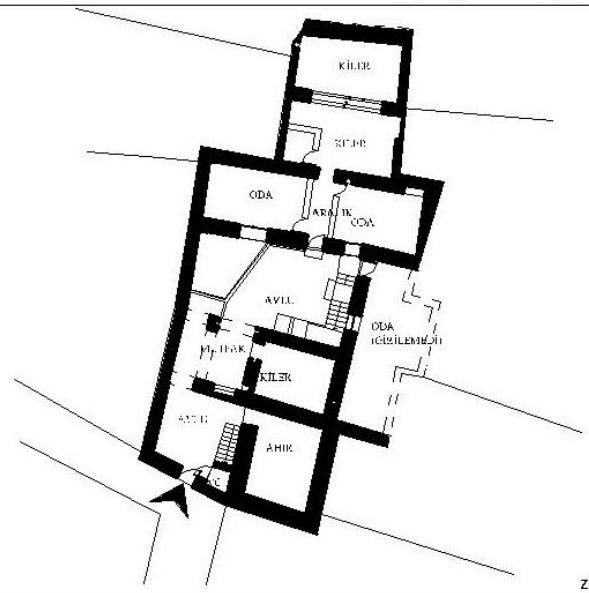
G.Ö : 32
ADRES : Hasan Çelebi Mah. 37. Sok. No: 17

KADASTRAL ADRES: 190 ADA 9 PARSEL

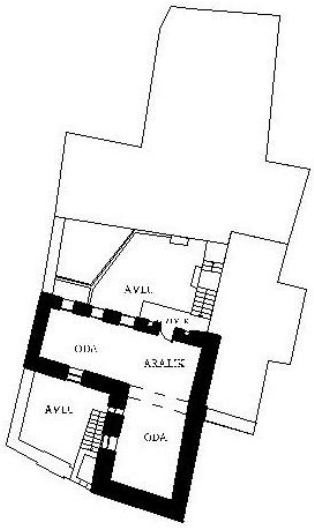
İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü, F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

Ö: 32 **KADASTRAL ADRES:** 190 ADA, 9 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 37.SOKAK NO:17

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

ENES ARKAN KASIM 2016

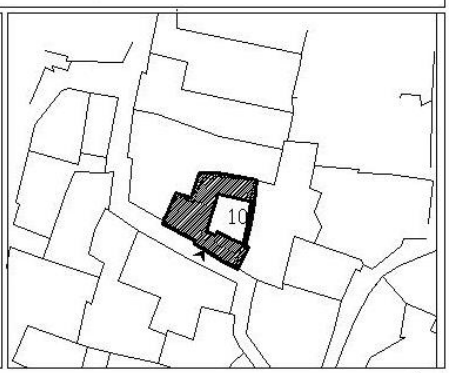
G.Ö: 33

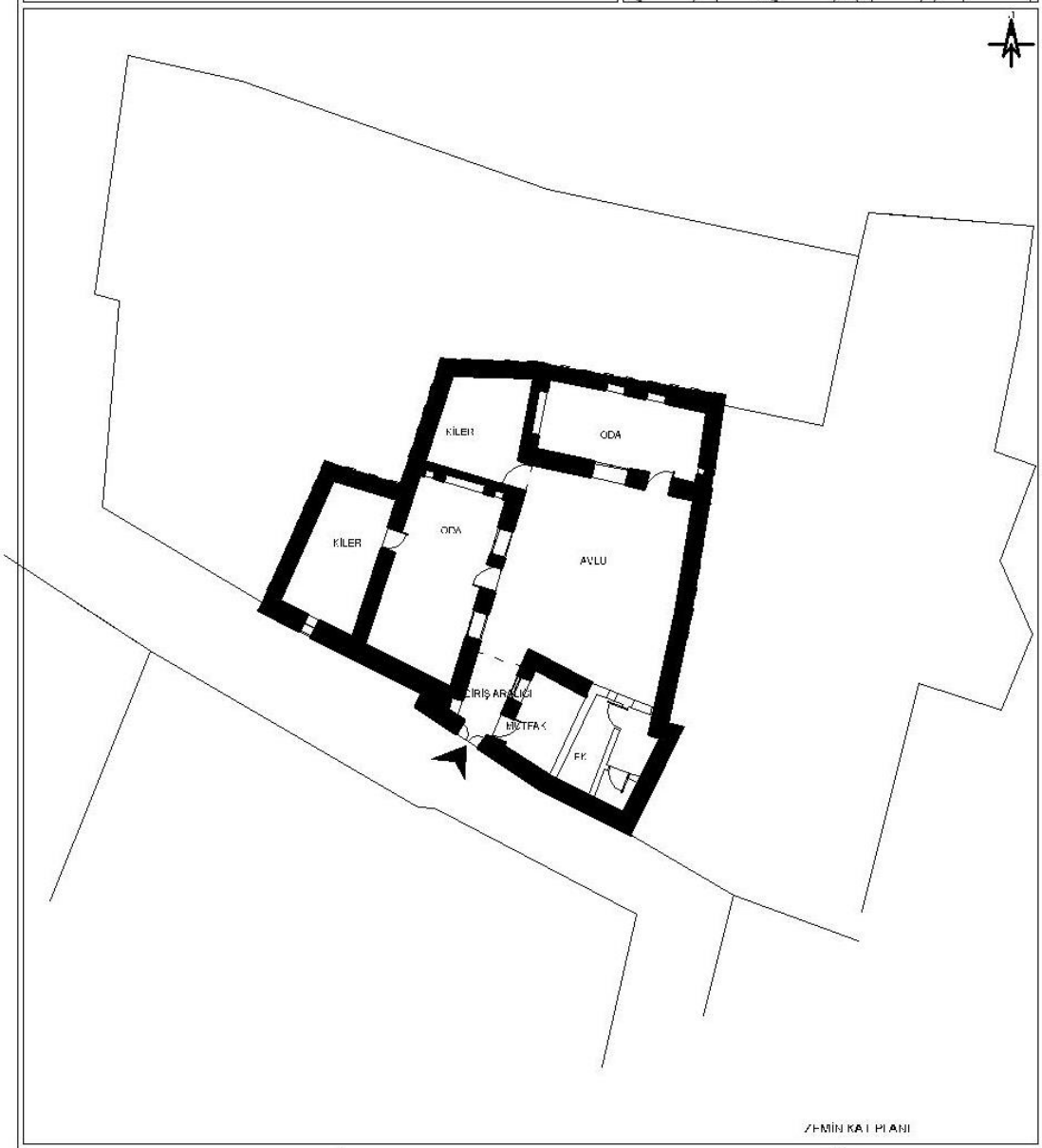
KADASTRAL ADRES: 190 ADA 10 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi Mahallesi 37. Sokak No:15

İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

0 1 2 3 4 5m

G.Ö: 33 **KADASTRAL ADRES:** 190 ADA, 10PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 37. SOKAK NO:15

ENES ARKAN KASIM 2016

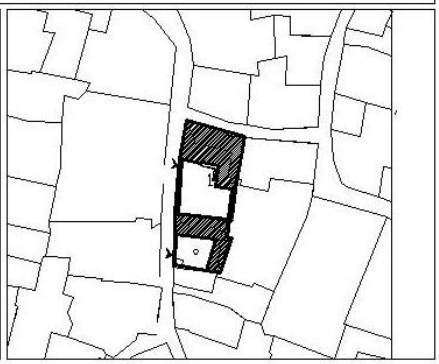
G.Ö: 34

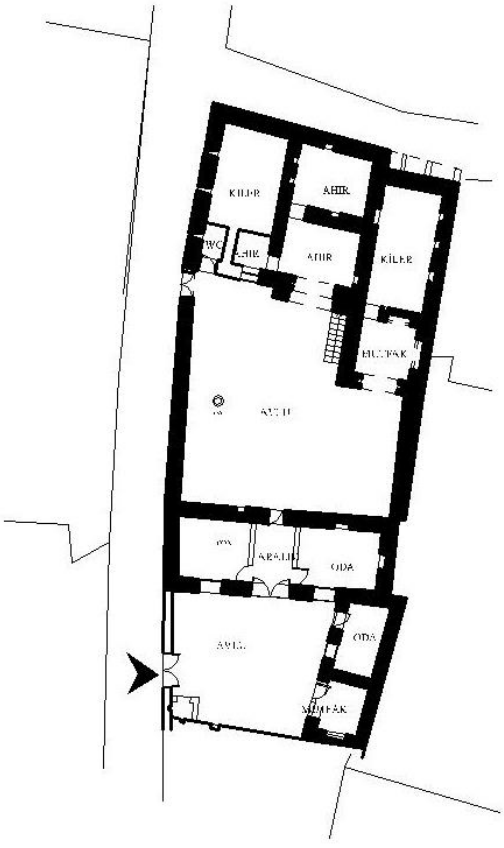
KADASTRAL ADRES: 191 ADA 1 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi Mah. 20. Sok. No: 19

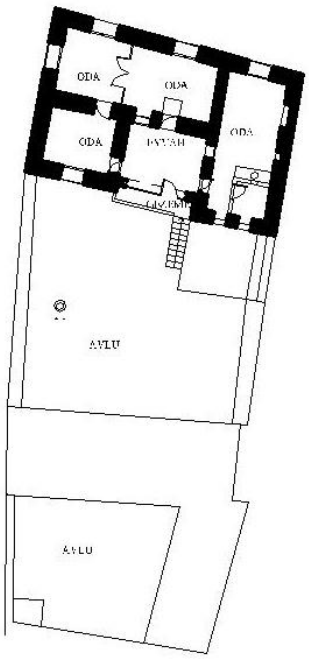
İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö:34 **KADASTRAL ADRES:** 191 ADA, 1 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 20.SOKAK NO:19

1

2

3

4

5

6

7

8

ENES ARKAN KASIM 2016

.Ö:34 **KADASTRAL ADRES:** 191 ADA, 1 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH 20.SOKAK NO:19

ENES ARKAN KASIM 2016

G.Ö: 35 **KADASTRAL ADRES:** 196ADA, 1 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 39.SOKAK NO:10

1

2

3

4

5

6

ENES ARKAN KASIM 2016

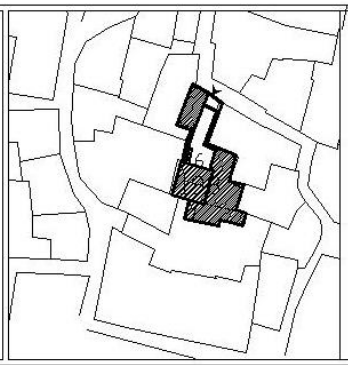
G.Ö: 36

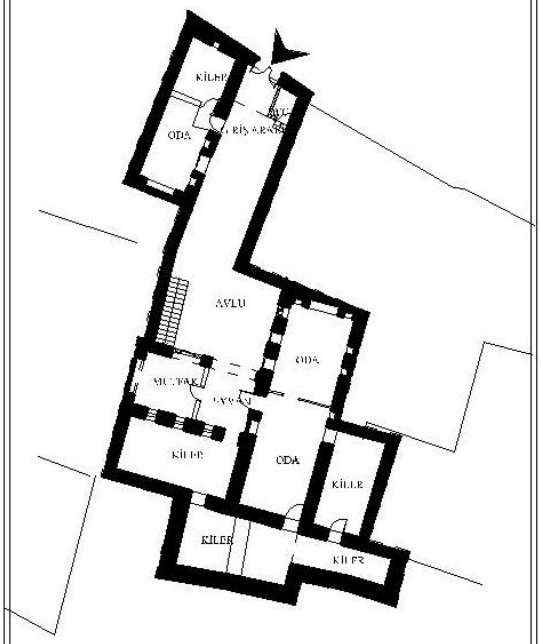
KADASTRAL ADRES: 198 ADA 6 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi Mah. No.14

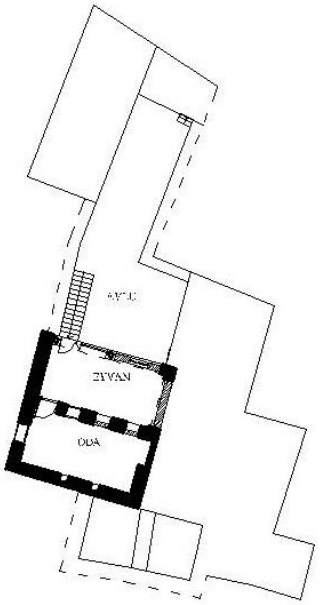
İNCELENME TARİHİ: HAZİRAN 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 36 **KADASTRAL ADRES:** 198ADA, 6 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 35.SOKAK NO:14

1

2

3

4

5

6

ENES ARKAN HAZİRAN 2017

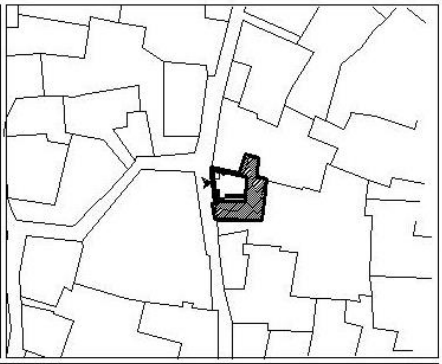
G.Ö: 37

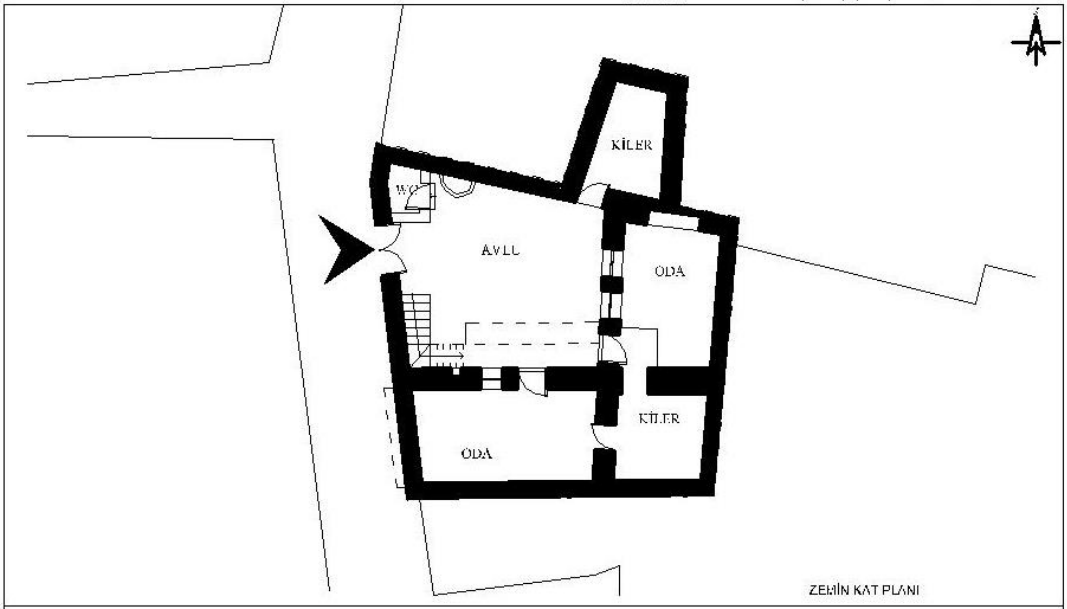
KADASTRAL ADRES: 199 ADA 26 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi Mah.40.Sok.No:16

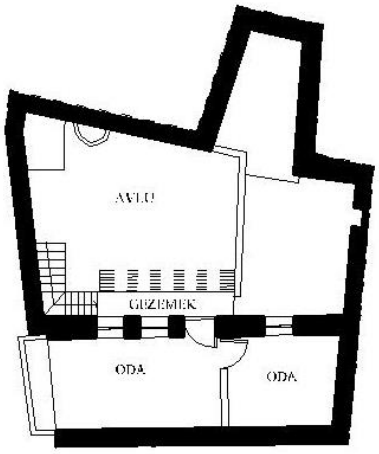
İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü., F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Ünes Arkan

0 1 2 3 4 5m

G.Ö: 37 **KADASTRAL ADRES:** 199 ADA, 26 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH.
40.SOK NO:16

1

2

3

4

5

6

ENES ARKAN KASIM 2016

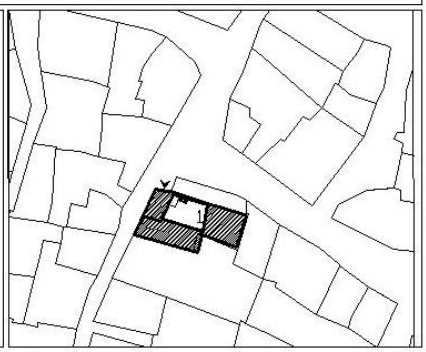
G.Ö: 38

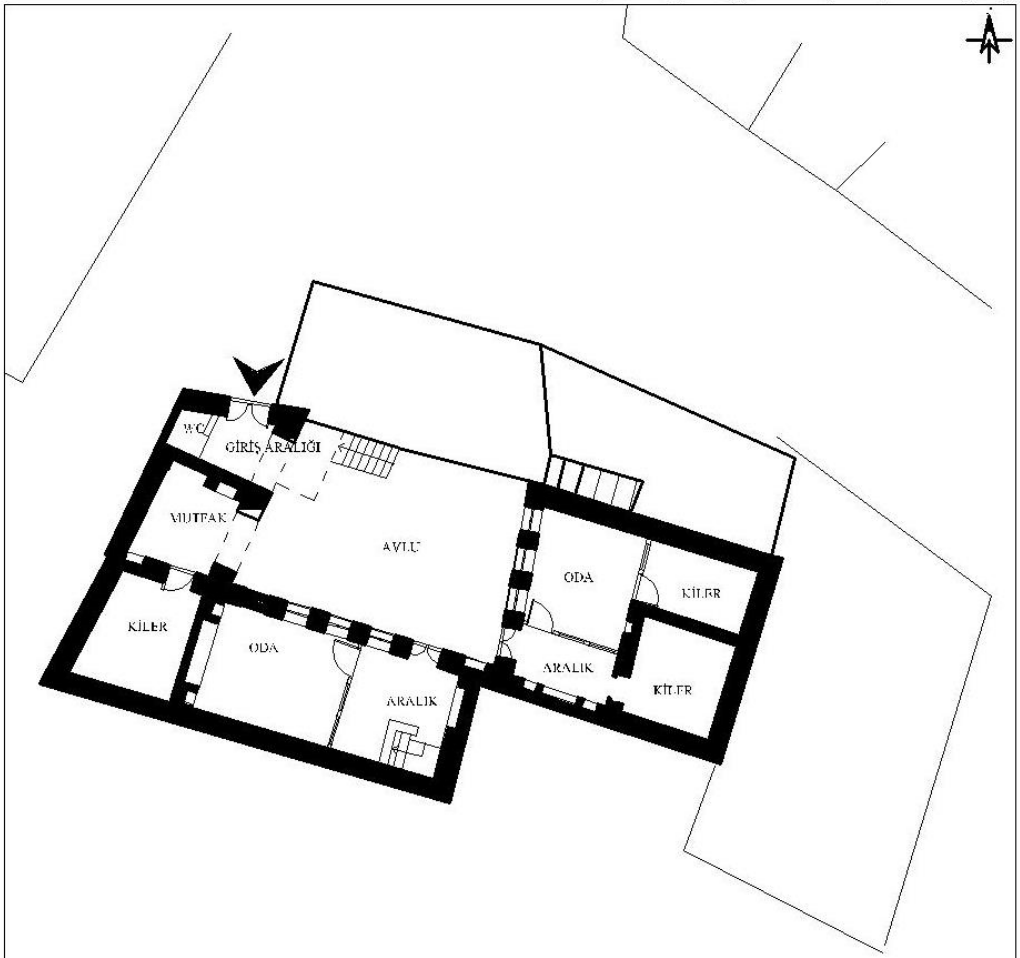
KADASTRAL ADRES: 200 ADA 1 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi Mah. No:54

İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.F, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

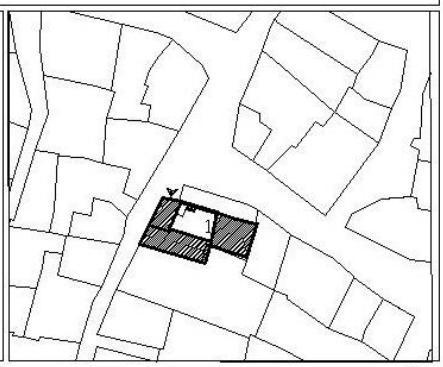
G.Ö: 38

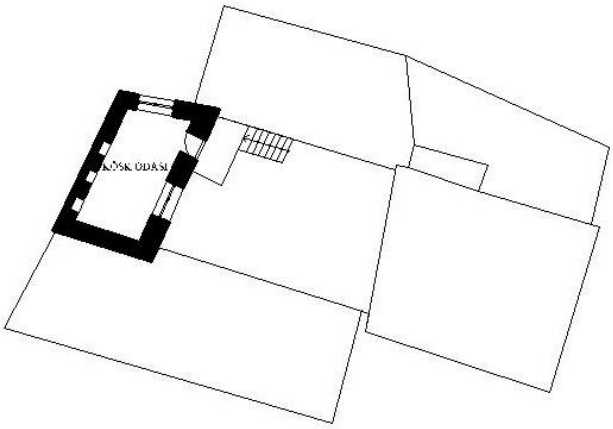
KADASTRAL ADRES: 200 ADA 1 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi Mah. No:54

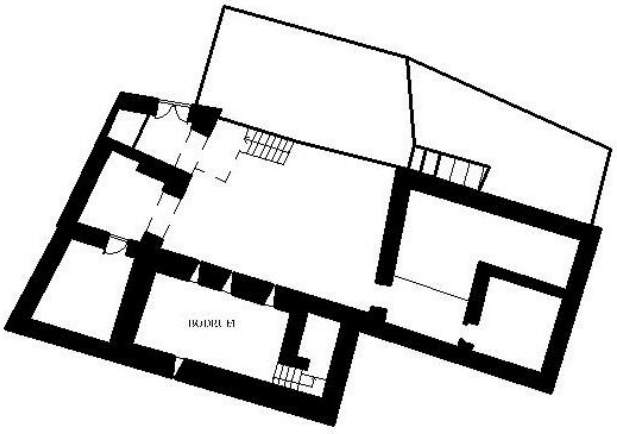
İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

1. KAT PLANI

BODRUM KAT PLANI

D.Ü. F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 38 **KADASTRAL ADRES:** 200 ADA, 1 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 14.SOKAK NO:54

ENES ARKAN KASIM 2016

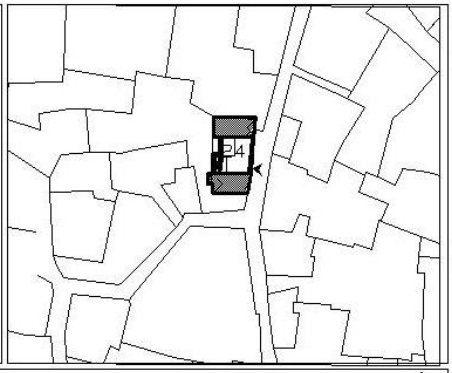
G.Ö: 39

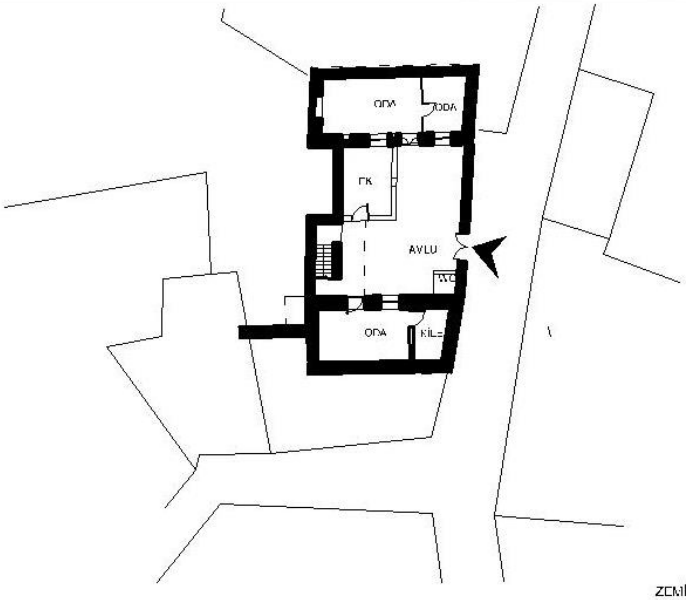
KADASTRAL ADRES: 200 ADA 24 PARSEL

ADRES : Hasan Çelebi Mah. No: 9

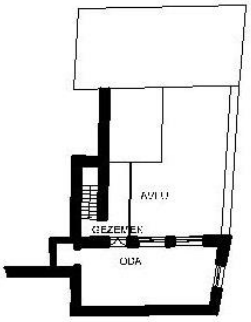
İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 39 **KADASTRAL ADRES:** 200 ADA, 24 PARSEL
ADRES: HASAN ÇELEBİ MAH. 40.SOKAK NO:9

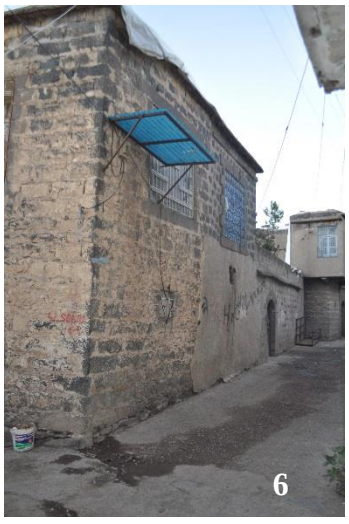

1

2

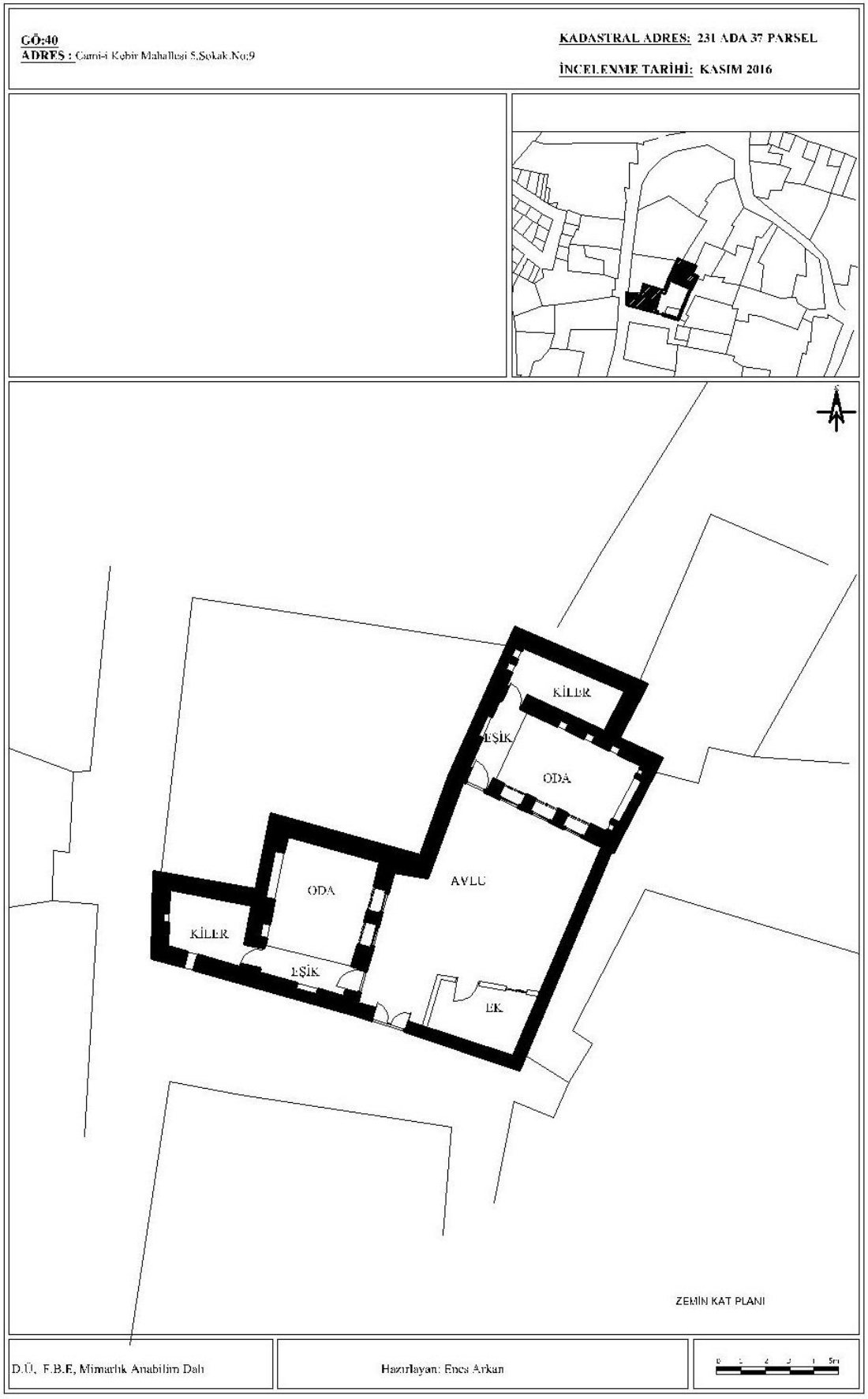

3

4

5

6

ENES ARKAN KASIM 2016

GÖ:40
ADRES : Cami-i Kebir Mahallesi 5.Sokak No:9
KADASTRAL ADRES: 231 ADA 37 PARSEL
İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016
KİLER
EŞİK
ODA
AVLU
ODA
KİLER
EŞİK
EK
ZEMİN KAT PLANI
D.Ü. F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı
Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 40 **KADASTRAL ADRES:**231 ADA, 37PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. 5.SOKAK. NO:9

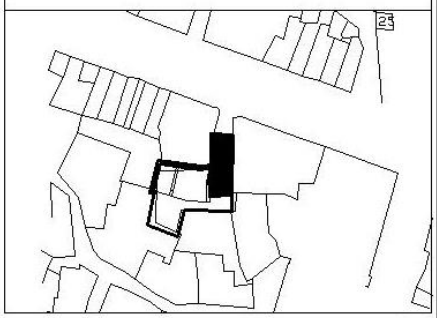

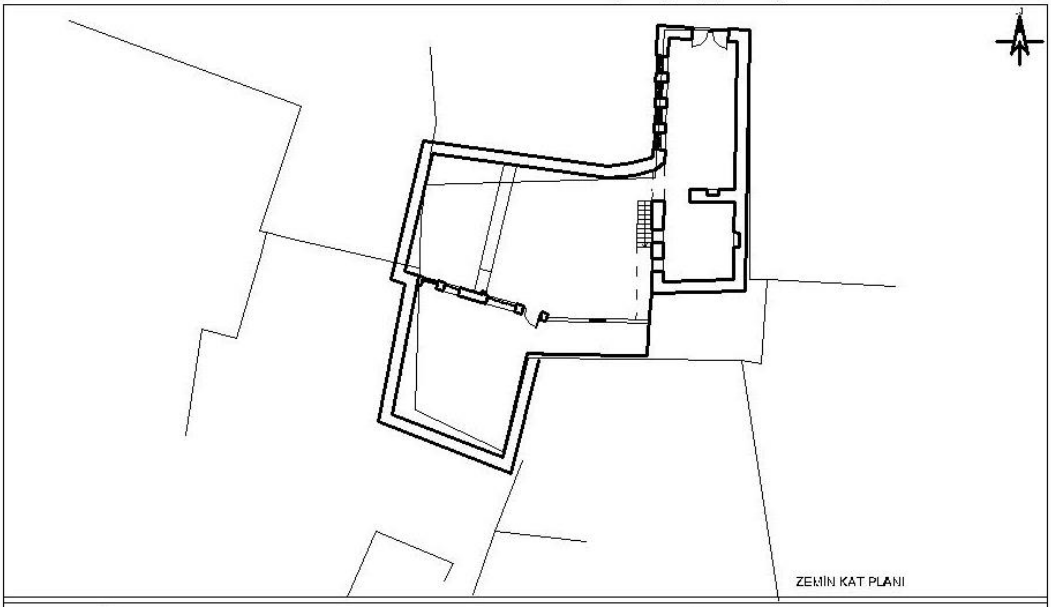
ENES ARKAN KASIM 2016

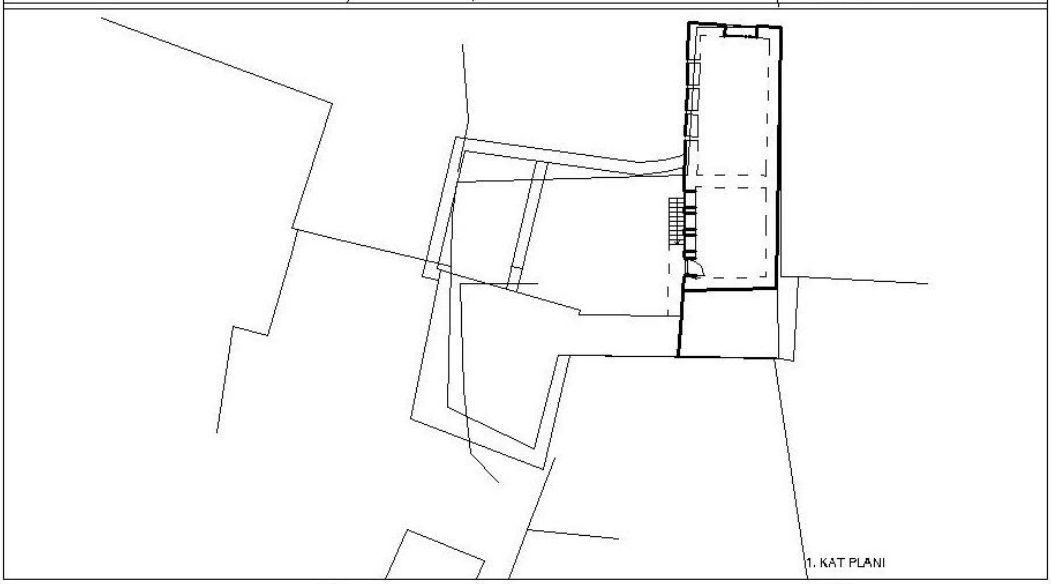
GÖ:41
ADRES : Cumhuriyet mahallesi hürriyet caddesi no 26

KADASTRAL ADRES: 232 ADA 9 PARSEL

İNCELENME TARİHİ: MAYIS 2017

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 41 **KADASTRAL ADRES:** 232 ADA, 9 PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. HÜRRİYET CADDESİ NO 26

ENES ARKAN MAYIS 2017

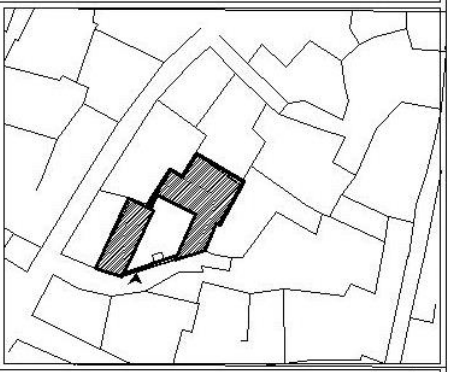
G.Ö: 42

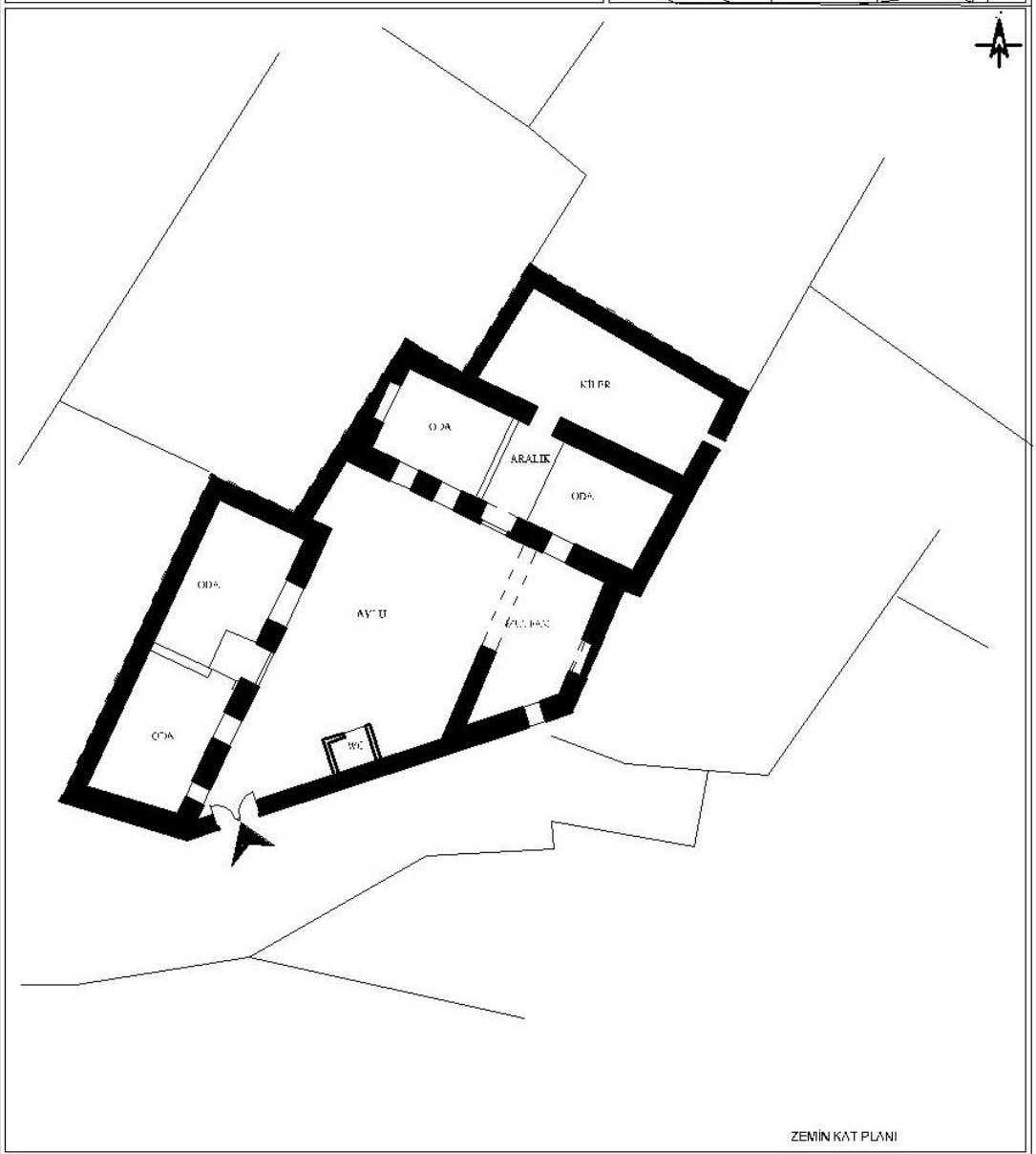
KADASTRAL ADRES: 233 ADA 23 PARSEL

ADRES : Cami Kebir Mah. No: 31

İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 42 **KADASTRAL ADRES:** 233 ADA, 23 PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. 7.SOKAK. NO:31

ENES ARKAN KASIM 2016

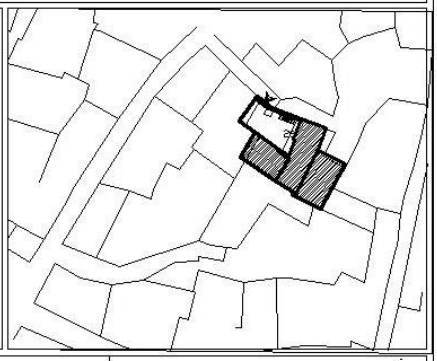
G.Ö: 43

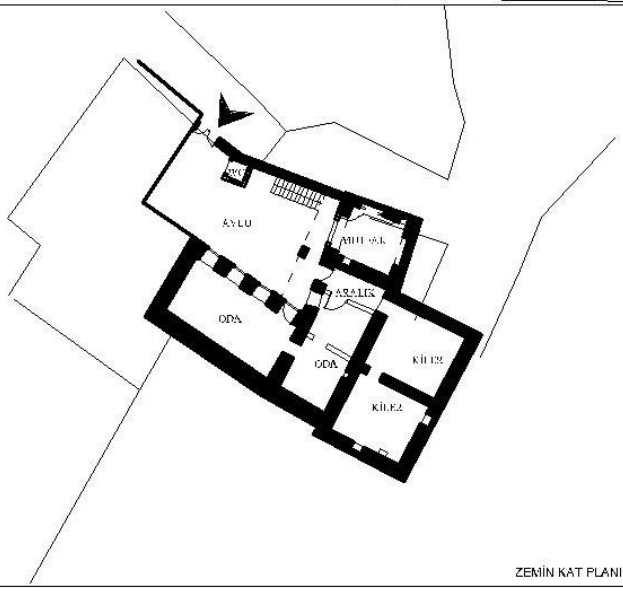
KADASTRAL ADRES: 233 ADA 26 PARSEL

ADRES : Cami Kebir Mah. No: 19

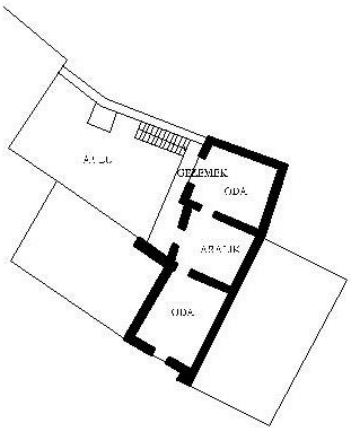
İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü. F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 43 **KADASTRAL ADRES:** 233 ADA, 26 PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. 7.SOKAK. NO:19

ENES ARKAN KASIM 2016

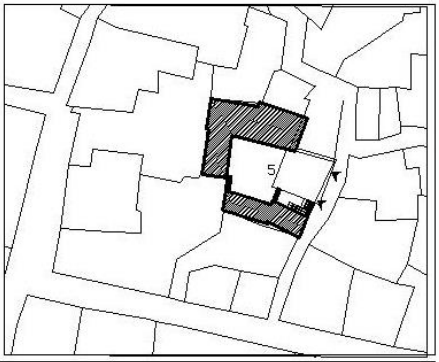
G.Ö: 44

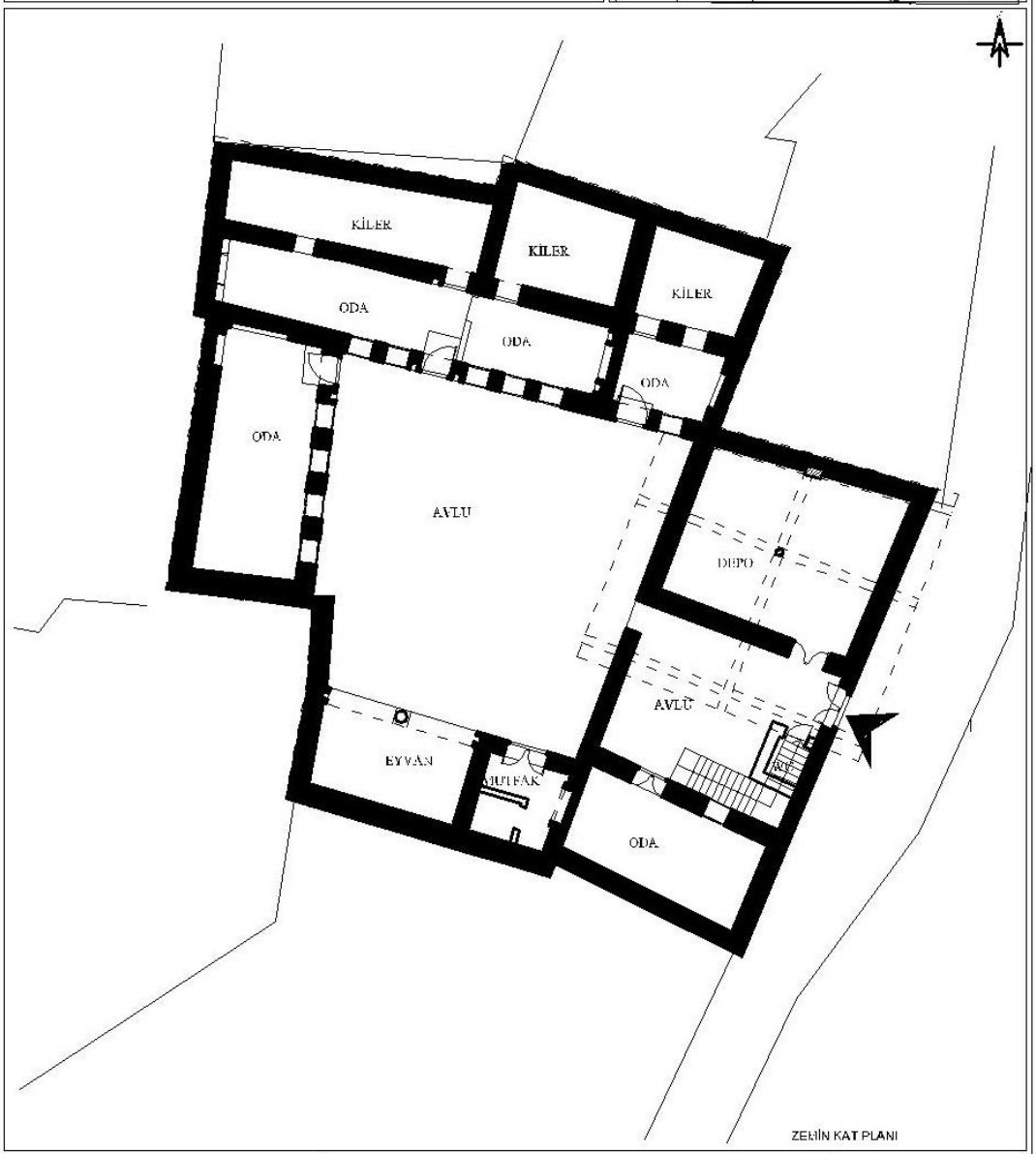
KADASTRAL ADRES: 254 ADA 5 PARSEL

ADRES : Cami Kebir Mah. No: 19

İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

D.Ü, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 44 **KADASTRAL ADRES:** 254ADA, 5 PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. CUDİ PAŞA CADDESİ NO:19

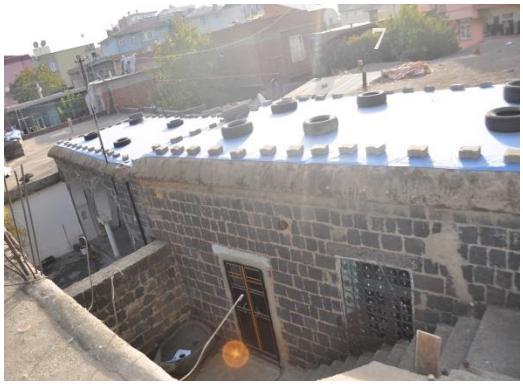

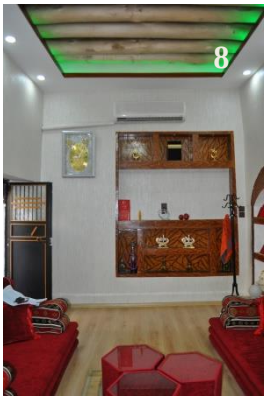

ENES ARKAN KASIM 2016

G.Ö: 45 **KADASTRAL ADRES:** 259ADA, 1PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. 9.SOKAK. NO:3

ENES ARKAN KASIM 2016

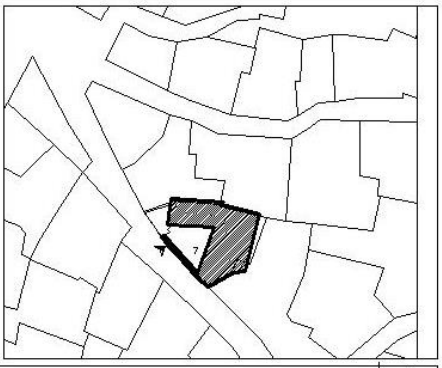
G.Ö: 46

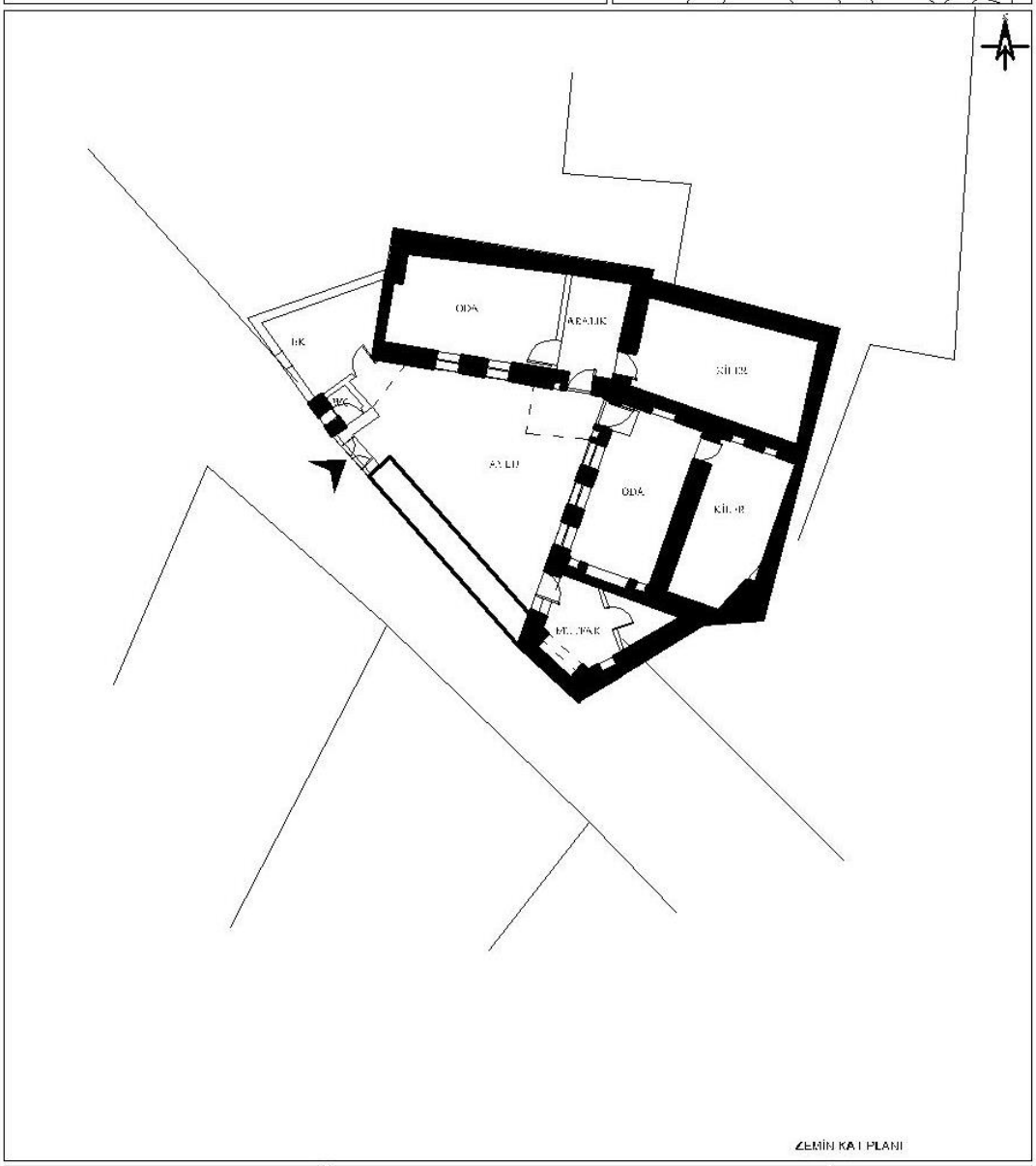
KADASTRAL ADRES: 266 ADA 7 PARSEL

ADRES : Cami-i Kebir Mahallesi 10.Sokak.No:5

İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.F, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 46 **KADASTRAL ADRES:** 266ADA, 7PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. 10.SOKAK. NO:5

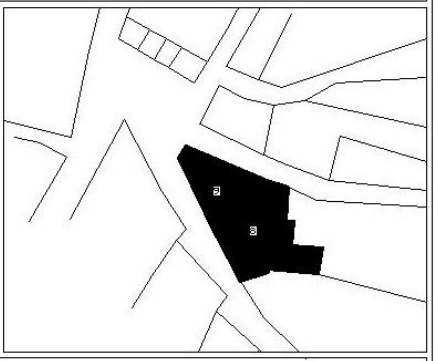
ENES ARKAN KASIM 2016

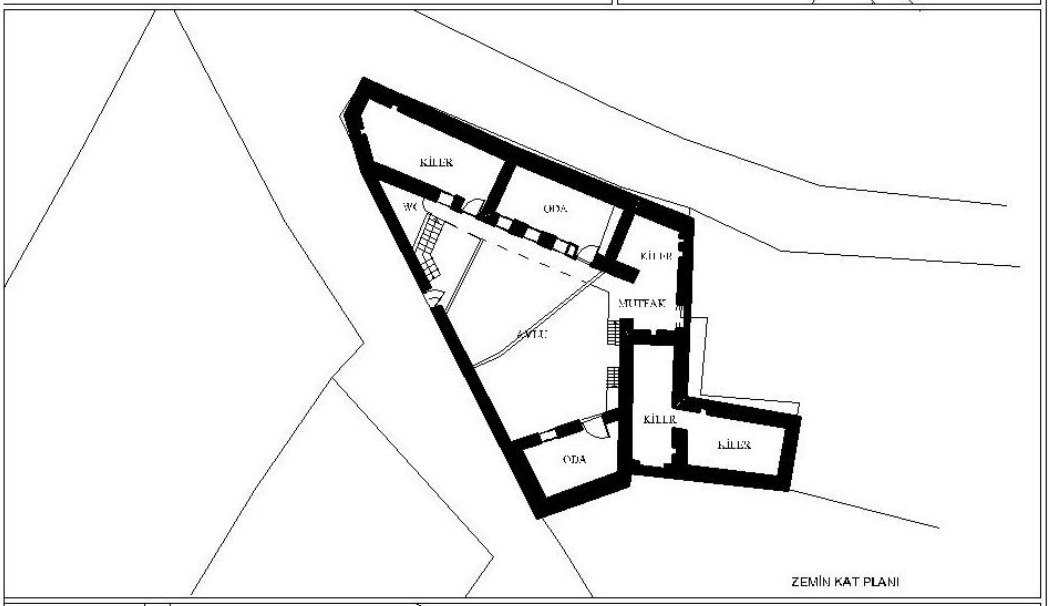
G.Ö: 47
ADRES : Cami-i Kebir Mahallesi 10.Sokak. No:1-3

KADASTRAL ADRES: 266 ADA 8,9 PARSEL

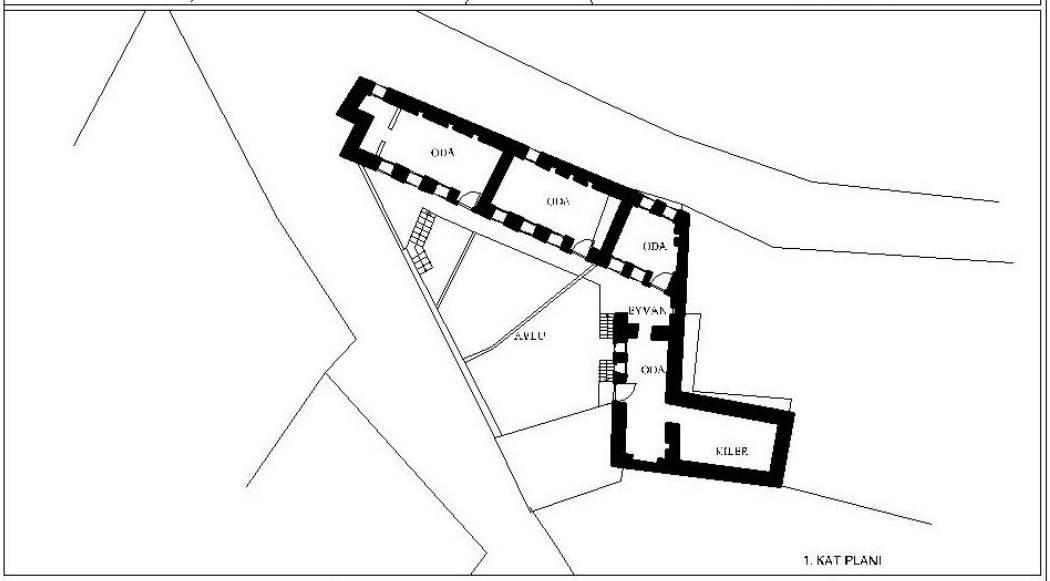
İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ü., F.B.E., Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

0 1 2 3 4

G.Ö: 47 **KADASTRAL ADRES:** 266ADA, 8,9 PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. 10.SOKAK. NO:1-3

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

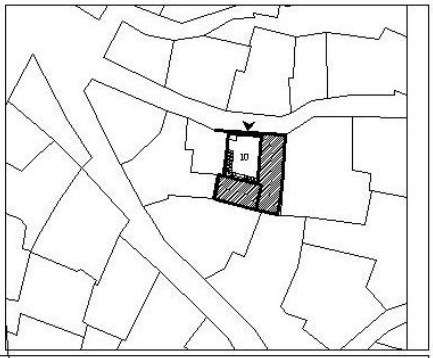
ENES ARKAN KASIM 2016

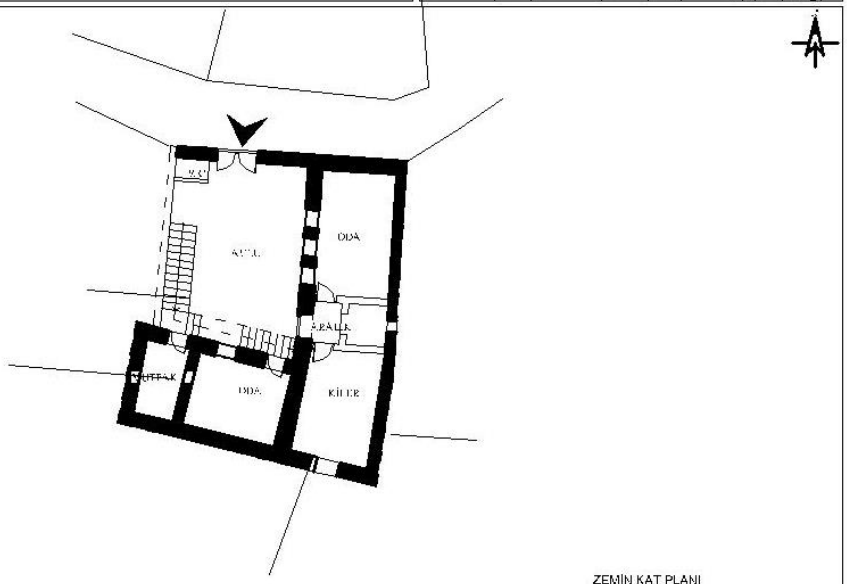
G.Ö: 48
ADRES : Cami-i Kebir Mahallesi 8.Sokak. No:6

KADASTRAL ADRES: 266 ADA 10 PARSEL

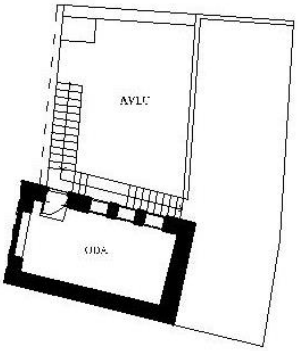
İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

D.Ç, F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 48 **KADASTRAL ADRES:** 266ADA, 10 PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. 8.SOKAK. NO:6

1

2

3

4

5

6

ENES ARKAN KASIM 2016

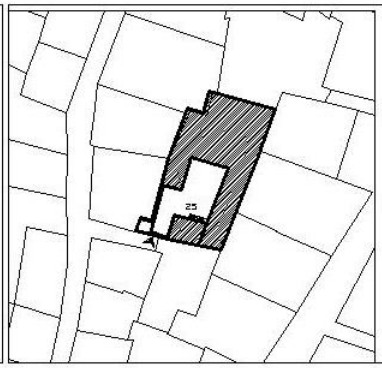
G.Ö: 49

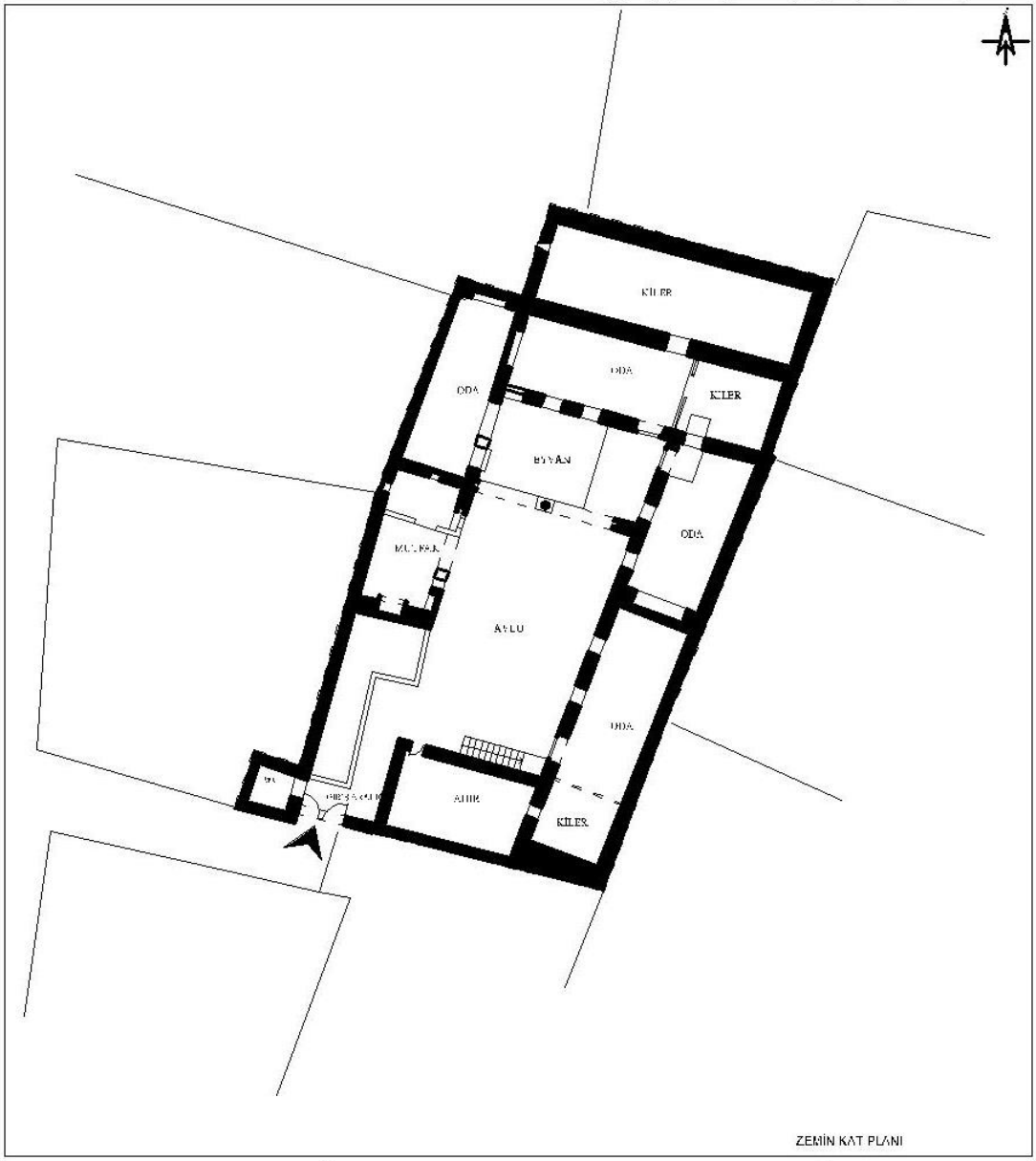
KADASTRAL ADRES: 267 ADA 25 PARSEL

ADRES : Cami-i Kebir Mahallesi 2.Sokak. No:17

İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

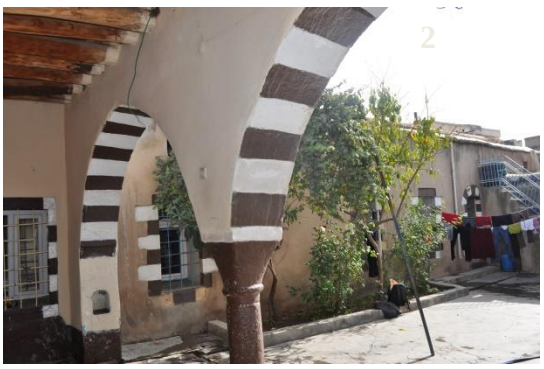
ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 49 **KADASTRAL ADRES:** 267ADA, 25 PARSEL
ADRES: CAMİ KEBİR MAH. 2.SOKAK. NO:17

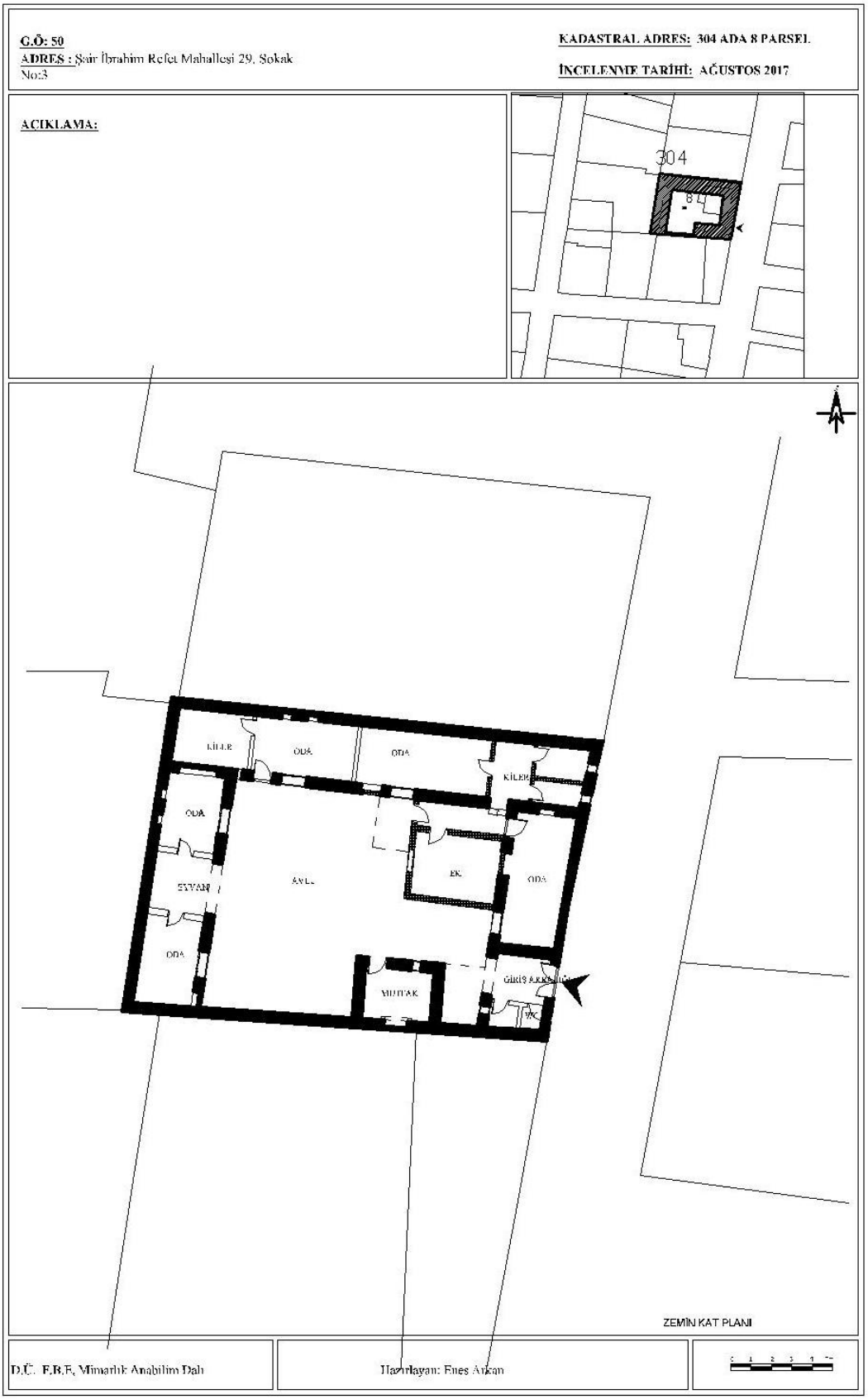

ENES ARKAN KASIM 2016

G.Ö: 50
ADRES : Şair İbrahim Refet Mahallesi 29. Sokak No:3
KADASTRAL ADRES: 304 ADA 8 PARSEL
İNCELENME TARİHİ: AĞUSTOS 2017
AÇIKLAMA:
304
8
KİLER
ODA
ODA
KİLER
ODA
AVLU
EK
ODA
SUYAN
ODA
MUTFAK
GİRİŞ AKSAMLIĞI
WC
ZEMİN KAT PLANI
D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı
Hazırlayan: Enes Arıkan

G.Ö: 50 **KADASTRAL ADRES:** 304 ADA, 8 PARSEL
ADRES: ŞAİR İBRAHİM RAFET MAH. 29. SOKAK NO:3 (2908)

1

2

3

4

5

6

7

8

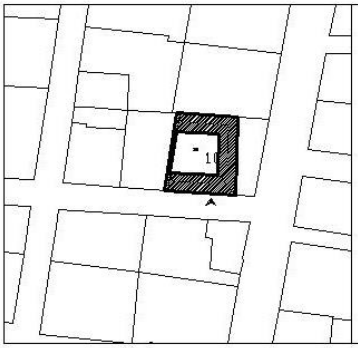
ENES ARKAN AĞUSTOS 2017

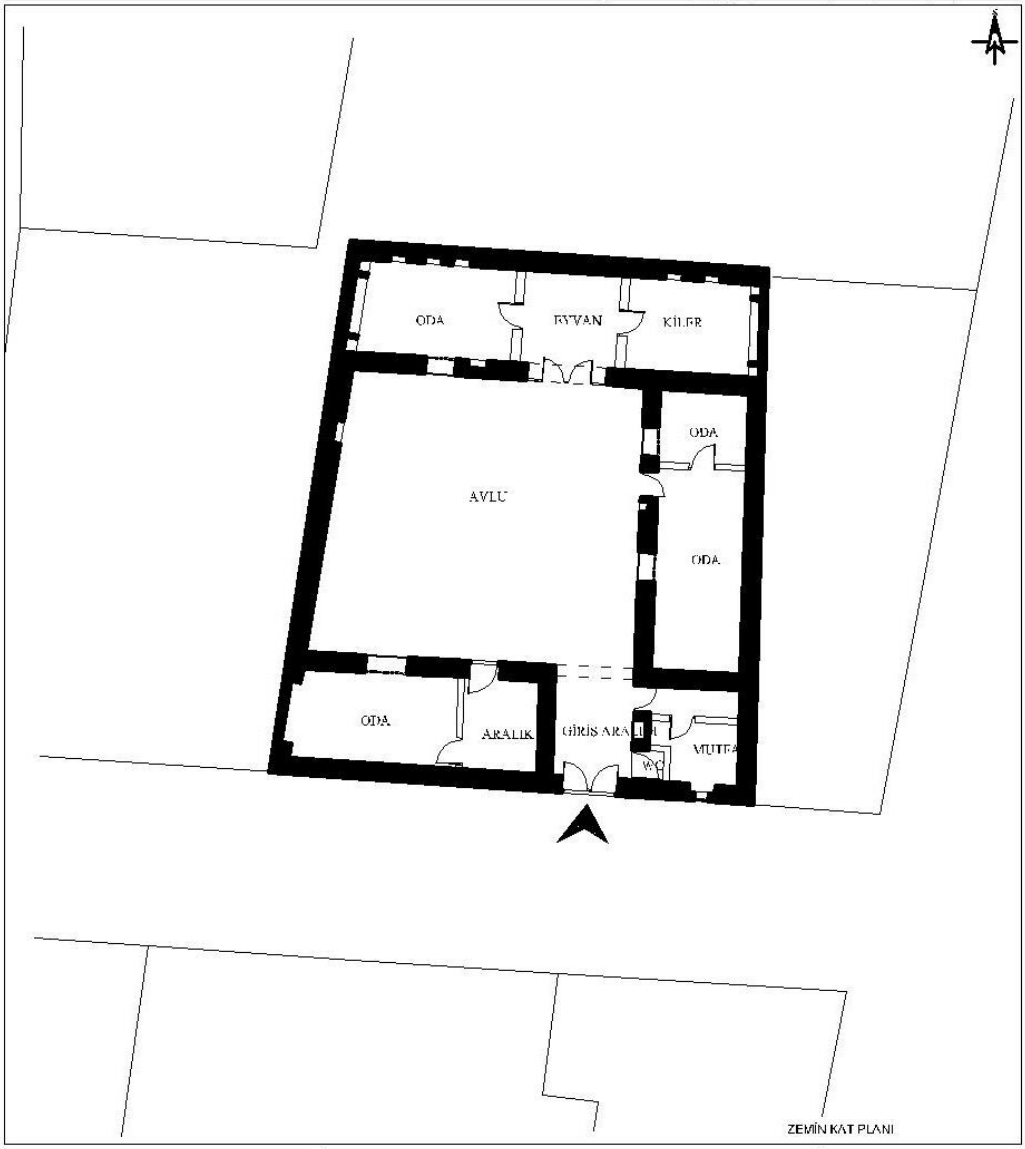
G.Ö: 51
ADRES : Haliliye (Kale) Mahallesi, Kale 27. Sokak No: 4

KADASTRAL ADRES:304 ADA 10 PARSEL

İNCELENME TARİHİ: AĞUSTOS 2017

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.E, Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Emes Arkan

0 1 2 3 4 m

G.Ö: 51 **KADASTRAL ADRES:** 304 ADA, 10PARSEL
ADRES: HALİLİYE (KALE) MAHALLESİ, KALE 27. SOKAK NO: 4 (2908)

1

2

3

4

5

6

ENES ARKAN AĞUSTOS 2017

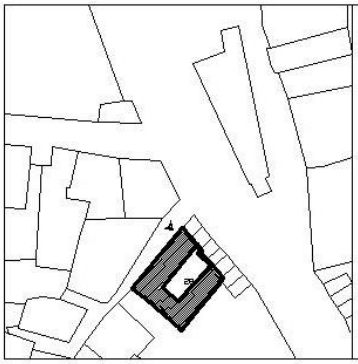
G.Ö: 52

KADASTRAL ADRES: 322 ADA 28 PARSEL

ADRES : Haliliye (Kale) Mahallesi, Kale 17. Sokak No: 1

İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

ZEMİN KAT PLANI

D.Ü. F.B.F, Mimarlık Anabilim Dalı

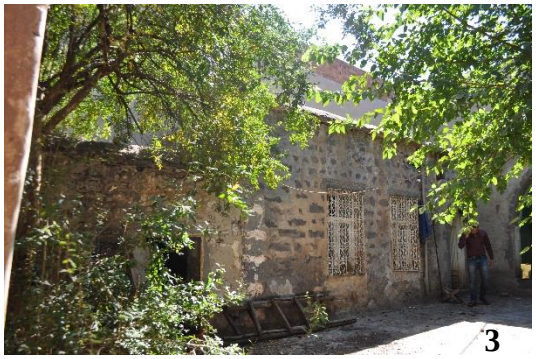
Hazırlayan: Enes Arkan

0 1 2 3 4 5m

GÖ. 52 **KADASTRAL ADRES:** 322 ADA, 28 PARSEL
ADRES: HALİLİYE (KALE) MAHALLESİ, KALE 17. SOKAK NO: 1

1

2

3

4

5

6

7

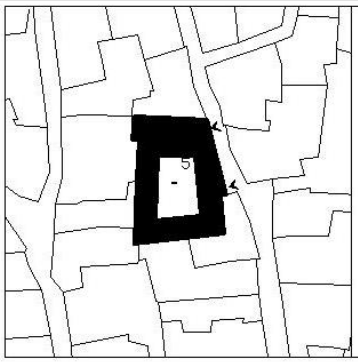
ENES ARKAN KASIM 2016

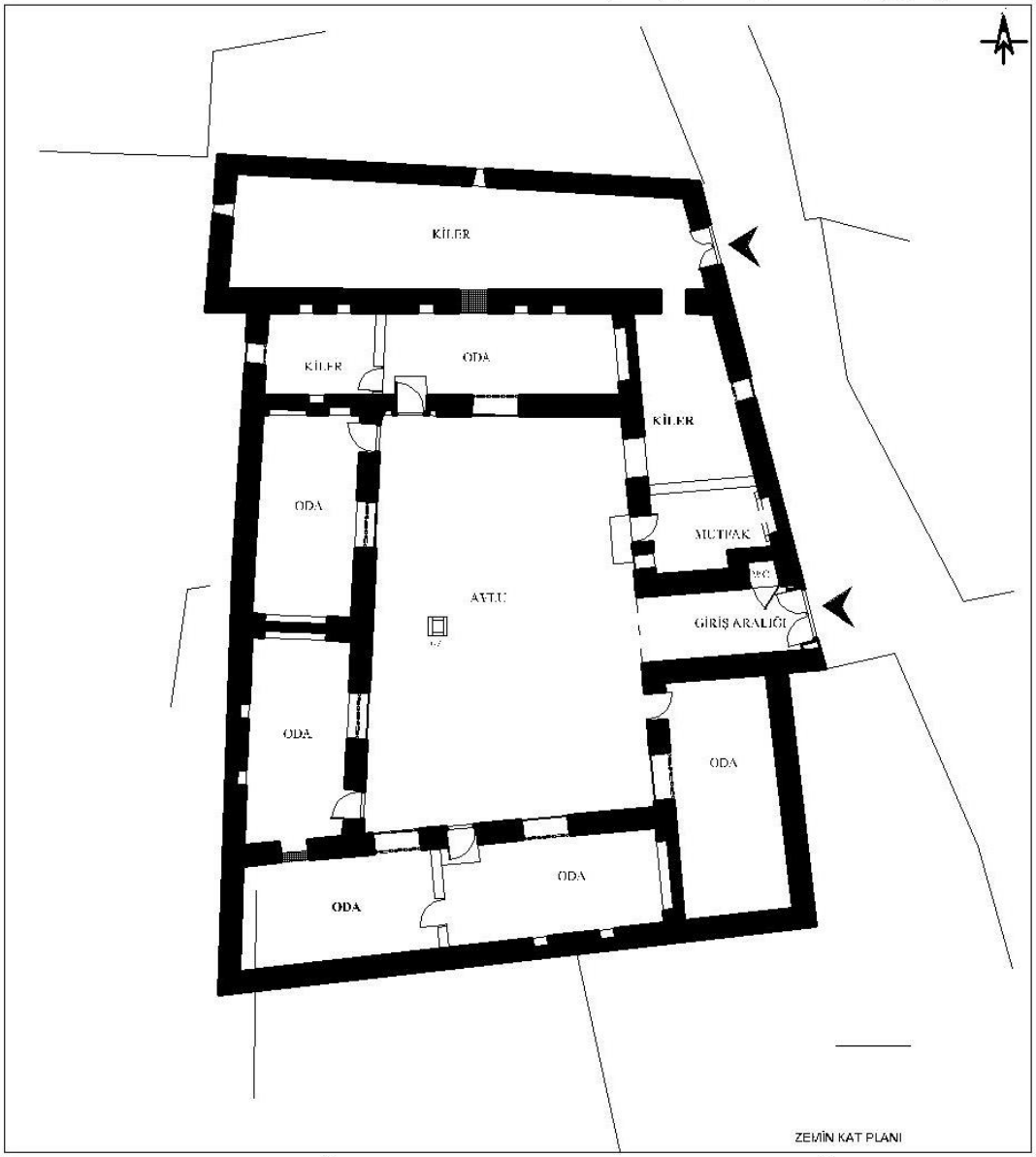
G.Ö: 53
ADRES : Hayriye Mahallesi 60. Sokak No: 5

KADASTRAL ADRES: 431 ADA 1 PARSEL

İNCELENME TARİHİ: KASIM 2016

AÇIKLAMA:

D.Ü. F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı

Hazırlayan: Enes Arkan

G.Ö: 53 **KADASTRAL ADRES:** 431 ADA, 5PARSEL
ADRES: HAYRİYE MAH.60. SOKAK NO: 5 (2827) (5)

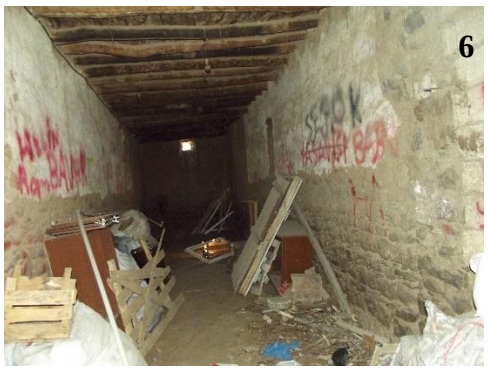

1

2

3

4

5

6

7

8

9

ENES ARKAN KASIM 2016

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Enes ARKAN

Doğum Tarihi ve Yeri : 09.09.1987/Çınar

Yabancı Dili : İngilizce

E-posta : enesarkan@outlook.com

EĞİTİM

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Lisans	Mimarlık	Kocaeli Üniversitesi	2014
Lise		Batman Fen Lisesi	2006

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Firma/Kurum	Görevi
2016-2018	Dicle Üniversitesi	Araştırma Görevlisi
2016- …..	Bitlis Eren Üniversitesi	Araştırma Görevlisi
2014-2016	Kasor Mimarlık	Mimar

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI İNTİHAL RAPORU FORMU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
ADI VE SOYADI	**ENES ARKAN**
ÖĞRENCİ NO	**14808008**
EĞİTİM – ÖĞRETİM YILI	2017/2018
YARIYIL	☒ Güz ☐ Bahar
ANABİLİM DALI	**MİMARLIK**
PROGRAM	**Yüksek Lisans**
TEZ KONUSU	**GELENEKSEL SİVEREK EVLERİNİN BELGELENMESİ VE KORUNMASINA YÖNELİK ÖNERİLER**
İNTİHAL RAPORU BİLGİLERİ	
RAPOR TÜRÜ	**Tez Savunma Sınavı Sonrası**
SAYFA SAYISI	**162**
BENZERLİK ORANI	**%5**
RAPORLAMA TARİHİ	**1/2/ 2018**

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın kapak sayfası, giriş, ana bölümler, sonuç ve tartışma kısımlarından oluşan toplam 162 sayfalık kısmına ilişkin, 31/01/2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından *TURNİTİN* adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan intihal raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 5'tir.

Uygulanan filtrelemeler:

- ☐ Kabul/Onay sayfaları hariç,
- ☐ Kaynakça hariç
- ☐ Alıntılar hariç/dâhil
- ☒ Diğer (Ekler hariç)

Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Programlarda Tez Çalışması İntihal Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

(İmza)
(Öğrencinin Adı Soyadı)
ENES ARKAN

(İmza) **01/02/2018** **Yrd.Doç.Dr. Gülin PAYASLI OĞUZ** **Tez Danışmanı**	(İmza) **01/02/2018** **Doç.Dr. D.Türkan KEJANLI** **Anabilim Dalı Başkanı**